A "HIT SZAVA" RADIÓPROGRAMM BESZÉDEI
NEW YORK, 1953-54

ISTENÉRT, EGYHÁZÉRT, HAZÁÉRT

DR. KILIAN CSABA, O. F. M.

A ROEBLING-I FERENCES ATYÁK KIADÁSA

Printed in the United States of America.

"Katolikus Magyarok Vasárnapja" nyomdája
4160 Lorain Avenue, Cleveland 13, Ohio.

ISTENÉRT, EGYHÁZÉRT, HAZÁÉRT

A "HIT SZAVA" RADIÓPROGRAMM
ELMÉLKEDÉSEI
NEW YORK, 1953-54

Dr. KILIAN CSABA, O. F. M.

A ROEBLING-I FERENCES ATYAK KIADÁSA

Imprimi potest

Very Rev. Julian S. Füzér, O. F. M., Ph. D.
Delegate Provincial

Nihil obstat

Rev. Anthony J. Huber, Ph. D.
Censor Deputatus

Imprimatur

Trenton, September 23, 1954.

†George W. Ahr, S. T. D.
Bishop of Trenton

"Állok Istenért, Egyházért, hazáért, mert ezt a kötelességet rójja rám a nagyvilágon legárvább népem történelmi szolgálata."

MINDSZENTY JÓZSEF

HITÜNKÉRT ÉS HAZÁNKÉRT SZENVEDŐ VÉREIMNEK

PREFACE

Experience shows that human memory fails. What we learn one day, can easily be buried on the next under new knowledge or distraction of every day life. After we hear a clear and well-prepared sermon, how many of us feel a religious enthusiasm. Quite often the impression endures. However, what is said, may easily be forgotten, especially if it is heard for the first time.

Our Blessed Lord commanded the Apostles to preach the gospel to every creature. This they tried to do in so far as they were able. Physically it was impossible for the Apostles to actually "preach to every creature". Even those who heard them could easily forget what was said. Therefore, the evangelists found it expedient to put into writing the preaching of the Apostles so that later on they could be studied, read and meditated upon.

Today, one of the means of reaching as many souls as possible is the radio. Through the radio the preacher of today reaches the shut-ins, the sick, the infirm, and the feeble, all those who for some reason or another are unable to attend Church. The radio is all the more important when there is a language barrier, when immigrants cannot understand the sermon given in English in their neighborhood Church.

In the Metropolitan area of New York there has been for many years a great need for a Catholic Broadcast in the Hungarian language. This need was met on June 21, 1953, when Father Sabbas Kilian, of the Order of Friars Minor, began a series of talks over station WBNX. The response was overwhelming. The sermons brought consolation to many burdened hearts, pleasant memories of by-gone days in old Hungary, spritual satisfaction, but most important of all in many cases reconciliation with Almighty God.

We read in the gospels that Our Blessed Lord spoke to the multitudes. He went out on the highways and byways to reach them. In our day Our Blessed Lord through His priests reaches the multitudes by means of the radio. Because our Hungarian brethren, are scattered throughout the Metropolitan area, they cannot always come to their national Church to be taught in their mother tongue, to be reminded of the glories of their Hungarian saints, of those beautiful traditions and customs which grew out of their living faith. Because atheistic Communism is trying to tear out of the Hungarian soul its Christian traditions, it is imperative that God-fearing Hungarians not only preserve in their own lives these Christian traditions, but also keep them alive in those with whom they live. It is these ancient Christian, Catholic traditions that Father Sabbas has attempted to bring into the every day life of the Hungarians in the Metropolitan area.

As it has been said before, our memory fails us. How often would we like to recollect what we had once heard, and what had so impressed us. Therefore, it was natural that these radio sermons should be published so that they could be meditated upon

at leisure. Those outside of the range ot these broadcasts can also avail themselves of the beautiful instructions of Father Sabbas Kilian.

May the book be as successful as the broadcasts! May many persons read it to their spiritual enrichment! This is our prayer and our hope. Fr. Sabbas Kilian is to be congratulated for his modest efforts to fulfill the command once given to the Apostles, "Preach the Gospel to every creature."

New York, October 6, 1954.

Fr. Felician Berkery O. F. M.
Guardian and Pastor of
The Church of St. Stephen of Hungary

ELŐSZÓ

A tapasztalat azt mutatja, hogy ki-kihagy az ember emlékezőképessége. Ma megtanulunk valamit, s holnap már is maga alá temeti azt egy ujabb ismeret vagy a mindennapi élet szétszórtsága. Ó, hányan lelkesültünk már fel egy-egy világos, jól elkészitett szentbeszéd hallatára! Gyakran talán maradandó volt a hatás. De könnyen feledésbe is mehettek a mondottak. Főleg, ha csak egyszer hallottuk azokat.

Urunk parancsot adott apostolainak, hogy hirdessék az evangéliumot minden teremtménynek. S erejükhöz mérten ők igyekeztek is beteljesiteni azt. Azonban, egyrészt, fizikailag nem volt lehetséges, hogy az apostolok minden embernek személyesen hirdessék meg az evangéliumot, másrészt, még azok is, akik hallgatták őket, könnyen elfelejtették a mondottakat. Az evangélisták szükségesnek látták tehát az apostolok tanitsásának irásba foglalását, hogy az később is tanulmány, olvasás és elmélkedés tárgyát képezhesse.

Ma a rádió azoknak az eszközöknek egyike, amelyeken keresztül a lehető legtöbb ember lelke válik hozzáférhetővé. A ma igehirdetője a rádión keresztül jut el azokhoz, akik lakásukhoz vannak kötve, a betegekhez, a gyengélkedőkhöz, lábadozókhoz és mindazokhoz, akik — különböző okok folytán — nem képesek elmenni a templomba. De még fontosabb

szerepet tölt be a rádió akkor, amikor a bevándorlók — a nyelv-akadály folytán — nem tudják megérteni az angol szentbeszédeket a közelükben levő templomokban.

New Yorkban és környékén már évek óta szükségesnek mutatkozott egy magyarnyelvü, katolikus rádió-közvetités megindítása. Ez a szükség 1953 junius 21.-én nyert kielégitést: Fr. Kilián Csaba, ferences atya megkezdte szentbeszéd sorozatát a WBNX rádióállomáson. Óriási volt a visszhang! A szentbeszédek vigasztalást nyujtottak sok gondterhelt szivnek; kedves emlékeket idéztek fel a régi Magyarország letünt napjaiból; lelki igények kielégitését szolgálták; s ami a legfontosabb, sok lélek számára megbékélést hoztak a Mindenható Istennel.

Az evangéliumokban azt olvassuk, hogy Urunk tömegekhez beszélt. Hogy elérje őket, kiment az országutakra és a bekötőutakra. — Ma a rádión keresztül érhetők el a tömegek a szeretet evangéliumával. Magyar testvéreink is szerteszórva élnek e nagy világváros területén. Nem mindig tudnak magyar templomba jönni, hogy anyanyelvükön kapjanak oktatást; hogy felidézzék ott szentjeik dicső életét, valamint hitükből kinőtt szép hagyományaikat és szokásaikat. S mivel az istentelen kommunizmus ezeket a keresztény hagyományokat akarja kitépni a magyar lelkekből, az istenfélő magyarok számára ma parancsszerü kötelesség, hogy ne csak saját életükben őrizzék meg továbbra is keresztény hagyományaikat, hanem őriztessék meg azokat azokkal is, akikkel együttélnek! — Fr. Csaba arra törekedett, hogy ezeket a régi keresztény, katolikus hagyományokat beleállitsa New York és környéke magyarjainak mindennapi életébe.

Mint fentebb mondottuk, emlékezetünk gyakran

kihagy. Hányszor szeretnénk visszaemlékezni valamire, amit hallottunk, ami egyszer nagy hatással volt ránk! Természetszerüleg merült fel tehát az igény ezeknek a szentbeszédeknek a kiadására is, hogy tetszés szerint elmélkedhessünk azokon. De e könyv segitségével Fr. Kilián Csaba szépséges gondolatait azok is magukévá tehetik, akik egyébként kivülesnek a rádió hatósugarán.

Jelentsen ez a könyv olyan sikert, mint amilyen sikeresek maguk a rádióközvetitések! Olvassák azt sokan lelkiéletük gazdagitására! Mi ezért imádkozunk és ezt reméljük! — Elismeréssel kell adóznunk Fr. Kilián Csabának szerény erőfeszitéséért, amellyel teljesiteni igyekszik az apostoloknak adott parancsot: "Hirdessétek az evangéliumot minden teremtménynek!"

New York, 1954 október 6.-án

Fr. Berkery Felicián, O. F. M.
házfőnök,
a Szent István Egyházközség plébánosa.

I.

HISZEK!

"Hittel hirdetem: a mi eszményünk olyan Magyarország, amelynek alapja a vallás-erkölcs, támasza a nemzeti érzés, fiai és leányai hivők és magyarok!"

MINDSZENTY JÓZSEF

HITVALLÁS

Az ószövetségi Szentirásnak van egy megkapó jelenete a hit valóságának és működő erejének a bizonyitására. Állitsuk csak lelki szemünk elé Makabeus-i Judás küzdelmeinek korát . . . IV. Antiochus Epifanes kirabolja a tempomot . . . Kiadja a parancsot az ifjak és öregek öldöklésére, az asszonyok és gyermekek irtására, a szüzek és csecsemők mészárlására . . . Három teljes napon megölnek nyolcvanezer embert, rabszijra füznek negyvenezret és eladnak ugyanannyit . . . De, ami még rosszabb, a pogány király arra akarja rávenni a választott népet, hogy végleg szakitson atyái és az Isten törvényével, gyalázza meg az élő Isten tempolmát és szegődjék el bálványimádásra . . . S ekkor, a rettegés és kétségbeesés, az erőszak és halálfélelem korában a 90 éves öreg Eleázár példát ad testvéreinek az igazi hitvallásra . . .

1. Eleázár példája.

De hallgassuk inkább magát a Szentirást . . . a Makkabeusok második könyvének 6.-ik fejezetét (18-31): "Eleázárnak, a legkiválóbb irástudók egyikének, egy élemedett koru és tisztes külsejü férfiunak erőszakkal kinyitották a száját és igy akarták sertéshusevésre kényszeriteni. Ő azonban a dicső halált többre becsülte a gyalázatos életnél, ezért önként ment a vesztőhelyre . . . Ekkor a körülállók hamis szánakozástól indittatva, azért mert régi barátság füzte őket ama férfiuhoz, félrevonták őt és titokban arra kérték, hogy olyan hust hozasson, amelyből neki is szabad ennie, és tegyen ugy, mintha a király rendelete értelmében az áldozati husból ennék; igy aztán megszabadul a haláltól . . . Ő azonban arra a tiszteletre gondolt, amely korát és öregségét méltán megillette és arra a veleszületett nemességre, amelyben megőszült, valamint azokra az erényes cselekedeteire, amelyet gyermekkorától fogva gyakorolt, majd a szent s az Isten

által hozott törvény értelmében tüstént válaszolt és kijelentette: . . . nem illik a szinlelés a mi korunkhoz. Sok ifju ugyanis abban a hitben volna, hogy a pogányok életére tért át a kilencvenéves Eleázár, és igy tévutra vezetné őket az én szinlelésem, s egy muló élet parányi idejéhez való ragaszkodásom. Ezáltal pedig szégyent és átkot hivnék le vénségemre. Az emberek büntetésétől jelen pillanatra megszabadulnék ugyan, a Mindenható kezét azonban sem élve, sem halva el nem kerülhetem. Azért elszántan válok meg életemtől, igy legalább méltónak mutatom magam az öreg korra" (6, 18-27).

2. A magyar Eleázár.

A 90 éves hős Eleázár felidézi lelkemben a magyar papköltőnek alakját a hit boldog valóságának átélésével szerzetesi fogadalma napján . . . Fölötte nem villan meg gyilkos kard, az életből ő még nem távozik, csak indul bele, de lelkében ott él és ott ég a hit pecsétje, ugyanazé a hité, amely hőssé tette Eleázárt, s amely nagylelkűvé, szerzetessé formálta a huszadik század papját. Hallgassuk csak:

"Az Ur hallgatja szavamat.
Enyém, magamé most az Isten.
Az örök folyók belém omlanak,
Az örök tüzek nekem égnek,
És belőlem ragyog a nap.
A végtelen csillaghadak
Tüzre az én tüzemen gyulnak.
Énekelek,
Éneket énekelek az Urnak.

Enyém az Ur. Enyém az Ur.
Engem most megcsókol az Isten,
Tüzesen, olthatatlanul.
Minden gyönyört lelkembe csókol,
Mig lelkem megmámorosul.
Nagy, égő könnyem egyre hull,
Nagy, égő rózsák egyre hullnak.
Énekelek,
Éneket énekelek az Urnak.

Minden dalol, minden ragyog,
Minden az én dalomra reszket;
Most lelkem mindent egybefog.
A Tábor-hegyről égrezengő
Énekes, hangos száj vagyok.
Uj, szent dalok, égő dalok
A lelkemen szikrázva gyulnak.
Énekelek,
Éneket énekelek az Urnak.

(Sik S.: Zsoltár a hegyen.)

Mindegy, hogy Eleázár hősiességét avagy a költő zsoltárát engeded-e be lelkedbe, mindkettőben megtalálod azt, ami számodra, a te személyedben kell, hogy életvalósággá formálja hitedet. Megtalálod benne a kegyelem szerepét. A kegyelemét, amely minden érdemszerző természetfeletti tevékenységhez szükséges; amelyen keresztül s amelynek segitségével alakul tehát ki a hit minden fázisában és vonatkozásában. — Megtalálod benne az emberi értelemnek szerepét; az előkészitő és végrehajtó értelemét, a mennyiben az meghajol a kinyilatkoztató isteni tekintély előtt. — S megtalálod benne az akarat szerepét; amely, egyrészt, kiváltja az érdemszerző meghódolást, másrészt pedig, együttmüködve a kegyelemmel, a hitvallás csodás tényeit viszi végbe. Kegyelem az Isten részéről, és az értelem és akarat meghódolása az ember részéről, a te és az én és valamennyiünk meghódolása, ez a hit tényének a valósága! Erre kell nevelned magadat, hogy te is képes légy arra, hogy hiteden és hitvallásodon keresztül "az örök tüzek neked égjenek, és belőled ragyogjon a nap. A végtelen csillaghadak tüzre a te tüzeden gyuljanak . . ." Hited tüzén, amelyet belédcsókolt Isten az ő kegyelmében, s amely képessé tesz arra, hogy "lelked egybefogjon mindent", embert, növényt, állatot s nagy világot, s a minden a te "dalodra reszkesse" a teremtmény hitvallását a Teremtő Isten felé . . .

3. A hitvalló otthon . . .

Idézd csak fel egy pillanatra az otthont, amelyből kiszakadtál . . . Futtasd csak végig tekintetedet a Kárpátok

medencéjének hegyein, dombjain, virágos völgyein és gazdag arany rónáin, s mondd, nem az Eleázárok hős seregének vagy nem a zsoltárt éneklő istenszolgáknak s szolgálóleányoknak kegyelmi erőt, értelmi tisztánlátást és akarati elszántságot hirdető hitvallása dübörög-e feléd? Uj, szent, égő dalok szikrázva gyulnak szeretteid ajkán! Ők hős éneket énekelnek az Urnak, a hitvallás hősi énekét, mert tudják, hogy hitükben valóban övék az Ur, övék az Isten. Adassék tisztelet s adassék elismerés nekik! De ugyanakkor számukra és a magunk számára is adassék meg az Isten kegyelmével mindig együttműködő alázatos értelem és elszánt akarat, hogy nagyjaink és szenteink hite bennünk se fogyatkozzék meg soha! . . . Imádkozzuk azért gyakran a hivő magyarok alázatos könyörgését:

Isten, hazánkért térdelünk elődbe.
Rut büneinket jóságoddal född be.
Szent magyaroknak tiszta lelkét nézzed,
Érdemét idézzed.

István királynak szive gazdagságát.
Szent Imre herceg kemény tisztaságát,
László királynak vitéz lovagságát,
Ó, ha csak ezt látnád.

Szent Erzsébetből hős szeretet árad,
Margit imái vezekelve szállnak.
S minket hiába, Uram, ne sirasson,
Áldott Boldogasszony.

Ránk bünösökre minden verés ráfér.
De könyörögnek ők tépett házánkért.
Hadd legyünk mink is tiszták, hősök, szentek:
Hazánkat igy mentsd meg.

(1953 junius 21.)

MEGÚJHODÁS A HITBEN

Az elmult hetekben egy egyszerü szerzetesre irányult a világ figyelme. Itt Amerikában is megtanultuk a nevét, mert a Time magazin junius 22-iki száma megemlékezett róla. Ki ez a szerzetes?

Egy 38 éves német jezsuita atya, aki városról-városra, faluról-falura jár Németországban, s akit vallásfelekezeti különbség nélkül óriási tömegek hallgatnak. Két héttel ezelőtt például 40.000 ember szorongott Münsterben, a Ludgerus téren, és leste minden szavát. Neve: Father Leppich; a tömeg azonban, a szerint, hogy rajong érte vagy épen gyülöli, váltakozva hivja "Modern Savonarola"-nak, "Vörös Father"-nek vagy pedig "Fekete Goebbels"-nek.

Módszere egyszerü: minden helyen 3 beszédet tart: egyet a vallásról, egy másikat a társadalmi és politikai kérdésekről, a harmadikat pedig az erkölcs szükségességéről. De mindhárom beszédének alapja és lényege az igazi keresztény hit és a hitből való gyakorlati keresztény élet. S épen ezért mennek utána a tömegek. Azok a tömegek, akik ma már tapasztalatból tudják, hogy a második világháboru s az azt követő lelki, szellemi, anyagi és gazdasági széthullás elsősorban nem politikai, nem is társadalmi válság eredménye, hanem mindenekelőtt a gyakorlati hitetlenségnek vagy a hit gyökértelenségének a következménye. Szomoru megállapitás ez, de sajnos, igaz. Mert ahhoz, hogy a politikai és társadalmi élet a természettörvény és a keresztény elvek alapján álljon, kell, hogy az azt alkotó emberi egyének tudjanak isteni tekintélyt elismerni önmaguk, a társadalom és a nemzetek felett.

1. Ábrahám példája.

A Szentirás csodálatosan szépen mutatja be az isteni tekintélynek ezt a gyökérszerü, fundamentális jellegét Ábrahám hitének leirásában. Bizonyára emlékezünk még

a történetre. Mózes I. könyvének 12. fejezetében olvassuk: "Mondá pedig az Ur Ábrámnak: Eredj ki földedről, rokonságod közül és atyád házából s menj arra a földre, amelyet majd mutatok neked . . ." (12, 1). S Ábrám megindul. Lelkében semmi habozás, semmi kételkedés! Ott hagyja szülőföldjét, rokonságát, saját házát, s utrakel, azt sem tudva, hová? . . . Föl ad mindent, amit addig övének vallhatott, mert az a biztos tudat vezeti, hogy az Ur szólott hozzá, s neki engedelmeskednie kell . . . Micsoda hit! Az Isten valóságos jelenlétének, köztünk lakásának elismerése és bevallása következményeivel együtt.

Vagy gondoljunk csak Ábrám életének egy másik döntő pillanatára. Igy szól hozzá az Ur az 15. fejezetben: "Ne félj, Ábrám, én vagyok oltalmazód s igen nagy jutalmad. Mondá erre Ábrám: Uram, Isten, mit adhatnál nekem? Gyermektelenül költözöm én el . . . nekem nem adtál gyermeket: s ime, házam rabszolgaszülötte lesz az örökösöm" (Mózes I., 15, 1-3). De az Ur fiut igér Ábrámnak, még pedig Sárától, törvényes feleségétől . . . s micsoda megrendítő olvasni a Szentirásban, hogy "arcra borula Ábrám és nevete, mert azt gondolta magában: százesztendős embernek fog fia születni, s a kilencvenesztendős Sára fog szülni?" (U. o. 17, 17). — Csak ha szem előtt tartjuk, hogy a gyermektelenség szégyen és az Isten büntetésének a jele volt az ószövetségben, csak akkor értjük meg, hogy a még gyermekért kiáltó Ábrám szemében is mennyire lehetetlennek látszottak az Uristen szavai . . . S mégis "hitt Ábrám az Urnak — folytatja a Szentirás — s ez igazságul tudaték be neki" (U. o. 15, 6). Nem törődött a látszólagos lehetetlenséggel; nem kérdezte, hogyan és miként; hitt, valónak és igaznak fogadta el az Isten szavát!

2. A "hegyeket áthelyező" hit.

Tudva vagy tudatlanul, de ez után a hit után vágyódunk ma mindannyian, mi emberek, akik tanui voltunk és vagyunk földi nagyságok letünésének és az embercsinálta elvek csufos csődjének. Ezért a hitért imádkozunk . . . Itt, ebben a boldog országban is, az ez után a hit után vágyó tömegek közös óhaja fejeződött ki abban a President Eisenhower-hez intézett több ezer levélben, amelyben egy nemzeti ima-nap elrendelését kérték. S tegnap, Amerika legnagyobb nemzeti ünnepén, a világ leghatalmasabb és

legboldogabb népe, vezetőivel együtt, fordult Istenhez, s imádkozott természetfeletti erőért és utmutatásért. S tette ezt abban a tudatban, hogy az a nép, mely imádkozni tud és imádkozni akar, létének fundamentumául a "hegyeket áthelyező" hitet választja, ezzel jövőjét biztositja és a társadalmi egységet munkálja.

Manapság, az emigrációban, magyar vonalon is sok szó esik arról, hogy hogyan készitsük elő a magyar jövőt, s mit vigyünk majd haza népünknek. Ha valaki, én értékelem a politikai erőfeszitéseket, s nem győzöm sürgetni a kimüvelt emberfők szükségességét. De vallom azt is, hogy igazán nemes és értékes ajándékot mi csak akkor viszünk majd magunkkal, ha minden emberi tevékenységünk abból a hitből fakad, amely az otthoniakat egyedül élteti megpróbáltatásukban: a "hegyeket áthelyező" hitből; a szentségekből élő és az imádságból táplálkozó hitből. Akkor majd minden cselekedetünk "igazságul tudatik be" nekünk is, s talán majd mi lehetünk az a hét kenyér és kevéske hal az Ur Krisztus kezében, akikből az isteni Gondviselő esetleg táplálja majd az otthon már elfáradt, eltikkadt és kiéhezett sok-sok Krisztust kereső és Krisztust hallgató magyart . . .

Ha néha-néha ugy érezzük, hogy nagyon nehéz ez a hitből való élet és kevés vigasztalást nyujt a monoton imádság; ha fáraszt a kötelesség és lázitásra csalogat a kisértés; ha a mühelyben szivesen eldobnók a kalapácsot és örömmel ülnénk le az álombeli iróasztal mellé; ha megunjuk a folytonos edénymosogatást és szeretnénk világgá szaladni; vagy ha idegeinket felőrli a kinzó nedves meleg, és lelkünket megszállja a szeretteinkért való aggódás és a honvágy, ne gondoljuk, hogy elveszettek vagyunk, mert nem tudunk ékes szavakkal imádság koszorukat füzni. Hajtsuk le egy pillanatra fejünket, s gondoljunk a szenvedő imádkozókra! . . . Ismerünk ilyeneket? Én ismertem egy magyar költőt, aki tolókocsiban élte le életét, bénán, szárnyaszegetten . . . A neve talán nem mond sokat. Harangi Lászlónak hivták. De annál beszédesebb vergődő lelkének imádsága!

Az én lelkemnek csak egy hurja van!
A fáradt bánat koszoruját,
Gyengülő életem adóját
Teszem lábadhoz, én Uram!

Ha nincs zsoltáros imádság-citerája életünknek, tegyük a mindennapi megpróbáltatás koszoruját az Ur lábához, s pengessük meg bánatunk hurjait! . . . Isten felfigyel arra is, és "igazságul", hitvallásul tudja be nekünk.

(1953 julius 5.)

"URAM, LÁSSAK!"

A mai evangéliumban — Lukács 18, 31—43 — különösképpen két mondattal szeretnénk foglalkozni. Az egyik a Megváltót hivő lélekkel váró jerikói vak ajkáról hangzott el akkor, amikor a Gondviselés közvetlen közelébe hozta az Ur Krisztust a poros országuton. Hitét, nyomoruságától való szabadulni akarását és a gyógyulás biztos tudatát süritette bele ebbe a két könyörgő szóba: "Uram, lássak!" Uram, tégy engem látóvá, hogy megismerjelek Téged, Dávid fiát, a Megváltót! Hogy szemem lássa a fényt s a szinek sokaságát, s az életemet körülövező szépségből megtanuljam teremtő és gondviselő Istenem dicséretét . . . — A másik mondat az Ur Krisztus ajkán csendült fel. Válaszul a reményteljes kérésre, gyógyitó balzsamot hozott a jerikói vaknak: "Lass; a te **hited** megszabaditott téged!"

1. "Több fényt!"

A németeknek egyik legnagyobb büszkeségéről, Goetheről jegyezte fel a történelem, hogy halálos ágyán igy kiáltott fel: "Több világosságot!" Gyujtsatok több fényt; nem látok! A homály takarója borul szememre. Tépjétek le! Ó, adjatok több fényt, még több fényt. — A haldokló, világhires költő szobájában csillárok öntötték a világosságot. Fénnyel ragyogták be még a legutolsó sarkot is. De a költőnek nem volt elég. Talán azért, mert az öregség és a halál lehelletének hidegsége nagyon meggyöngitették már a két szemgolyót, ő pedig mégegyszer látni szerette volna azokat, akik szerető aggódással hajoltak ágya fölé . . De az is lehetséges, hogy azért kiáltott több fényért, hogy legalább a halál pillanatában tisztán lássa azokat a természetfeletti értékeket, amelyek mellett vakon ment el életében . . . Látni szerette volna saját életének értékmérlegét, hogy tudja, vihet-e magával valamit odaátra? Valamit, lelki kincseket, amelyeket sem a rozsda, sem a

moly meg nem emésztett, s amelyeket a sátán-tolvajok sem tudtak elorozni tőle . . . Aztán bizonyára látni szerette volna Istent. Ó, nem égi trónusának magasságában, hanem önmaga lelkében. Abban az istenképmásban, amelyet teremtésének pillanatában belé is belélehelt az örök Alkotó. S önmaga megnyugtatására szerette volna felismerni annak a képmásnak kidolgozott, tiszta vonásait . . . Hiszen tudta, hogy csak Isten képével és hasonlatosságával lelkében remélhetett békés találkozást a számonkérő Istentől, valamint üdvösséget örök, isteni fények után szomjas lelke számára . . .

Ma, farsangvasárnapján, amikor már majdnem bentállunk a nagyböjt udvarában, arra tanit bennünket a mai evangélium, hogy **életünk** folyamán keressük a lelki szomjuságunkat kielégitő több fényt. Fényt a tanitásban, fényt a kegyelemben, fényt a szentségekben, a lelkiismeretes vallásos életben, s egészen különleges gonddal és óhajtással a szent időkben, a Megváltónk szenvedéseit megelevenitő nagyböjtben . . . Természetfeletti fényt, a mely magából az örök Forrásból esik ránk, hogy átjárjon bennünket; megvilágitsa az emberi élet egyébként megoldhatatlan rejtélyeit; felfedje a történelem misztériumait és elgondolkoztasson bennünket a nagy mindenség összhangot és célszerüséget hirdető jellegén . . . Igen, ezt a természetfeletti fényt kell akarnunk és ápolnunk elsősorban, mert — a történelem tanusága szerint — az Isten, vallás és az Egyház ellenségei pontosan ettől az örök, lelki Fényforrástól szeretnének elszakitani bennünket.

2. Ködösités az ember istenitésével.

A történelem különösen érdekes ebből a szempontból. Azt bizonyitja, hogy azok, akik a kinyilatkoztatás, a hit és kegyelem természetfeletti erői ellen inditottak harcot, először mindig az emberben rejtlő istenképmást próbálták meg letagadni. Pogány eszméket öltöztettek modern köntösbe, s azokkal igyekeztek elködösiteni a gondolkozó értelmet. Igy pl. visszamentek a római birodalomba és a keleti népek meséibe. A rómaiaknál azt találták, hogy a császárokat "isteni" jelző illette meg hivatalosan is, sőt, közülük legalább is egyesek, Istennek kijáró tiszteletben részesültek. — Keleten pedig örvendezve állapitották meg, hogy az uralkodók családfáját mindig valamely pogány

istenre vezette vissza a hatalmat félve tisztelő nép képzelete, s valóságos istenivadékot látott a mindenkori uralkodóban. Miértne fordulhatna tehát a modern ember is önmaga és önmaga nagysága felé? Miértne kereshetné az életben eligazitó fényforrást önmaga értelmében? Miért kellene hivatását, rendeltetését és életcélját kapcsolatba hoznia egy Istennek nevezett ismeretlen Valakivel, vagy egy boldogságot igérő tulvilággal? Börtönözze be magát önmagába! Ne keressen, ne találjon semmit és senkit sajátmagán kivül, ami vagy aki bármiféle törvényről vagy kötelezettségről beszélhetne neki! A legnagyobb és legfelsőbb hatalom az emberi értelem! Az gondolja ki, az teremti meg a törvényt! Még pedig ugy, hogy isteni hatalommal ruházza fel sajátmagát, és vállalkozik arra, hogy önnön fényével pótolja a megtagadott természetfeletti világ isteni Fényforrását. — Ez a racionalizmusnak nevezett, az emberi észt istenitő s a természetfeletti világosságtól szabadulni akaró pogányság akkor tette önnön fejére a csufság koronáját, amikor a francia forradalom idején, 1793-ban, megbódult emberek az emberi "észt" tették meg istenüknek, az "ész istennője"-t, egy feslett életü nőt, körmenetben körülhordoztak a "Notre Dame" székesegyházban, és botrányok sorozata közepette oltárra emelték. Az emberiség mindig szégyenpirral gondolhat majd vissza történelmének erre az egészen pokoli jelenetére . . .

3. Ködösités az ember majmositásával.

Ez a minősithetetlen istenkáromlás azonban napnál világosabban mutatott rá arra, hogy a természetfeletti fénytől elvágott emberi értelem csak sötétséget tud teremteni maga körül, mivel kialudt meteorkőként egész mivoltával teljesen a földbe furódik bele. Az ember azonban mégsem adta fel a küzdelmet. S még nem is telt el egy egész század, máris uj utat és uj módszereket agyalt ki az istenképmás tagadására. Ha nem sikerült istenné tenni az embert értelmének függetlenitése és magasztalása révén, próbáljuk meg az ellenkező utat! Tegyük állattá, származtassuk állati ősöktől! Vigyük vissza az ösztönök világába! De ugy, hogy az ember ne is akarjon szabadulni az állatvilág kereteiből! — S valóban, amikor 1871-ben Darwin Károly az emberre is kiterjesztette már előbb

közzétett fejlődési elméletét, diadalát látszott ülni az akkori materializmus. Hol van az istenképmás? — kérdezték gunyos kacajjal. Hol van az emberben az a szellemi lélek, amely osztatlanságánál fogva teremtést és egy teremtő Isten létét hirdeti és követeli? A mult meséje és ábrándja az egész! Isten teremtményei helyett csak kulturáltabb és kevésbbé kulturált majmokat hozott létre a titokzatosan müködő fejlődés. S lázas tevékenységgel megkezdődött a "bizonyitékok" gyüjtése a már kész elmélethez. 1891-92-ben Dubois Jenő hollandi orvos Jáva szigetén talált egy koponyatetőt, két zápfogat és egy baloldali combcsontot, s ezek a leletek elégségesek voltak a darwinistáknak ahhoz, hogy felismerjék azokban az első, átmeneti majomember maradványait. — 1886-ban, a németországi Neandervölgyben, ujabb csontokat találtak a 30 évvel előbb, ugyanott fellelt koponyatető mellé. S Darwin emberei azonnal megoldották a talányt: az ősembernek, tehát a majomi mivolttól már megszabadult, első igazi emberpéldánynak csontjai voltak azok. Az akkori és a későbbi tudósok sokat foglalkoztak ezekkel a leletekkel, még többet vitatkoztak, de máig sem jutottak el a bizonyitás tényéig. Sőt, ellenkezőleg, lassan, de biztosan még maguk a tudósok is kénytelenek voltak elismerni, hogy olyan majomi vagy majom-emberi koponyát, amelynek ember lett volna a tulajdonosa, sohasem találtak. Tehát csak a feltevések sikján mozogtak elméleteik!

Magátólértődő, hogy az istenképmást letagadni igyekvők nem mulasztották el felhivni az emberek figyelmét az ember és egyes majomfajták között határozottan fennálló szervezeti hasonlóságra sem. Erre is ki fogunk térni a jövőben. Ma még csak Eötvös József báró észrevételét idézzük, aki a kortársak és minden józan gondolkodó ember véleményét vetette papirra tárgyilagos és szemléltető megjegyzésében: "Ugy látszik, — irta — mintha napjainkban nem az emberi méltóság bizonyságait, hanem csak okokat keresne a tudomány, melyekkel brutalitásunkat igazolja." (Gondolatok, 158.) S valóban csak azt kereste. Meg akarta győzni az embert arról, hogy mindenestől az állatvilágba tartozik bele! Abba kell beleilleszkednie életével! Felejtse el tehát és minősitse mesének a teremtés tényét, vegye tudatlanra Istent és az örökéletet, s az istenképmás munkálása helyett ösztöneinek erejére bizza élete

alakulását! — Amikor Egyházunk szentelt hamut hint majd fejünkre hamvazószerdán, figyelmeztetni akar bennünket, hogy sem az emberi értelem gőgös hencegése, sem az állati ösztönök lázongó ereje nem hajthatja uralma alá az embert! Mert ha porból lettünk és ismét porrá is kell majd lennünk, lelkünk az Ő képét és hasonlatosságát hordozza! Csak testünk lesz hamuvá. Lelkünk kegyelmének fényét szomjazza . . . A több fényt! Magát a fényforrást: Istent!

(1954 február 28.)

DICSÉRJÉTEK AZ URAT ÉS ÁLDJÁTOK!

New York, ez az óriási világváros különös képet ölt ilyenkor nyáron. Az autók ezrei, week-end-eken pedig százezrei állnak sorban a highway-kra vezető bekötő utakon, s bennük a nagy város fáradt népe igyekszik kifelé a szabadba. Munkaadók és munkások lezárják lakásukat; pár napra elfelejtik a gondokat és problémákat; legalább egy kis időre maguk mögött hagyják a város fülledt, kormos levegőjét, a subway-k tolongását, s a szomszéd rádiójának vagy TV-jének idegesitő zaját. A vidékre, a szabadba a tengerpartra mennek az emberek, hogy felüdüljenek és felfrissüljenek . . .

1. A naplemente Svájcban.

A kifelé igyekvő autók végeláthatatlan sora mindig felidéz bennem valamit. Egy emléket, amely négy évvel ezelőtt, 1949 juliusában vésődött felejthetetlenül a lelkembe. Svájcban étlem akkor, a nagy hegyek, gleccserek, alagutak, a hosszan huzódó völgynek, a tavak és a titokzatosan csobogó hegyi patakok szépséges országában . . . Csak alig pár hónappal előbb érkezett hozzánk a II. világháboru sok szerencsétlen áldozatának egyike, s az üldözött vad megriadt félelmével kért ideiglenes lakást a kolostorban. Huszonnégy éves fiatalember volt, akit negyedszázados börtönre itéltek hazájában; de akit, az itélet kihirdetése után, megszöktetett egy benső jóbarátja. Hivő ember volt, s — mint mondotta — ártatlan . . .

Egyik este, épen zsolozsmára hivott bennünket a kolostor kis harangja, ez a fiatalember rontott be a szobámba. "Atyám! — mondotta — ha nem tudnék imádkozni, most megtanultam volna. Fönt a dombtetőn végignéztem a naplementét, és . . . és . . . Beethoven imádsága jutott eszembe. Azt dadogtam:

Dicsőit téged, nagy égi Teremtő,
A mindenség nagy szent dala:

Az ég, a föld és a csillagok ezre
S a buzgó keblek imája.

Nem lepődtem meg a fiatalemberen. Hogyan is tehettem volna? Mindenütt szép a naplemente! . . . Azt mondják, egyenesen lélekzetet elállitó a tengeren . . . Lehet . . . De a legbeszédesebb talán mégis Svájcban, Fribourg-ban; ott is a forró juliusban, amikor a nagy hegyek néma áhitattal sugározzák vissza a forró nyári nap magukba szivott tüzét — naplementekor.

Magam is álltam ott fönt a Fribourg-i dombtetőn. Keletre oda fehérlenek az Alpesek havas csucsai;; nyugatra pedig komoran huzódik a Jura hegylánca. Amikor lassan lebukik a nap a Jura vonulata mögött, Keleten rózsaszinben izzanak a havasok. Sugározzák vissza a nap tüzét az egyetlen csillag, a esthajnali csillag ragyogása mellett . . . Hosszu időbe kerül, amig kialszik az Alpesek fénye; de akkorra már ezernyi csillag, mint Isten szemei, virrasztanak az alvó hegyek és az emberek élete felett . . .

Ez a svájci naplemente jut mindig eszembe, amikor az autók hosszu-hosszu sorát látom, s a kiránduló ezrekre és milliókra gondolva kérdem magamban: Vajjon meglátjátok-e ti is Isten kezevonásait a természetben? Vajjon felemelkedik-e a ti lelketek is Isten szeretéséhez szépséges alkotásainak megcsodálásában? Avagy csak testetek felüdülését keresve, esetleg vasárnapi kötelességteket is elfeledve, vakon s érzéketlenül jártok Isten tündérkertjében?

2. Sáfárkodás Isten adományaival.

Ha figyelmesen hallgattuk végig a mai szent evangéliumot a hütlen, de mégis okos sáfárról (Luk. 16, 1-9), ezek a kérdések még nagyobb nyomatékot kapnak a hivő vagy hinni akaró ember szemében. Igaz, hogy a mai evangélium elsősorban arra mutat rá, hogy hogyan kell lelki kamatozás szempontjából felhasználnunk azokat a javakat, azt a gazdagságot, amelyet a gondviselő Isten jóvoltából birtokolunk; hogyan kell értékeink egy bizonyos részét Istennek visszaadnunk, s jótékonyságunkkal megszentelnünk azt, ami bünnek, elanyagiasodásnak lehetne a forrása. A mai evangéliumnak azonban van egy másik alkalmazási lehetősége is.

Mi keresztény katolikus emberek sáfárokként lettünk

beállitva Isten gazdagságába a keresztség szentségének felvételekor. Ő ránk bizta kegyelmeit, egyszülött Fiának érdemeit; rendelkezésül adta kezünkbe a kinyilatkoztatás tanitását, szent Egyházunk szentségeit és azok példáját, akik már előttünk okosan sáfárkodtak földi életükben: a szenteket. S azt akarta, hogy ezeknek az erőknek felhasználásával folytonosan növeljük és fejlesszük magunkban a keresztségben kapott hit kegyelmét . . .

De vajjon hányszor lehettünk volna mi is bevádolva Istennél, hogy eltékozoltuk javait! Keresztény katolikus családokból nőttünk ki; katolikus iskolákban nevelkedtünk; keresztény elvekről, keresztény társadalomról hallottunk és esetleg beszéltünk magunk is; de ugyanakkor talán racionalista kritikával közeledtünk a Szentiráshoz; talán megtagadtuk Isten és az Egyház parancsainak alkalmazását önmagunkra; és nem tartottuk szükségesnek a szentségek használatát sem . . . Igy megmerevedett keretet csináltunk a kereszténységből, s megelégedtünk azzal, ha keresztényeknek mondottak bennünket az emberek . . . Amikor aztán rettenetes történelmi, családi vagy egyéni viharok rontottak bele életünkbe, gyökértelen hitünk felmondta a szolgálatot; s lettünk kétségbeejtő látványosságok: keresztény Magyarországra, keresztény magyar multra hivatkozó, de egyéni életünkben gyökértelen keresztények . . . Ezért kell nekünk számotadnunk sáfárkodásunkról . . .

3. A természet Isten-dicsérete.

Azonban még igy is megmaradt valamink; megmaradt Isten javainak egy része, amelyet még mindig hasznunkra fordithatunk. Megmaradt szépséget észrevevő szemünk, fülünk és a szépségen elmélkedő értelmünk . . . Amikor végignézzük a tenger hullámait és halljuk morajlását; amikor vakációs utunk gyönyörü vidékek természeti remekét tárja fel előttünk; amikor belenézünk egy kis vadvirág szinpompás kelyhébe vagy ámulattal bámulunk egy pókháló remek felépitettségébe; amikor osztályrészünkké lesz egy naplementének néma csodálata vagy a csillagos ég mindenkit lenyügöző káprázata . . . akkor sáfárkodjunk Isten alkotásaival, s engedjük, hogy szépség után vágyó lelkünk felismerje ott a Teremtő Isten lábnyomát és meglássa kezevonásait . . . Ez óriási kincset adhat nekünk! Az ujra-

kezdést, az ujraindulást! . . . És nyomában uj érzéket a kinyilatkoztatás után! Uj éhséget a szentségek után és uj komoly akarást a hit megtalálására és megtartására . . .

Egyházunkban főleg Assziszi Szent Ferenc volt az, aki mindenhol, mindenben felfedezte Istent. Csodálatos lelke a keresztény költészet egyik remekében, a Naphimnuszban csendült meg igazán, ahol ő, Ferenc, egy teremtmény a sok közül, testvért és nővért lát Isten valamennyi teremtményében. Ezért szólitja bátyjának a napot és a tüzet, nénjének a holdat és a földet, öccsének a szelet, hugocskájának a csobogó vizet, s ezért mond köszönetet Istennek az ég minden csillagáért, levegőért, felhőért, minden jó és rossz időért . . . S ezért tudta ő, a szeráfi szent, aki ennyire megérezte a teremtés titkos lüktetését mindenben, felismerni Isten képét és hasonlatosságát az Isten teremtette ember-testvérekben is. Ezért tudott szeretni és megbocsájtani ugy, mint talán senki más ezen a világon . . . Csodás Naphimnuszának visszhangra kellene találnia a mi lelkünkben is!

Áldott légy Uram, minden emberért,
ki szerelmedért másnak megbocsát,
És aki tür gyötrelmet, nyavalyát.
Boldogok, akik türnek békességgel,
Mert tőled nyernek majd, Fölséges, koronát.

Áldott légy Uram, a testi halálért, mi testvérünkért,
Akitől élő ember el nem futhat.
Akik halálos bünben halnak meg, jaj azoknak!
És boldogok, kik magukat megadták te szent
akaratodnak,
A második halál nem fog fájni azoknak.

Sáfárkodjunk mi is Isten szépséges alkotásaival a természet páratlan kiállitásán! Meglátjuk, lelkünkben ujra megpendül egy Istenről zengő hur. S ujra éhezni és szomjazni fogjuk kinyilatkoztatását és szentségeit! Ez a pillanat lesz gyökértelen hitünk ujjászületése és nemzeti feltámadásunk valóságos kezdete!

Dicsérjétek az Urat és áldjátok,
És mondjatok hálát neki,
És nagy alázatosan szolgáljátok.

(1953 julius 19.)

AZ ÖRÖKÉLET VÁGYA

Lukács evangéliumának 11.-ik fejezete az ördögüzés történetét mondja el a 14-28 versekben.

A Krisztust kisérő tömeg szinte megbüvölt csodálkozással tekint fel a Mesterre. Nem is csoda. Hiszen épen az imént hoztak hozzá egy néma embert, aki szavak hiányában csak könyörgő tekintetével tudott irgalomért esdekelni az Istenfiához, és mégis meghallgatásban volt része. A Mester nem a beteg test gyógyitásával szólaltatta meg a némát, hanem lelkének gyógyitásával. Kiüzte a nyelvet lelakatoló ördögöt. S a Szentirás szavaival: "Mikor pedig kiment az ördög, megszólala a néma; és csodálkozának a seregek . . ." (Luk. 11, 14.)

A csodálkozás elsősorban annak a ténynek szólt, hogy Krisztusnak hatalma volt az ördög felett. Ez a hatalom nyilvánvaló lett a tömegek jelenlétében . . . Ha hároméves nyilvános müködése alatt sohasem nyilatkoztatta volna ki Magát az epedve várt Megváltóként, az Őt kisérő szemtanuknak akkor is fel kellett volna ismerniök istenségét a gonosznak Vele szemben megnyilatkozó tehetetlensége folytán.

Ez a megállapitás egyébként teljesen alátámasztódik Lukács következő verseiben. A 15.-ik és 16.-ik versekben igy olvassuk a szent szöveget: "Némelyek pedig közülük mondák: Belzebub, az ördögök fejedelme által üzi ki az ördögöket. Mások meg kisértvén, égi jelt kérének tőle." — Lukács szavai semmi kétséget sem hagynak a felől, hogy az irástudók, a farizeusok és a szadduceusok kémei mindenüvé elkisérték Jézust, s azonnal megkezdték lázitó aknamunkájukat, amikor látták, hogy egy-egy csoda "tulságosan" kiváltotta a Krisztus istenségében való hitet a tömegek részéről. S ha cáfolni nem is tudtak, mindig rendelkezésükre állt a gonosz szándéku ember legegyszerübb és leggyakrabban használt fegyvere, **a hazugság és a tagadás . . .**

1. Farizeusi tagadás.

Nagyon fontosnak tartjuk megjegyezni még azt is, hogy a Belzebubra, az ördögök fejedelmére való hivatkozást nem közvetlenül Krisztushoz intézik ellenségeinek kémei. Nem! Csak sugva, alattomos suttogással próbálják azt terjeszteni a már hivő vagy hivésre kész szemtanuk között. Ezért jegyzi meg Lukács, hogy "Ő pedig látta gondolataikat . . ." S nem is várta meg, hogy Hozzá is eljusson a farizeusok ármány bizonygatása, fönséges isteni nyugalommal és az önmagában nyilvánvaló igazság érvelésével igy zuzza porrá ellenségeinek ármánykodását: "Minden magában meghasonlott ország elpusztul, és ház házra omlik. Ha tehát a sátán magával meghasonlott, miképen állhat fenn az ő országa? mert azt mondjátok, hogy Belzebub által üzöm ki az ördögöket. Ha pedig én Belzebub által üzöm ki az ördögöket, a ti fiaitok ki által üzik ki?" (Luk. 11, 17-18.) Az Ur Krisztus érvelése valóban megsemmisitőleg hathatott a farizeusokra. Hiszen dicsekvésül tudták be maguknak, hogy közöttük is voltak olyanok, a kik sikeres ördögüzésekre hivatkozhattak. De azokat mindig az általuk müködő Isten erejének tulajdonitották . . . Ők csak eszközei voltak az isteni erő érvényesülésének . . . Ha tehát most azt állitják, hogy Krisztus az ördögök fejedelme, Belzebub által üzi ki az ördögöket, azonnal állitaniok kellene azt is, hogy az ő fiaik is ugyanannak az ördögfejedelemnek erejében müködtek sikerrel az ördögüzés munkájában . . . Ezáltal azonban máris két kimagyarázhatatlan ellenmondásba keveredtek. Először is, tönkretették saját hazug érvelésüket: Mert ha saját fiaik ördögüző tevékenységét csak ugy tudták megmagyarázni, hogy Isten erejének tulajdonitották azt, nyilvánvaló, hogy Krisztus sokkal magasztosabb, egyszerübb és személyi erőt elárulló tevékenységének magyarázatát is magának az Istennek végtelen hatalmában kellett volna megtalálniok. — De ellentmondásba keveredtek még abból a szempontból is, hogy feltételezték, hogy a világot a gonosznak megháditani akaró Belzebub együttmüködne Krisztussal magának a gonosznak kiirtásában és megsemmisitésében. Ha ezt meg tudná tenni, abba a pillanatban elveszitené lényegét, megszünne gonosznak lenni, s beállna Isten angyalai sorába. Ez pedig mindörökre lehetetlen . . . Krisz-

tus ezért emeli fel szavát nagy ünnepélyességgel: "Ha meg én Isten ujjával üzöm ki az ördögöket, bizonyára elérkezett hozzátok az Isten országa." (U. o. 20.)

Azért idéztük ezt az evangéliumi szakaszt ilyen aprólékos részletességgel, hogy annak nyomán rámutathassunk valamire, ami lényeges része az ember szellemi-lelki mivoltának, és ugyanakkor egyik legszebb bizonyitéka halhatatlanságának.

2. Az örökélet hite.

Az ember értelmével, gondolkozó, tervező természetével semmit sem tudnak kezdeni azok, akik megtagadják bennünk a szellemi lelket és egyszerü fejlődés alapján az állatvilágból akarnak származtatni bennünket. — Van azonban az emberben még valami, amit szintén nem szabad figyelmen kivül hagynunk, mert hiszen óriási, valóban ellenállhatatlan lendülettel követeli meg a természetfeletti világ felé való tájékozódásunkat. S ez a bennünk rejlő valami az **akarat törekvése a fennmaradás, az örökélet után** . . . Vágyaink kielégülése nemcsak a földi élet minél szélesebb lehetőségeket biztositó keretei között, de főleg annak a megnyugtató tudatnak biztos voltában, hogy nem szününk meg a halál pillanatának beálltával, hanem élni fogunk, és minden lelki értékünk legszemélyesebb birtokunk marad a vég nélkül való örökkévalóságban . . .

Meglepően érdekes dolog, hogy még azok a legősibb és legprimitivebb népek is, amelyek semmit sem tudtak a kinyilatkoztatás tanitásáról, világosan felismerték magukban ezeket a törekvéseket, és épen ezért — bár ferde felfogásban — mégis hittek a lélek halhatatlanságában és az örök életben. Ezért temették el pl. halottaikat valamilyen imádkozó helyzetben. Ezért tisztelték az ősök szellemeit. És ezért helyezték el azok szobrait házi pogány istenségeik sorában. Az egyiptomiak ezért épitettek hatalmas piramisokat temetkezési sirhelyül, és ezért nevezték el a koporsót élet urának vagy élet szekrényének. — Minden nép felfedezte és valamilyen formában kifejezésre juttatta azt az igazságot, hogy a teljes életkibontakoztatás nem adódik meg számunkra földi életünk folyamán. Ez csak előkészület, lépcső, előszoba, melynek szükségképen az örökéletbe kell nyilnia. Arany János szavaival:

Midőn a roncsolt anyagon
Diadalmas lelked megállt,
S megnézve bátran a halált,
Hittel, reménnyel gazdagon
Indult nem földi utakon,
Egy volt közös szent vigaszunk,
A lélek él: találkozunk!

Az örökélet után való vágynak letagadhatatlan valóságát azonban talán a mai istentelenség bizonyitja a legkiabálóbban. Gondoljuk csak józan fővel végig a következő tényeket: A materializmusba ágyazott kommunizmus bezáratja a templomokat. Eltiltja a nyilvános istentiszteleteket, és arra neveli az ifjuságot, hogy ostoba babonának minősitse a vallást, a megváltást, az Egyházat, a lélek halhatatlanságát, az örökéletet; Isten nincs, természetfeletti világ nem létezik; következésképen az osztályharcot képviselő párton kivül az ember senkinek sem tartozik elszámolással személyes cselekedeteit illetőleg. S ugyanakkor mit látunk gyakorlati magatartásukban? Két megmagyarázhatatlan tényt: először, a soha nem lankadó félelmet, hogy a leigázott népekben lappangva, de biztos lánggal továbbég az istenhit és az örökélet vágyának tüze; s hogy pontosan ez a vágy táplálja bennük az ellenállás szükségességét minden kommunista törekvéssel szemben; másodszor, hogy olyan kifejezésekkel és jelzőkkel illetik véreskezü vezéreiket, amilyeneket a keresztény világ még pápáival vagy szentjeivel kapcsolatban sem merne használni: "isteni Stalin"; "szelleme velünk marad mindörökké" stb. . . Ezek a vezérek nem akarják, hogy a nép is higgyen az örökkévalóságban, mert tudják, hogy halhatatlanságot valló emberekkel nem lehet néma, hulla-szerü rabszolgavilágot felépiteni. De ugyanakkor megkivánják, hogy az ő örökkévalóságukban higgyen a nép, és még haláluk után is emberfelettinek hitt nagyságuk igézetében őrizze emléküket . . .

Az Ur Krisztus csodái láttára ezek a lélekben szunnyadó örök vágyak pattantak ki a szemtanuk csodálkozó örvendezésében. A tulvilág Ura testetöltött alakban ott járt közöttük . . . Azt mondotta, hogy Ő az igazság, az ut, az élet . . . Aki utána megy, nemcsak hogy nem jár sötétség-

ben, de vágyai kielégitésének kutjából az örökboldogság szomjatoltó vizét issza . . . — Az élet farizeusai azóta is járják a világot: önmaguk istenitésével hazugságnak minősitik Krisztus Urunk tanitását, és kilátástalan pusztulást hirdetnek a tömeg számára. — Számunkra Krisztus világoskodjék! Nyugtalan keresésünkre csak Benne találhatunk lelket üditő választ.

(1954 március 21.)

KRISZTUS: ÚR S KIRÁLY A FÖLD FELETT . . .

István király árva népe, te is hajtsd meg homlokod,
Borulj térdre, szórd elébe minden gondod, bánatod!
A kereszt volt ezer éven reménységed oszlopa:
Most is Krisztus jele légyen jobb jövődnek záloga.
Krisztus, kenyér s bor színében ur s király a föld felett,
Forrassz eggyé békességben minden népet s nemzetet!

Az 1938-as budapesti Eucharisztikus Kongresszus himnuszának negyedik versében igy szállt Krisztus felé a hivő éneklés a magyar ajkakról. A kék Duna két partján valóban Krisztus győzelméről énekelt napkelet és napnyugat. Millió és millió sziv csengett össze ebben a magasztalásban, s zugott a hálaének, szállt völgyön, tengeren . . . A második világháboru riasztó, hideg szelének érintésére megdermedt emberek — nemzetiségre való különbség nélkül — mégegyszer találkoztak éneklő lelkük vágyában és óhajában: "Az egész föld legyen oltár, virág rajta a szivünk, minden dalunk zengő zsoltár, tömjénillat a hitünk . . ."

1. Az ünnep jelentése.

Amikor XI. Pius pápa 1925 december 11.-én, az akkori szentév méltó befejezéseképen, minden év utolsó vasárnapjára elrendelte Krisztus Király ünnepét, voltaképen a keresztény népek összetartozásának gondolatát is eredményesen akarta munkálni. Tudatában volt annak, hogy a felforgató, osztály- és nemzetgyülöletre uszitó eszmék és törekvések közepette csak egy hatásos eszköz biztosithatta még a keresztény emberek, nemzetek összetartozásának és együttmüködésének tudatát: **Krisztus föltétlen, abszolut hatalmának elismerése és megvallása; és Benne egymásratalálása mindazoknak, akik önmagukat alattvalóinak vallják.** — De szükség volt erre az ünnepre azért is, hogy az emberek és államok rádöbbenjenek végre arra,

hogy törvényeikben és életükben mennyire elárulták a Krisztust. Akkor, amikor kereszténynek vallották magukat. Akkor, amikor talán ajkukra vették evangéliumi igéit . . . Akkor, amikor Moszkvában Krisztus szobrot állítottak, de csak azért, hogy sziven lőhessék, és sátáni kéjjel hirdethessék a nép felé: Ime, meghalt az Isten! XI. Pius pápa méltán nevezte ezt az ördögi tényt századunk botrányának. — S hogy megállitsa az emberek lelkét mételyező folyamatot, életbehivta Krisztus Király ünnepét. Az egyetlen ünnepet, amely uralkodói, törvényhozói és számonkérő mivoltában mutatja be a Krisztust. Az egyetlen ünnepet, amely kifejezetten meghódolást és alázatos szolgálatot hirdet . . .

2. Miért épen király?

De miért épen Krisztusnak, a **Királynak** szentelte ezt az ünnepet a pápa? Hiszen 1926-ban a királyság eszméje már sok keresztény országban elvesztette igazi tartalmát és vonzóerejét. Hogyan gondolhatott hát XI. Pius arra, hogy épen Krisztus királyságának gondolatával és hirdetésével fedje fel számunkra a bennünket Krisztushoz füző kötelékeket?

A felelet nagyon egyszerü. Krisztus királyságának eszméje a Szentirás határozott és kétségbevonhatatlan tanitása. Ha felütjük az ó- és ujszövetségi szentkönyveket, bővelkedünk bizonyitó szövegekben. Idézzünk ma emlékezetünkbe különösképen két szentirási részletet. Az ószövetségben, Izaiás próféta könyvének 9.-ik fejezetében, a 6.-ik és 7.-ik versben olvassuk a következő igéket: "Gyermek születik ugyanis nekünk, és Fiu adatik nekünk, s a **fejedelemség az ő vállára kerül,** és leszen az neve: Csodálatos, Tanácsadó, Isten, Hős, az örökkévalóság Atyja, a béke Fejedelme. **Növekszik majd uralma,** s békének nem leszen vége; **Dávid trónján és országa fölött fog ülni, hogy igazságos itélettel megerősitse** és megszilárditsa mostantól fogva mindörökké." — Az ujszövetségből pedig idézzük Szent János Jelenések könyvének a 19.-ik fejezetét, a 11-16 verseket: "És látám a megnyilt eget, és ime egy fehér ló; és aki azon ült, Hüségesnek és Igaznak hivaték, és igazságosan itél és harcol. Szeme pedig olyan, mint a tüznek lángja, és **fején számos korona;** és olyan neve van fel-

irva, amelyet rajta kivül senki sem ismer. És vértől ázott ruhába volt öltözve, és neve **Isten Igéjének** hivatik. És az égi seregek követék őt fehér lovakon, fehér és tiszta gyolcsba öltözve. És szájából kétélü kard jöve ki, hogy azzal verje meg a nemzeteket; és ő fogja azokat **kormányozni vasvesszővel,** és ő tapossa a mindenható Isten bosszuló haragjának borsajtóját. És ruhájára és ágyékára irva vagyon: **Királyok Királya és uralkodók Ura.**"

Ha figyelmesen elmélkedünk ezeken a szentirási szavakon, azonnal észrevesszük bennük azokat az összetevő elemeket, amelyek Krisztusnak valóban urakodói jogokat bitositanak felettünk. Igy mindenekelőtt látnunk kell, hogy megtestesülésével és kereszthalálával bizonyitotta veleszületett és szerzett jogcimét legfelsőbb uralmának érvényesitésére; a jogcim mellett a Szentirás rámutat az országra is, amely ennek a krisztusi uralomnak alá van vetve: minden nép és minden nemzet. Tehát az egész teremtett világ. S végül a Szentirás nem hagy kétséget az iránt sem, hogy Krisztus valóban rendelkezik az uralom érvényesitésének eszközeivel is: mindenkit egyformán kötelező törvényeket alkotott s azok megtartása vagy megszegése alapján fog megitélni mindenkit. Ime, tehát, a jogcim, az ország és a hatalom tökéletes érvényesitése Krisztus uralmában!

De Krisztusnak ezt a végtelen uralmát miért **kell** épen királyságnak, királyi hatalomnak neveznünk? — Ne gondoljunk itt se a mult, se a jelen királysági formáira! Ellenben tartsuk szem előtt a régi keleti népek királyságait, ahol a királyok népeiknek **uralkodói, atyái és papjai voltak egy személyben!** És tartsuk szem előtt a középkor nyugati keresztény királyságait is, amelyeknek alapját az az általános tudat teremtette meg, hogy a királyok **közvetlenül** Istentől kapták hatalmukat! Ezért rendelkeztek abszolut hatalommal; a nép ezért képezte tulajdonukat; s ők maguk ezért hangsulyozták uralkodói mivoltuk mellett atyai hivatásukat is! — A demokratikus államformákban az államfők a népen keresztül, tehát közvetve, kapják a hatalom gyakorlását, épen ezért felelősséggel is tartoznak népüknek. Ezzel szemben Krisztus hatalma sem eredetében, sem gyakorlásában nem függ az emberektől. Tőlünk független, abszolut isteni hatalom az, amely magában

Krisztus istenségében gyökerezik. S épen ezért a legszentebb és legtökéletesebb, isteni királyságnak nevezzük azt.

3. Alattvalói szolgálat.

De a mai ünnep nemcsak Krisztus Királyról beszél nekünk, hanem **hozzánk, mint az Ő alattvalóihoz is beszél.** S elsősorban azt hirdeti számunkra, hogy Krisztusra, az Ő tanitására és királyi uralmára, mint **élő valóságra** te kintsünk fel, és sohase elégedjünk meg annak csak fogalmi, elméleti megközelitésével! Ez annyit jelent, hogy alattvalói tudatunkban kell élnünk életünket és minden cselekedetünk mértékévé Királyunk törvényeit és rendelkezéseit kell tennüünk! Ha ezt megtagadjuk, visszautasitjuk szellemét és visszautasitjuk Őt magát is. Hazaárulókká válunk az Ő birodalmában. A hazájukat és törvényes uralkodójukat megtagadóknak elvtelenségével és bünösségével . . . Nem fontos, hogy lelepleznek-e bennünket az emberek? Nem fontos, hogy tudomásukra jut-e hütlenségünk? Krisztus kereszténységének szellemét a nyáj kebelén belül támadjuk, s példánkkal, közömbösségünkkel, megnyilatkozásainkkal hozzájárulunk annak elszintelenitéséhez az emberekben . . . Csodálkozhatunk-e akkor, ha a mai kuszált, zavaros világban talán magunk is arra döbbenünk, hogy kereszténységünk hideg agybeli formulává soványodott, s a mélységes lelki átélésektől megfosztottan csak kényszer-teherként vonszoljuk keresztény kötelességeinket? . . .

S még valamit. A hazafiasság nagy és szent eszme. Ápolása hivatás és kötelesség. Számunkra, magyarok számára is az, mert Isten teremtett bennünket azokká, s Ő akarja, hogy bárhol is legyünk a világon, mint magyarok szolgáljuk az Ő gondolatának valósulását. Hogy szolgálhassuk, lelkeinknek találkozniok kell . . . találkozniok kell a magyar értékeknek egymásban való felismerésében. Egymástól menekülő, vagy esetleg egymást üldöző emberekre még sohasem épült nemzeti nagyság. Országot és nemzetet csak egymásbafonódó kezekre, együttgondolkozó elmékre, összedobbanó szivekre és sorsközösséget vállaló vérszövetségre lehet elgondolni és megvalósitani . . . Az emigráció magyarsága pedig főleg nem engedheti meg magának a testvéri civódás luxusát . . . Ha Krisztus Ki-

rályságának fényében felismerjük tehát alattvalói egyenranguságunkat, parancsainak sorába beiktatjuk majd a hazaszeretetet olyan értelemben is, hogy az elsősorban Krisztus Király szeretetének közlését jelentse minden magyar testvérünk felé. Milyen boldog reménységgel szállhat majd akkor minden magyar ajakról a vigasztaló könyörgés:

Adj jót országunknak, megcsufolt hazánknak,
Ne maradjunk kárba!
A gonosz ellenség ne dicsekedhessék,
Hogy letiport a sárba,
Hadd lássa a világ, hogy ki téged imád,
Nem könyörög hiába.

(1953 október 25.)

"MERT TÁMADNAK HAMIS KRISZTUSOK . . ."

Ma, az egyháziév utolsó vasárnapján nagyon sulyos, sőt mondhatnám, komor szentirási igéket olvastatott velünk Egyházunk az evangéliumban. Miután a szertartások szines és misztikus világában végigvezetett bennünket a megváltás történetén, ma mérleget ad kezünkbe, hogy lemérjük vele benső életünk fejlődését, és megkérdezzük önmagunktól, vajjon mennyire munkáltuk Krisztussal való személyes kapcsolatunkat az egyháziév folyamán? Ezt a mérleget a mi Urunk szavai képezik. Azok a szavak, amelyekkel Ő előrevetitette Jeruzsálem pusztulását és érzékeltette a világ végének és egyben az ember egész történelmének szinte egyetlen s legsulyosabb problémáját: **Krisztusnak, az Ő személyének és tanitásának szerepét az emberek és nemzetek életében.**

Hallgassuk csak szavait! Jeruzsálem pusztulásának ecsetelése után, Máté 24.-ik fejezetének 23-24 verseiben olvassuk a következőket: "Akkor ha valaki mondja nektek: Ime itt a Krisztus vagy amott, ne higgyétek. **Mert támadnak hamis Krisztusok és hamis próféták;** és nagy jeleket és csodákat tesznek, hogy tévedésbe ejtsék, ha lehet, még a választottakat is." — Közvetlenül előtte pedig ezeket mondotta az Ur Krisztus: "Mert nagy szorongatás leszen akkor, amilyen még nem volt a világ kezdetétől mindeddig és nem is lészen. És ha meg nem rövidittetnének ama napok, egy élő lény sem szabadulna meg; de a **választottakért** megrövidittetnek ama napok." (Máté 24, 21-22.)

1. A jövendölés jelentése.

Az Ur Krisztus szavai két alapigazságot fektettek itt le világosan a keresztény világ számára:

a) A kinyilatkoztatás történetében, főleg a megtestesüléstől kezdve egészen a világ végéig az **emberiségnek központi és legalapvetőbb problémája mindig Krisztus személye volt és mindig Krisztus személye lesz.**

b) **A választottak,** a Krisztust komolyan követő keresztények **történelmi hivatása a történelemben müködő emberi erők megszentelése vagy az ott fellelhető sátáni erők mérséklése, esetleg kiküszöbölése.**

S valóban, ha végignézzük a csaknem kétezeréves kereszténység történetét, azt kell mondanunk, hogy az emberek vagy tanuságot tettek Krisztus istenembersége és megváltói mivolta mellett, vagy pedig megtagadva azt, hamis Krisztusok és próféták után kapkodtak, hogy az igaz Krisztus utjaitól eltérő uj utakat szabjanak az emberiség életének. A Krisztustól azonban nem szabadulhattak és személyének történelmi valóságától nem függetlenithették magukat. Csak tagadhatták Őt; viszont tagadásukkal létét és isteni voltát állitották. Mert ha lelkük mélyén fantomnak tartották volna az egész kereszténységet, bizonyára nem harcoltak volna és nem harcolnának ma sem Krisztus követői ellen. De harcolnak! S teszik ezt épen azért, mert Krisztus halálának történelmi tényét meg nem semmisithetik. Harcukat tehát a választottak ellen irányitják, hogy az ő kiküszöbölésükkel Krisztus szellemét is kiküszöböljék a történelem folyásából . . .

Ez a kiküszöbölni akaró sátáni taktika két formában jelentkezett a történelem folyamán: **Krisztus meghamisitásában, behelyettesitésében, vagy egyenes tagadásában,** először; **a kereszténység megosztásában, szétszakitásában és belső meghasonlás keltésében,** másodszor.

2. A hamis "krisztusok" eszméi.

A legelső századok történetében találkozunk már a Krisztus istenségét tagadó törekvésekkel. S attól kezdve a századok folyamán mindig fel-felbukkannak mozgalmak, amelyek uj eszméket igyekeznek belopni az emberek szivébe, hogy az azokért való lelkesedés elfelejtesse az az emberekkel a Krisztust. Gondoljunk csak pl. a 14.-ik és 15.-ik században virágzó reneszánsz és humanizmus müvészi és kulturális ujjászületésre, amely sok szempontból csak kerékkötőt látott a kereszténység vallási intézményében! — Vagy gondoljunk a 18.-ik és 19.-ik század szörnyszülött elképzelésére: az emberi ész vallására, amelyben nem volt többé szükség természetfeletti világra, Istenre, kinyilatkoztatásra, Krisztusra . . . A legmoder-

nebb időkben pedig tartsuk szem előtt az Egyház, a kereszténység, a Krisztus és az Isten teljes visszautasitását a nemzetiszinü pogányság és a bolsevizmus elképzelésében, ahol a tulzott fajelmélet vagy a kiélezett osztályharc lettek volna hivatottak arra, hogy behelyettesitsék a kereszténységet és Krisztus helyett uj "isteneket" állitsanak az emberiség elé! . . . Ezekben a törekvésekben minduntalan észre kell vennünk Krisztus Urunk figyelmeztetését: "Mert támadnak hamis Krisztusok és hamis próféták, és nagy jeleket és csodákat tesznek . . ." — Ó, nem kell itt természetfeletti csodákra gondolnunk! Csak az emberi alkotások olyan irányu magasztalására, amely fölöslegessé, sőt terhessé teszi egy természetfeletti isteni hatalomnak való hódolást és károsnak tartja törvényeinek megtartását. Isten helyett az embert magasztalja! Törvények helyett az emberi szenvedélyeket dicsőiti! Tulvilág helyett a földbe gyökereztet! Mert csak igy lehet a hamis "krisztusok" követésére csalni az embereket . . .

3. Belső zavarok.

A második veszély a kereszténység megosztásában, szétszakitásában és belső meghasonlás keltésében jelentkezik. — Gondoljunk itt vissza Krisztus kortársaira és a Megváltóval szemben tanusitott magatartásukra! Mindannyian tudjuk, hogy az egész ószövetségnek a lelke a Messiásvárás gondolata volt. A zsidónép létének és küzdelmeinek ez adott célt és értelmet. S mégis milyen fájdalmas ténye a történelemnek, hogy amikor a Megváltó valóban elérkezett, a legszenvedélyesebb visszautasitást épen saját népe, a választott nép papjai és vezetői részéről tapasztalta. Ennek a tragikus visszautasitásnak rejtélye az akkori zsidóság végzetes megosztódásában és belső harcában rejlik. Ott voltak a szamaritánus félzsidók, akik időközönként nem resteltek a pogány bálványoknak sem hódolni. Szerepet játszottak a józan-észt-imádó szadduceusok is, akik gyakorlatban a jólét és az élvezetek materialistái voltak. A legnagyobb tábort azonban a nemzeti gőg megtestesitői és képviselői, a farizeusok alkották, akiknek vallássossága kimerült a szertartások külsőséges megtartásában. Ezek a pártok képviselték akkor a választott népet. Ezek hirdették neki az eljövendő Messiást, akit saját képük és politi-

kai álmodozásuk alapján képzeltek el a maguk számára, és nem a kinyilatkoztatott szentiratok Messiását. S ezért vaksággal verte őket az Isten! . . . Vakok maradtak az üdvösség megvalósulásának fényében is . . .

A kereszténység életében ugyanennek a tragikus helyzetnek megteremtésén fáradoztak és fáradoznak mindazok, akik félnek az egységes kereszténység erejétől. Krisztus szellemének erejét ugy akarják megtörni, hogy megtörik a keresztények egybetartozásának tudatát és elhintik a széthuzás magvait. Csak igy tudják belevinni az emberekbe azt a lelketölő, pesszimisztikus tudatot, hogy az erőfeszitésnek ugy sincs értelme! . . . Krisztus nem ebbe a világba, nem az ember világába való! . . .

Ez a myterium historiae! Ez az emberi történelem titokzatos tragikuma! Azé az emberé, akit önmaga képére és hasonlatosságára teremtett Isten. Akit nyughatatlan, kutató szellemmel azért áldott meg, hogy sohase találja meg kielégülését az evilág csábjaiban. S akinek embertársai nem akarják engedélyezni, hogy megvallja Krisztusát, nehogy bebizonyosodjék, hogy az evangélium szelleme ma is hódit és ma is egyetlen fényszórója az emberiségnek!

Az egyházi évnek ezen az utolsó vasárnapján mérjük le mi is életünket Krisztus megrázó szavainak mérlegén! Nem kétséges, hogy választottjai vagyunk! Épen ezért ne döbbenjünk meg azon, hogy botránykő vagyunk a világ szemében! De ne is hallgassunk a világ fiainak csalogatásaira! Ne engedjük közel magunkhoz se a hamis prófétákat, se pedig a Krisztust szégyenlő gyenge keresztényeket! . . . Nekünk nem ők kellenek, hanem kizárólag csak a kinyilatkoztatás, az evangélium Krisztusa! Őt hordjuk magunkban! Őt képviseljük, mert Ő bennünk és általunk él közösségünkben! S különösen tudatositsuk ma magunkban Urunk szavait, hogy megpróbáltatásunk napjai csak akkor rövidülnek meg, ha Krisztus választottjaiként tanuságot teszünk igéjének szentsége és legyőzhetetlen örök volta mellett . . . Ez keresztény magyar hivatás! Ez evangéliumi vérszerződés, amelyből — a mysterium historiae vajudásában — uj keresztény Magyarország születik.

(1953 november 22.)

ISTEN SZAVA A SZENTÍRÁS!

A hetvened- és hatvanadvasárnap közötti hét minden évben a bibliának van szentelve. Ez az ugy nevezett "biblia hét". Eredete abban a tényben forrásozik, hogy a zsolozsmát végző papság és szerzetesség hetvenedvasárnapon kezdi meg ujra a Szentirás legelső könyvének olvasását, miután, egy év leforgása alatt, közös imádságába iktatta az egész ó és uj-szövetségi Szentirást. Jó alkalom ez arra, hogy mai elmélkedésünkben mi is a világ legértékesebb, legfontosabb és legszentebb könyvére, a bibliára, irányitsuk figyelmünket.

1. Mi a Szentirás?

A legelső kérdés, amely világos feletet igényel, a következő: **Mi a biblia?** A biblia mindenekelőtt **nem egy könyv.** Nem csak az evangéliumok egyike, sem pedig a négy evangélium együttvéve. De nem is csak az ujszövetségi Szentirás foglalata. Hanem a biblia 73 különböző tartalmu, különböző időben és különböző szerzők által irt könyvnek összesége és egésze. A 73 könyv közül 46-ot ószövetségi Szentirásnak, 27-et pedig ujszövetségi Szentirásnak nevezünk. Mivel az ószövetség Krisztus Urunk megtestesülésével befejeződött és helyet adott az ujszövetségnek, az ószövetségi 46 könyv még a Megváltó születése előtt, az ujszövetségi 27 könyv pedik az Ő születése, helyesebben halála után iródott. Már ebből is láthatjuk, hogy a szentkönyvek keletkezése igen hosszu idő leforgásáról beszél. Ha csak magát az ujszövetséget nézzük is, kb. 75 esztendőre kell tennünk azt az időt, amely a legelső és a legutolsó könyv megirása között eltelt. Ha pedig mindkét szövetséget együtt tesszük vizsgálat tárgyává, a legelső szentirási könyvnek, Mózes első könyvének és a legutolsó bibliai irásnak, a Jelenések könyvének keletkezése között kb. 1,500 év leforgásának kell helyet adnunk.

Tehát az ószövetségi szent könyvek nemcsak, hogy nem vesztették el jelentőségüket az Ur Krisztus eljövetelével, de egyenesen beletartoznak a bibliába és annak — az ujszövetségi könyvekkel együtt — szerves részét alkotják. Mivel azonban az Egyház alapitása és küldetése magának az Ur Krisztusnak személyes müve és alkotása, egészen természetes és mágátólértődő, hogy a keresztény ember lelkéhez sokkal közelebb állnak a Krisztus életét és tanitását, valamint az apostolok müködését és az alapvető keresztény tanitást tartalmazó ujszövetségi könyvek. Épen ezért figyelmünknek is elsősorban ezekre kell irányulnia, mindig vigyázva azonban arra, hogy soha vissza ne utasitsuk, se le ne becsüljük az ugyancsak Isten szavát tartalmazó ószövetségi könyveket!

2. Szentirás és szent hagyomány.

A kereszténység alapjait tartalmazó ujszövetségi szent könyvek a következők: a négy evangélium, Máté, Márk, Lukács és János irásában; Lukácstól az Apostolok Cselekedetei; Szent Pálnak 14 levele; Szent Jakabnak egy, Szent Péternek kettő, Szent Jánosnak három és Szent Judás Tádénak egy levele, valamint Szent Jánosnak a Jelenések könyve. Összesen 27. Ezek a könyvek képezik tehát számunkra azokat a forrásokat, amelyekben irott formában, a Szentlélek sugalmazására és segitségével rögzitődött a kinyilatkoztatás egyik része. A másik része továbbélt az apostoli tanitásban és a keresztények szájhagyományában, mint ahogyan Szent Pál szavai is utalnak erre a tesszalonikaiakhoz irt második levél 2, 14-ben: "Azért tehát, testvérek, legyetek állhatatosak és tartsátok erősen a hagyományokat, melyeket **akár élőszó,** akár levelünk utján tanultatok." De erre utalnak János evangéliumának záró szavai is, a 21.-ik fejezet 24-25-ben: "Ez az a tanitvány, ki bizonyságot teszen mindezekről, és ezeket irta; és tudjuk, hogy igaz neki a bizonysága. Van még **sok egyéb is,** amit Jézus cselekedett, melyeket ha egyenkint mind megirnának, azt vélem, maga a világ sem tudná befogadni a könyveket, amelyeket irni kellene." — Ezeknek és egyéb szentirási helyeknek alapján tehát Egyházunk a kinyilatkoztatásnak két forrását ismeri el hitelesnek és szentnek: irott formában a bibliát, iratlanban

pedig a szenthagyományt. Ez a tény azonban semmiképen sem gátolja őt abban, hogy rendkivüli tisztelettel és megbecsüléssel ne adózzék a Szentirás könyveinek.

3. Olvasása kötelesség!

A második kérdés, amelyre felelnünk kell ma, igy fogalmazható meg: **Szabad-e és kell-e olvasnunk a bibliát?** — A felelet már ez eddig elmondottakból is világosan következik. Ha egyszer megértettük, hogy maga a mindenható Isten, az Ő tekintélyével és csalhatatlan igazságával, a Szentlélek biztos vezetése mellett közölte velünk mindazt, amit a Szentirás tartalmaz, az Istennek kijáró készséggel és tanulékonysággal kell magunkévá tennünk a biblia tanitását! Hiszen a kinyilatkoztatásnak épen az volt a célja, hogy az ember tökéletesebben ismerje meg Istent, és ennek az ismeretnek birtokában, tökéletesebb képet alkosson magának a világról és önmagáról! Világosabban lássa önnön élete eredetét, értelmét, rendeltetését, és ennek megfelelően, — értelmét és szabadakaratát, valamint a kegyelmi forrásokat felhasználva, — hajtsa végre cselekedeteit. Tehát igenis olvasnunk, ismernünk és tanulmányoznunk kell a Szentirást!

Az egyházatyák és egyháztanitók, a hittudósok és pápák sohasem engedték, hogy a hivek elfeledkezzenek erről. Hogy csak egy-két tényt emlitsünk: Szent Polikárp, Szmirna vértanu püspöke, aki ifjukorában még gyakran látta és hallgatta Szent János apostolt, mindjárt a második század első felében igy buzditotta a filippieket: "Bizom abban, hogy igen jártasak vagytok a Szentirásban, s hogy a ráuntság érzése messze elkerül titeket." — Szent Irénben pedig, az első század második felében, bizonyitékot kapunk már arra vonatkozólag is, hogy az Egyház életének első századaiban a hivek nemcsak olvasták, de közösségben, nyilvánosan olvasták a Szentirást összejöveteleik alkalmával. Minden komoly ember "szorgalmasan olvassa az irásokat a templomban — mondja — együtt a papokkal, akik az apostoli tanitásnak a hordozói." — De talán még világosabban és kifejezetebben ir Tertullián, a harmadik század első felében: "Tekints bele Isten kinyilatkoztatásaiba, — hirdeti ünnepélyesen — kutasd a szent könyveket, hiszen nem rejtjük el azokat előled." — S a

századok folyamán, hivatalos irásokban, oktatásokban és zsinati határozatokban mindenütt rányitunk arra a meleg és aggódó buzditásra, amellyel az Egyház papokat és világi hiveket a Szentirás olvasására és szellemének elsajátitására ösztönzött. Mindezek foglalatául, különösen XV. Benedek pápa szavait véssük mélyen lelkünkbe: "A bibliára vonatkozó tudatlanság egyenlő a Krisztusra vonatkozó tudatlansággal."

4. Gyümölcsei.

De vessünk fel egy harmadik kérdést is a bibliára vonatkozólag! **Remélhetünk-e vajjon** — épen az imént emlitett bizonyitékok alapján — **különleges gyümölcseket a Szentirás olvasásából, és ha igen, mikor?** Feleletképen egy hasonlatra hivatkozom. Az Oltáriszentséget azért alapitotta az Ur Krisztus, hogy mennybemenetele után is velünk maradjon, és lelkünk biztos táplálékát képezze. Mint Őmaga mondotta, azt akarta, hogy vegyük és együk, s vételének nyomában Őbenne növekedjünk és erősödjünk. Bár kivánsága parancs jelleggel hangzott el, hányan vannak mégis, akik csak az egyetlen husvéti szentáldozásra korlátozzák a lelki táplálkozás törvényét? Viszont mindazok, akik nem akarnak belefáradni a mindennapi életbe, keresve keresik a többet, s a gyakori vagy épen mindennapos szentáldozáson keresztül ápolják magukban Krisztus szellemét. — Ugyanigy vagyunk a Szentirás olvasásával is. Minél többet olvassuk, annál jobban formálódik ki bennünk Krisztus megváltói alakja. Minél többet értünk meg belőle, annál inkább lelkesedünk érte. S minél inkább átjárja értelmünket annak igazság-tartalma, annál inkább megnyilatkozik majd szelleme és természetfeletti jellege szabadakarati cselekvéseinkben. — Mindehhez csak az kell, hogy a hiu, emberi okoskodás s még az Istent is megkritizálni akaró taszitó gőg helyett hittel, alázattal, bánattal és Istent megismerni, megszeretni akaró jószándékkal vegyük rendszeresen kezünkbe a könyvek könyvét; mindig szem előtt tartva, hogy oktatásunkra és vezetésünkre, lelki épülésünkre és megszentelődésünkre ajándékozta azt nekünk Istenünk.

A ma annyira hangoskodó istentelenség akkor vetette meg lábát a földön, amikor annyira ment merészségében

az ember, hogy közönséges emberi szemmel nézte Isten szavát is, és elég erősnek érezte magát a szent könyvek természetfeletti jellegének tagadására. Hogy Istent számüzhesse s az Egyházat megtépázhassa, először a Szentirást vesézte ki. Önmagát tette annak legmagasabb birájává és csalhatatlan értelmezőjévé; elfogadva belőle azt, amit akart, és visszautasitva azt, amit nem szeretett benne. — Ha tehát nemcsak küzdeni, de csatát is akarunk nyerni ezzel az istentelenséggel szemben, a Szentirást kell napi, közös családi olvasmányunkká tennünk, hogy annak természetfeletti szelleme formálja át sokszor egészen pogány gondolkodásunkat! A szellem átformálásával jobban és cselekvőbben fogjuk keresni a Krisztust. Krisztusban pedig velünk lesz az Isten, hogy bünbánó gyermekeiként szerető keblére öleljen bennünket.

(1954 február 21.)

"SZÓLJ, URAM, HALLGAT A TE SZOLGÁD . . ."

A mai szentmisében, a szentleckében, csodálatosan szép tanitást adott elénk Egyházunk. Szent Pál apostol korintusi hiveihez irt első levelének 10 versét, a 15.-ik fejezet kezdetéről.

1. Helyzetkép Korintusban.

Hogy megértsük a szentlecke tanitásának fontosságát, előre kell bocsájtanunk valamit. Bizonyára mindannyian tudjuk, hogy Korintus az óvilág egyik legrégibb, legnagyobb és legfontosabb kereskedő városa volt. Két kikötővel is rendelkezett; a szellemi és tudományos életnek, valamint a müvészeteknek is egyik igen jelentős és érdekes központja lett. De, mint általában történni szokott, a gazdagság, külső fény és kényelem itt is erkölcsi romlottságot szült . . .

Szent Pál bátor és kitartó igehirdetését Korintusban is megtermékenyitette a gondviselő Isten. Mikor azonban több, mint másféléves kemény, ugartörő munka után az apostol továbbment Korintusból, s a pásztor éber szeme nem vigyázhatta többé közvetlen közelről a nyáját, hibák ütötték fel fejüket a korintusi keresztények életében. Mindenekelőtt megindult a pártoskodás: egyesek Pétert, mások Pált, ismét mások Apollót vallották mesterüknek. Sőt, akadtak olyanok is, akik elvetették az apostoli tekintélyt, és közvetlenül "Krisztus hiveinek" mondották magukat. Ugyanakkor, a városban uralkodó erkölcstelenség hatása megmutatkozott egy szomoru esetben: az egyik korintusi keresztény saját mostohaanyjával élt bünös viszonyban. Ehhez járultak még a keresztények között felmerült különböző peres ügyek; a gazdagok és szegények ellentétje; s bizonyos hamis tanitások vagy legalább is Pál tanitásának balga értelmezései, amelyek tisztázást és határozott feleletet kivántak.

2. A Szentirás tekintéllyel szól hozzánk.

Ilyen körülmények közepette irta meg Szent Pál első levelét korintusi hiveihez, s adta meg nekik a megoldást a felmerült kérdésekre. S a 15.-ik fejezet első 10 verse, azaz, a mai szentlecke szavai, épen azért birnak rendkivüli fontossággal, mert ebben a pár mondatban az apostol egyszer és mindenkorra lefektette a keresztények magatartását szent hitünk egyik forrásával, a Szentirással kapcsolatban.

Hallgassuk csak a 15.-ik fejezet bevezető sorait: "Figyelmetekbe ajánlom, testvérek, az **evangéliumot, amelyet hirdettem nektek, melyet el is fogadtatok, amelyben álltatok is,** mely által üdvözölni fogtok, ha **megtartjátok** ugy, amint hirdettem nektek; **hacsak hiába nem lettetek volna hivőkké**" (15, 1-2).

Ezek a bevezető sorok mindenekelőtt két fontos dologra tanitanak meg bennünket:

A. — **Az evangélium mindig figyelemre méltó és figyelembe veendő,** mivel az Krisztus tanitásának foglalata, mindenekelőtt pedig megváltást hozó kereszthalálának és az azt követő feltámadásnak irásos hirdetése.

B. — Az evangélium csak akkor lesz üdvösséges számunkra, ha

a) a Krisztustól megbizott és küldött tanitóhivatal, az Egyház, hirdeti azt meg számunkra. Ezért mondja Pál: "Figyelmetekbe ajánlom pedig, testvérek, az evangéliumot, **amelyet hirdettem nektek!**" Mintha csak azt mondaná: Nem azt az evangéliumot, amelyet Apolló hirdetett, hiszen ő nem kapott arra megbizatást Krisztustól; hanem azt, amelyet én, Pál, a Krisztus által küldött apostol predikáltam nektek . . .

b) Ezt a tekintéllyel meghirdetett evangéliumot nekünk **el kell fogadnunk!** Az elfogadásnak pedig meg kell nyilvánulnia abban, hogy az evangélium tanitását, mindenekelőtt pedig Krisztus megváltó kereszthalálát és feltámadását, egyrészt igaznak tartjuk és önmagunkra nézve is kötelezőknek ismerjük el, másrészt pedig megvalósitásán komoly erőfeszitéssel dolgozunk. Ebből a szempontból is

félreérthetetlenül világosak Pál szavai: ". . . amelyet (azaz, az általam hirdetett evangéliumot) **el is fogadtatok,** melyben álltatok is, mely által üdvözölni is fogtok, ha **megtartjátok** ugy, mint hirdettem nektek" (15, 1-2).

Ezen a két feltételen, az evangélium hiteles, Krisztus tekintélyével történő meghirdetésén s annak elfogadásán és megtartásán mulik tehát, hogy az evangélium tartalma üdvösséget hozzon számunkra. Ha ez nem történik meg, Szent Pálnak igaza van, hogy ebben az esetben hiába lettünk keresztényekké . . . Krisztus tanitása nem termékenyitheti meg lelkünket, mert kereszthalálának megváltó érdemeit nem alkalmazzuk önmagunkra, következésképen feltámadásának dicsősége sem lehet osztályrészünk. — De ha igen, akkor mi is elomndhatjuk Szent Pállal: "Isten kegyelméből vagyok az, ami vagyok, és az ő kegyelme nem volt bennem eredménytelen . . ." (15, 10.) Sem a megváltás, sem pedig szent tanitásának kegyelme . . .

3. Biztos utat mutat a Szentirás.

Szent Pál tanitása tehát jó alkalom számunkra, hogy felvessük ma a kérdést ilyen formában is: **Milyen legyen a katolikus ember magatartása a Szentirással kapcsolatban?**

Mindenekelőtt tudnunk kell azt, hogy a Szentirás, a szenthagyománnyal együtt, szent hitünk forrását alkotja, s mint ilyen, kiváló tiszteletünk tárgyát képezi. Természetfeletti tartalmánál és a kinyilatkoztató Isten szentségénél fogva egyik legkiválóbb szentelményünk, amely világosságot hoz ott is, ahol emberi értelmünk pislákoló mécsese csak épen hogy derengne, s ahol akaratunk csak gyenge, vérszegény villódzásokra támaszkodna.

Ezek után mondanunk sem kell, hogy a Szentirásnak ott kell lennie minden katolikus családban. Nehezedjék bár ránk a megpróbáltatás igája vagy mosolyogjon ránk a boldogságot adó jóságos Isten-arc; koronázza munkánkat siker, érvényesülés és gazdagság vagy fakasszon arcunkon veriték-tengert a szegénységgel vagy betegséggel való küzdelem, mindig biztos utat mutat nekünk az a Szentirás, melyet Eyházunk ad kezünkbe, hogy közvetitse felénk a teremtő, gondviselő, megváltó s majd egyszer jutalmazó Isten üzenetét . . .

A mai élet sok modern Korintust termelt ki a világ minden részében. A gazdagságtól és élvezetektől megszédült emberek ma is sokszor fetrengenek a régi Korintus erkölcsi fertőjében . . . Ahol pedig a nemzeti élet talpköveként állana még a keresztény tiszta erkölcs, pokoli erők kiépitett következetességgel törekszenek a keresztény erkölcsi eszmények kiirtására . . . Lehet, hogy mire ujra megnyilnak számunkra hazánk kapui, Szent Pálnak kellene levelet küldenie erkölcseiben, hitében és nemzeti érzésében megtépázott ifjuságunkhoz . . . S ha nem is ir nekik levelet, talán minket küld hozzájuk . . . Mi leszünk hivatva arra, hogy Szent Pál levelének szellemét elvigyük nekik, és eszközöljük a Szentirás közvetitését, hogy Isten kegyelme bennük se legyen eredménytelen . . . De hogy majd megküzdhessünk a modern Korintusok bénitó hatásával, nekünk az evangéliumokat, Szent Pál leveleit s magát az egész Szentirást kell mindennapos olvasmányunkká tennünk! Mert a Szentirás szelleme csak akkor lesz aktiv erővé bennünk, ha a Szent Pálra hallgató korintusi keresztények lelkületével fogadjuk és olvassuk Isten szavát, és tesszük azt elsősorban saját cselekedeteink és személyes életünk mértékévé s mérlegévé.

(1953 augusztus 9.)

II.

EGYHÁZI SZENT IDŐK

"Ébresztgetem nemzetünk megszentelt hagyományait, amelyek nélkül egyesek talán igen, de a nemzet nem élhet."

MINDSZENTY JÓZSEF

ÁDVENTI SZENT IDŐ: KRISZTUS-VÁRÁS!

Ime, ujra itt vagyunk az egyháziév kezdetén! Amint a polgári év és a négy évszak: a tavasz, nyár, ősz és tél, beosztását a földnek a nap körül való forgása szerint nyerte, az egyháziév is teljesen a keresztény élet Napja, Krisztus szerint igazodik. Szentséges, isteni életének éltető sugaraival Ő befolyásolja Egyházunk szertartásait, még pedig olyan módon, hogy egy év leforgása alatt Megváltónknak egész élete ujra és ujra lejátszódik szemünk előtt.

Az egyházi év két nagy részre oszlik. Az első ádvent első vasárnapjától pünkösdig tart; a második pedig pünkösdtől ádvent első vasárnapjáig. Különösen az első részben állitódnak elénk Krisztus Urunk megváltó életének és müvének főbb eseményei. Ezek jellegzetesen csucsosodnak ki az Ő születésének, feltámadásának és a Szentlélek elküldésének megfelelően a karácsonyi, husvéti és pünkösdi ünnepkörökben. Az egyháziévben különösen mély nyomokat hagyott a karácsonyi és a husvéti ünnepkör. Ezekre hosszabban, alaposabban készül az Egyház, s az ünnepek elmultával is még hosszu időre visszatér fönséges eszméjükhöz.

1. Készület az Ur jövetelére.

Krisztus Urunk születésének ünnepét, a karácsonyt, az ádvent előzi meg. — Az "ádvent" szó a latinból jön, s jövetelt, érkezést jelent. Mai használatában az egyháziév első négy hetét jelöli Egyházunk ezzel a kifejezéssel. Az ádventnek tulajdonképen az a hivatása, hogy előkészitsen bennünket Urunk érkezésére. Eredete visszanyulik az első századokba. Mindjárt kezdetben különböző helyeken különböző szertartásokkal és jámbor szokásokkal készültek a keresztények a karácsony megünneplésére. A szokások tartalma azonban mindenütt közös volt. **A bünbánat szelleme és a vágyakozó örvendezés fejeződött ki bennük.** Ha

elmélkedő lélekkel végigkisérjük az ádventi szentmisék szövegét és beleéljük magunkat azoknak hangulatába, mindenütt ezt a két alapvető magatartást fedezzük fel. Gondoljunk pl. Szent Pál szavaira a mai szentleckében! A rómaiakhoz irt levél 13.-ik fejezetében, a 13—14.-ik versekben, igy inti hiveit: "Atyámfiai! . . . Vessük le tehát a sötétség cselekedeteit és öltsük magunkra a világosság fegyvereit. Mint nappal szokás járjunk tisztességesen, nem tobzódásban és részegeskedésben, nem bujálkodásban és kicsapongásban, nem civódásban és versengésben, hanem öltsétek magatokra az Ur Jézus Krisztust."

Ahhoz azonban, hogy magunkra ölthessük Krisztust, ki kell vetkőznünk bünös önmagunkból. Ime, ezért kapcsolódik a bünbánattartás, böjt, önmegtagadás és önsanyargatás gondolata ádventhez. Azonban nem azzal a szigorusággal, mint ahogyan az nagyböjtben történik. Krisztus születésének közelsége valami titkos örömmel és lelkendezéssel járja át az egész ádventi időt és az emberek lelkébe belelopja az örömteli várakozás élményét. Ez az élmény uralja már kezdetben is az ádventet. S ez fakasztja majd a lelkes, diadalmasan örvendező allelujázást Egyházunk ajkán abban a titokzatos éjtszakában, amikor a várakozás valóságba olvad, s a "Harmatozzatok . . ."-at felváltja a "Megszületett a Jézus!" éneklése. A bünbánatnak és a Krisztus jövetelén való örvendezésnek ez az érzületi keveréke csodásan tükröződik vissza a hajnali misének, a roráténak szép magyar szokásában és áhitatában. Egy pillanatra idézzük csak emlékünkbe az otthoni hajnali miséket! A korán kelő magyarokat, amint hóban és fagyban kicsi lámpásuk imbolygó fényénél sietnek a templomba . . . Ők valóban napfényt, a Messiást várják a hajnali sötétségben . . . Épen ugy, mint a próféták tették négyezer éven keresztül . . . Az ő szavaikat veszik ajkukra. Az ő sóhajtásaikkal könyörögnek. Az ő lelkük él bennük, amikor a zsoltárossal suttogják a vigasztalás igéit: "Hozzád emelem föl, Uram, lelkemet, én Istenem! benned bizom, meg ne piruljak: és ne nevessenek ki ellenségeim, mert **mindazok, kik téged várnak, meg nem szégyenülnek.** Utaidat, Uram, mutasd meg, és ösvényeidre tanits meg." (Zsol. 24, 1-4.) Ők valóban utkészitésnek fogják fel a korai felkelés áldozatait, valamint a fáradságot és a csipős hideg elviselését. Ők hisznek Keresztelő János szavaiban: Készitsétek az

Ur utját, egyenesitsétek az ő ösvényeit. Minden völgy betöltetik, minden hegy és halom megalacsonyittatik és a görbék egyenesekké lesznek, s a göröngyösök sima utakká, **s meglátja minden test az Isten üdvösségét.**" (Luk. 3, 4-6.) S valóban, ez az ádvent konkrét és valódi célja: hogy meglássa minden test, minden ember az Isten készitette és adta üdvösséget! Hogy készen legyünk lélekben a megszületendő Istenember befogadásra! Hogy ne tátongjanak bennünk se a szenvedélyek szakadékai, se pedig a bünök dombjai és hegyei! A léleknek sikság kell. A kegyelem és mélységes hit sikságja, ahol semmi sem borithatja homályba a betlehemi éjtszakában felragyogó istenarcot!

2. Lelki ádvent: ujjászületés.

Ime, ez az ádvent jelentése és jelentősége! Ez az az idő, amikor az ember ujra és ujra rádöbben rendkivüli nagyságára és nagyságának állandó elfelejtésére. Az ádventi készületben vesszük észre, hogy tulajdonképen mindig hallanunk kellene az ádventi harangszót, mert az hirdeti felénk, hogy nem csak Isten fiainak hivatunk, de azokká is kell lennünk! S mert ez a kötelezettség mindannyiunkra érvényes, ezért van a Krisztus állandóan eljövendőben . . . Csodálatos dolog, hogy Krisztus nem csak egyszer születik meg a lélekben, mint ahogyan egyszer és mindenkorra csak egyszer öltött testet ebben a világban, hanem állandóan ujra és ujra születik, hogy állandóan ujjászüljön bennünket is, és biztositsa lelki fejlődésünket! . . . Ez a tény mérhetetlen távlatokat nyit meg benső életünk számára. De megnyitja a lelki vigasztalás kiapadhatatlan forrásait is. Mert amig tudatában vagyunk annak, hogy Krisztus mindig lehetőséget ad az ujrakezdéshez és lendületet a próbálkozáshoz, addig mindig biztosak lehetünk a felől, hogy Isten nem annyira bukásaink és büneink, mint sokkal inkább a jobbért, a tökéletesebbért kifejtett küzdelmünk és erőfeszitésünk szerint itél majd meg bennünket. Ami annyit jelent, hogy sohasem kell feladnunk az életet! Sohasem szabad megtorpannunk, vagy kétségbeesetten belenyugodnunk abba, hogy mi ugy sem lehetünk jobbak és tökéletesebbek! Mindenki lehet, aki komolyan és igaz szándékkal akar. De akarni viszont kell! Nem csak sóhajtozni, nemcsak panaszkodni, hanem megpróbálni tenni a jót,

tenni a jobbat! S ha nem sikerül, ujra kezdeni, ujra próbálni! . . . Hogy ujra megszülethessen lelkünkben a Krisztus! . . .

Városi István egyik költeményének cime: "Első roráté". Egy kórház meleg kápolnájában mondja az első hajnali misét. Amikor, szentmiséhez öltözve, az oltárhoz lép:

" . . . roncs lépéssel megjelen
Egy ősz munkás s egy másik roncs a hátán.
Kölyökkoromban igy hordott a bátyám,

Ha lovacskáztunk kint a réteken.
Megkinzott arcba formált szánalom:
Két lábát hagyta a mütőasztalon . . .

Tövises Krisztus! Hajlékod kövén
Ugyancsak ritkán lépdel ily vendég.
Jaj, nézd az egyik most letette terhét:
A másikat és épen én-mögém
S nyers hangján bugja: Harmatozzatok . . .
Hozzá képest a müvész is dadog.

Igy jött el hát a két csonk, két beteg.
Szememből könnyből kuszik tiszta hályog
S lovacskázó öreg szamaritánok
Sorsán — bocsáss meg — kissé nevetek,
Aztán kimondom csöndben a Neved
És róluk — Véled — elbeszélgetek.

Mi nem vagyunk csonkok testben, de talán azok vagyunk lélekben. Vegyük vállra egymást; simitsuk ki a lelkünkben meglévő hegyeket és völgyeket; őszintén, jellemesen, magyarán! Isten látja erőfeszitésünket. Legyen hát ádventünk gazdag és örvendetes! S akkor nagykarácsony éjtszakáján meglátjuk mi is az Isten Fiát saját lelkünkben, önmagunk ujjászületésében!

(1953 nevomber 29.)

SZÁLLÁST KERES A SZENTCSALÁD

Szent Pál a filippiekhez irt levél 4.-ik fejezetében igy közvetiti ma hozzánk a kinyilatkoztató Isten üzenetét a szentlecke elején: **"Örüljetek az Urban mindig, ujra mondom, örüljetek. Ismerje meg mindenki a szelidségteket; az Ur közel vagyon."** (4, 4-5.) Ma,ádvent harmadik vasárnapján ez a szentirási rész adja meg a szentmisének egész alapjellegét: Közel van az Ur, közel van a megtestesülés titkának valósulása! Komolyan foglalkoznunk kell tehát a lelki készenlét kötelezettségével. Ez a készenlét a lélek benső harmóniájában adódik. Szent Pál szelidségnek nevezi. De szelidségen az Istennel és emberrel megbékélt lélek egyensulyát érti. Figyeljük csak meg az üzenet folytatását ugyanott: "S az Istennek az a békéje, amely meghalad minden értelmet, megőrzi sziveteket és elméteket Krisztus Jézusban." (4, 7.) Mivel a közeledő karácsony ezt a belső békét és kiegyensulyozottságot van hivatva eszközölni lelkünkben, Szent Pál ezért kiáltja mindannyiunk felé leplezetlen örömmel: "Örüljetek az Urban mindig, ujra mondom, örüljetek" (4, 4)

1. Népi áhitat.

Meglepő, hogy ennek a mai szentleckének örvendezést és benső megbékélésből fakadó készenlétet hirdető gondolatai sokszor hogyan találnak visszhangra a hivő nép hagyományos áhitatgyakorlataiban. Gondoljunk a mi magyar népünkre! A magyar ádventi és karácsonyi népszokásokra! — Álljon itt példaképen egy országszerte igen elterjedt népi ájtatosság, a "Szállást keres a Szentcsalád."

A népi áhitatnak e gyöngyszeme abból a szentirási tényből veszi alapgondolatát, hogy a Szüzanya és Szent József hiába kopogtattak Bethlehem lakóinál, sehol sem kaptak szállást karácsony éjtszakáján. A városon kivül, istállóban hurták meg magukat. Ott látott napvilágot Krisztus, az Isten Fia.

A Szentcsalád sorsa mindig részvéttel töltötte el a magyar népi lelket. Talán épen azért, mert a család megbecsülése és szeretete különösen értékes jellemvonása Szent István népének. De talán azért is, mert a Szentcsalád mostoha sorsának szemlélete leginkább volt alkalmas a belső megbékéltség és szelidség, valamint az ezt kisérő örvendezés felkeltésére. Érthető tehát, ha karácsony előtt kilenc napon át áhitatának tárgyává teszi a szállást kereső, megalázott, megvetett Szüzanyát, és a gondterhelt Szent Józsefet, hogy a szeretetlenség felidézésével igazi szeretetre és szelidségre ösztönözze önmagát és családját a születendő Gyermek Jézussal kapcsolatban . . .

2. A szálláskeresés.

A "Szállást keres a Szentcsalád" menete nagyon egyszerü. December 15.-én este, hat óra tájban összegyülnek a plébánia-templomban a csoportvezetők. Kilenc-kilenc család tartozik egy-egy csoportba. Amikor megkondulnak a harangok, a plébános ur megáldja az egyes csoportok Szentcsalád képét . . . Aztán megindul a szálláskeresés . . . Minden nap más-más családhoz látogat el a Szentcsalád. De ahová ellátogat, ott ünnepi külsőt ölt a lakás, és ünneplőbe öltöznek a családtagok is . . . Virág, mécsesek diszitik a kis házioltárt . . . Másnap pedig közös áldozáshoz járul az egész család . . . Amikor a Máriát és Józsefet jelképező csoport bekopogtat egy-egy lakásba, igy kérnek szállást a Szentcsalád nevében:

Szállást keres a Szentcsalád,
De senki sincs, ki helyet ád.
Nincsen, aki befogadja
Őt, ki égnek s földnek ura.

Az idő már későre jár,
A madár is fészkére száll.
Csak a Szentszüz jár hiába
Betlehemnek városába'.

Legalább ti, jó emberek,
Fogadjátok a Kisdedet.
Házatokra boldogság száll,
Ha betér az égi Király.

Erre a megható éneklésre igy válaszolnak a házbeliek:

Ne sirj tovább, Szüz Mária,
Ne menjetek ma máshova!
Szállásunkat mi megosztjuk,
Kis Jézuskát befogadjuk.

3. Az Oltáriszentség Betleheme.

Ennek a kedves népszokásnak bennünk is fel kell keltenie a vágyat a megtestesült Krisztussal való találkozás után. Ennek a találkozásnak nagykarácsony éjtszakáján kell megtörténnie, az éjféli mise szentáldozásában. A Krisztus ott válik egészen birtokunkká. Mi ott észleljük megtestesülését. Ott döbbenünk rá arra, hogy valóban velünk, bennünk az Isten! S vételének pillanatában lenyügöző erővel tapasztaljuk a Titokzatos Test vérének lüktetését ereinkben. — Csodálatos, mézédes szavakkal öntötte ezt szárnyaló elmélkedésbe Prohászka Ottokár. Hallgassuk csak szavait:

"Adott-e az Isten nagyobb ajándékot, mint mikor Fiát adta; szeretetének kenetével, az irgalom illatával töltötte el a földet! Lépett-e valamikor oly közel az emberiséghez, mint mikor köztünk született? S fogadta-e Őt valamikor lélek oly bensőséggel, mint mikor édesanyja ölelte szivére? Nyilt-e valamikor virágkehely oly kéjjel s vett-e magába harmatot, mint a Szent Szüz anyai szive? Ugy-e soha . . . A Szent Szüz lelkében templomot csodál, mely tömjénfüsttel teljes, — oltárt, melyen lobognak már a gyertyák s hirdetik, hogy leszállt az Ur . . ." "E gyermeknek jár az imádás adója, mert ő az **Isten velünk,** az Emmánuel! E gyermek a miénk! testvérünk . . . S ime, itt kezdjük szeretni az Istent, mint testvérünket . . ."

"Ez a szép, cherubinos Betlehem nem mult el. Élete folytonos; folyik a történelemben, él a müvészetben, a költészetben, de kiváltképen érvényesül az imádásban. Az Oltáriszentség körül, az örök Betlehem körül folyik a szent éjnek imádása. Édesanyai és testvéri ragaszkodás, cherubinos lelkek hálája és öröme köritse Jézust az Oltáriszentség Betlehemében . . ." (Elmélkedések az Evangéliumról, 5.-ik kiadás, 108—111.)

Örök Betlehem az Oltáriszentség! A mi Betlehemünk. Az első szent karácsony éjtszaka fényeinek kigyulladása

és felragyogása nekünk és bennünk. Ott, a történelmi Betlehemben találkozott Isten az emberiséggel. Az Oltáriszentség Betlehemében találkozik veled és velem és mindannyiunkkal. Az egyes emberrel. Ott megtörte a pogány világ sötétségét és jegét. Itt megtöri a te s az én és valamennyiünk lelkére nehezedő sötétséget és a bün életet ölő fagyát. Ott elfeledtette az ószövetség Istenének büntető szigorát s bemutatta a népét irgalmas könyörülettel szerető Atyát. Itt pedig ugyanaz a szeretet testvérünkké teszi az Isten Fiát . . . Az Oltáriszentség Betlehemében az Isten Fia karácsonyi születése válik boldog valósággá az áldozó lelkében . . .

4. Lélektisztitás.

S hogy ez megtörténhessék, ezekben a karácsony előtti napokban lélekben nekünk is át kell küzdenünk magunkat az ószövetség Krisztust-váró vajudásán és tisztulásán. Igy

a) — az ősszülők döbbenetével kell megutálnunk Isten akaratának megszegését, a bünt. Az ő őszinte bünbánatukkal kell belátnunk lelki ballépéseink, közömbösségünk vagy hidegségünk Isten-sértő jellegét. S az ő elszántságukkal kell bizonyitanunk az Isten szolgálatának vállalását és akarását. Ne keressünk hamis megnyugvást olyan alvó lelkiismeretre valló üres kijelentésekben, hogy nekünk nincs bününk. Magunk hisszük ezt legkevésbbé. Tudnunk kell, hogy Isten nemcsak a bünök elkövetését tiltja, hanem parancsainak megtartását is követeli. S amikor lelkünk ápolását elmellőzzük, az isteni szó helyett, Évával mi is a csábitó balga hazugságaira figyelünk . . . Ime, ezért van hát szükségünk a karácsonyi Kisded imádására **a bánat lelkületében.**

b) — A próféták lelkületével kell munkálnunk Isten törvényeinek megvalósulását annak a népnek életében, amelyből származunk és amelyhez tartozunk. Kell, hogy népünk prófétái legyünk, abban az értelemben, hogy szóval és példával Isten áldásának eszközeivé váljunk közösségi életünkben is. — Ime, a karácsonyi Kisded imádása **a közösségi megbékélés és szelidség** következetes munkálásában.

c) — S végül a Fiát imádó Szüzanya lelkületével kell megköszönnünk a jóságos Istennek, hogy a karácsonyi megtestesülés titkát mindörökre mienkévé tette az Oltáriszentségben. — Ime, a karácsonyi Kisded legbensőbb imádása a Vele való **legszemélyesebb találkozásban,** az éjféli mise áldozásában.

Szállást keres a Szentcsalád . . . Szállást keres nálad, a te szivedben . . . Már kopogtat! Hallod? . . . Ne légy érzéketlen, ne légy rideg! Ne utasitsd vissza! Ne fagyaszd be lelkedet! Hiszen te neked is mondja:

Legalább ti, jó emberek,
Fogadjátok a Kisdedet!

Tárd fel Neki szived ajtaját, s meglátod, a te saját lelked rezdüléseire ismersz, amikor Szent Pál szavait olvasod: "Örüljetek az Urban mindig, ujra mondom, örüljetek. Ismerje meg mindenki szelidségteket; az Ur közel vagyon." — Legyen az Ur egészen közel hozzád nagykarácsony éjtszakáján, legyen a szivedben! S akkor örvendező lelked a szállástkereső énekesekkel énekelheti az éjféli mise után:

Adjon Isten jó éjtszakát,
Küldje hozzánk őrangyalát,
Terjessze ránk szent áldását.
Köszöntsük a Szüz Máriát!

(1953 december 13.)

KÖZEL VAN AZ UR

Ádvent utolsó vasárnapja van. A négy hetes lelki vándorlásban és összeszedett készületben eljutottunk a beteljesüléshez. Még csak néhány nap, s a világ szinpadjának függönyei felgördülnek előttünk, hogy megkezdődjék az isteni szinjáték. De megkezdődjék ugy, hogy mi is aktiv szerepet játszunk benne. Nemcsak szemlélőknek hiv oda bennünket az Isten, hanem szereplőknek, életmüvészeknek, akiknek egész életük, szavuk és minden mozdulatuk a megváltás történetének főszereplőjéhez, az Ur Krisztushoz kell, hogy igazodjék. A világdrámának Ő a hőse. Ő uralja a szinpadot. Őrá tapad minden tekintet . . . Épen ezért, mielőtt belekerülnénk a karácsonyi misztérium szinpadának fényözönébe, még egy utolsó pillantást vetünk magunkra: lelki arcunkra, kegyelmi köntösünkre, s remegő alázattal kérdezzük, vajjon meglátszik-e rajtunk, hogy mi is az Ő házanépe közé tartozunk? . . . Ennek az emelkedett szemléletnek és szentséges ihletnek csillogó gyöngyszeme a mai szentmise. Ebben a szemléletben legyen az nekünk is mézédes elmélkedésnek a tárgya.

1. Biztos tudat.

Mindjárt a bevezető imádságban Izaiás próféta (45, 8) ad szárnyakat Krisztus után sóvárgó lelkünknek: "Harmatozzatok egek onnan felülről és a fellegek csöpögjék az igazat: nyiljék meg a föld és teremje az Üdvözitőt." Vágyakozás még ez az imádság is, a könyörgő vágyakozás imádsága, s ebben megegyezik az előző három vasárnap alaphangulatával. De tul is haladja azt a biztos tény tudatában. Izaiás szavai már oda állitanak bennünket a betlehemi barlang bejáratához . . . Már tudjuk, hogy ott van a Krisztus, csak azt várjuk, hogy kinyiljék az ajtó, s ránk mosolyogjon a mennyország . . . Az ajtót azonban nekünk kell kinyitnunk, a kilincset nekünk kell lenyomnunk, ezért a 144.-ik zsoltárban (18, 21) mintegy kezünkön ragad

bennünket a zsoltáros és hárfájának bugása mellett, ellenállhatatlan biztatással énekli fülünkbe: Közel van az Ur **mindazokhoz, kik segitségül hivják; mindazokhoz, akik segitségül hivják igazságban.**" Mintha csak azt mondaná: Ne rettenj meg, ember se multadtól, se jelenedtől! Ne rettenj meg az Istenfiával való találkozástól! Ne rettenj meg gyengeségeidtől vagy bukásaidtól — addig, amig segitségül hivod Őt, azaz keresed, akarod a Vele való találkozást! Ha nem jártál előtte igazságban eddig, nézd, csak egy feltételt szab eléd: lelked rendbehozatalát, tisztábatevését. Öltözz a megigazultság kegyelmének karácsonyi ruhájába, s akkor nyugodt lehetsz, elbirod majd a gyermek Jézus tekintetét.

2. Szigor a megátalkodottakhoz.

Hogy ennek az elhatározó lépésnek megtételére minél jobban segitsen bennünket Egyházunk, csodálatos nevelői tapintatával kétféle módon próbál utat találni lelkünkhöz. Az evangéliumban megszólaltatja Keresztelő Szent Jánost, akit maga Isten választott a Megváltó uttörőjéül. Szavai a kérlelhetetlen szigor erejével hatnak mindazok lelkébe, akik, mint a farizeusok Krisztus korában, nem akarnak fejet és térdet hajtani a Megváltó előtt. Mindig akadtak és ma is akadnak ilyen emberek. A betlehemi csillag fénye nekik is ragyog, de ők farkas-vakságban szenvednek a szent éjtszaka fényei iránt. Az angyalok énekében nekik is felhangzik a pásztoroknak hirdetett "nagy öröm", de tompa lelkük alkalmatlan eszköze a szent harmóniák érzéklésének és átélésének. Ezért a mai vasárnapon a puszták prófétája kiáltja fülükbe mégegyszer mennydörgésszerü figyelmeztetését: "Készitsétek az Ur utját, egyenesitsétek ösvényeit. Minden völgy betöltessék, minden hegy és halom megalacsonyittassék és a görbék egyenesekké legyenek és a göröngyösök sima utakká; s (akkor) meglátja minden test az Isten üdvösségét." (Luk. 3, 5-6.) — Az ut nekik is nyitva van a karácsony titkának átéléséhez, de hogy mehessenek rajta, egyenessé, járhatóvá kell azt tenniök a bünök és gonoszságok hegyeinek és völgyeinek az eltüntetésével!

3. Szelidség a megtérőkhöz.

A kemény hang azonban nem mindenkinek tetszik, s

nem mindenkit serkent őszinte önvizsgálatra. Sőt, igen sokszor konokká s megátalkodottá teszi azt az embert, aki csak nehezen akarja elismerni, hogy neki is lehetnek és vannak bünei. Ezekhez végtelen alázatában közeledik az Egyház. A szentleckében eléjük állitja Pált, a nemzetek apostolát. Pált, akit maga Krisztus hivott meg apostolai közé, s akit Ő maga oktatott az evangélium igazságaira. Pált, akinek nevéhez és munkásságához füződik sok-sok egyházközség megalapitása három apostoli utja folyamán. S Pált, aki maga mondja el a korintusiakhoz irt második levél 12.-ik fejezetében, hogy Isten annyira kitüntette kegyelmeivel, hogy látomásaiban a harmadik égig ragadtatott, és ott az Isten titkos igéinek észlelője és kitüntettje lett. S végül Pált, aki számtalan fáradság, ismételt fogság, megvesszőztetés, halálveszély, hajótörés, megkövezés, virrasztás, éhség és szomjuság után vértanuhalállal tett tanuságot Krisztus és az Ő igazsága mellett. Ez a Pál szólal meg a szentleckében, s mindannyiunkat megszégyenitő alázatában a korintusiakhoz irt első levél negyedik fejezetében (3-5) bennünket is igy int alázatos lelkületre Istennel szemben: "Semmiben sem érzem ugyan magamat bünösnek, de **azért még nem vagyok igazolva; aki pedig megitél engem, az Ur az.** Tehát ne mondjatok itéletet idő előtt, mig el nem jő az Ur, ki a sötétség titkait is megvilágitja és **a szivek szándékait is nyilvánosságra** hozza; és akkor dicsérete leszen kinek-kinek az Istentől." Az Ur pedig nemcsak az utolsó itéleten jön majd el hozzánk, hanem megváltó és lelki békét hozó szeretetével ezekben a karácsonyi napokban is különösen kopogtat nálunk, hogy szivünk szándékait tisztáknak találja és nyilvánosságra hozza azokat. Ó, ha bennünket is megfogna Szent Pálnak alázatos vallomása! Akkor biztosak lehetnénk, hogy karácsonyi boldogságunkat mi is a lélek alázatában keresnénk elsősorban, s arra törekednénk, hogy egészen szorosra füzzük az Istenemberhez való személyes kapcsolatunkat. Mint ahogyan egyik legszebb karácsonyi énekünkben is kifejezzük:

Istengyermek, kit irgalmad közénk lehozott,
Angyaloknak énekével Néked áldozok,
Terjeszd fölém kezedet, hogy az Istenszeretet
Töltse el ma szivem, lelkem jászolod tövén.

Szentségházad jászolához állok őrnek én,
Hogy ne bántson senki Téged már e földtekén.
Ó ha Téged sértenek, én szivembe rejtelek
S menedéket adok Néked mindhalálomig.

4. Karácsonyi öröm.

Bizonyára mindannyian ismerjük Emerson karácsonyi legendáját. Nagy világvárosban vagyunk. Karácsony vigiliáján is zajlik az élet az utcákon és az üzletekben. Estefelé jár már az idő . . . Az autóbusz televan emberrel. De különös jelenség, mindenki mogorván, gondjaiba merülve, mosolytalan arccal ül a helyén. Az utasok nem beszélnek egymással, nincs mondanivalójuk, nem érzik a közlékenység szükségét . . . Mintha csak nem is tudnák, hogy karácsonyeste van . . . Pedig karácsonyfák és csodás fények hirdetik mindenfelé, hogy a szeretet kikéredzkedett még az utcákra is . . . Az autóbusz megáll. Uj utasok szállnak fel. Egy édesanya kicsi bájos gyermekkel a karján . . . Az autóbusz ujra megindul, s megnyilik a kicsi csacsogó gyermekszáj is . . . Anyuka, nézd, mi az ott, mi ez itt? Anyuka, kik ezek a bácsik meg nénik? Anyuka, miért olyan szomoruak ezek az emberek? Talán ők nem is tudják, hogy ma karácsonyeste van? S a gyermekszáj folytatja a kérdések özönét. Az utasok felfigyelnek a csacsogó, mosolygó gyermekre . . . Az öröm ragyogása lopódzik az ő szemükbe is, s az imént még komor arcok az ártatlan gyermek angyali örömének mindmegannyi mosolygó tükreivé válnak . . . Megindul a beszélgetés . . . Most már mindenkinek van mondanivalója . . . Hangos az autobusz, mert egy édes gyermek megtalálta az utat az emberek szivéhez . . . Amikor az utasok leszállnak, egyikük sem mulasztja el, hogy meg ne simogassa hálás mosolyával a csacsogó kis szájat, s boldog karácsonyi ünnepeket ne kívánjon utasoknak és kocsivezetőnek egyaránt . . .

Az élet gondjai sulyosan nehezednek miránk is. A megpróbáltatások, kiábrándulások és az emberekben való csalódások dermedtté merevithetik a mi arcunkat is karácsony éjtszakáján . . . Talán nekünk is kedvünk volna szótlanul elmenni az emberek mellett, főleg ha arra gondolunk, hogy milyen örömtelen, boldogtalan karácsonyban lesz részük azoknak, akiket magunk mögött hagytunk oda-

haza, s akikkel együtt szoktunk menni az éjféli misére . . . De a mai szentmise tanitása épen itt, ezen a ponton tegyen nagyokká bennünket! Az emberi öröm és vigasztalás elmaradásának idején ismerjük fel az isteni Gyermek mosolyát és tükrözzük azt vissza megtisztult, megerősödött, keményen hivő keresztény lélekkel! Csengjen állandóan fülünkben: "Közel van az Ur **mindazokhoz, akik segitségül hivják; mindazokhoz, akik segitségül hivják igazságban.**"

Ezt a hitből fakadó, Istenben gyökerező és bennünket boldoggá tevő igazi karácsonyi örömet adja az isteni Kisded minden magyar testvéremnek nagykarácsony éjtszakáján!

(19533 december 20.)

"SZÉP KELET, SZÉP NAP" AZ ÚJÉV HAJNALÁN

A régi római világban pogány felfogásuknak és szokásaiknak megfelelően ülték meg az emberek az ujesztendő első napját. Mivel a természetfeletti világ felé való tájékozódás teljesen hiányzott életükből, az ujévet mulatozásokkal, dorbézolásokkal és kicsapongásokkal avatták fel Janus nevü pogány istenségük tiszteletére. Lehetséges, és nagyon is valószinü, hogy a mostani Szilveszter-esti mulatozások is ebben a pogány talajban gyökereznek. Oda nyulnak vissza eredetükben.

1. Uj esztendő a karácsony fényében.

Egyházunk nagyon korán arra törekedett, hogy megkeresztelje a pogány szokásokat és keresztény tartalmat adjon a pogány ünnepeknek. Igy keresztelte meg az ujév napját is. Az Ur Krisztus körülmetélésének ünnepét tette erre a napra, s ezzel végeláthatatlan távlatokat nyitott meg az isteni Gyermek követői előtt, olyannyira, hogy az év első napja a jó elhatározások és a pozitiv, épitő programmok ünnepévé avattatott. Ujév napjával zárja le az Egyház karácsony nyolcadát. A megtestesülés öröme tehát még ott van az emberek lelkében. A karácsonyi fények még nem aludtak ki teljesen sem a valóságban, sem pedig a szent éjtszaka ihletettségében felszabadult lelkek egyedülálló áhitatában. Ezzel az áhitattal tárja fel előttünk Egyházunk az ujesztendő kapuját, hogy a karácsony és a Betlehem fényei legyenek a jövő utjait és kiszámithatatlan bizonytalanságait kiemelő és reflektorfénybe öltöztető életteényezőinek az egész év folyamán.

Az ujévi papi zsolozsma az ellentétes párhuzam erejével remekül mutatja be, hogy ennek a folyamatnak hogyan kell végbemennie. A hajnali dicséretekben, Zakariás hálaéneke előtt, igy imádkoztuk az antifónát: "Csodálatos titok nyer kinyilvánitást ma: megujulnak a természetek, Isten emberré lett: **megmaradt annak, aki volt, és magára vette azt, ami nem volt sajátja.**" — A zsolozsma Krisztus

Urunk két természetéről, az isteni és az emberi természetről beszél itt. Ő a megtestesülésben is megtartotta isteni természetét, de felvette hozzá az emberi természetet is, és a kettőt összekapcsolta a második isteni Személy erejében. Istenember lett, akiben az isteni személyiség adta végtelen értékét minden cselekedetének. — Mi emberek csak emberi természettel rendelkezünk. Sőt, emberi természetünk is magán viseli az esékenység, törékenység és a meghiusulás bélyegét. Azonban épen az uj esztendő távlatait felfedő karácsonyi fényesség arra ösztönöz bennünket, hogy természetünk tökéletesitését keressük, azt magasabb erőkkel, az Istenember kegyelmeivel munkáljuk, mert a mi emberi cselekedeteinknek Krisztus kegyelme biztosit természetfeletti értéket. Az emberi természet megujult azáltal, hogy Krisztus életének alkotó elemévé vált. De meg kell ujulnia minden egyes keresztény emberben is azáltal, hogy a természetünket megszentelő Istenember megváltó kegyelme beléojtódik mindegyikünkbe, és igy isteni forrást és isteni erőt tudhatunk magunkénak. Ezzel az isteni kegyelmi erővel kell neki indulnunk az ujévnek, hogy a napok mulásával az igazi, szenvedélyektől megtisztult és természetfeletti világ felé érzékeny, Isten elgondolta embert formáljuk ki magunkban!

2. Az ujévi köszöntő.

Ha emlékezetünkbe idézzük azokat az ujévi köszöntőket és szokásokat, amelyek magyar népünk ajkán és életében kitermelődtek a századok folyamán, meglepődéssel láthatjuk, hogy lényegükben azok is mindig az emberi természet karácsonyi megujulásának óhajtását fejezik ki. Figyeljük csak meg pl. a következő, Bihar és egyéb megyékben is ismeretes idevágó népénekünket:

Ujesztendő, vigság szerző, most kezd ujulni;
Ujulása vig örömet most kezd hirdetni.

Hirdeti már a Messiást eljöttnek lenni,
Legyetek hát az Istennek igaz hivei!

Már minálunk föltámadott, Bárány csillaga!
Már minálunk örvendezik Noé galambja.

Alsó szép ég, felső kék ég, dicsérd Uradat!
Urad áldjad, nap, hold, csillag, te megtartódat.

Áldott Jézus, dicső Krisztus! Kedvezz népednek,
Bő áldással, bor buzával látogasd őket.

Hajtsad hozzánk szent életre a te képedet,
Hogy érhessünk vig örömmel több esztendőket.

Ez csak egy köszöntő a ránk maradt emlékekből. Akár ezt nézzük azonban, akár pedig egyéb ide vágó népi szövegeinket tesszük elmélkedés tárgyává, beigazolódik előttünk a népünkben élő hit és vágy a teljes lelki ujjászületés után az ujév kezdetén. Ebben az ujjászületésben látták őseink Isten áldásának biztositékát az anyagi javakra, állataikra és egészségükre vonatkozólag is . . .

3. A Szentirás biztatása.

Lehet, hogy ez az ujévi indulás nem látszik nagyon vonzónak sok ember számára. Az is lehet, hogy a lelki ujjászületésnek ilyen értelmü hangsulyozása már eleve a hiábavalóság és letörés érzését szüli meg bennünk, mert hiszen annyiszor, annyi sok-sok ujév napján indultunk már mi neki az életnek, szines elképzelésekkel és temérdek jófeltétellel, és ime, mégis csak a kezdet-kezdetén találjuk ismét magunkat . . . De csak addig, amig eszünkbe nem jutnak azok a szentirási részletek, amelyek épen ebben az örök ujrakezdésben és ujrapróbálkozásban láttatnak meg velünk meg nem sejtett természetfeletti értékeket . . . A vergődő, a küzdelmet soha fel nem adó lélek kinlódásban született gyöngyeit. Ami azt bizonyitja, hogy Isten valóban próbálkozásaink és komoly törekvésünk alapján méri le bennünk a tökéletesség és a lelki megujulás igaz akarását. Ezért mondotta, hogy "kérjetek és adatik nektek, keressetek és találni fogtok, zörgessetek és megnyittatik nektek. Mert mindaz, aki kér, kap, és aki keres, talál, és a zörgetőnek kinyittatik." (Máté 7, 7-8.) S ezért irta Pál apostol is a római hivekhez, hogy az itélet kimondásakor az Isten "majd megfizet kinek-kinek a cselekedetei szerint: örök élettel azoknak, **kik a jó cselekedetekben való kitartásukkal dicsőséget, tisztességet és halhatatlanságot keresnek.**" (2, 6-7.) Szent Pál kifejezetten a jócselekedetekbenvaló kitartást emliti, amely épen az örökösen próbálkozó, ujra kezdő, megujulás után vágyó lélek legszebb tulajdonsága, mert a krisztusi főparancsnak, a szeretetnek kivirágzása és gyümölcsbeérése. — Hogyan torpanhatnánk akkor meg az ujév kezdetén, ha a Szentirás biztatása alap-

ján mi is a messzeségbe, a természetfeletti távlatokba helyezzük a mindennapi törekvések életcélját, s az Istenember két természetet összekapcsoló példájára, ugy akarjuk megujitani és kiteljesiteni emberi mivoltunkat, hogy beléojtjuk Krisztus Urunk kegyelmeit; annak erejében biztositjuk cselekedeteink és egész életünk természetfeletti értékét.

Egy világhires hegedümüvésznek (Yehudi Menuhin) életrajzában olvassuk, hogy, 11 éves korában, milyen fontos leckére tanitotta meg őt mestere, Georges Enesco, Párisban. "Ha nagyszerüen akarsz muzsikálni — mondotta neki — szemedet valami távoli csillagzatra kell függesztened." Nem a hegedüre, sem a kottára, sem a karmesterre, sem pedig az emberekre! Hanem egy távoli csillagzatra, ahol ihletre, átélésre, melegségre, a lélek hangjaira nyithatsz azáltal, hogy lelked telitettsége feloldódik és kifejezést nyer játékodban. S a müvész bevallása szerint, ez a jóindulatu tanács segitette őt át igen kinos helyzeteken. — Nem is csodálkozhatunk rajta. Hiszen egész lelki berendezésünk annak a ténynek következménye, hogy az örökkévalóság számára teremtett bennünket Isten. Belénk lehelt valamit önmagából, hogy meg ne szülessék bennünk a telitettség, a kielégültség érzése mindaddig, mig Benne, az örök Végtelenben fel nem fedezzük életünk egyetlen és kizárólagos Csillagzatát!

Függesszük tekintetünket egy más világból ide fénylő, ide ragyogó csillagzatra! Függesszük tekintetünket a betlehemi jászoly Istengyermekére! Függesszük az örök Istenre, és le ne vegyük róla szemünket mindaddig, mig az általa megszentelt emberi természet bennünk is alkalmas talajjá nem válik a megváltás kegyelmei számára! Ez a legszentebb ujévi program, amelyet keresztény ember maga elé tüzhet. Ez a szép kelet, szép nap támadása bennünk! Ez az 1954-es Mária-év üdvös hatásainak elinditása az év közvetlen kezdetén, hogy amikor majd végére érkezünk, Pál apostol szavait vehessük ajkunkra: "Jó harcot harcoltam, a pályát befutottam, a hitet megtartottam, már vár reám az igazság koronája, melyet megad nekem azon a napon az Ur, az igaz biró, sőt nemcsak nekem, hanem mindazoknak, kik sóvárogják eljövetelét." (II. Tim. 4, 7-8.)

(1954 január 3.)

KEGYELEM ÉS CSELEKEDET

Sik Sándor, papköltő, az eligazodást kereső és vigasztalást váró lélek sóvárgásával igy könyörgött egyik költeményében fényért Istenhez:

Amikor tetszik, hogy próbára vess,
Mikor mindent kegyetlen köd fedez,
Amikor lelkünk elszürkül a portul,
Amikor minden visszájára fordul,
És megfakul a földi szeretet,
És ugy állunk a minden közepett
Egyesegyedül, s már-már görnyedünk:
Kegyelmes Isten, angyalt küldj nekünk!
(Mikor minden visszájára fordul . . .)

A költő angyalért könyörög. Tudatában van annak, hogy nem szolgálta meg, következésképen nem is várhatja el Isten rendkivüli követének és üzenetvivőjének érkezését. De hiszen nem is ezt áhitja ő lelkében! Csak Isten üzenetét Isten szavát, Isten utmutatását, amely mint óriási felkiáltójel belévág lelkébe, eloszlatja a ködöt, s a tájékozódó látás fényével végigpásztázza az előtte álló utszakaszt.

Hozzánk is ilyen üzenet-angyalokat küld az Uristen az egyházév folyamán. Az Egyházon keresztül felolvastatja azokat a szentirási igéket, amelyek hüen visszatükrözik az emberről alkotott örök, isteni elgondolást, s arra ösztönöznek bennünket, hogy utmutatásuk alapján dolgozzuk ki önmagunkban a Teremtőtől kapott istenképmást.

Ma, hetvened vasárnapon, Szent Máté evangélista és Szent Pál apostol jelentkeznek nálunk az Ur üzenetével . . .

1. A szőlőmives.

Szent Máténál, a 20.-ik fejezetben az Ur Krisztus egyik legszebb példabeszédét olvassuk a szőlőmiveseket felfogadó házigazdáról

A gazda munkásokat hiv szőlőjébe. Korán reggel kimegy

a piacra. A felfogadásra váró emberekkel megegyezik egy dénár napi bérben, aztán elküldi őket szőlőjébe. A nap folyamán — három óránként — ujra szétnéz a piacon, s az ott tétlenkedő munkásokat is szőlőjébe küldi. Az utolsó csoportnak már csak egy órai munkát tud biztositani, mert naplemente előtt egy órával akad rájuk a piacon, a munkaidő pedig naplementével zárul. Az esti szürkület beálltával, a házigazda hivatja ispánját, s kiadja neki rendelkezését a munkabérre vonatkozólag: "Hidd elő a müveseket, és add meg nekik bérüket, kezdve az utolsóktól az elsőkig." (20, 8.) Az utolsók, akik csak alig egy órát dolgoztak, bizonyára meglepődéssel látták, hogy egy-egy dénárt, vagyis a teljes napi munkabért kapták. De meglepődtek a többiek is, és titokban többet reméltek a maguk számára, mert hiszen ők viselték a nap terhét és hevét. Milyen nagy volt kiábrándultságuk, amikor a házigazda ispánja nekik is csak egy-egy dénárt juttatott. Arcukat elöntötte a harag. Igazságtalansággal vádolták a házigazdát. Hangosan zugolódtak ellene. De csak addig, amig magyarázattal nem szolgált nekik a háziur: "Barátom! — mondotta egyiknek közülük — nem teszek veled igaztalanságot; nem egy dénárban egyeztél-e meg velem? Vedd, ami a tiéd, és menj; annyit **akarok** pedig adni ennek az utolsónak is, mint neked. Avagy nem szabad-e nekem azt tennem, amit akarok? Vagy a te szemed álnok, mert én jó vagyok?" (20, 13-15.)

2. A példabeszéd jelentése.

Nem kell különösebb magyarázat a példabeszéd különböző szereplőinek és szerepeinek megértéséhez! A házigazda magát Istent jelenti. Akit János is, a 15, 1-ben szőlőtulajdonoshoz hasonlit. A szőlő, mint birtok egybeesik Isten földi országával, az Egyházzal; az abban dolgozó munkások mi vagyunk, a keresztény hitre és életre hivott emberek; az Ur Krisztus az ispán; a piac a világot ábrázolja; a munkanap pedig magának az Egyháznak és az egyes embereknek életét jelenti.

A szentirási szövegből nem tudjuk biztosan, hogy a piacon ácsorgó munkások azért nem kaptak-e munkát, mert, bár idejében ott voltak, senki sem fogadta fel őket, vagy pedig azért, mert saját hibájukból későn érkeztek? Bármelyik lehetőség forogjon is fenn azonban, kétség-

telen, hogy a példabeszéd háziura nem szorult rá munkájukra. Csak jóságtól és segiteni akarástól indittatva küldte őket szőlőjébe. S a példabeszéd épen ezen a ponton bir rendkivüli jelentőséggel és fontossággal a mi számunkra. Rámutat az élet és a kegyelem ingyenes, tehát ajándékvoltára, és azt hangsulyozza, hogy életünk minden pillanatában rászorulunk az örök Szőlőgazdának, Istennek meg nem érdemelt, de mégis nélkülözhetetlen jóságos támogatására.

Gondoljunk csak például arra, hogy miért emlit ez a példabeszéd különböző órákat a munkások felfogadására vonatkozólag? Az Ur Krisztus a különböző munkaórákkal és a mégis azonos egy dénáros napi bérrel érzékeltette legszebben a megváltás egyetemes, tehát térben és időben minden embert felölelő voltát; függetlenül attól, hogy a történelem melyik századában élt vagy él, és függetlenül attól is, hogy beleszületett-e az Egyházba vagy pedig saját meggyőződéséből vált-e Krisztus Egyházának tagjává. — De emellett az egyetemes megváltási gondolat mellett a példabeszéd félreérthetetlenül érzékelteti velünk azt is, hogy az Egyházba való meghivottságunkat és ahhoz való tartozásunkat valamint azokat a kegyelmeket, amelyeket a megváltás eredményeként Istentől kaptunk és kapunk, teljesen a Mindenható ingyenes ajándékának kell tudnunk! Az ember tehát mindig ugy kell tekintenünk, mint egy szőlőmunkást, aki az isteni szőlőgazda nagylelkűsége szerint kapja a benne dolgozó isteni kegyelmet.

3. Szent Pál: Küzdőtér az élet!

De hogy félre ne értsük Szent Máté mai üzenetét, vele együtt azonnal idéznünk kell Szent Pált is ! Amig Máté, az imént emlitett példabeszédben, Isten szempontjából mutatja be az embert, következésképen cselekedeteinek természetfeletti értékét elsősorban a meghivottságban és Isten kegyelmének bőségében jelöli meg, Szent Pál a mindennapi élet forgatagában szemléli az embert, és arról ir a korintusi első levélben, hogy ez a bünre hajló, törékeny és esékeny ember hogyan hozhatja ki a legtöbbet önmaga életéből, azáltal, hogy öntudatosan felhasználja, lelkileg kamatoztatja Isten kegyelmét.

Amikor a 9.-ik fejezet 24.-ik versét elolvassuk, az egész emberi élet küzdőtérként, sportcsarnokként jelenik meg

képzeletünkben. "Nem tudjátok-e, — kérdi Pál — hogy akik a versenypályán futnak, mindnyájan futnak ugyan, de egy nyeri el a jutalmat? Ugy fussatok, — teszi hozzá — hogy elnyerjétek!" Szent Pál versenyfutást és később, a 26.-ik versben, az ökölvivást hozza fel példának, mert olvasói előtt ezek a sportágak voltak akkoriban a legismertebbek. Ma kiegészithetnők Szent Pál hasonlatát még egyéb sportágakkal is, a szerint, hogy melyiket ismerjük jobban, vagy melyikért lelkesedünk igazán. Lényegében azonban mindegy, hogy melyikre hivatkozunk. Csak az a fontos, hogy győzelemért vállalt és végrehajtott küzdelemről legyen szó.

Ahhoz pedig, hogy valaki képes legyen hervatag koszorukhoz és muló emberi kitüntetésekhez vezető sport-küzdelemre, két dolog szükséges: a fizikai képesség, alkalmasság, ügyesség; és ennek az adottságnak kemény, következetes gyakorlatokkal való kifejlesztése.

A lélek életében, Istenhez való viszonyunkban is hasonló helyzetben találjuk magunkat. Isten kegyelme csak akkor lesz gyümölcsöző számunkra, ha öntudatos, kemény készülettel, az akarat állandó gyakorlatával kifejlesztjük és kibontakoztatjuk Isten kegyelmi magját magunkban. Ezért irja Pál: "Mindaz pedig, aki részt vesz a versenyben, mindentől tartózkodik." Mindentől, büntől, rossz hajlamtól és **szokástól, amely elfojthatná vagy kiirthatná lelkünk** természetfeletti, kegyelmi magját.

Nem elég tehát csak az örökélet Házigazdájának mérhetetlen jóságára számithatunk! Nem elég csak kiállnunk az élet piacára, és tétlenül várnunk, hogy mikor hiv majd meg szőlőmunkásai közé Isten. Szemünket, fülünket, agyunkat, szivünket és lelkünket állandóan arra kell előkészitenünk, hogy felismerjük Istenünk hivásait, elfogadjuk és felhasználjuk kegyelmeit, s ezzel a személyes együttmüködéssel értékes és hasznos munkásaivá tegyük magunkat! Mint ahogyan Szent Pál oly utánozhatatlan őszinteséggel irja: "Én bizony futok, **nemcsak ugy bizonytalanra;** vivok, nemcsak ugy levegőt verdesve; hanem megsanyargatom testemet és szolgaságba vetem, nehogy, mig másokat tanitok, magam valamikép elveszésre méltó legyek." (9, 26-27.)

Hetvenedvasárnapon ismét lilába öltözik az Egyház. A világ még farsangol, de az Egyház már készül . . . Készül,

készíti a lelkeket a nagyböjt, a szenvedő Krisztus megértésére . . . S ebben a készületben, mint Isten üzenetangyala, érkezett hozzánk a mai szent evangélium és szent lecke, hogy meghirdessék nekünk a fontos tanitást: Csak ugy, csak akkor élünk igazán keresztény életet, ha Isten kegyelmét öntudatosan elfogadjuk és azzal a legteljesebb mértékben együttmüködünk! Isten nem fog akaratunk ellenére mennyországba kényszeriteni bennünket. De nélküle mi sem tudjuk oda segiteni magunkat! A két tényezőnek, emberinek és isteninek, legszorosabb együttmüködése segit bennünket sikerre! — Ha magunkévá tesszük ezt az isteni üzenetet, nem fogunk elszürkülni a mindennapi élet porától, nem fonódik fejünk köré áthághatatlan sürü köd, nem állunk egyedül és nem fordul minden visszájára életünkben. Nem! Mert üzenet-angyalt kaptunk az Urtól, s annak megértésével, üzenet-angyalokká válhatunk magunk is még görnyedten járó embertársaink számára.

(1954 február 14.)

A KISÉRTÉS SZELLEME

Nemrégiben egy magyar ember kért tőlem magyarázatot a mai evangéliummal kapcsolatban. Kérdését igy fogalmazta meg: Máté evangéliumának 4, 1-11-je Jézus negyvennapi böjtjét és megkisértését mondja el. Ezzel a szentirási történettel kapcsolatban két fontos kérdés merül fel: 1) — Feltétlenül szükséges-e, hogy, Máté szavainak értelmében, valóságos megkisértésre gondoljunk? 2) — S ha igen, hogyan lehet az, hogy az Ur Krisztus, az Isten Fia, is alá volt vetve a kisértésnek?

1. Valóságos megkisértés.

A Szentirás szövege semmi kétséget sem hagy arra nézve, hogy a leirást valóságos értelemben kell vennünk. Tehát az Ur Krisztus igenis ki volt téve a sátán kisértő próbálkozásának. Ez a próbálkozás megtörtént. A Szentirás szövege előtt erőtlennek bizonyul mindenfajta képletes leirásra, álomra vagy látomásra való hivatkozás, mert itt a Megváltó életének egy történelmi mozzanatáról van szó.

De ha történelmi eseménnyel állunk szemben, világosan kell látnunk azt is, hogy egyáltalán hogyan volt lehetséges Krisztus Urunk megkisértése? Hogyan juthatott a sátán abba a kivételes helyzetbe, hogy az isteni természettel rendelkező Megváltót még csak meg is közelithette kisértő csábitásaival? — A kérdés helyes megválaszolása a kisértés fogalmának megértésén mulik.

2. A kisértés mivolta.

Kisértésnek nevezzük azt a próbálkozást, amely bün elkövetésére akarja inditani az akaratot. Hogyan történik ez? Mivel cselekvéseinknek az akarat a végrehajtó szerve, s mivel az akarat mindig valamilyen valóságos vagy látszólagos jó után vonzódik, ez a kisértésnek nevezett pró-

bálkozás is jónak tünteti fel a törvény által tilalmazott dolgokat, hogy igy beleegyezésre birja az akaratot. Gondoljunk például Éva megkisértésének történetére! A kigyó képében rejtőző sátánnak vajjon nem az volt-e a célja, hogy befolyásolja Éva akarati elhatározását? Dehogyis nem! S hogyan érte azt el? Ugy, hogy széppé, vonzóvá és jóvá festette azt, amit Évának nem is lett volna szabad észrevennie az isteni tilalom következtében. Azt igérte, hogy istenekké teszi ősszüleinket . . . S Éva beleegyezett a tilalom megszegésébe. Engedte, hogy a sátán által jónak hazudott engedetlenség cselekvésre inditsa akaratát . . .

Ebből már az is nyilvánvaló, hogy a kisértés kétféle formában tör az akarat meghóditására. Az első az ugy nevezett **belső kisértés.** Ez lényegileg abban áll, hogy a tiltott dolgok rosszra ösztönző hatása mellett még maga az akarat is hajlik a rossz elkövetésére. Ezzel a kisértéssel kell megküzdenünk nekünk, embereknek, az eredeti bün következtében! — Meg kell azonban mindjárt jegyeznünk azt is, hogy még ez a belső kisértés sem jelent bünt mindaddig, amig a hajlamot nem követi a rosszba való tudatos beleegyezés.

A kisértés másik fajtája a **külső kisértés.** Az a tárgy vagy dolog, amelyet a törvény tilalmaz. — Természetes, hogy az Ur Krisztussal kapcsolatban sohasem beszélhetünk belső kisértésről, mert hiszen, isteni természete következtében, Benne a rosszra való hajlandóságnak még a lehetősége sem foroghatott fenn. Ellenben igenis beszélhetünk külső kisértésről, amennyiben az emberi természetnek is birtokosa lévén, ki volt téve a Rajta kivül álló dolgok hatásának; a nélkül azonban, hogy azok a legkisebb hajlamot vagy vágyat is ébreszthették volna Benne.

3. Mi volt a kisértés megengedésének a célja?

De ha be is látjuk, hogy a külső kisértés nem volt kizárva az Ur Krisztus életéből, bizonyára tépelődünk azon, hogy egyáltalán miért engedte meg Isten Krisztus megkisértését?

Mindenekelőtt példát akart nekünk adni arra vonatkozólag, hogy hogyan kell szembeszállnunk a hamis vagy féljavakat kajánul kinálgató gonosszal. De ezenkivül és ezentul, rá akart mutatni arra az alapvető kettősségre is, a

melyet minden ember magában hord teremtményi voltánál fogva: a lélek és a test kapcsolatára; a kettőnek az ember életére és elhatározásaira gyakorolt befolyására; valamint a lélek magasabbrendü, szellemi mivoltára.

A szentatyák többször foglalkoztak ezzel a szentirási résszel magyarázataikban. S nagyon érdekesen mutattak rá arra, hogy a sátán azért próbálkozott Urunk megkisértésével, mert arra számitott, hogy esetleg testi mivoltánál fogva Hozzá is utat találhat. Lehetséges és nagyon is valószinü, hogy tudott arról, hogy Krisztus az Isten Fia. De egész biztos, hogy nem rendelkezett ismerettel arra vonatkozólag, hogy hogyan van egyesülve Benne az isteni és az emberi természet. S épen ezért indult próbautra. Ki akarta puhatolni, hathat-e kisértéseivel Krisztus emberi természetére? — Ördögi taktikájával a legalapvetőbb ösztönös vágyakra épitette fel támadását: a test kivánságát ébresztgette az éhség csillapitására; a hiuságot az élet kevélységének kiváltására; s a birvágyat a szemek kivánságának kielégitésére.

4. Ma is ugyanaz az ördög taktikája.

Ugyanez az ördögi taktika vezette azokat a magukat tudósoknak nevező romboló szellemeket is, akik — különösen a mult század végétől kezdve — bizonyitani akarták, hogy minden, ami az emberben történik, ezeknek és más ösztönöknek a szükséges következménye, kulturáltabb formában való jelentkezése, amelyet kitermelt a lassu, szükségszerü fejlődés, a nélkül, hogy az embernek köze lenne a kereszténység által hirdetett szellemi természetü lélekhez. Bizonyitékaik? Ó, nagyon egyszerü — mondják ők —, hasonlitsátok össze az embert az állattal, különösképen az emberszabásu majommal! S mit láttok? Hogy mindkettő lélegzik, táplálkozik, növekszik, szaporodik, visszafejlődik és meghal! Nézzétek meg testii felépitettségüket, érzékszerveiket és főkép ösztönvilágukat! S azonnal nyilvánvalóvá lesz előttetek az a feltünő hasonlóság, amely szinte kiabál az egyforma fejlődés törvényszerüsége után. Kiabál? Igen! De csak azok számára, akik az emberben nem akarják észrevenni a szellemnek azokat a jegyeit, amelyeket semmiféle fejlődési elméletből sem lehet levezetni, s amelyeknek nyomát sem találjuk az

állatvilágnál! Melyek ezek a szellemi mivoltot követelő jegyek? Elsősorban az emberi koponya. Kifejezetten a szellemi életre hivatott agyvelő otthonául és eszközéül lett teremtve. Épen ezért formájában is és ürtartalmában is lényegesen különbözik a csak táplálkozásra és emésztésre beállitott állati koponyától. — Aztán ott van az egyenes testtartás és járás, amely csak a sulyos emberi agy birtokában valósulhat meg. — Ehhez járul még az a tény, hogy az embernek két, tökéletes szerszámszámba menő keze van, amelyet vagy közvetlenül munkára, vagy pedig más szerszám készitésére használ. A majomnak pedig bár négy "keze" van, mégsem képes még a legegyszerübb fakanál vagy kőbalta megfaragására sem. — S végül, ne feledjük, hogy az ember értelmesen beszélő lény. Beszéde érzelem- és gondolatvilágának a kifejezése. Nagyon érdekes dolog, hogy a majom is épen ugy rendelkezik beszélőszervekkel, mint az ember, de állati érzelmeinek orditó, üvöltő kifejezésénél még sohasem vitte többre. Ehhez az állatnak több valamire volna szüksége: gondolkodó szellemre, lélekre! — Ha tehát van is szervezeti és élettani hasonlóság az ember és az emberformáju majom között, van különbség is! Még pedig olyan foku és olyan természetü, amely nem fejlődéselméletet, hanem a lelket teremtő Isten közbejöttét követeli és hirdeti . . .

"Irva vagyon: Nemcsak kenyérrel él az ember, hanem minden igével, amely az Isten szájából származik" (U. o. 4, 4.) — mondotta az Üdvözitő a kisértőnek. Nemcsak kenyérrel, mely testi vágyát elégiti ki, hanem a szellem igéjével is, mert lelkével a szellemvilágba tartozik. — Fönséges tudat annak átélése, hogy nem vagyunk egészen rabjai sem testünknek, sem szenvedélyeinknek! Hogy még a test, a szemek kivánságát és az élet kevélységét ravaszul kináló kisértő sem tud lehengerelni bennünket, ha mi nem akarjuk. Hogy szellemi lelkünkkel Afelé törhetünk, Aki meghalt értünk a kereszten, hogy Belőle élhessünk!

(1954 március 7.)

MIRE VALÓ A MISSZIÓ?

János evangéliumának 11.-ik fejezete Lázár feltámasztásának történetét mondja el. — A Mester már Betánia felé közeledik tanitványaival . . . Márta, a halott Lázár egyik nővére meghallja jövetelének hirét, és siet, szinte szalad az Ur Krisztus elé . . . Talán csodát vár . . . Talán csak gyászoló lelkének vigasztalását és enyhitését keresi. Mindegy. Ha a Mester jön, nem ülhet nyugodtan otthon, házában . . . Az Isten Fiát fogadni kell! . . . Krisztus pedig az Isten Fia! S őt elsősorban ez a cél vezeti . . .

Márta Krisztust kereső magatartásának óriási a jutalma. Gyászában nemcsak vigasztalásban részesül, de az isteni Mester neki, az egyszerü Mártának, mondja el az örökélet fönséges igéit: "Én vagyok a föltámadás és az élet; aki énbennem hiszen, nem hal meg soha mindörökké." (Ján. 11, 25-26.) — Emberi tapintatra isteni tapintat, emberi jóságra isteni jóság, emberi szeretetre isteni szeretet a viszonzás . . . Milyen boldog tapasztalat ez az alázatos Márta számára! A legteljesebb vigasztalás sulyos gyászában. S hogy nővére, Mária is részese lehessen ennek a kegyelemnek, fürge léptekkel siet vissza házához, s a sirató és vigasztalni akaró asszonyok zaja közepette csak ennyit sug fülébe: "A mester itt van, és hi téged." S szent egyszerüséggel jegyzi meg János evangélista: "Amint az (Mária) ezt hallotta, hamar fölkele és hozzá ment." (U. o. 29.)

1. Minket is hiv a Mester.

Három hét van hátra a nagyböjti készület idejéből. Egyházunk különösen ezeket a heteket szokta felhasználni arra, hogy külön követeket küldjön hiveihez, és meghirdesse nekik: "A mester itt van, és hi téged." Siessetek fogadására! Hagyjátok ott vendégeiteket. Öltözzetek ünneplőbe. És menjetek! Mondanivalója van számotokra . . . Hiv benneteket, hogy kinyilatkoztassa magát a ti lelketekben

is! . . . Vagy talán hogy föltámasszon benneteket lelketek halálából . . . Igen, a Mester hiv, a Mester üzen . . . Mert az Ő nevében és Tőle küldetve beszél hozzánk a misszionárius Atya az Isten látogatásának szentséges hetében, a szent misszió alatt . . .

A misszió valóban Isten látogatásának ideje a lélekben. Személyes látogatás, négyszemközt végbemenő oktatás, beszélgetés, és nyomában megujhodás, ujjászületés. A misszionárius voltaképen csak eszköz ennek a célnak elérésére . . . Épen ugy, mint ahogyan Szent Pál levelei is eszközök voltak a különböző egyházközségek hivei áberségének fokozására, ő is meghirdeti az Apostollal: "Mint munkatársak pedig intünk titeket, hogy hiába ne vettétek légyen az Isten malasztját. Mert ő (Isten) mondja: nekem tetsző időben meghallgatlak téged, és az üdvösség napján megsegitelek téged. Ime, most van a kellő idő; ime, most van az üdvösség napja." (2 Kor. 6, 1-2.) — Ha Márta gyászára hivatkozott volna, s ha Mária vendégei iránt való tiszteletből nem hallgatott volna az Ur hivó szavára, Márta talán sohasem hallotta volna a feltámadás reményteljes igéit Krisztus ajkáról, s talán Lázár feltámasztásának rendkivüli csodája is elmaradt volna. De a két nővér lelkében mindig kész volt a Megváltó igéinek befogadására, s ép ezért a Mester is isteni bőkezüséggel öntötte lelkükbe kegyelmeit.

Mária és Márta magatartása a Krisztus-követők lelki készségének s mindenkori készenlétének örök példája. Amit Szent Pál levele az igehirdető komolyságával hirdetett meg a korintusi hiveknek, azt a két nővér az életpélda szentségével és hatékony erejével teszi kézzelfogható valósággá a kereszténység számára: **Isten az egyéni emberi élet és az emberi történelem egyes pillanatait választja ki rendkivüli kegyelmeinek közlésére; azt akarja, hogy az ember készen legyen az Istennek tetsző idő felismerésére, gyengéd, enyhén figyelmeztető vagy büntetően fenyegető hivásainak meghallgatására és rendkivüli kegyelmeinek a vételére.**

2. Hogy világosan lássunk!

Senki sem tagadja, hogy ma valóban rendkivüli időket élünk. Az istentelenség szervezett hadjárata hol nyilt, hol alattomos támadásokkal, a szellem vagy a fegyverek ere-

jével, de minden esetben az Isten, az erkölcs és a törvény gyülöletével próbál kétséget ébreszteni az emberekben. A kétség bizonytalanságot szül . . . A bizonytalanság érzése helyet ad a lelket bénító aggódásnak . . . Az aggódásból pedig szellemi zürzavar, sivár tehetetlenség vagy forradalmi elégedetlenség születik, amely perzselő lánggal éget föl maga mögött mindent, hogy a zavarban és füstfelhőben ne lehessen meglátni más fényt, mint a moszkvai vörös csillag hivogatását. Észrevesszük-e vajjon, hogy ez a rettenetes tény huzódik meg a katonai hatalomra való hencegő hivatkozás és az atombombával való fenyegetés mögött? Látjuk-e, hogy a kétségbeesésnek ezt a fajtáját akarja felkelteni minden emberben a kémrendszernek pókhálószerü kiépitése? Mintha csak a lét és nem-lét mesgyéjén vivódó embernek még csak az a lehetőség sem adódna meg, hogy akarjon látni, tisztán, világosan, mielőtt megállapitaná, hogy valóban sötétség borult-e életére vagy sem? . . .

Ilyen szellemi-lelki zürzavarban nem szabad magunkat átadnunk sem a tehetetlen siránkozásnak, sem pedig a "majd meglátjuk" közömbös várakozásnak. Ma félemberekkel, jobbra is, balra is kacsingató üres szellemtelenséggel nem lehet megküzdeni a tomboló viharokkal! Ma mindenkinek látnia kell, hogy a Krisztus és a sátán országa között elsősorban a lélek, a szellem porondján folyik a harc. Annak a megnyeréséhez az emberiségnek Isten természetfeletti, rendkivüli kegyelmeire van szüksége. És szomoruan látjuk, hogy pontosan ebből a szempontból tombol az óriási nem-törődömség . . . Emberek akarnak győzni, emberek gyenge, föld- és énszagu eszméket akarnak diadalra juttatni a helyett, hogy Krisztusra figyelnének, Vele és Benne, kegyelmének segitségével mindenekelőtt önmagukat és másokat akarnának jobbakká, igazibb keresztényekké, őszintébb emberekké és szentebb magyarokká tenni!

Odajutott ma a világ, hogy még Krisztus ellenségei is a Bibliára hivatkoznak eszméik igazolására. A mai huszadik század kellős közepén felütötte fejét közöttünk Krisztus korának farizeusi vakmerősége és lelkiismeretlensége! Ahogyan a farizeusok a kinyilatkoztatásra hivatkoztak magának az Isten Fiának visszautasitásában, ma kereszténységről zengenek üresen csengő, "pengő érc" sza-

vakat még olyanok is, akiknek a templom, a szentségek, a gyakorlati vallásos élet vagy a vallási megmozdulásokban való részvétel egyáltalán nem mond semmit sem. Ilyen szellemiséggel nem lehet csatát nyerni az ördög hadvezetésével szemben! . . .

3. A misszió lelkiismeretet ébreszt.

Miért kell tehát a misszió? Azért, hogy elősegitse a magunkbanézést! Hogy rádöbbentsen bennünket a lelki fegyverkezés szükségére. S hogy felfedje sajátmagunk előtt, vajjon rendelkezünk-e Mária és Márta Krisztus hivását meghalló készséges lelkületével? Mert Ő hozzánk is beszél. Az események figyelmeztetésében, az élet megpróbáltatásaiban és gyászaiban, Egyháza tanitását közlő szolgáiban hozzánk is elküldi üzeneteit: A Mester itt van és hiv téged . . . Ha meghallgatjuk és követjük, rendkivüli kegyelmeinek edényeivé csiszolhat bennünket is . . . Ha visszautasitjuk, a Krisztustól tanácsot kérő, de azt teljesiteni már nem akaró gazdag ifju sorsa vár ránk: A Mester szomoruan néz utánunk, mert tudja, hogy elvesztünk az Ő számára . . .

Épen ezért a szent misszió kivétel nélkül mindenkinek szól. Szól a jóknak, akik az örökkévalóság igézetében élnek ezen a földön. Szól az örökké elfoglalt, idővel sohasem rendelkező embereknek, akik még csak perceket sem tudnak szentelni az örökkévalóság gondolatának. Szól az Istent, vallást, lelkiismeretet elfeledőknek; a hitbeli kétségek között vergődőknek; azoknak, akik már feladták a küzdelmet a gonosz, a bün ellen való küzdelemben. S szól azoknak is, akik a vétek rabszolga igáját vonszolva sem Isten, sem emberszeretetet nem ismernek többé . . . Ezek felé szerető keménységgel mondja ma Sirák fia könyve: "Ne késsél megtérni az Urhoz, és ne halaszd azt naprólnapra, mert hirtelen eljő haragja, s a bosszu idején elragad téged." (5, 8.)

Sokan azt gondolják, hogy a misszió csak a templomba járó, jámbor öreg nénikéknek való Müvelt embereknek nincs szükségük missziós igehirdetésre! . . . Mintha bizony lelkük mélyén nem volnának ők is nehézségekkel küszködő emberi teremtmények, akiknek életében talán gyakrabban van szükség a kegyelmi eligazitásra, mint

a minden idegszálukkal Istenbe kapaszkodó egyszerü embereknek!

New York egyik protestáns tempolmának hires lelkésze megelőzőleg Syracuse, N. Y. egyetemi templomának volt a pásztora. Az előkelő, müvelt hallgatóságra való tekintettel egyetemi magaslaton tartotta meg vasárnapi beszédeit. Egyik vasárnap azonban megszólitotta őt egy idős egyetemi tanár és a következő atyai intelmet intézte a 29 éves fiatal lelkészhez: "Fiam, ne ijedj meg ezektől az öreg ködös szellemektől. Tartsd eszedben, hogy szivünkben mi is csak egyszerü emberek vagyunk, ki-ki a maga eltitkolt aggodalmával és keserüségével. Csak egyszerüen beszélj hát arról, hogy Krisztus hogyan segithet bennünket életünk megjavitásában." (Reader's Digest, február, 1954, 67. o.) — Egyszerü, készséges lélekkel halljuk hát meg az üzenetet: A Mester itt van, és hiv téged! Ha meghallgatjuk, kegyelmével életünket tehetjük jobbá!

(1954 március 28.)

KRISZTUS ÉS A MI SZENVEDÉSEINK "MIÉRT"-JE?

Nem régiben egy amerikai katonapapnak hősi történetét tárta az olvasóközönség elé az egyik amerikai ujság. Neve: Emil Joseph Kapaun, katolikus pap. Kóreában teljesitette hazafiui és papi kötelességét. Hitével, fáradhatatlan szolgálatkészségével, segitő szeretetével és rendithetetlen jellemével — vallásfelekezetre való különbség nélkül — az amerikai katonák csodálatának tárgya és osztatlan szeretetük bálványa lett. — 1950 novemberében nem akarta elhagyni a sebesülteket. Velük maradt, velük került a kommunisták fogságába. Épen akkor, amikor az utolsó imádságokat mondotta egy haldokló felett . . . — A fogságban is megőrizte bátorságát. Nem tagadta meg sem hitét, sem hazáját. Bátor magatartásával lelket öntött fogolytársaiba is . . . — Az éhezés és hideg azonban az ő egészségét is megtörte. 1951-ben, a husvét után való első vasárnapon összeesett a szentlecke szavainak olvasásakor: "Minden, ami Istentől született, meggyőzi a világot; és ez a győzelem, mely meggyőzi a világot, a mi hitünk." (1 Ján. 5, 4-5.) . . . Nem sokkal később tüdőgyulladást kapott . . . A kommunisták egy hideg és piszkos, kórháznak csufolt épületbe szállitották át, hogy biztosan bekövetkezzék a már ugyis fenyegető vég . . . Egyik fogolytársa igy mondja el a bucsuzás pillanatait:

"Körültekintett a szobában. Ránézett mindannyiunkra, és mosolygott. Azt a kicsi szent edényt tartotta kezében, amelyben annak idején — amikor még nem voltak fogságban — a Szentostyát őrizte. Majd igy szólt: 'Ha haza kerültök, mondjátok majd el, hogy boldogan haltam meg.' Amint rátették a hordágyra, odafordult az egyik kapitányhoz (Lieutenant Nardella): 'Ralph, te tudod az imádságokat. Ezentul te tartsd majd meg az istentiszteleteket' . . . Majd hozzám fordult: 'Ne aggódj, Mike, — mondotta — oda megyek, ahová mindig akartam. S amikor

odajutok, imádkozni fogok érted.' — Zokogva álltam ott — mondja a szemtanu —, de nem szégyeltem a zokogást. — Pár nap mulva Father Kapaun meghalt . . . A kommunisták féltek tőle, mert benne fejeződött ki az a valami, amit sohasem tudnak megölni: a végső fokon csak Istennek hüséggel tartozó szabad ember meghódithatatlan szelleme. Nem, ő sohasem hal meg, sem pedig azok a dolgok, amelyekben ő hitt.' ('Reader's Digest, April, p. 140—144.)

1. Krisztus szenvedésének "miért"-je?

Ez a megrázó kép segithet bennünket a szenvedés nehéz kérdésének megközelitésében. Mert ma, a szenvedés vasárnapján nem foglalkozhatunk mással. Hiszen gyászba öltözik még az Egyház is. Templomaiban lilába boritja keresztjeit, szobrait, képeit, hogy semmi se terelje el hivei figyelmét a szenvedő Ur Krisztusról a nagyböjt utolsó két hetében. A papi zsolozsmában a mai nappal Jeremiás próféta könyveit adja papjai kezébe, hogy szinte kizárólagosan csak Krisztus szenvedésének emléke telitse lelküket. A szenvedés vasárnapjával minden évben megkezdődik a világtörténelem legnagyobb drámájának fölelevenitése. A szertartásoknak méltóaknak, kifejezőeknek kell lenniök, ha érzékeltetni akarják Megváltónk belső világát és az események, a történések torlódását az Ő nyilvános működésének utolsó napjaiban.

Ezt az isteni drámát a mai evangélium kezdő sorai vezetik be. "Ki vádolhat engem közületek bünről? — kérdi ünnepélyesen a Mester János 8.-ik fejezetében (46). Ha igazságot mondok nektek, miért nem hisztek nekem? Aki Istentől van, Isten igéit hallgatja; ti azért nem hallgatjátok, mert az Istentől nem vagytok." (U. o. 46-47.) — Ime, a nagy nyitány! A szertartások függönye fölgördül. S ugyanakkor felhangzik a megváltás kórusa az élet szinpadán! Mint hatalmas, mindent átfogó, és mindent betöltő szólóének, ugy csendül fel az emberiség Megváltójának hangja, hogy megénekelje előre önkéntes szenvedés-vállalásának "miért"-jét? Miért fog átmenni a nagyhét emberi mértéket meghaladó gyalázat és kin-sorozatán? Nem azért, mert megérdemelte, hiszen senki emberfia meg nem vádolhatja Őt bünről. Hanem azért, hogy mindenkit, azokat is Istentől valókká tegye, akik ugy élnek, mintha nem ismernék az Istent . . . Ime, Krisztus szenvedésének nagy elinditója és kiváltója: **az Isten és az ember törvényes**

viszonyának a felboritása az ember önistenitése következtében attól a pillanattól kezdve, amikor ősszüleink a boldog teremtményi mivolt helyett a boldogtalanság ördöghazudta istenségét óhajtották a maguk számára! Voltaképen tehát a szenvedés hetének egész története a küzdelem jegyében folyik: az a Krisztus, akinek tanitását visszautasitották a farizeusok, isteni szenvedésével indul el, hogy megszüntesse a Teremtő és a teremtmény között fennálló szakadékot.

2. A nagyböjti szertartások utjelzői.

Ennek a küzdelemnek evangéliumi kifejezőire külön is felhivta figyelmünket Egyházunk a nagyböjti vasárnapok szentmiséiben. Emlékezzünk csak! Mindjárt nagyböjt első vasárnapján elénk állitotta a vakmerően támadó sátánt, aki élvezetet, gazdagságot, hatalmat kináló kisértéseivel mindjárt kezdetben szerette volna elfojtani Krisztusnak küzdelemre való vállalkozását. Krisztus még csak védekezett akkor. De már kifejezésre juttatta szándékát, hogy mindenfajta hatalommal, sátánival és emberivel szemben is megvivja a maga harcát. — A harmadik vasárnapon aztán már a támadó Krisztus mutatkozott be előttünk. Amikor ördögüző erejét Belzebubbal akarták kapcsolatba hozni ellenségei, isteni tekintéllyel nyilatkoztatta ki nekik, hogy elérkezett hozzájuk az Isten országa. Még akkor is, ha hadakoznak ellene! — Ez a küzdelem a diadal örömujjongásában éri majd el teljes győzelmét a virágvasárnapi szertartásokban. A Mester ünnepélyesen bevonul Jeruzsálembe; pálmaágakkal, hozsannaénekléssel üdvözli az istenségét elismerő nép, mig a farizeusok kétségbeesve tanácskozásra ülnek össze, hogy beismerjék a csata elvesztését. — A szertartások nyelve valóban beszédes. Leginkább akkor, amikor a nagyhét komor hangulatában még a tanitványok is elfelejtették Krisztusnak előre szemléltetett diadalát . . .

3. A mi szenvedéseink.

A szertartások valóban beszédesek! Rámutatnak arra, hogy voltaképen bennünk is ilyen hármas folyamat megy végbe, vagy legalább is kellene végbemennie akkor, amikor szenvedés vagy megpróbáltatás lép bele életünkbe.

Világosan kell látnunk, hogy a szenvedésnek kettős arculata van. Az egyik a mi testi, tehát összetett, nem tökéletes mivoltunkkal kapcsolatos. Ide tartoznak a testi betegségek és azok a szenvedések, amelyek akár az élet kifejlődésével, akár pedig az életalkonnyal, az öregséggel vannak összefüggésben. Ezeknek a betegségeknek, bajoknak rendszerint természetes okozójuk maga az emberi szervezet gyengesége, a vele való visszaélés, kivülről származó fertőzések, stb. Amennyiben tehát csak a testi vonatkozásban nézzük a szenvedést, emberi értelmünk is elég magyarázattal szolgálhat. — A nehézség akkor kezdődik, amikor a megpróbáltatások lelki oldalát tesszük meggondolás tárgyává. A valóságban ugyanis az ember nemcsak testből, hanem lélekből és testből áll. Következésképen nincs olyan testi szenvedés életünkben, amelynek ne lennének egyben lelki kihatásai és vonatkozásai is. Aztán ott vannak a kifejezetten lelki megpróbáltatások, aggódások, nehézségek, mint pl. szeretteinkkel való együttérzésünk, büneink sajnálata, hazánk elvesztése, amelyek ugyanakkor testi vonatkozásban is megviselhetik egészségünket. S a szenvedések épen lelki szempontból próbálnak meg igazán bennünket. Miért? Mert **nem tudunk és nem akarunk szenvedni.** Mert nem akarjuk belátni, hogy a szenvedés egész misztériuma az ősszülők vétkében leli gyökérzetét, és ép ezért az abból kinőtt emberi önzésnek és önistenitésnek, az Istent visszautasító ellenszegülésnek gyógyitását, s az embernek Istennel való megbékitését van hivatva szolgálni . . . Mivel nem hiszünk a szenvedés és megpróbáltatás megszentelő erejében, nem tudjuk és nem akarjuk azt ugy elfogadni, mint életünk tartozékát és jogos velejáróját . . . Hálásak vagyunk az Ur Krisztus megváltó szenvedésért; megcsodáljuk Father Kapaun "örvendező" meghalni-tudását, de könyörgésünk mindig csak azért száll az ég felé, hogy **bennünket** soha se érjen hasonló megpróbáltatás vagy ha már ért, minél előbb szabaditson meg attól bennünket a könyörületes Isten . . . A megpróbáltatások "miértjé"-nek megértése és azok elviselése azok számára jelent elviselhetetlen kint, akik vagy nem hisznek, vagy csak felületesen hisznek Istenben és az ember természetfeletti hivatásában. A hivő ember mindig tudatában van annak, hogy a paradicsomból való kiüzetés pillanatától kezdve, Isten helyét az önzés vette

át az emberi szivben. Az önzés ellen harcolnunk kell! Nemcsak a sátán evilági kisértéseit kell visszautasitanunk, de diadalt is kell aratnunk fölötte azáltal, hogy jóban és rosszban, szegénységben és gazdagságban, egészségben és betegségben, egyformán kiegyensulyozott lélekkel és teremtményi alázattal vetjük bizalmunkat a minket szenvedésével megváltó Istenemberbe. Akkor halálunk örvendező, diadalmas virágvasárnapi bevonulás lesz majd a mennyei Jeruzsálembe.

(1954 április 4.)

A NAGYHÉT LOVAGJAI

A virágvasárnapi pálmaszentelés nagyon régi multra tekint vissza. A keresztény üldözések első véres korszakának lezáródásával, a 4.-ik század első felében már ünnepélyes keretek között zajlott le Jeruzsálemben. S mig Európa nyugati részein csak a 7.-ik századtól kezdve tudjuk kimutatni a mai pálmaszentelési körmenet nyomait, magában Jeruzsálemben már 386-ban azt is megtaláljuk. Már maga ez a puszta történelmi tény is eléggé felhivja figyelmünket a virágvasárnapi szertartások jelentőségére.

Virágvasárnap ugyanis nemcsak az Ur Krisztus jeruzsálemi bevonulására emlékeztet bennünket, hanem egyben szenvedésének kezdetét is jelenti. Épen ezért a mai szertartás a nagyhét, a szent hét első, bevezető fejezetét képezi.

Sajnos, az utolsó néhány század elvilágiasodó és kapkodó élete nem volt alkalmas légkör az ős- és a középkori Egyház szertartásainak tanulmányozására és átélésére. S ennek a ténynek következményeként jutottunk oda, hogy sokszor csak külsőséget vagy, legjobb esetben, egyszerü emlékezést látunk Egyházunknak még legmélyebb értelmü szertartásaiban is. Akik azonban veszik maguknak azt a fáradságot, hogy fellapozzák vasárnapi misekönyvüket, és elmélkedő lélekkel a pappal együttimádkozzák a szertartások könyörgéseit, bizonyára örömmel állapitják meg, hogy az élő Egyház hamisitatlan hit- és kegyelemélete pompázó szinekben és beszédes elevenséggel bontakozik ki előttük.

1. Vértanuavatás a pálmaszentelés.

Figyeljük csak meg például a mai pálmaszentelést! Elsősorban is tudnunk kell, hogy a pálmaszentelés szertartása pontosan ugy van felépitve, mint maga a szentmise. Ugyanazokat az imádságokat találjuk meg benne; olvassuk a szentleckét; énekeljük az evangéliumot. A

kenyér és bor helyett a pálmaágakat ajánljuk fel Istennek. S a prefáció eléneklése után a szentmise átváltoztatási szertartása helyett ezeket a pálmaágakat áldja meg Egyházunk, hogy kegyelmeket közlő szentelményekként vigyük azokat haza otthonainkba. A szentáldozást a megszentelt pálmaágak ünnepélyes kiosztása helyettesiti. S gondoltunk-e valaha arra, hogy ez a pálmakiosztási szertartás voltaképen **lovag- és vértanuavatás akar lenni?** A megszentelt pálma átvételével nyilvánitjuk ki azt a szándékunkat és elhatározásunkat, hogy Krisztust minden körülmények között is elkisérjük a Kálváriára, szenvedésében is hüségesen kitartunk mellette. Nem egyszerü emlékezés tehát ez a virágvasárnapi pálmaszentelés, hanem keresztény hivatástudatunk ünnepélyes megvallása épen akkor, amikor a szenvedő Krisztus leginkább teszi próbára hüségünket. Ahogyan Gyertyaszentelő Boldogasszony ünnepén az égő gyertya elfogadásával arra köteleztük magunkat, hogy a világosság emberei maradunk az élet minden viszontagságában, a megszentelt pálma elfogadásával igéretünket nyilvánitjuk, hogy Isten akarata szerint vállaljuk a hitvallói vagy vértanui életet is, de az értünk szenvedésre vállalkozó Megváltót soha sem tagadjuk meg: "Tudod, mit jelent vértanunak lenni? Vértanunak lenni annyit jelent, mint Krisztus mellett tenni tanuságot munkában és az egész életben, szóban és a hitmegvallásban, még ha az javaid elvesztésével is járna, még ha véred és életed feláldozását is követelné. Ha a szentelt ágat felakasztod szobádban, az egész éven át mártirráavatásodra fog figyelmeztetni." (Dr. Parsch: Üdvösség éve, II. 225.)

2. Pálmával a nagyhét napjaiban!

Ime tehát, a pálmaszentelés szertartásának örök és mindig időszerü jelentősége! Ezzel a tudattal lelkünkben kell belekapcsolódnunk a szent hét minden cselekményébe! S mindenekelőtt ezzel a gondolattal kell megtisztitanunk magunkat büneinktől, hogy a nagycsütörtöki szentmisén valóban az utolsóvacsora termében érezhessük magunkat, s mint hüséges lovagokhoz illik, az oltár kerekasztaláról vegyük az élet kenyerét és igyuk az üdvösség borát! Ha ez megtörténik, akkor nem leszünk kivül álló szemlélői a nagyheti szertartásoknak, hanem bennük élünk magunk is! Lovagi érzülettel veszünk részt azokban, mert meg-

értjük, hogy mig az első husvét alkalmával Krisztusnak egyedül kellett végigszenvednie a keresztut mindenegyes állomását, ma rajtunk keresztül és bennünk indul a Golgota felé. Mibennünk akarja megmutatni megváltó szenvedésének értékét és erejét. A virágvasárnapi pálmaszentelésnek ez a lovagi, vértanusági érzülete visz aztán át bennünket a nagycsütörtöki lakomából a nagypéntek megrázó keresztleleplezési jelenetébe. Képzeljük a Golgotára magunkat! Szinte égbe nyulva magaslik fel Krisztus keresztje, hogy az üdvösség összekötő lépcsőjét képezze a föld és menny, az ember és Isten között! A kereszt lábánál pedig ott állunk mi, a Krisztus-hivők, kezünkben tartva a vértanuság megszentelt pálmáját, hogy a felfeszitett Istenember megváltó vércseppjei fessék azt pirosra! Ebben az isteni vérben kötjük meg az örök hüség és maradéktalan szolgálat szentséges vérszerződését! A virágvasárnap, ime, igy nő bele a nagypéntekbe! A lovaggáavatásból igy lesz vérszerződés! A pálmakiosztásból pedig Krisztus keresztjének édes csókolása, amely alatt megtisztult szivünk szeretetét harsonázza a hódoló, imádó éneklés:

Szent keresztfa, drága hüség, tiszta tőről sarjadott,
ily virággal, ily gyümölccsel fát az erdő nem hozott.

Drága szent fa, drága karja, drága terhet hordozott.

Zengj ma, ajkam: a dicső harc dija lett a pálmaág!
Zengd el, ajkam, a keresztfa győzedelmi szent dalát:
Üdvözitőnk holta győzött: életet nyert a világ.

Bünbe döntött ősszülőnkre ráhajolt az Ég kegye:
amidőn a tiltott étken elveszett az élete, Istenünk a
fára rótta: fának átkát megvegye . . .

Tüske szurta, szeg aggatta, ajka tüznél tüzesebb;
lándzsa-járta szent szivéből vért és vizet ont a seb,
égre, földre, mindenekre foly-e ár, mely édesebb?

Édesülj, fa, szép szelidre, lágyra enyhitsd szálaid,
zord keménység bársonyuljon, hajtsd feléje ágaid,
ugy karold át szép vigyázva Isten drága tagjait.

Rajtad függött, választott ág, megváltásunk záloga, tengerárban holtraváltnak üdve vagy te, drága fa; tündökölve rajtad ég a Bárány vére bibora.

Drága szent fa, drága karja, drága terhet hordozott.

3. A magyar népszokások áhitata.

A kereszténységnek ezt az alapvető nagyheti szemléletét megtaláljuk magyar népünk ősi népszokásaiban is. Emlékezzünk csak pl. a magyar faluk nagyheti testi-lelki tisztálkodására! Meszelés, festés, a ház, sőt az egész porta rendbehozatala legtöbb helyen az év legszentebb hetéhez füződik. Miért? Nemcsak évszázados megszokás alapján! Hanem elsősorban azért, mert a nagyhét lelki megtisztulása magával hozza az ujjászületés és ujjáteremtődés vágyát. Még külsőleg is! Ezt kivánja a megváltás rendkivüli értékelése és megbecsülése. Valamint az a vágy, hogy a tisztába öltözött környezet segitse az embert a kegyelem megőrzésében is! — Vagy idézzük csak emlékezetünkbe a nagypéntekhez füződő magyar népszokásokat! Azt a bensőséges gyászt, amelyet még ma is szertartásos pontossággal tartanak be magyarjaink a különböző vidékeken! Zaj nem veri fel a csendet. Sok helyen nincs tüz az otthonokban. A tükröt fekete lepel fedi le, mert a sirban nyugvó Megváltóra való emlékezés a halál élményét őrzi a házakban . . . Mintha valóban legkedvesebb halottuk fölött virrasztanának . . . Csak a templom ajtaja van megtárulva az egész nap folyamán, hogy a szentsirra helyezett Oltáriszentség hivogassa imádásra a feketébe öltözött magyarokat. Krisztus halálának ez a lovagi, bensőséges átélése termelte ki a Csanád megyei Apátfalván azt a szép szokást, hogy nagypénteken még a tanyákról is gyalog menjenek magyarjaink a templomba. Nem számit, hogy milyen messze laknak! A fáradsággal nem törődnek. Az a tudat él bennük, hogy akik igazán szeretik Krisztust, még a kocsikázás kényelmét sem vállalhatják a nagypénteki gyászban . . . — S ugyancsak erre a gondolatra kell visszavezetnünk a Dunántul egyes vidékeinek — Nagyécsfalu, Csorna, azt a szép népi szokását, hogy a legények nagypénteken elmennek ugyan szivük választottjának házához, de a leánnyal már nem beszélnek. Ottlétük jeléül fekete szalagot kötnek a ház előtt lévő fára. Még az ő fia-

tal szivük is csak a Megváltóval foglalkozhatik nagypénteken . . .

Vegyük mi is kezünkbe a ma megszentelt pálmát! A hitvallók és vértanuk Krisztus-követése legyen osztályrészünk a nagyhét áhitatában! Keressük Megváltónkat a templomban, az Oltáriszentségben, a szertartások szemléletes varázsában! De mindenekelőtt keressük Őt tiszta szivet teremtő bánatunkban és szolgálatára mindig készséges lovagi hüségünkben! Akkor a nagyhét kegyelemtermő hét lesz! A Megváltónak és a megváltottnak elválaszthatatlan egymásratalálása.

Alázva, törten állok a szent kereszt alatt,
E könny legyen a zálog, mily hőn sirattalak!
E könny szivem tanuja, hogy már hiven szeret,
Ó, vedd szivedbe ujra, itt adj örök helyet.

(1954 április 11.)

A HUSVÉTI NAGY NAP

A husvét diadalmas örvendezése természetes és jogos sajátsága vallási életünknek. Gyönyörüen jut ez kifejezésre a mai szentmisében. A szentlecke olvasása után, átvonulási imádságként, a 117.-ik zsoltárt veszi ajkára Egyházunk, és a 24.-ik és az első vers összekapcsolásával igy mutat rá husvéti örvendezésünk kettős alapjára: "Ez az a nap, melyet az Ur megszabott, ujjongjunk és vigadjunk rajta! Magasztaljátok az Urat, mert jó, mert irgalma örökkévaló."

1. **Isten napja.**

Ime, tehát a kereszténység allelujás ujjongásának első oka és magyarázata: "Ez az a nap, melyet az Ur megszabott . . ." Az Isten által tervbevett "nagy nap"-nak, az ünnepek ünnepének megvalósulása az Istenembernek, az Ur Krisztusnak feltámadásában! Lapozzunk csak vissza az emberiség történelmében magához a kiinduláshoz, a világ és az ember megteremtéséhez . . . Egyszerüen, de szinesen mondja el a Szentirás, hogy a Teremtő Isten hogyan végezte el — ha nap leforgása alatt — a teremtés munkáját. Ez a hat-napos leirás azonban, lényegében, azt szemlélteti, hogy az isteni erő folytán létbeállitott teremtmények, a tökéletesség különböző fokain, mégis a legteljesebb összhangban, hogyan hirdették és hirdetik a tervező, örök isteni Bölcseség dicséretét. A sokszinü világ mindenegyes rétege az Ő örök szépségéből és tökéletességéből kapott valamit, hogy tükre, lábnyoma legyen magának az örök Szépségnek és Tökéletességnek. Ezért mondja a Szentirás, hogy mindenegyes alkotását jónak találta az Isten . . . S munkájának befejeztével a nyugalom napjává tette a hetedik napot. A teremtést ünneplő szent nappá, Isten napjává, amely lepecsételte és végérvényesen az Alkotó tetszésének jegyével látta el a gondolatából kinőtt mindenséget.

De ez a szépséget és tökéletességet fokozatokban teremtő

2. **Krisztusnak, a Szegletkőnek napja.**

Isten hasonló tervszerüséggel közölte a maga isteni életét a teremtés összhangját megbontó emberrel is. Nemcsak Ádám és Éva teremtését találta jónak, de jónak itélte Nóé megmentését is a vizözön után; Ábrahám kiválasztását és a pátriarkák korát; Mózes küldetését és a Sinai hegyen kötött szövetséget; a próféták tanitását és jövendöléseit; s egészen különösen jónak találta a Megváltó eljövetelére és küldetésére vonatkozó jövendöléseket, amelyeket — megfelelő időben és alkalommal — Őmaga közölt népével választott férfiain keresztül . . . Ebben a fokozatos közlésben mindig önmagából adott valamit Isten az embernek. Mindig isteni élete gazdagságából nyilvánitott ki igazság-fényeket, hogy azok átjárják a vergődő és Teremtőjét kereső embert, mindaddig, mig el nem érkezett az a nap, amelyet az Ur megszabott. A hetedik, a szent nap Isten közléseinek sorában. A beteljesült nyugalom napja: Krisztus feltámadásának ünnepe.

A feltámadás csodája Krisztus istenemberi mivoltának és megváltói küldetésének legszentebb igazolása és pecsétje. Mert, — Szent Pál szavaival — "ha . . . Krisztus nem támadt fel, akkor hiábavaló a mi tanitásunk, hiábavaló a ti hitetek is." (I. Kor. 15, 14.) De ha feltámadt, — s ennek a ténynek valóságát hirdeti a husvéti ünnep! — akkor viszont beigazolódott, hogy Ő valóban "ut, igazság és élet!" Tanitását a kétségbevonhatatlan bizonyosság fényébe öltözteti isteni ereje, amely a feltámadás csodájában a zsoltáros hangjával szólit fel minden embert térdrehulló imádásra: "Hálát adok neked, hogy meghallgattál engem, és segitségemmé lettél. **A kő, melyet az épitők elvetettek, szegletkővé lett.** Az Urnak müve ez, csodálatos a mi szemünkben. Ez az a nap, melyet az Ur megszabott, ujjongjunk és vigadjunk rajta." (Zsolt. 117, 21-25.) Szegletkő lett az Ur Krisztus, az egész kereszténység, az Egyház, az üdvözülés szegletköve, ime, elsősorban ezért csendül hát fel az örvendező allelujázás templomainkban husvét reggelén!

3. Lelki feltámadásunk napja.

De ugyanakkor örvendezésünknek van még egy másik oka és magyarázata is. Krisztus Urunk feltámadásában nekünk is megadatott a lehetőség a lelki feltámadásra. Ezért imádkozzuk ma a zsoltárossal: "Magasztaljátok az

Urat, mert jó, mert irgalma örökkévaló." Jóságával évezredeken keresztül gondosan előkészitette az emberiség üdvözülését. Irgalmával pedig egyszülött Fiának vérét csorgatta ránk a nagypénteki alkonyatban. S hogy az az isteni vér ne hullt légyen hiába, ugyanaz az isteni jóság és irgalom a mi lelki halálunkat és feltámadásunkat sürgeti ezen a mai szent napon. Szent Pál adott ennek a gondolatnak csodálatos kifejezést a rómaiakhoz irt levél 6.-ik fejezetében. "Nem tudjátok, hogy mind, akik megkeresztelkedtünk Krisztus Jézusba, az ő halálába keresztelkedtünk meg? Eltemettettünk tehát vele együtt a halálba a keresztség által, hogy amint az Atya dicsősége feltámasztotta Krisztust halottaiból, épugy mi is éljünk uj életet. Ha ugyanis egybenőttünk vele halálának hasonlatosságában, ugy majd a feltámadásében is. Tudjuk azt, hogy a mi régi emberünk azért feszittetett meg vele együt, hogy a bün teste lerontassék, s ne szolgáljunk többé a bünnek. Mert aki meghalt, az felszabadult a bün alól. Ha tehát meghaltunk Krisztussal, hisszük, hogy Krisztussal élni is fogunk . . ." (Róm. 6, 3-8.)

Szent Pál szavai nem hagynak kétséget arra vonatkozólag, hogy a husvéti örvendezés nem állhat meg a sziv egyszerü gerjedezésénél A feltámadásban való hit sziv-cserét, gondolat-cserét, élet-cserét jelent. Hirdeti a Krisztus nélkül való élet teljes feladását és az Ő véréből való ujjászületést. Nagyszombat reggelén Egyházunk is ezt hirdette meg az uj fényt hozó tüz, a husvéti gyertya és a keresztkut megszentelésében. A templomban kigyulladó fényekkel az ószövetség lezáródását pecsételte meg; a keresztkut megáldásával pedig hangsulyozta a keresztségi fogadalmunkhoz hüséges életet. S ezzel rámutatott arra, hogy a feltámadás ünnepléséből feltétlenül ki kell nőnie annak az örömérzésnek is, amely akkor tölt el bennünket, amikor Isten jóságát és irgalmát szent életünkkel és őszinte Krisztus-követésünkkel akarjuk megköszönni.

4. Husvéti népszokások.

Krisztus feltámadásának és önmagunk lelki ujjászületésének ez a kettős gondolata nyomokat hagyott a népszokásokban is. Tudjuk például, hogy egészen a legujabb időkig milyen szeretettel őrizte és gyakorolta népünk **Jézus keresésének** szép népszokását az egyes magyar vidé-

keken. A magyar falvak apraja-nagyja, szülők és gyermekek a templom köré gyülekeztek nagyszombat éjtszakáján, éjfél tájban . . . Imádságukban, énekeikben megemlékeztek Jézus szenvedéséről, haláláról, feltámadásáról. Könyörögtek a bünösök megtéréséért, a lelki ujjászületésért, jó termésért és a károk távolmaradásáért. Majd énekelve körmenetben végigjárták a falu határát, keresve Jézust az egyes kereszteknél mondott könyörgő imádságaikban. Csak hajnal tájban kerültek vissza a templomba a feltámadt Krisztus diadalmas éneklésével.

De talán még kifejezőbb és mélyebb tartalmu népszokás a Szeged-Alsóváros-i tüzszentelés, nagyszombat reggelén. A hivek saját szőlejükből visznek szőlővesszőket a templom elé, a szertartás alatt azokat tartják a tüzbe, azokat szenteltetik meg az Egyházzal. Ezt a megszentelt sőlővesszőt viszik aztán haza a husvéti üzenet első hirnökeként. Lehetetlen itt nem gondolnunk Krisztus Urunk szavaira, amelyeket épen szenvedése előtt, az utolsó vacsora alkalmával mondott tanitványainak, János 15.-ik fejezetében: "Én vagyok az igazi szőlőtő, és Atyám a szőlőmives. Minden szőlővesszőt, mely énrajtam gyümölcsöt nem hoz, lemetsz, és minden gyümölcstermőt megtisztogat, hogy többet teremjen . . . Maradjatok énbennem és én tibennetek . . . Aki énbennem marad és én őbenne, az bő termést hoz . . ." (Ján. 15, 1-5.) — Milyen szép kifejezése ennek a krisztusi igének a venyigék megtüzesitése és megáldása a feltámadás ünneplésének előkészitésekor! Krisztus tüzén tüzesednek testének tagjai! A szőlőtő melegében tisztulnak annak vesszei, hogy a Krisztusban feltámadt, ujjászületett élet örömének legyenek hirdetői és őrzői az otthonokban!

Töltse hát el lelkünket a feltámadás és a megváltottság husvéti öröme! A kereszténységnek ez a legnagyobb ünnepe egyesitsen mindannyiunkat Krisztusunk szeretésében és imádásában! S mindenekelőtt forrasszon lélekben össze azokkal, otthoni testvéreinkkel, akiknek Kálvária-járását még nem elégelte meg a gondviselő Isten! Rebegjünk értük szerető, forró imát, hogy a husvéti feltámadás szent hite fáklyaként, tüzoszlopként világositson bele a nagy magyar éjtszakába és Krisztus ajkáról hirdesse feléjük: "Ne féljetek, Én meggyőztem a világot!"

(1954 április 18.)

TANÚSÁGTEVÉS KRISZTUS MELLETT

Mai elmélkedésünk kiindulásául a mult csütörtöki szentmise könyörgése szolgál. "Isten — imádkozta Egyházunk —, ki a különböző nemzeteket neved megvallásában egyesitetted, add, hogy akik a keresztség forrásában ujjászülettek, **egyek legyenek lelkük hitében és tetteik jámborságában.**"

Talán ez az imádság képezi a legszebb bevezetőt annak a negyven napnak történetéhez, amely Krisztus Urunk feltámadása és mennybemenetele között eltelt, s mely legjobban rámutat arra a lelkiségre, amellyel a Krisztust követő keresztény embernek a pünkösdi Szentlélek eljövetelére készülnie kell.

1. Az apostoli hivatás: tanuságtevés.

Az apostolok életében a visszaemlékezés és imádság, tehát a Krisztustól kapott küldetés beteljesitésére való készülődés töltötte ki ennek a negyven napnak időközét. A feltámadt Üdvözitő megjelenéseivel nemcsak megerősitette őket lelkükben, de feltámadásának fényében, emlékeztette is őket mindarra a tanitásra és oktatásra, amelyet, nyilvános müködése idején, isteni bőkezüséggel közölt velük. Tette pedig ezt azért, hogy a tanitás és imádság erejében képesitse apostolait az emberfeletti feladat elvégzésére: **a nemzetek egyesitésére Isten nevének megvallásában.**

Ennek az egysgbefonódásnak alapgyökere magának a hitnek a kegyelme. Ez válik osztályrészünkké a keresztség szentségében; ennek kell kivirágoznia a gyakorlati hitéletben és tetteink jámborságában. — Az apostolokra tehát voltaképen a Krisztus mellett való tanuskodás várt. Közölniök kellett zsidókkal és pogányokkal azt, amit láttak, hallottak, s ez által a hit, a megigazulás, az ujjászületés közvetitő eszközeiként kellett közremüködniök Krisztus istenemberi mivoltának és megváltói küldetésé-

nek meghirdetésében, valamint az emberek üdvösségének munkálásában. Ehhez a tanuskodáshoz azonban mindenekelőtt maguknak az apostoloknak kellett világosan látniok azt a célt, amelynek eléréséért a világba küldötte őket a feltámadt Üdvözitő, a mai evangélium szavaival: "Békesség nektek! Amint engem küldött az Atya, én is ugy küldelek titeket. Ezeket mondván rájuk lehelt és mondá nekik: Vegyétek a Szentlelket. Akiknek megbocsájtjátok büneiket, megbocsáttatnak nekik; és akiknek megtartjátok, meg vannak tartva." (Ján. 20, 21-22.)

Mi volt ennek a küldetésnek legsajátosabb célja? Szent János igy adja meg rá a feleletet első levelének 5.-ik fejezetében: "Szeretteim: Minden, ami Istentől született, meggyőzi a világot; és ez a győzelem, mely meggyőzi a világot, a mi hitünk. Ki az, aki meggyőzi a világot, mint aki hiszi, hogy Jézus az Isten Fia? (4-5.) — Az apostoloknak tehát arról kellett meggyőzniök a világot, **ami az Istenből** született; s nem pedig olyasvalamiről, ami egyszerü emberi gndolatként merő emberi célok, törekvések vagy hatalmi ábrándok kielégitését jelenthette volna. Az Istenfiát, Jézus Krisztust kellett hirdetniök, akinek igazságáról maga a Szentháromság tett tanuságot, János szavainak értelmében: "Mert hárman vannak — irja ugyancsak az első levél 5.-ik fejezetében — kik bizonyságot tesznek a mennyben: az Atya, az Ige és a Szentlélek; és ez a három egy." (7.) Az Atya bizonyságot tett Krisztus mellett a Jordán partján, a jánosi keresztség felvételekor. Bizonyságában Fiának vallotta Őt: "Ez az én szeretett fiam, kiben nekem kedvem telt." (Mát. 3, 17.) — A Fiuisten bizonyságot tett megváltói küldetése mellett vére által, a nagypénteki keresztáldozatban. — A Szentlélek pedig befejezte az Üdvözitő isteni mivoltának bizonyitását a feltámadás csodájában. — Az apostolokra tehát az a feladat várt, hogy a Szentháromság tanuságtevését elvigyék az emberekhez. Előkészitsék őket a megigazulás kegyelmének vételére. Kiszolgáltassák nekik a keresztséget és a többi szentségeket. S az isteni kegyelem müködése folytán uj tanukat, uj bizonyság-tevőket inditsanak utra a világ meggyőzésére . . .

Tehát a Krisztus istenemberi mivoltában való hit alaptétele lett a kereszténységnek! Ennek a hitnek természetfeletti ereje tette küzdőképessé a kereszténveket az evilág

és a sátán minden hatalmi próbálkozásával, kisérletezésével, elfojtási törekvéseivel és véres üldözéseivel szemben. Való igaz, hogy sok Krisztus-követőnek életével kellett fizetnie a hit fenntartásáért. Az Egyház életének legelső pillanatától kezdve állandóan ujabb és ujabb viharokkal, tomboló orkánokkal vagy az önző, emberi cselszövények alattomos rombolásával kellett szembenéznie a kereszténységnek. De szembe is nézett! Még pedig kizárólag Krisztusba vetett hitének erejében!

2. A mi tanuságtevésünk.

Ezekben a husvétet követő napokban tehát nekünk is az apostolok elmélkedő, imádságos és Krisztusra hallgató magatartását kell magunkévá tennünk! Tisztába kell jönnünk azzal, amit Isten vár tőlünk. A nagypéntek keresztje még reánk veti árnyékát, ajkunkon pedig állandóan felfelcsendül a husvéti alleluja. Ennek a kettős ténynek igézetében felénk is elhangzanak János szavai a mi keresztényi küldetésünkre és kötelezettségeinkre vonatkozólag: "Minden, ami Istentől született, meggyőzi a világot; és ez a győzelem, mely meggyőzi a világot, a mi hitünk." I. Ján. 5, 4.) . . . Ha tehát igaz követői vagyunk vagy akarunk lenni annak a Krisztusnak, akit Mesterünknek vallunk, nekünk is részt kell vennünk a világ meggyőzésében . . . Erre a feladatra pedig — épen az apostolok példájára — nekünk is hitünk erejében kell vállalkoznunk. Annak az igazi, hamisitatlan keresztény hitnek az erejében, amely nem elégszik meg az anyakönyvi keresztény mivolttal; amely nem azt nézi, hogy a kereszténység milyen teret és lehetőséget biztosithat az önző egyéni érdeknek vagy érvényesülésre vágyó törekvésnek; hanem a **hit erejében, amely egész életünket tanuskodássá teszi Krisztus mellett az ő szellemének átvétele és megvalósitása által . . .**

Sajnos, sokszor kell tapasztalnunk, hogy az emberek nem igen szeretik a keresztény küldetésnek ezt az alapjelentését. Miért? Mert a kereszténységet csak mint adottságot kezelik, amellyel számolniok kell, a helyett, hogy Krisztus gondolatát ismernék fel benne, s annak megvalósitására apostoli tanuskodással vállalkoznának. Az ilyen embereknek keresztény élet helyett keresztény tömegek kellenek. Egyéni megszentelődés helyett ők a kereszténység "megmentésére" vállalkoznak. Az Egyház pe-

dig csak akkor és annyiban létezik számukra, amikor és amennyiben az szükségesnek vagy legalább is hasznosnak mutatkozik rendkivüli befolyásának és szervezettségének a felhasználásában.

Hogyan csodálkozhatunk akkor azon, hogy a sátán sikeresen veri ékeit még a Krisztus-követők közé is? Hiszen sajátmagunk készitjük ahhoz a talajt önmagunkban épen ugy, mint ahogyan az istentelenség próbálja azt elkésziteni a kommunizmus által leigázott országokban. Nekik is kellene a kereszténység és az Egyház ereje! De csak azért, hogy földi céljaik elérésére, a hivő tömegek ámitására és megzavarására, Krisztus, a kereszténység, az Egyház kinevettetésére és megcsufolására használhassák fel azt! De nem kell nekik az a kereszténység, amely fehérnek mondja azt, ami fehér és feketének a feketét! Nem kell nekik a templomba járó és szentségekből élő kereszténység !Nem kell nekik az isteni alapitás és a krisztusi megbizatás. Nem kell nekik a hitből élő tanuságtevés! Nem kellenek nekik apostolok, püspökök, papok, szerzetesek, vértanuk, hitvallók, szüzek! . . . Csak hittagadók, kettős életü, langyos alkalmazkodók, gyülölet- és rágalomkufárok . . . Mert ezek élete nem kiabálja vésztjóslóan fülükbe János szavait: "Az a győzelem, mely meggyőzi a világot, a mit hitünk . . ."

Álljon hát mindig szemünk előtt az apostolok példája ebben a husvéti szent időben! Tőlük tanuljuk meg, hogy a világ meggyőzését mindig önmagunk megyőzésével kell kezdenünk! Ha bennünk is gyökeret ver a hit kegyelme, uj apostolokat kap általunk a világ, hogy a megujult lelkeken keresztül Krisztusnak ujuljon meg a föld szine!

(1954 április 25.)

PÜNKÖSDI LÉLEK

Szentlélek Isten, szállj reánk,
Elmét deritő tiszta láng,
Öntsd lelkeinkbe, melyeket
Megszenteltél, kegyelmedet.

Kit Isten, mint vigasztalót
Nekünk ajándokul adott,
Minden javak bő kutfeje,
Lelkünk világa s élet.

Te hét ajándok Istene,
Az Ur hatalmas jobb keze,
Te, kit nekünk igért Atya,
Nyelvünk kenetdus szózata.

Mint hajdan az apostolok, szent egységben a Szüzanyával és Krisztus első hiveivel, az utolsó vacsora termébe bezárkózva, könyörögtek a megvilágositó és megerősitő Szentlélek eljöveteléért, ugy száll ég felé a mi lelkünkből is a fohász: Jöjj el, Szentlélek Isten! Töltsd el hiveid szivét, és gyullaszd fel bennük szereteted tüzét!

Ez a fohászkodás nem jelent csak egyszerü imádkozási gyakorlatot. Valóságos vágy fejeződik ki abban! Vágy a teljesség, a befejezettség, vágy a lelki felkészültség után!

1. Husvét és pünkösd.

Pünkösd hete zárja le a husvéti ünnepkört. A Szentlélek eljövetelének ünnepe tehát a megváltás történetének befejező szakasza, s egyben a husvéti kegyelmek vételének biztositéka. Ez világosan kitünik azokból a hasonlatokból, amelyeket az Egyház a husvét és pünkösd egymáshoz való viszonyának kifejezésére használ szertartásaiban. Igy például husvét jelenti a reggeli napkeltét. Krisztus, az emberi élet örök, isteni Napja felkél, felszökik az égboltra, s világitó, melegitő sugaraival végigpásztázza az

emberi életet. — Pünkösdkor delelőre hág ugyanaz a Nap, melegségének növelésével élteti s gyümölcsbe érleli a kegyelem erejében végbevitt cselekedetet. — De a husvéti szertartásban kertészként is szemlélhetjük az Ur Krisztust: az Ő munkája és kereszthalála müvelte meg az Egyház kertjét; fakasztott benne pompázó, illatos virágokat az ujonnan megkeresztelt Krisztus-követőkben. — Pünkösdkor a virág gyümölcsbeérik: a keresztény ember termést hoz a Szentlélek állandó vezetése, érlelő segitése mellett. A kertész szerepét az arató veszi át; Krisztus megváltói munkáját az általa küldött Szentlélek folytatja és fejezi be bennünk s magában az Egyházban is.

2. Ó- és ujszövetségi pünkösd.

Husvét és pünkösd kapcsolatának megvilágitása mellett ezek a hasonlatok rámutatnak még arra is, hogy a kereszténység pünkösdje — eszméjében és jelentőségében — az ószövetség hasonló ünnepének folytatása és keresztény megvalósulása. Az ószövetségben a zsidó nép pünkösdkor fejezte ki hálaját Istennek az aratásért. Egyben ezzel az ünneppel emlékezett meg minden évben arról a törvénykihirdetésről is, amellyel Isten a Sinai pusztában megkötötte szövetségét a választott néppel. — Ez az alapvető eszme a kereszténységben is megmaradt. A mi pünkösdünk is arató-ünnep, a lelkek aratásáé. A Szentlélek kegyelmi megvilágositása és ereje aratja a lelkeket Krisztus ügyének azáltal, hogy Isten templomaivá avatja őket. — S ugyanakkor, pünkösdhöz kapcsolódik az Egyház megalapitásának ténye is. A Sinai szövetséghez hasonlóan ez az ünnep őrzi annak az uj szövetségkötésnek emlékét, amellyel Isten a szeretet parancsának uj törvényével a választott nép helyett Egyházát tette az üdvözülés törvényes keretévé.

A lelkek aratásának és az Egyház alapitásának kettős eszméje kapcsolódik tehát pünkösd ünnepéhez. Hogy ezek megvalósulhassanak, kiáradt a Szentlélek elsősorban azokra, — az apostolokra — akik elsőknek voltak hivatottak munkálkodni Krisztus aratásában. S attól kezdve kiárad mindazokra, akik az Egyház élő tagjaiként Krisztussal egyesülve akarják élni életüket.

A Szentlélek tehát lélekként, éltető elvként szerepel az Egyházban, s mint ilyen egységbe fogja annak tagjait.

A szeretet akadályokat legyőző és emberi erőket megnemesitő erejében. Ezt különösen akkor látjuk világosan, ha a pünkösdi nyelvek csodáját összehasonlitjuk a bábeli nyelvzavarral.

3. A nyelvek csodája és a bábeli nyelvzavar.

Az Apostolok Cselekedetének második fejezetében ezeket olvassuk: "Majd pedig szétoszló nyelvek jelenének meg nekik, olyanok, mint a tüz s leereszkedék mindegyikükre. Ekkor mindnyájan betelének Szentlélekkel s beszélni kezdtek különféle nyelveken, amikép a Szentlélek adta nekik, hogy szóljanak." (2, 3-4.)

Két fontos dolgot állit a szent szöveg: A Szentlélek kiáradását **egyforma, azonos** tüzes nyelvek jelezték valamennyi apostol és jelenlévő számára; és az egy és ugyanaz a Szentlélek azonos eredményt hozott létre valamennyi apostolban: a különböző nyelveken való beszélés csodáját. Nyilvánvaló tehát, hogy a Szentlélek a hivek összeforradása és az Egyháznak, mint hatalmas, világot, nemzeteket és országokat átfogó egységnek megteremtése érdekében vitte végbe első kiáradását. Ez a csoda volt hivatva emlékeztetni az embereket Mózes első könyvének 11.-ik fejezetére: "A föld ugyanis egyajku és egyazon beszédü volt" (11, 1.) mindaddig, mig az emberek megmaradtak Isten szolgálatában. Mikor azonban elfeledkeztek az egy Istenről, s idegen istenek szolgálatába szegődtek, önmagukat tették meg gőgös kevélységgel istenükké, az egység helyét átvette a zavar, az egyetértést pedig felváltotta az ördögi gyökéren fakadt viszálykodás . . . Örök bizonyság erre a bábeli nyelvzavar elgondolkoztató története: "Jertek, épitsünk magunknak várost és tornyot, — hencegtek a bábeliek — melynek teteje az eget érje, hogy hiressé tegyük nevünket, mielőtt elszélednénk minden földre." (U. o. 3-4.) A Szentirás aztán igy folytatja: "Leszálla ekkor az Ur . . . és mondá: Ime, egy e nép és egyajku az egész: ezzel az alkotással kezdik s **ezentul nem fognak elállni** szándékaiktól, mig végre nem hajtják őket cselekedettel. Jertek tehát, szálljunk alá és zavarjuk ott össze nyelvüket, hogy ne értség meg egymás szavát." (U. o. 5-7.)

Ime, az Isten két közbelépésének bemutatása az Irás szavaival! S ime, a nyelv kettős szerepének mélységes kifejezése s érzékeltetése az egység megteremtésében s a

zavar, megnemértés, gyülölet támasztásában. A Szentlélek tüzes nyelvei azonos erővel látták el az apostolokat; egy és azonos cél szolgálatába állitották be valamennyiüket. A bábeli emberek gőgösen hangoskodó nyelve az elválasztás és szétszakadás, a megnemértés és ellenségeskedés magvait hintette el az azóta is mindig viszálykodó emberiség életében. Micsoda különbség és micsoda szakadék a nyelv használatának e kettős lehetősége között! S egyben micsoda figyelmeztetés, hogy a pünkösd ma is beletartozik életünkbe! S bele is kell tartoznia mindaddig, mig ember él a földön, hogy megadja nekünk a Szentlélek kegyelméből forrásozó egységet!

Ahol bábeli nyelvzavar uralkodik az emberek között, ott hiányzik a pünkösdi Lélek megszentelő ereje. Hiányzik az Ő kiáradásának tüzes nyelve! Helyét átvette a sötét emberi gőg, az egymást mardosó bábeli gyülölködés! Emlékezzünk meg erről pünkösd szent idején. S tartsuk távol magunkat mindazoktól, akiknek nyelve ma is Bábel igézetében szenved! Meneküljünk a fertőzött, rákos nyelvü emberektől! Hogy halálos mérgük helyett a Szentlélek kiáradásában legyen részünk!

(1954 junius 6.)

TITOKZATOS SZENTHÁROMSÁG

"Áldott legyen a Szentháromság és az osztatlan Egység. Zengjünk dalt neki, mivel irgalmasságot gyakorolt velünk. Uram, mi Urunk, mily csodálatos az egész világon a te neved . . ." — igy imádkozik az Egyház a mai szentmise kezdetén. A Szentháromság dicséretére szólitja fel hiveit. Hálaadásra serkenti őket, mivel irgalmasságot gyakorolt velük az Ur.

1. A Szentháromság szerepe a megváltás történetében.

Karácsonytól pünkösdig végigkisértük az Ur Krisztust az Ő megváltói küldetésének beteljesitésében. Imádtuk Őt születésében, az egyszerü betlehemi barlangban; várakozással néztünk rá a vizkereszti csodában, nyilvános müködésének kezdetén; figyelemmel hallgattuk tanitását, amint meghirdette a hegyibeszéd fönséges nyolc boldogságát; az Istent és embert átfogó szeretet parancsát; az ujjászületés szükségességét; a hit kegyelmének fontosságát; a szentségek megalapitását és a Szentlélek elküldését tanitásának őrzésére és Egyházának vezetésére. Lélekzetvisszafojtva szemléltük Őt, amint isteni egyszerüséggel gyógyitotta a testi és lelki betegeket; irgalommal bocsájtott meg a házasságtörő asszonynak, a bünbánó Magdolnának, az Őt gyáván megtagadó Péternek. S a tanitásnak és a csodáknak ebben a gazdag és szines isteni sorozatában hányszor és hányszor feledkeztünk el arról, hogy az Ur Krisztusban és rajta keresztül maga az áldott Szentháromság gyakorolta isteni irgalmasságát az emberiséggel. Mert az Ur Krisztust nem választhatjuk el a Szentháromságtól. Az Ő személyiségének hordozója a Szentháromság második Személye, az Atyától öröktől fogva született Fiu, aki isteni természetét tekintve, egy az Atyával és egy a Szentlélekkel. S mivel egy velük, rajta keresztül a megváltás nagy müve az Atyához és Szentlélekhez is kapcsolódik! Ezt hirdette már az angyali üdvözlet is: "Elküldé az Isten

Gábriel angyalt Galilea városába, melynek neve Názáret, egy szüzhöz . . ." Az Atyaisten küldte angyalát Máriához. Ő közölte az egész világ számára a megujulást jelentő örömhirt, hogy "ugy szerette Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adá" érte. S az Atya üdvözitő tervét megvalósitotta a Fiu, aki vállalta a megtestesülést és kereszthalálával végbe is vitte az emberiség megváltását. Amikor aztán mennybe ment, elküldötte nekünk a szeretet Lelkét, a Szentlelket. Ő lett az Egyház Lelke és éltetője, vezetője és oltalmazója, hogy amig ember él a földön, folytatódjék a keresztből forrásozó megváltás müve is, hogy a pokol kapui erőt ne vegyenek az üdvösség intézményén. — Az örök Atya irgalmas jóságában gyökérzik tehát a mi megváltásunk. A Fiuisten kereszthalálában lett az eleven valósággá az emberiség számára. S a Szentlélek Isten szerető közremüködése biztositja annak kegyelmeit az Egyház és valamennyi ember számára.

A háromszemélyü egy Isten tehát átfogja müködésével a megváltás egész történetét. Hatalma ott ragyog a megváltás kezdetén. Jósága fönségesen beszél annak megvalósulásában. Szeretete pedig örök bizonysága az isteni gondoskodásnak. — Egyházunk is ezt az isteni menetet követi szentségeinek kiszolgáltatásában és szertartási életében. Az Atya, Fiu és Szentlélek nevében szolgáltatja ki a keresztséget, gyakorolja bünbocsátó hatalmát, fejezi be könyörgő imádságait, eszközli a keresztvetést és a Szentháromság dicséretével zárja le zsoltárénekléseit: "Dicsőség az Atyának és Fiunak és Szentlélek Istennek, miképen kezdetben vala, most és mindenkor és mindörökké. Amen."

Mit akar tehát elérni az Egyház azzal, hogy közvetlenül a pünkösdöt követő első vasárnapon ünnepet ül a Szentháromság tiszteletére? Kétségtelenül nem a Szentháromság titkának megértését! Hiszen az Egyház tudja legjobban, hogy a Szentháromság hitünk legnagyobb és legmélységesebb titka, amelyet emberi értelemmel nem tudunk sem fölfogni, sem megmagyarázni. De mégis ráirányitja figyelmünket azért, hogy szivünkből és ajkunkról felfakadjon a Szentháromság alázatos és hálás dicsérete magáért az Ur Krisztusért, a megváltás isteni tényéért és az Egyház valóságáért. S ezt nem teheti jobb időben, mint az üdvösség történetének teljes felidézése után a karácsony, husvét és pünkösd szent titkaiban. Azt akarja, hogy

hivei, kivétel nélkül, magukévá tegyék, az alázat és hálás köszönet fönséges egyszerüségében szüntelenül ismételjék Szent Pál szavait, a rómaiakhoz irt levél 11.-ik fejezetéből: "Mekkora a mélysége az Isten gazdagságának, bölcseségének és tudásának! Mennyire megfoghatatlanok az ő itéletei és felkutathatatlanok az ő utjai! Mert ki ismerte meg az Ur gondolatát? Vagy ki volt az ő tanácsadója? Vagy ki adott elébb neki visszafizetés fejében? Mert minden belőle, általa és érte van: dicsőség neki örökre." (11, 33-36.) Minden, a mi megváltásunk és üdvözülésünk is belőle és általa van. Krisztust követő életünkkel bizonyitsuk tehát, hogy érte teremtettünk, érte is élünk és szüntelenül dicsőséget adunk neki!

2. A szeretet egyesitő ereje.

De a Szentháromság ünnepével még más valamire is oktatni akar bennünket Egyházunk. A Szentháromság irgalmas szeretetének szemléletével irgalmasságra akar nevelni bennünket is, hogy az élet széthuzó, taszitó erejével szemben rámutasson a szeretet alkotó, összetartó, egységet létesitő jellegére. Ebből a szempontból vezérfonalul szolgálhat számunkra a mai vasárnap szentmiséjének két mozzanata.

A szentlecke, János apostol levelének 4.-ik fejezetéből, igy mutat rá erre az igazságra: "Szeretteim: Isten a szeretet. Abban nyilvánult meg az Isten szeretete miirántunk, hogy az ő egyszülöt Fiát küldötte Isten a világra, hogy őáltala éljünk . . . Ha Isten igy szeretett minket, nekünk is kell egymást szeretnünk . . . Ha szeretjük egymást, Isten bennünk lakik . . . Ha valaki azt mondja, szeretem az Istent, és felebarátját gyülöli, az hazug. Mert aki nem szereti testvérét, akit lát, Istent, akit nem lát, hogyan szeretheti? És az a parancsunk van Istentől, hogy aki szereti az Istent, szeresse testvérét is." (4, 8-21.) — Hogy ennek a szeretetnek hogyan kell aztán hatnia személyes életünkben, az evangélium adja meg a feleletet. Lukács 6.-ik fejezetében igy tanit bennünket az Üdvözitő: "Legyetek irgalmasok, mint a ti Atyátok is irgalmas. Ne itéljetek, és nem fogtok itéltetni; ne kárhoztassatok, és nem fognak benneteket kárhoztatni; bocsássatok meg, és bocsánatot fogtok nyerni. (6, 36-37.) S közvetlenül ezek után a szálka és a gerenda hasonlatát mondja el az Ur Krisztus, figyel-

meztetőleg kérdezve tőlünk: "Mit látod meg a szálkát atyádfia szemében, a gerendát pedig, mely tenszemedben vagyon, nem veszed észre?"

A Szentháromság három személye ugyanannak az egy, végtelen, örök isteni természetnek birtokosa. Ezzel az isteni egységgel szemben a mi életünkben főleg három irányu ütközést észlelhetünk igen gyakran: ütköznek az egyéni hajlamok; az egy fajtához való tartozás különböző nemzeti és társadalmi értelmezése is ütközésekhez vezet; de a vallásról alkotott különböző felfogások is ütközéseket szülnek. Ha tisztán csak **emberi** szempontok vezetnek bennünket, még jobban távolodni fognak utaink. Viszont, ha a Szentháromság irányunkban gyakorolt irgalmassága int bennünket is János apostol levelének és Lukács evangéliumának szellemében, hisszük, hogy a szeretet és megértés egysége, a szivek összedobbanásának irgalmasságában, valóban dicséretet zeng az Atyának, Fiunak és Szentlélek Istennek.

(1954 junius 13.)

III.

NAPBAÖLTÖZÖTT ASSZONY

"Ha ez a fény nem volna és hiányzanék a kereszt alatt, csak akkor volnánk igazán szegények, megsiratnivaló nyomorultak."

MINDSZENTY JÓZSEF

ISTEN REMEKMÜVE MÁRIA LELKE

A második világháboru után még két és fél évig voltam tanuja népünk hitéért vállalt hősies küzdelmének. Ez alatt az idő alatt háromszor tapasztaltam meg a május elsei budapesti munkásfelvonulásokat és a béklyókba vert nép májusi litániáinak áhitatát.

Értelmiségi és kétkezi munkásoknak már korán reggel gyülekezniök kellett a számukra kijelölt utcákban és utcasarkokon. A "megbizottak" mindenkit ellenőriztek. S jaj volt annak, aki távolmaradt a "lelkesnek" és "önkéntesnek" kikiáltott, de parancsszóval, megfélemlítéssel, megtorlással kikényszeritett "demokratikus" örvendezéstől. Az állás, sőt a személyes szabadság elvesztésébe kerülhetett a távolmaradás és némaság bátorsága . . .

1. Májusi litánia.

A rádió helyszini közvetitéssel bömbölt a "demokratikus" eszmék hóditó diadaláról. Arról azonban már nem számolt be, hogy a menet megindulásakor, hány férfi tünt el a legelső utcasarkon, vagy hogy hányan léptek meg a Hősök teréről az akkor még "ünnepelt" vezérek öndicséretől megittasult szónoklatai közben. Azt is elfelejtette megemliteni, hogy a több órás felvonulást követő "ingyenes" városligeti szórakozások sem gyakoroltak varázserőt a hazug szólamokkal táplált tömegekre . . . A fáradt emberek haza siettek . . . S várták a még megmaradt harangok hivogató megkondulását . . . Az első májusi litániát . . . Hogy fáradt testük és nyomott lelkük megenyhitésére vigasztalást és oltalmat találjanak a "betegek Gyógyitójá"-nál, a "bünösök Menedéké"-nél és a "szomoruak Vigasztalójá"-nál . . . Hogy az Istenanya orgonavirággal diszitett szobra előtt eligazitást kapjanak a "csodálatos Anyá"-tól, a "jó tanács Anyjá"-tól és a "nagyokosságu Szüz"-től . . . Hogy megtalálják a sötétségben őrködő "hajnali szép Csillag"-ot a "nagyhatalmu, irgalmas és

hüséges Szüz"-ben, a "bölcseség Széké"-ben, a "titkos értelmü Rózsá"-ban és az "Elefántcsonttorony"-ban . . . Hogy felismerjék hithüségük mintáját a "frigynek szent Szekrényé"-ben . . . S főleg, hogy megpróbáltatásaik és földi keserüségük könnyeit belesirják a "keresztények Segitségé"-nek, "Magyarország Nagyasszonyá"-nak és a "béke Királynéjá"-nak ezeréves történelmünket egybefogó kezébe . . . A lélek vágyainak és a sziv érzületeinek ez a sokszinü könyörgése — a kikényszeritett tömegfelvonulásokkal szemben — valóságos közös imádsággá és hitvallássá lett akkor, amikor a történelmi évszázadokról beszélő ősi dallamra igy csendült meg ajkukon az ének:

Néked ajánljuk, Szüzanyánk,
A legszebb hónap alkonyát.
Ezer nép hiven zengi ma:
Ó üdvözlégy, Mária!

Énekli tiszta gyermekajk,
S kik érzik a sok földi bajt,
Esengve száll szivük dala:
Ó üdvözlégy, Mária!

Hallja a bünös és zokog,
Hogy elhagyta a hajlokot,
Melyben a legszentebb ima:
Ó üdvözlégy, Mária!

S valóban ezrek és milliók ajkáról szállt ég felé a hódoló éneklés. A főváros "tiszta gyermekajk" kórusaival, művészi énekkaraival együtt május Királynőjéhez könyörgött a vidék egyszerü, de hitében ingadozást nem ismerő népe. Bár keményen, korgó gyomorral és keserü izzadsággal kellett szerszáma fölé görnyednie reggeltől vakulásig, ha eleget akart tenni a beszolgáltatási zsarolásnak és továbbra is magáénak akarta tudni földecskéjét, a májusi estéken korábban mondott bucsut kaszának, kapának, szántásnak és ültetésnek . . . Letörölte homlokáról a munka veritékét, s talán rogyadozó térddel és meggörbült vállal, de kétségtelenül ünnepi lélekkel indult el a májusi litániára.

2. Isten remekmüve.

Mi adja vajjon ezt a rendkivüli varázs-jelleget és áhitatos elmélyülni-akarást a májusi ájtatosságoknak? Mi a

titka a kereszténység, a katolikum kiapadhatatlan Mária-tiszteletének és soha nem lankadó gyermeki rajongásának?

Kétségtelenül nem a kinyilatkoztatás félreismerése vagy félremagyarázása! De nem is a kinyilatkoztató Isten megkerülni-akarása! Mi nem akarunk "istennőt" állítani az Isten mellé Mária személyében! Még kevésbbé óhajtjuk Őt felruházni kizárólag csak Istent megillető joggal és hatalommal! **Benne, küldetésében, szennytelen lelkének remekművében, kegyelemteljességében, istenanyai mivoltában, megdicsőülésében mi annak az egyetlen, örök, teremtő Istennek mestermüvét látjuk, és csodáljuk, Aki isteni kegyelmének választott edényeként gondolta el és teremtette meg Mária szépséges lelkét.** Ha egy szépséges festői alkotás elismerésével vagy egy zenei költemény értékelésével hódolunk magának az alkotó müvésznek is, Mária lelkének, mint Isten teremtő tevékenységéből kiszökkent kegyelmi költeménynek vagy szimfóniának megcsodálása nem hogy eltávolitana, ellenkezőleg, közelebb visz bennünket magához az örök isteni Alkotóhoz. Bevezet bennünket kegyelmi kincstárába, hogy ott észrevegyük gazdagságának minden fényét, megkivánjuk, óhajtsuk, áhitsuk annak ragyogását a magunk számára is!

Mi tehát Mária a mi számunkra? — Fönséges hirdetője és kifejezője annak az isteni gondolatnak, hogy az emberi természetnek hogyan kell összhangba, harmóniába lépnie a természetfeletti kegyelemmel. Ő az a rózsató, amelynek gyökerei a Paradicsom életfájának talajába nyulnak, hogy az eredeti bün idején is hirdesse a lelki virágzás és gyümölcsbeérés lehetőségét! Ő az az élő szentségtartó, aki szive magzataként hordozta és táplálta Krisztust, az Isten Fiát, minden kegyelem forrását, s aki önmaga büntelen életében mutatja be elsőnek a Krisztus kegyelmeinek legszebb kivirágzását! — Hogyne csodálnók hát meg Őt! Hogyne gyönyörködnénk lelkének árnyéktalan szépségében! Hogyne szeretnők őt szivünk minden rezdülésével, amikor épen benne, az Istenanyában látjuk meg mindazt, amit Krisztus megváltó halála eredményeiben juttatott az embernek! — S hogyne tennők ezt épen ma, ebben a lelki fásultságban szenvedő, természetfeletti világot elméletben és gyakorlatban is tagadó, megváltást, kegyelmet tudatlanra vevő, pogánykodó modern világban! Hiszen az ő egész lénye a materializmus legteljesebb tagadását hir-

deti! Minden emberi nagyság gyökerévé és lényegévé a Krisztusban való hitet, parancsainak betartását, Isten kegyelmének készséges elfogadását és felhasználását teszi! Kell ennél nagyobb biztatás és erő számunkra az istentelenség ellen való küzdelemben?

S még valamit. Elferdült, tudatosan eltorzitott és gyülöletre épitő világban élünk. Még azok is, akik a kommunizmus ellen való küzdelemre vállalkoznak, a kommunizmus alantas eszközeit forditják egymás ellen. Ebben a jellem- és egyéniség-gyilkossági sorozatban, mint a szeretet soha ki nem alvó örökmécsese, őrködésre int bennünket Mária Isten és ember szeretetben feloldódott élete. Őrködésre a szeretet parancsának megtartásában. Mert ez alól nincs felmentés senki számára! A szeretet nem ismer határt és nem ismer kivételt! Csak a végtelen mértékét, mert magának Istennek jegyét viseli magán, Aki Maga a szeretet . . .

Legyen hát ennek a Mária-évnek májusa szent és üdvösséges számunkra! Szitsa szivünket még nagyobb és még odaadóbb tiszteletre és szeretetre a Szüzanya iránt! Hogy példája és közbenjárása által mi is hirdetői legyünk a természetfeletti világnak és készséges eszközei Krisztus kegyelmeinek!

Ó tudjuk: Május estelén
Az égben is több lesz a fény,
S zengőbb az angyalok dala:
O üdvözlégy, Mária!

(1954 május 2.)

SZOMORUAK VIGASZTALÓJA

Utánozhatatlan költőiséggel irta Prohászka püspök a Szüzanyáról: "Isten dicsősége a szent Szüz lelke. A művész koszoruja az ő müve; az apostolnak koszoruja és dicsősége az ő tanitványa. — Isten legnagyobb dicsősége a teremtés és a kegyelem világában Jézus után a Szent Szüz virágos lelke. Ezt lefoglalta és lekötötte magának s róla mondhatja: dicsőségemet másnak nem adom. Érte teremtette elsősorban a világot, érte testesült meg s szerezte az Oltáriszentséget. Ezt csak az érti, ki meg nem ütközik Szent Terézia kijelentéseiben Jézus szaván: "Ha nem teremtettem volna meg a világot, érted teremteném meg, Terézia." (Elmélkedések az evangéliumról, 72-73.)

Ebben a vetületben tehát Mária egész lénye a Teremtő Isten nagyságának és a kegyelem gazdagságának állandó hirdetője az ember számára. Életpéldában megmutatója annak, amit Szent Jakab apostol igy fektetett le irásban: "Szeretteim: Minden jó adomány és minden tökéletes ajándék onnan felülről vagyon, alászállva a világosságok Atyjától, akinél nincs változás, sem árnyéka a változandóságnak. Mert szabad akaratból nemzett minket az igazság igéjével, hogy mintegy zsengéje legyünk az ő teremtésének." (1, 17-18.) — De ha az isteni teremtő müvészetnek zsengéi kell, hogy legyünk még mi is, mennyivel inkább Isten kedvét megnyerő kegyelmi zsenge annak a Szent Szüznek lelke, akinek minden cselekedete a szeplőtelen büntelenség tömjén-illatát küldi imádásul a Teremtő felé?

1. Aggódásunkban utmutatónk.

A mai szentmisében ezt a könyörgést adta ajkunkra az Egyház: "Isten, ki hiveid szivét egyakaratuvá teszed, add meg népednek, hogy azt szeresse, amit parancsolsz és azt kivánja, amit igérsz, hogy ezáltal a változó világban szivünk oda legyen szögezve, ahol igazak az örömök." (Husvét után 4.-ik vasárnap, könyörgés.) Ez a könyörgés rá-

mutat arra, hogy Isten állandóságot és ingadozás nélkül való biztosságot akar látni az ember életében, azáltal, hogy önmagát nevezi meg az ember szeretete és vágyódása céljának.

Ez az állandóság azonban igen sokszor hiányzik az életből. Sok minden megzavar, felkavar bennünket. S ha még vágyódunk is a lelkileg kiegyensulyozott, megbékélt élet után, gyakran érezzük, hogy nyomasztó, fullasztó légkörben kell megküzdenünk a bénító külső hatásokkal. S vajjon mi teremti meg ezt a fullasztó légkört? Egy egészen sajátságos vakság. A lélek vaksága és az abból származó bizonytalansági érzés. Talán a költő szavai érzékeltetik ezt a legszebben:

Kereslek zuzott emberszivekben,
Halk illatában álmodó virágnak,
Ma még vakság veri két szemem,
De hiszem, hogy egyszer megtalállak.

Pokol és menny között az utakat
Igy járom szörnyü, kinos éjtszakákon.
Vakság rejti arcod elölem,
S hiszem, hogy egyszer mégis megtalálom.
(Ölvedi László: Az Isten felé.)

Ha találkoztunk valaha olyan emberrel, aki a lassu, fokozatos, de biztos megvakulás nyomasztó tudatával élte egyik napját a másik után, megértjük a költő gondolatát. S megértjük azt a belső folyamatot is, amely a lelki elszürkülést, a lelki vakságot hozza magával. Minden nap erősödik, növekszik, vastagszik az a hályog, amely végül is teljesen elzárja tőlünk az Eget . . . S minden nap nő bennünk a bizonytalanság érzése . . . Tapogatózunk . . . A szemünk nyitva van. Az emberek azt gondolják, hogy látunk. Pedig nem ismerjük fel sem Isten jelenlétét, sem kegyelmeinek kinálkozását.

Ez a különös lelkiállapot főleg akkor fejlődik ki rohamos gyorsasággal, amikor — mint napjainkban is — nagy adagokban szakad ránk a lelki megpróbáltatás. Az otthontalanság, az elhagyatottság, aggódás, szegénység, kinzó nyugtalanság, esetleg a szellemi gyökértelenség és a bizonytalan jövő érzése mind, megannyi tényező az elfásult-

ság vakságának előmozditásában. — Valljuk be, hogy ebben a rettenetes lelki kinlódásban mindig egyedüllévőknek, elhagyatottaknak, magunkramaradottaknak érezzük magunkat . . . Az emberekben nincs érzék az együttérzésre. Nincs idejük a megállásra . . . Semmi türelmük sincs a meghallgatásra . . . S épen ezért kórházi ágyon vagy az egyedüllét magányában, gondokkal küszködő családi életben vagy az elanyagiasodás veszélyében csak egy emberi teremtmény tud továbbra is napfényt és küzdeni-tudást hirdetni az életben: a sárkányt ölő, a kigyót taposó, a napbaöltözött erős Asszony, aki azért visel fején tizenkét csillagos koronát, mert Isten kegyelmén kivül semmi más fényforrást nem ismert és nem akart ismerni életében! Vajjon hogyan lehet Ő segitségünkre?

2. Isten akaratának hirdetője.

Mindenekelőtt szüntelenül emlékezetünkbe idézi Simeon jövendölését: "A te lelkedet is tőr járja át." Ennek a jövendölésnek nyomában szemünk elé állitja életének azokat a mozzanatait, amelyek Őt valóban Fájdalmas Anyává avatták és a Vértanuk Királynőjévé koronázták. Nagyon jól tudjuk, hogy sohasem volt és sohasem lesz édesanya ezen a földön, akinek szenvedését megközelitőleg is össze tudnók vetni Mária szenvedéseivel. Hiszen "az Ur Jézus — mint Prohászka irja — a maga szenvedését s halálát nem vésette kőbe, fába; leirták ugyan néhány sorral az evangéliumban, de az ugyancsak kevés; hanem igen, belenyomta a szivekbe s leghivebb, a legmélyebb, a legremeklőbb s ugyancsak szenvedéses lenyomatát a Szent Szüz szive őrizte. Szent sebeit, kékségeit, fájdalmait s fohászait a kereszténység vigaszára a Szent Szüz szivére bizta." (Elmélkedések, 554.) — S ez a tény, hogy személyi szenvedéseiben Krisztus szenvedéseinek lett őrzője, letéteményese és közvetitője, nemcsak számára biztositotta a lelki egyensuly felbecsülhetetlen kincsét, hanem egyben alkalmas eszközzé tette arra is, hogy eligazitást jelentsen a mi számunkra is. — Tőle kell megtanulnunk, hogy a lelki tőrök nem arra valók, hogy hályogot teremtsenek és lelki vakságot hozzanak ránk, hanem sokkal inkább arra, hogy figyelmeztessenek bennünket az isteni Akarat elfogadására és beteljesitésére!

De ezenkivül, a Szent Szüz alakja még vigasztalódás

forrása is lehet számunkra. Amikor már csak aléltan vonszoljuk magunkat az élet keresztutján, Ő az, aki épen ugy szembetalálkozik velünk, mint ahogyan szembetalálkozott isteni Fiával is, és magáévá teszi gyötrődésünket. Átveszi, elvállalja annak egy részét, hogy könnyitsen a mi terheinken, s ugyanakkor minden Krisztus-hivővel együttszenvedő társsá tegye magát! Ez a joga isteni Fiával való legteljesebb együttszenvedésében gyökerezik.

Egy nagy vasutállomás kellős közepén szivettépően sir egy ötéves kisfiu. Asszonyok, férfiak kérdezgetik. De hiába minden erőfeszités, siráson kivül semmi választ nem kapnak. Végül is egy rendőr próbálkozik vele: "No, kis legény, miért sirsz? Csak nem vesztetted el anyádat?" — "Nem, én nem vesztettem el! — tör ki a keserüség a gyermekből — Anyám vesztett el engem!" — Igen, megtörténik, hogy földi anyák elvesztik gyermekeiket. De milyen boldog tudat számunkra a keresüség óráiban, hogy az Istenanya sohasem hagy bennünket egyedül vergődnünk az életben.

(1954 május 16.)

MÁRIA HŰSÉGES LOVAGJA

"Szeretteim: Legyetek az igének cselekvői és nem csupán hallgatói, megcsalván önmagatokat. Mert ha valaki hallgatója az igének és nem cselekvője, az ilyen hasonlit azon férfiuhoz, aki természetes ábrázatát a tükörben szemléli; megnézte ugyanis magát, és elment és rögtön elfelejtette, hogy milyen volt." (Jak. 1, 22-24.)

Szent Jakab szavai világosak. Azt hirdetik, hogy az ismeret, tudás — önmagában véve — még nem tesz senkit sem tökéletessé. Ha az ember beéri azzal, hogy megismer valamit, de azzal már nem törődik, hogy megszerzett ismeretét kamatoztassa is, az ismeret semmit sem jelent számára a gyakorlati életben. Ez a tény különösképen döntő sullyal esik a latba a hit és erkölcs kérdéseivel, tehát a gyakorlati vallási élettel kapcsolatban. Istenről, hitről, vallásról, Egyházról, kegyelemről, szentségekről, parancsokról, kötelezettségről, kinyilatkoztatásról nem elég csak fogalmat alkotnunk, hanem megszerzett fogalmainkat bele is kell vinnünk a mindennapi életbe. Cselekedeteinkkel a tanitás, az igazságok, a parancsok megvalósitására kell törekednünk.

Jakab apostol szavainak fényében, a Szüzanya tiszteletével kapcsolatban is mindig annak gyakorlati szerepét és fontosságát kell szem előtt tartanunk!

1. Kolbe Maximilián.

Ennek megmutatására ma egy egészen rendkivüli embert idézünk. Egy lengyel ferences papot, aki velünk együtt tapasztalta meg a modern élet szörnyüségeit . . . S aki sokunkat megelőzve, 1941 augusztus 14.-én halt meg a németországi Ausschwitzben. A neve: Fr. Kolbe Maximilián.

1894-ben született a lengyelországi Lodt mellett. Apja egyszerü takácsmester, anyja bábaasszony. Szegény, de mélységesen keresztény gondolkozásu szülei gyermekkorá-

tól a Szüzanya különös tiszteletére és szeretetére nevelték. S a kis Kolbe lelkesen kötelezte el magát Mária szolgálatára. — Később belépett a ferencrendbe. Ha nehéznek bizonyult is az engedelmesség fogadalma, vasakarattal vágta át magát mindenfajta akadályon . . . Óriási cél lebegett szeme előtt: a szerzetespapi élet és egy olyan irányu tevékenység, amellyel leginkább vélte szolgálni Mária ügyét a XX.-ik században. — Krakóban tette le doktori vizsgáját, majd Rómába ment magasabb tanulmányok végzésére. S ott, az örök városban inditotta el különleges tevékenységét . . . Kis imacsapatot szervezett hat másik társának bevonásával azzal a feladattal, hogy az istentelenség utjára tévedt világot visszavezessék Máriához, a kegyelmek Közvetitőjéhez. Tudta nagyon jól, hogy Márián keresztül biztosithatjuk leginkább a világot magának Krisztusnak. — A fegyverük? Egyszerü, mint maga a mindennapi élet: a meg nem szünő, céltudatos imádság! Pedig a fiatal Kolbe már tüdőbajos volt akkor. Még sem riadt vissza a rendkivüli feladattól! — Tanulmányait abba kellett hagynia: tüdőszanatóriumba került. Később előljárói visszarendelték Krakóba. Hazájába visszatérve még nagyobb lelkesedéssel és odaadással kutatta az eredményes munka utjait. Folyóiratot akart inditani, hogy azon keresztül hivja fel honfitársai és a világ figyelmét a Mária-tisztelet fontosságára. A betün keresztül akarta meghirdetni a világnak, hogy Mária segitsége nem nélkülözhető az istentelenség ellen való küzdelemben. — Az emberek azonban kinevették. Eszelősnek, őrültnek, bolondnak tartották . . . Még rendtársai is keresztezték terveit . . . Olyannyira, hogy a kezdet kezdetén Fr. Kolbe nem is tudta megkapni előljáróinak engedélyét a folyóirat megindításához. S amikor mégis kieszközölte azt, pénz és munkaerő nélkül, egyedül hitének és elhivatottságának erejében fogott neki a munkának . . . Küzdelmeinek részleteire nem térhetünk ki itt. Az elért eredményt azonban megsejthetjük a következő adatokból:

2. Tevékeny tisztelet.

1924-ben 12.000 példányban nyomatta folyóiratát. 1929-ben már 142.000, 1938-ban pedig 320.000 példányban. Ezek a számok még itt a 160 milliós Amerikában is óriásiak egy kizárólag csak vallási kérdésekkel foglalkozó folyóirat számára, hogyne lettek volna akkor valóban rendkivüliek és

mindenkit ámulatba ejtők az összehasonlithatatlanul kisebb Lengyelországban?

Fr. Kolbe azonban ezzel még korántsem teljesitette be feladatát. Amikor hazájában már erőssé tette a világot Máriához visszavezető mozgalmát, uj munka és uj terület után nézett. 1930-ban Japánba ment misszionáriusnak. S valószinüleg nem véletlen, hogy pontosan abban a városban kellett kifejtenie munkásságát, amelynek lakói — legalább is nagyrészben — 1945-ben áldozatai lettek az atombombának: Nagasaki-ban. Munkáját a Szüzanya tiszteletével kezdte ott is. Először 10.000, majd 75.000 példányban adta ki folyóiratát japán nyelven . . .

De még ez sem volt elég. Az eredmény és siker évei csak arra szolgáltak, hogy az Ur Szolgálóleányának példájára Fr. Kolbe is készséges eszközzé váljék Isten terveinek kivitelezésében . . . Az óra pedig közeledett . . . — 1936-ban visszatért Lengyelországba, s mint előljáró átvette az egyik rendház vezetését. Ebben a minőségben érte őt az 1939-es hitleri megszállás . . . Szeptember 19.-én tartóztatták le először. Megverték, megkinozták, de december 8.-án, Szeplőtelen Fogantatás ünnepén szabadonbocsájtották. Azonban nem véglegesen. 1941 február 17.-én a náci titkos rendőrség ujra zörgetett a kolostor ajtaján. Ezuttal Fr. Kolbe végérvényesen bucsut mondott a szabadságnak. Hihetetlen szenvedés várt rá a börtön mélyén. Életrajzirója, Maria Winowska igy mondja el annak egyik részletét:

"Egyik nap a parancsnok bemegy a cellába. A szerzetesruha látása rettenetes dühbe hozza . . .

— Mondd nekem, te ronda pap, hiszel te Jézus Krisztusban?

— Igen! — Mesteri pofon a fizetés a feleletért.

— No, lássuk, hiszel még?

— Ó, igen, hiszek! — Ujabb pofon, aztán még egy, egyik a másik után, megfüszerezve szitkokkal és káromkodásokkal. Az egyes ütések után alig tud már felállni Fr. Kolbe, de azért a kegyetlen kinzó nem hagyja abba.

— Had' látom hát, még mindig hiszel?

— Igen, hiszek! — Ökölbeszoritott kézzel, teljes erejéből veri már a parancsnok. S amikor összeesik a Father, hatalmas rugásokkal folytatja . . .

Három hónapos kinzás után, május 28.-án Ausschwitzbe, Németországba szállitották. S ezzel rászakadt a durvaság, megfélemlités, hideg és éheztetés minden pokoli szenvedése.

Julius 30.-án megszökött valaki a 14-es csoportból. Ehhez tartozott Fr. Kolbe is. A büntetés: a 14-es csoportból tiz embert éhhalálra itélnek, ha a szökevény vissza nem tér . . . Azon az éjjelen senki sem aludt a táborban. Rettegéssel, kétségbeesetten gondolt mindenki másnap reggelre. Hiszen irtózatos dolgokat hallottak az ugy nevezett "halálcsoportokról" . . . Másnap, julius 31.-én, a 14-es csoport vigyázállásban szenvedte a tüző, forró napot . . . Este megkapták az itéletet. A táborvezető kiválasztotta közülük a tiz legegészségesebbet, tiz számot, — mert Ausschwitzben nevek helyett csak számok szerepeltek — hogy meghaljanak az éhség kamrában . . . De a tiz közül valaki keserüen felsikoltott:

— Szegény feleségem, szegény gyermekeim, sohasem látlak benneteket!

Abban a pillanatban Fr. Kolbe már is ott állt a parancsnok előtt.

— Szeretnék meghalni az egyik elitéltért . . . — A parancsnok megdöbbent. Ilyesmi még sohasem történt . . . Meg is kérdezte:

— Miért?

— Nem sokat ér már az én életem, — felelte kitérőleg a Father.

— S kiért akarsz meghalni?

— Azért, akinek felesége és gyermekei vannak . . .

— Eredj!

S Fr. Kolbe Maximilian, a 16.670-es szám, beállt a sorba tizediknek. Mint jó pásztor kisérte a halálra itélt nyáját. Minden szem rajta függött. Ő pedig ahhoz beszélt, akit egész életen át szeretettel szolgált:

— Királynőm, Anyám, Anyácskám, tartsd meg szavadat! Tudom, hogy én ezért az óráért születtem a világra.

A halálkamra ajtaja rájuk záródott. S attól kezdve sem étel, sem ital nem került át a küszöbön. Kilenc társa kinos kimulását nézte végig a lelküket gondosan előkészitő Fr. Kolbe, hogy végül ő, a tüdőbajos ember is lezárja szemét

utolsónak 1941 augusztus 14.-én, Nagyboldogasszony vigiliáján . . .

Fr. Kolbe élete és halála a gyakorlatban mutatja be a Mária-tisztelet értelmét és lelki nemességre nevelő erejét. Mi hisszük, hogy az otthoni magyar élet is sok ismeretlen magyar Kolbe-t termel ma ki, akik tudatában vannak annak, hogy ők "ezért az óráért", a megpróbáltatás órájának szeretéséért születtek a világba. — Vajha a májusi Szüzanya megadná ezt az érzéket nekünk is! Akkor a mi életünk is fönséges bizonyitéka lenne annak, hogy nemcsak ismerjük, hanem ismeretünknek megfelelően szeretjük is az Istenanyát.

(1954 május 23.)

MÁRIA-ÉV 1954-BEN

December 8.-án délután nyitja meg a Szentatya, XII. Pius pápa az 1954-es Mária-évet, amely december 8.-tól jövő év december 8.-ig tart. S miután az ünnepélyes megnyitás szertartásai lezajlanak a Maria Maggiore templomban, a Mária-tisztelet egyik legszebb római szentélyében, a Szentatya először mondja el, sok száz ártatlan lelkü gyermekkel együtt, azt az imádságot, amelyet ő maga szerkesztett erre az alkalomra. Ebben az imádságban a Szentatya védelmet kér a Szüzanyától az Egyház számára. S ugyanakkor azért könyörög, hogy Márián keresztül, az Ő nevében mi emberek ismerjük fel egymásban a testvért; a nemzetekekben pedig ugyanannak a családnak, az emberiség nagy családjának azonos rangu és jogu tagjait lássuk. Mert az egyetemes és őszinte békének napsugara csak igy ragyoghatja be életünket. Csodálatos szavakkal fejeződik ki ez a vágy mindjárt az imádság elején: "Égi szépséged fényétől elragadtatva s a mai világ aggodalmaitól hajtva, karodba vetjük magunkat, ó Jézus szeplőtelen anyja és a mi anyánk, Mária. Bizunk abban, hogy szerető szivedben megtaláljuk forró vágyaink nyugalmát s biztos kikötőre lelünk a bennünket minden oldalról ostromló viharok közepette . . ."

1. Szeplőtelenül fogantatott . . .

Már ennek az imádságnak bevezető sorai is mutatják, hogy XII. Pius pápa hatalmas célkitüzésekkel hirdette meg ezt a Mária-évet. Elsősorban azt akarta, hogy az egész keresztény világ hálával és elismeréssel adózzék boldog emlékü IX. Pius pápának, aki 1854 december 8.-án, 100 évvel ezelőtt, Szüz Mária szeplőtelen fogantatását, mint hittételt kihirdette. Ez a kihirdetés nem hozott uj tanitást Egyházunkba. Csak hivatalosan, hittétel formájában megfogalmazta azt az igazságot, amely a Szentirás alapján (Mózes első könyve és Lukács evangéliumának első feje-

zete) az Egyház kezdetétől fogva benneélt a hivők meggyőződésében és hitgyakorlatában; megörökitődött az egyházatyák prédikációiban és irásaiban; és érvényre jutott az évszázados szertartásokban. Ez a hittétel pedig azt tanitja, hogy "a mindenható Isten különleges kegyelme és kiváltsága folytán, az emberi nem Megváltójának, az Ur Krisztusnak érdemeire való tekintettel, a Boldogságos Szüz Mária fogantatásának legelső pillanatától kezdve mentes volt az eredeti bün minden árnyékától." — Abban a pápai körlevélben, amelyet a Mária-évvel kapcsolatban az összes püspökökhöz intézett a Szentatya szeptember 8.-án, ez a tétel részleges bizonyitást nyer. De bizonyitást nyer az az alapigazság is, hogy a szeplőtelen fogantatás kiváltságában **egyedül és kizárólag** csak Krisztus érdemeire való tekintettel volt része a Szüzanyának. A megváltás általános és minden emberre érvényes igazsága tehát nem szenved kárt Mária rendkivüli kiváltsága miatt. Ő is a megváltottak közé tartozik teremtményi mivoltáná fogva, de az ő megváltását a miénkénél tökéletesebb módon eszközölte az Ur Jézus. Már fogantatásának pillanatában elővételezte azt, hogy az istenanyai méltóságnak megfelelően kegyelmi teljességben történhessék lelkének teremtése. A Szüzanya nagysága tehát nem független nagyság. Szeplőtelen fogantatása nem az ő személyes érdemeinek az eredménye vagy kitüntetése. Egyedül Krisztus megváltó érdemeiben gyökerezik az, épen ezért teljes szépségében hirdeti az egyetemes megváltás igazságát. De ezen kivül még más valamire is felhivja figyelmünket. Az összes teremtmények közül egyedül a Boldogságos Szüz élete és kegyelmi nagysága mutatja meg nekünk a büntől való megváltottságot a maga természetfeletti szépségében. Épen ezért mindaz a tisztelet, amellyel mi neki, mint Istenanyának adózunk, visszaháramlik Arra, Akiből fakad és Akiben gyökerezik ez a nagyság, magára az Ur Krisztusra. Benne szemlélhetjük teljes virágjában mindazt a természetfeletti kegyelmet, amelyet Krisztus élete, szenvedése és kereszthalála jelentett és jelent az emberiségnek. De benne szemlélhetjük a követendő életpéldát is. Ő az, aki mindegyikünk felé szüntelenül megismétli a kánai menyegzőn a szolgákhoz intézett szavait: "Bármit mond is Ő (Krisztus) nektek, tegyétek meg (Ján. 2, 5). S ezt joggal és tekintéllyel hirdeti, mert élete sohasem hajlott

el sem Isten parancsolataitól, sem pedig isteni Fiának utmutatásától.

2. A Mária-év célkitüzései.

Érthető tehát, ha Szentatyánknak a Mária-évvel kapcsolatos célkitüzései nem állnak meg a szeplőtelen fogantatás hittételének puszta magyarázatánál. Minden ünnepségnek csak annyiban van jelentősége, amennyiben az kihat az ünneplők gyakorlati, mindennapi életére is. — Ha a keresztény világ, épen a szeplőtelen Szüz példáján és tiszteletén keresztül megtanulja Isten parancsainak pontos és lelkiismeretes betartását, valamint Krisztus Urunk hüséges követését, akkor ennek a Mária-évnek főleg három irányban kell üdvösen éreztetnie hatását:

a) — Elsősorban meg kell teremnie minden keresztény emberben azt a vágyat és komoly törekvést, hogy életét és cselekedeteit minden vonatkozásban az isteni törvényekhez szabja! Ez lesz alapja a közjó igaz és őszinte szolgálatának; az isteni parancsok érvényesitése folytán remélhetünk tiszta, erkölcsös és nagylelkü ifjuságot; hasonlóképen csak ezen az alapon várhatjuk a keresztény házassági eszmény és családi élet teljes visszaállitását. De nemzetközi vonatkozásban is csak az Isten törvényeinek lelkiismeretes megtartásával tudjuk elérni azt, hogy igazság szolgáltassék népeknek és nemzeteknek, a félelem és rettegés korszakát felváltsa a valóságos béke. A Szentatya szavai annyira megrázóak és szivhezszólóak ezen a ponton, hogy nem mulaszthatjuk el azok szószerinti idézését: "Könyörögjünk az Istenanyához, és kérjünk kenyeret az éhezők, és igazságot az elnyomottak részére; könyörögjünk, hogy visszatérhessenek hazájukba mindazok, akiket kitiltottak vagy akik elmenekültek onnan; hogy fedél alá jussanak az otthontalanok; hogy visszakapják az őket megillető szabadságot azok, akik igazságtalanul börtönben vagy letartóztatásban szenvednek; hogy megadassék a régóta áhitott hazatérés mindazoknak, akik — az utolsó háboru óta eltelt annyi év után — még mindig fogságban szenvednek; s (végül) kérjünk megbékélést azok számára, akiket gyülölet, irigység vagy egyenetlenség választ el egymástól. Találják meg ezek azt a testvéri szeretetet, egyetértést és békés együttmunkálkodást, amelynek alap-

ját maga az igazság, az igazságszolgáltatás és a kölcsönös barátság képezi."

b) — A Mária-év második nagy és átfogó célkitüzéseként a Szentatya különleges módon kéri az összes hivő keresztények lankadatlan könyörgését. Az Istenanya közbenjárásán keresztül esdekeljék ki, hogy a mai üldözések, rágalmak, hazugságok és gyalázkodások helyett megadassék az Egyháznak is az őt joggal megillető szabadság.

c) — S végül imádságot kér a Szentatya a megoszlott, de legalább a szeretetben egymásra találó kereszténység egységéért is.

Ezek a Mária-év célkitüzései! Hogy ezek minél jobban átmenjenek a hivők tudatába, a Szentatya elrendelte, hogy pápság és hivek necsak egyéni jámborsággal, hanem közösségi megmozdulásokkal is kivegyék részüket az ünnepségekből! Sürgeti az erre vonatkozó szentbeszédeket, előadásokat, és ajánlja zarándoklatok vezetését a Máriakegyhelyekre. — Mi magyarok nem mehetünk bucsut járni a magyar kegyhelyekre. Hagyományos Mária-tiszteletünk azonban, egyéni áhitatunkon kivül is, megnyilatkozást keres. Ezért New York és a keleti magyarság bekapcsolásával, március 21.-én nagyszabásu Mária ünnepséget tartunk a Fehér Teremben. Hisszük, hogy ezáltal szivünk tiszteletének és hódolatának rózsacsokrát mi is beilleszthetjük a Mária-év ezerszinü virágtengerébe. — De addig is és azután is, sokszor szálljon el ajkunkról e rövidke, dicsőitő fohász:

"Fogantatásodban, Szent Szüz, szeplőtelen voltál.
Könyörögj érettünk az Atyánál, akinek Fiát szülted."

(1953 december 6.)

IV.

MAGYARORSZÁG PÁTRÓNÁJA

"A Nagyasszony-tiszteletben a komoly hivő, ha nem is katolikus, nem lát botránykőt, hanem hatalmas vallási, erkölcsi és nemzeti erőt."

MINDSZENTY JÓZSEF

BOLDOGASSZONY ANYÁNK

Tegnap, Nagyboldogasszony ünnepén, nem nyiltak meg otthon a templomok, hogy a bus magyarok könyörögh**essenek** és énekelhessenek a magyarok Nagyasszonyához . . . Zárva maradtak az évszázados magyar Máriakegyhelyek is: Mátraverebély-Szentkut, Máriapócs, Máriabesnyő, Máriagyüd, Makkos Mária . . . Rabszolgákként leigázott magyarjaink nem zarándokolhattak oda százezres tömegekben, hogy hitet tegyenek a Mária-tisztelet és vele együtt a **keresztény** Magyarország jövője mellett. A néma ajkak, az ökölbeszorult magyar kezek, a sulyos, komor magyar tekintetek azonban bizonyára magyar feltámadásról beszéltek riasztó némaságukban is a keresztény magyar gyökereket irtó moszkvai pribékek felé . . . S amikor a magyar falvakban már kialudtak az estéli lámpák, a bizonytalanságtól megriadt magyarok kopott vánkosaikba temették arcukat, s belesirták — csak a Nagyasszony számára — kimondhatatlan kinjukat és bánatukat:

Boldogasszony Anyánk, régi nagy Pátrónánk,
Nagy inségben lévén, igy szólit meg hazánk:
Magyarországról, édes hazánkról,
Ne felejtkezzél el szegény magyarokról!

Nyisd fel az egeket sok kiáltásunkra,
Anyai palástod forditsd oltalmunkra . . .

Sirnak és zokognak árváknak szivei,
Hazánk pusztulásán özvegyek lelkei . . .

Vedd el országodról ezt a sok inséget,
Melyben torkig uszunk. Ó, nyerj békességet!
Magyarországról, édes hazánkról,
Ne felejtkezzél el szegény magyarokról!

Amikor mi, amerikai magyarok, ma délután diszfelvonulással és ünnepélyes vecsernyével teszünk hitet a Szent István-i keresztény magyar gondolat és történelem mellett, némaságra kárhoztatott otthoni testvéreink könnyével szemünkben, zokogásával ajkunkon és hitével szivünkben kell idéznünk mindazt, amit Nagyboldogasszony és Szent István király ünnepe jelent számunkra és nemzetünk számára!

1. Mária népe és országa.

Mi nagyon jól tudjuk, hogy Szüz Mária az egész kereszténységnek, következésképen, minden keresztény országnak és keresztény egyénnek is a lelki édesanyja. Mi nem tagadjuk, hogy a franciáknak Ő a Notre Dame-juk, a németeknek Ő a Liebfrau-juk, az olaszoknak Ő a Madonnajuk. Mi tudjuk, hogy a lengyelek neki adóznak rajongó tisztelettel Czestochová-ban; hogy Észak-Amerika az Ő Szeplőtelen Fogantatásának van szentelve; s hogy Közép- és Dél-Amerika neki hódol Guadalupe-ban. — De mi valljuk ugyanakkor azt is, és tesszük ezt a legnemesebb büszkeséggel, hogy az őskeresztényeket kivéve, nincs még egy népe a világnak, amelynek már születését és bölcsőkorát ugy aranyozta volna be a Mária-tisztelet, mint a mi népünkét a X. és XI. században. Mindaz a tanitás, amelyet Egyházunk tanitóhivatala a Szüzanyával kapcsolatban hittételbe öntött az utóbbi száz év alatt vagy amely hittételi fogalmazás nélkül is benne él a kereszténység gyakorlatában, mindaz, mint élő, eleven valóság mindennapi lelki táplálékát képezte Szent Istvánnak és népének: Mária szeplőtelen fogantatása, társmegváltói szerepe, kegyelemközvetitő királynői nagysága, valamint mennybevitele és megdicsőülése. — Mi valljuk és büszkén hirdetjük továbbá, hogy mi vagyunk az egyetlen nép a világon, amely Szüz Mária nevének elhagyásával, egyszerüen csak a Nagyboldogasszony, azaz királynő, elnevezéssel ismeri és ünnepli augusztus 15.-ikét. — S végül, mi valljuk és büszkén hirdetjük, hogy mi vagyunk az egyetlen nép a világon, amelynek történetében a katolikus Egyház legnagyobb Mária-ünnepe, augusztus 15.-ike, dogmatikai jellege mellett egészen különleges és fontos nemzeti jelleget is kapott: Nagyboldogasszony ünnepében fejeződik ki népünk állandó történelmi kapcsolódása az Istenanyához és tőle való állandó függésünk tudata.

2. Nagyasszony.

Ha belenézünk történelmi kutfőinkbe, fényes bizonyságát találjuk ennek az igazságnak. "Magát és országát — mondja Szent István XI.-ik századi életirója — fogadással és odaadással szüntelen könyörgések közt ajánlá Isten örökké szüz anyjának, Máriának oltalmába, kinek a magyaroknál olyan kitünő tisztelete és dicsősége van, hogy mennybemenetelének ünnepét nyelvükön nevének hozzáadása nélkül hivják királynő (Nagyasszony) napjának." A magyarok Nagyasszonyának, égi Királynőjének tiszteletére szenteltette fel a szivéhez legközelebb álló egyházakat: a családi szentélyül alapitott székesfehérvári bazilikát, felesége veszprémvölgyi apácakolostorát, az ország főpapjának esztergomi székesegyházát, és minden országrészben egy püspöki templomot: Győr, Vác és Bihar székesegyházait. Ez ideál szolgálatában téríti népét és szervezi Krisztus egyházának uj tartományait." (Hóman-Szekfü: Magyar Történet, I., 194.)

Nem szabad elfelejtenünk azt sem, hogy Szent István és közvetlen utódai minden évben Nagyboldogasszony napján tartották meg az általános törvénynapot Székesfehérvárott mindaddig, amig István király szenttéavatása után át nem tették azt augusztus 20.-ra, Szent István ünnepére.

Amikor pedig a szent király 1031-ben elveszitette egyetlen reménységét, a 24 éves Imre herceget, csak egy kivánsága volt még: hogy Királynője jóvoltából Nagyboldogasszony ünnepén halhasson meg. S a hü szolga kérése meghallgattatást nyert. Miután 1038 augusztus 15.-én koronáját és országát a Nagyasszonynak ajánlotta és lelkét ugyancsak az Ő gondjaira bizta, befejezte földi pályafutását; holttetemét Székesfehérvárott, a Boldogasszony templomban helyezte örök nyugalomra siratva gyászoló nemzete . . .

S ő, aki annyi dicsőséget nyujtott a Nagyasszonynak földi életében, saját megdicsőülését is a Boldogasszony ünnepén nyerte el. 1083 augusztus 15.-én nyittatta fel sirját Szent László király, hogy 5 napra rá, augusztus 20.-án, az egész ország s vele az egész keresztény világ ünnepelje István király szenttéavatását, s megtanulja tőle a Nagyasszony és a kereszténység szeretetét és megbecsülését.

3. A magyar történelem tanusága.

Igy szerette, tisztelte és igy szerettette meg, tiszteltette népével is Szent István király a Szüz Anyát, és tette Őt valóban a magyarok Nagyasszonyává. S nekünk, kései magyaroknak, erről beszél minden évben Nagyboldogasszony ünnepe. De erről beszél magyar történelmünk sok-sok fontos emléke is. Ez veretett bele a magyar állam pénzegységeibe. Ez rajzolódott bele a magyar kódexek diszes kezdőbetüibe. Ez adott erőt Hunyadi rózsafüzéres kardjának és Kapisztrán Szent János prédikációinak a törököt verő déli határmenti harcokban. Ez csendül ki a nándorfehérvári diadalt hirdető déli Urangyalában. Ez adott hitet és küzdenitudást leigázott magyar népünknek a 150 éves török pusztitásban, a II. Rákóczi Ferenc "Pro Patria et Libertate", "a hazáért és szabadságért" vezette felkelésben. Ez a tény festődött fel a magyar történelem szabadságharcainak máriás lobogóira. Ez a tény lelkesitette a magyarság ügyéért megőrült Széchenyi Istvánt népe boldogulásáért folytatott küzdelmében. S végül ez a tény vonzotta a katolikus magyarok tizezreit és a protestáns magyarok ezreit a Mária-évet meghirdető Mindszenty József biboros-érsek köré 1947—48-ban, hogy az a Nagyasszony, aki különleges védelmével megszentelte a magyar történelmet, legyen ujra menedéke és oltalma Szent István kereszténységéért és magyarságáért küzdő árva és mindenkitől elhagyott népének.

Amikor majd ünnepi menetben haladunk ma délután Szent Patrick székesegyháza felé, idéződjenek fel lelkünkben ezek a történelmi mozzanatok. De jelenjenek ott meg Mária-kegyhelyekre imádkozva és énekelve zarándokolni szokott magyarjaink is! És ne maradjunk el se az ő, se pedig Szent István és őseink Mária-tisztelete mögött! Ne akarjuk laicizálni a magyar kereszténységet! Fásultság és hamis modern felvilágosultság helyett ébredjünk tudatára annak, hogy bennünk kell továbbélnie a hamisitatlan krisztusi és máriás szellemnek akkor, amikor otthon katakombákba szorultak testvéreink. Jövőnknek ez az igazi záloga, föltámadásunknak szilárd biztositéka és testvéri egymásratalálásunknak igazi kovásza!

Nagyboldogasszony, Magyarország Pátrónája és Királynője, oltalmazd börtönben szenvedő püspökeinket, papjainkat és magyar véreinket! Ne engedd küzdelmükben lankadni keresztény magyar fiaidat és leányaidat! S ugyan-

akkor hozz megértést és egymásratalálást nekünk, külföldön élő magyaroknak, hogy fölösleges testvérhac ne pusztítsa tovább sorainkat!

"Mert te óvod az országot,
Ez az ország a te országod,
Magyarok Nagyasszonya".

(1953 augusztus 16.)

MAGYAROK NAGYASSZONYA

Bus szivem elfogul, könny fakad szememben,
Midőn Magyarország sorsa jut eszembe.
Nem tudok gondolni szép hazám multjára,
Hogy meg ne induljon könnyeimnek árja.
S ekkor, mint az elmult idők szellemének
Bus hangja, megzendül szivemben az ének,
Mellyel jobb eleink, midőn bajba estek,
Az Isten Anyjához sirva esedeztek.
Sirva szól az ének: — Boldogasszony Anyánk!
Nagy inségben lévén, igy szólit meg hazánk:
Magyarországról, romlott hazánkról,
Ne feledkezzél el szegény magyarokról.

(Tárkányi Béla.)

Tárkányi Bélának ezek az emelkedett sorai az egész magyar népnek közkincsévé váltak már akkor, amikor a mult század végén, 1996-ban, Magyarországnak a Kárpátok medencéjében való ezeréves fennállását ünnepelte nemzetünk. A jubileumi év hivatalosan is elismerte a költő igazságát, mert Vaszary Kolos, esztergomi érsek kérésére az akkori Szentatya, XIII. Leó pápa, egy uj ünnepet, a Magyarok Nagyasszonyának ünnepét engedélyezte a katolikus magyarságnak. 1896-ban már csaknem 900 éves multra tekintett vissza a magyar kereszténység s ugyancsak közel 900 éve ismert már bennünket a világ Mária országaként. Ezt a tényt ismerte tehát el és pecsételte meg a Szentatya, amikor október 8.-át a Magyarok Nagyasszonyának ünnepévé tette.

Ennek az ünnepnek kettős vetülete van: **az egyik a multról beszél, a másik pedig a jövőt rajzolja elénk.** A mult vetülete összefoglalja és belesüriti az ünnepbe a 900 éves magyar kereszténység történelmét, s a millénium örömujjongásában — hálájának kifejezéséül — lehelyezi azt az

Isten legszentebb áldozati oltárára a Magyarok Nagyasszonyának uj miséjében. Ebben a vetületben sohasem szabad szem elől tévesztenünk egy mélyértelmü és csodálatosan gazdag párhuzamot.

1. A mult példája.

Amikor — a Szentirás lapjainak tanusága szerint — megindult a megváltás története, a Szüzanya alakja és szerepe elválaszthatatlanul kapcsolódott az Ur Krisztus személyéhez és magához a megváltás müvéhez is. Ő lett a kapu a Megváltó megtestesüléséhez! együttszenvedő kisérőtársa a megváltás végrehajtásában; és épen ezért benne mutatkozik meg elsőnek s legszebben a megváltottság is a maga teljes virágában: mennybevitelében és megdicsőültségében, valamint a kegyelmek közvetitésében.

A Szüzanyának ez a szoros és érdemszerző társulása az Ur Krisztushoz nagyon mélyen ragadhatta meg keresztényekké lett őseink lelkét. S ha szabad igy mondanom, valahogyan ugyanazt a szerepet szánták neki a magyar nemzet megváltásában, mint amelyet betöltött a Szüzanya magának az emberiségnek megváltásában. Korán, egészen a kezdet-kezdetén. Nagyasszonyukká választották őt, hogy ezzel mintegy Őt tegyék meg a magyar szivekben megszületendő Krisztus kapujává. Ahogyan rajta keresztül lett a világ kincsévé a történelmi Krisztus, rajta keresztül váljék a magyarság üdvösségévé is az Egyházában továbbélő misztikus Krisztus. — Ezenkivül, őseink lelkét mindig igézete alatt tartotta a Szüzanya mennyei megdicsőülését hirdető Nagyboldogasszony ünnepe, augusztus 15.-ike; s ennek a dicsőségnek szemlélete az ő harchoz, küzdelemhez szokott lelkükben csodálatos elevenséggel és hittel alakitotta ki a Jelenések könyvéből ismeretes, sárkányon diadalmaskodó, "Napbaöltözött Asszony" képét, "akinek öltözete volt a nap, és lába alatt a hold, és fején tizenkét csillagból álló korona". (Jel. 12, 1.) Ez a sárkányt ölő megdicsőült szépség valóban a megváltottságnak és szent Fia végső diadalának fönséges kifejezése és hirdetője volt őseink számára. — Ime, tehát a lendületes kezdet az "Üdvösség Kapujá"-ban és a diadalmat igérő vég a "Napbaöltözött Asszony"-ban! A kettőt összekötötte őseink számára az állandóan köztük élő segitő Máriának az alakja. Azé a Máriáé, aki anyaságában és szolgálóleányi minőségében

nemcsak szerette, de ki is szolgálta Krisztusát a názáreti otthon szerénységében; aki hősiesen szenvedő társává szegődött Fiának a nagyhét világdrámájában; s aki épen ezért társává szegődött az Egyházban továbbélő Krisztusnak is. Népünk számára beszédesek és megragadók voltak ezek az igazságok, és rajongásukon, tiszteletükön keresztül hatalmas segitőtársat, védőasszonyt és anyát akartak találni ők is a segitő Máriában. S találtak is! Még pedig annyiszor és olyan mértékben, hogy a Magyarok Nagyasszonyának tisztelete épen ugy elválaszthatatlan népünk életétől, mint ahogyan nemzeti életünk is elválaszthatatlan a fiaiban élő és müködő Krisztus Egyházától!

2. Énekkincsünk bizonyitéka.

Hogy mennyire helytállók és igazak ezek a gondolatok, azt elsősorban népünk énekei és imádságai bizonyitják világosan. A sok szebbnél-szebb máriás népének közül csak kettőre hivatkozunk itt. Az egyik az **Angyaloknak nagyságos Asszonya** cimü ének, amely az 1508-ból származó Peer-kódexben maradt ránk. A másik pedig egy kifejezetten október 8-ára való ének, s az 1844-es Gimesi gyüjteményben található: **Édesanyja, Nagyasszonya igaz magyar fiaknak . . .**

Ha az imént mondottakkal nem lennénk tisztában, bizonyára meglepődnénk azon, hogy népünk milyen kristálytiszta fogalmakat és cimeket használ a Szüzanyára vonatkozólag. Ha azonban szem előtt tartjuk mindazt, amit az "Üdvösség kapujá"-ról és a "Napbaöltözött Asszony"-ról mondottunk, megértjük, hogy tulajdonképen a Szüzanyának adott minden cimben ezeknek valamelyikére kell ráismernünk! . . .

Angyaloknak Nagyságos Asszonya,
Ur Jézusnak dicsőséges Anyja,
Mennyországnak királyné Asszonya,
Paradicsomnak megnyilt kapuja.

Áldott vagy te, Jézusnak dajkája,
Atya-Isten szépséges leánya,
Szentléleknek szerelmes mátkája,
Szentháromságnak legszebb alkotmánya.

Mennyi áhitat, mennyi hit és mennyi dicséret van belesüritve ezeknek a soroknak költői szépségébe! Csodálkozhatunk-e akkor, ha az "Üdvösség Kapujá"-ban és a dicsőséges Anyában meglátták őseink a segitő és kegyelemközvetitő Máriát is, és határtalan bizalommal igy énekeltek hozzá:

Édesanyja, Nagyasszonya igaz magyar fiaknak,
Pátrónája s pártfogója régi magyar hazánknak!
Tehozzád járulunk; Sirva leborulunk,
Légy anyja fiaidnak!

Mindenfelé nyomoruság szorongatja népünket;
Majd száraz ég, majd zápor, jég veri el termésünket.
Most szivünk szomoru, fél, hogy lesz háboru,
Kétség gyötör bennünket.

Békességben, csendességben tartsd meg hiv szolgáidat,
Becsületben és bőségben örökös országodat.
Szánd meg, ó jó Anya, Magyarok Asszonya,
Hiv magyar jobbágyodat.

Jó hirnévnek, magyar vérnek gerjeszd vidám ujultát,
Királyáért, hazájáért vitéz vére buzdultát.
Engedd, hogy hős karja mindig föltarthassa
Az ellenség lándzsáját.

Ime, igy rajzolódik elénk a Magyarok Nagyaszonya ünnepének vetülete a multban, népünk énekes áhitatának két ősi remekében. Kapcsoljuk most ehhez a magyar Máriakultusznak történeti tényeit, s akkor a hit gyökerei mellett látni fogjuk a Szüzanya segitségének tulajdonitott győzelmeket is, amelyek mind összetevő elemei a Magyarok Nagyasszonya ünnepének. Nemcsak arra gondolok itt, hogy Szent István neki ajánlotta országát és koronáját; hanem pl. arra is, hogy Szent László "Regnum Marianum"-nak, Mária országának nevezte Magyarországot; hogy a törökökön aratott győzelem emlékének megörökitése a "Keresztények Segitsége" könyörgés a Lórettói litániában; hogy Hunyadinak és Kapisztrán Szent Jánosnak 1456 julius 21—22.-iki nándorfehérvári diadalát hirdeti ma is a déli harang-

szó; hogy Mária nevenapjának megünneplése szintén a kereszténység és magyarság hálájából született és hirdeti a törökök végleges kiüzését Európából 1683-ban s ezzel együtt Magyarország felszabadulását a 150 éves török iga alól.

Hit és történelem tehát együtt magyarázzák meg népünk máriás áhitatát és adják a Magyarok Nagyasszonya ünnepének tartalmát . . .

3. És a jövő?

De vessünk egy pillantást még a jövőre is! Milyen vetületet ad ott a Magyarok Nagyasszonyának ünnepe? — Fönségeset és csodásat akkor, ha őseink hite és bizalma gyökeret ver a mi szivünkben is! A népi áhitat és a történelmi emlékek nem arra valók, hogy öntetszelgő gondolatokat szüljenek bennünk, hanem arra, hogy **ujjászüljenek bennünket!** A Magyarok Nagyasszonyának tisztelete csak akkor lesz ujra valóság életünkben és legyőzhetetlen segitő erő nemzeti közösségünkben, ha őseink példájára mindennapi társul fogadjuk a Szüzanyát, hogy meg nem alkuvó, igazlelkü és a szeretet alapján álló Krisztus-követőket formáljon belőlünk! . . . Ilyen lélekkel és vággyal imádkozzuk most Eszterházy Pál nádor közismert, örökszép könyörgését:

"Emlékezzél meg, Istennek dicsőséges Anyja, magyarok Nagyasszonya, szentséges Szüz Mária, emlékezzél meg örökségedről, melyet hü szolgád, első királyunk és apostolunk, Szent István neked felajánlott és végrendeletében neked hagyott. Tekints kegyes arccal országodra és dicső érdemeid által légy szószólónk és közbenjárónk Szent Fiadnál, Jézus Krisztusnál. Hozzád kiáltottak őseink és minden inségükből kiszabadultak, mert folyton-folyvást vigyázott éber szemed örökségedre, ó mindörökké áldott, Nagyasszonyunk! Ezt mi biztosra vévén, gyakran folyamodtunk hozzád és tapasztalásból tudjuk, hogy egyedül szószólásod miatt áldott meg minket az Ur. Ez a remény éltet most is, ez a bizalom lelkesit, hogy oltalmad szárnyai alatt keressünk menedéket mi, a te néped, örökséged és hü nyájad, kik szentséges Fiadról vagyunk elnevezve, különös pártfogásodért pedig hazánkat Mária országának hivjuk és valljuk . . ."

(1953 október 11.)

HÉTFÁJDALMU SZÜZANYA

A MAGYAR ANYA HÉT FÁJDALMA

Ó Mária, szent Szive, könnypatak!
Belőle sóhajok fakadnak.
Hét sebe sir, hét sebe fáj:
Kereszten szenved az égi Király.

Sok egyéb, lélekből fakadt üdvözlete mellett, igy köszöntötte magyar népünk a Szüzanyát hét fájdalmának ünnepére. Énekében megnyilvánult a mély érzésekkel megáldott magyar jellem, s kifejezésre jutott a más fájdalmán könnyen elérzékenyülő magyar sziv. Még pedig azért, mert történelmünknek tragikus korszakai és az azokat követő családi fájdalmak: az édesapák, férjek és gyermekek elvesztése valami egészen sajátos kapcsolatba hozták a magyar családok életét a Szent Családdal, és különösen érzékennyé tették őket a Szüzanya hét fájdalmával kapcsolatban. Ha szabad igy mondanunk, bizonyos sorsközösség alakult ki a magyar család és a Szent Család, a magyar anya és a szenvedő Szüzanya között. S ennek a sorsközösségnek az érzése fejeződött ki a Hétfájdalmu Szüzhöz küldött bánatos éneklésben, hogy Ő, a legszentebb Édesanya, észrevegye a soha felszáradni nem akaró könnypatakokat a magyar édesanyák arcán, és meghallja a belőlük fakadó sóhajok özönét . . . Mert az ő szivük is sebektől vérzik, a tragikus magyar élet sebeitől . . .

1. A Fájdalmas Anya magyar tisztelete.

Nem hisszük tehát, hogy legyen a történelemnek még egy népe, amely áldott magyar népünknél jobban megértette volna a Szüzanyának szenvedésekben meggyötört szeplőtelen Szivét, és tiszteletének vigasztaló jelentőségét. Az a tény, hogy Ő szenvedéseivel résztvett az Ur Krisztus kinjaiban, következésképen az emberiség megváltásában

is, hihetetlenül közelhozta Őt a szintén sokszor megpróbált magyar lélekhez. Ha megnézzük azokat az imádságokat és énekeket, amelyek népi hagyományként maradtak ránk őseink hitének bizonyitására, csodálattal látjuk, hogy a mindenkori magyar a Szüzanyában találta meg szenvedő szivnek révpartját; halála órájában Benne kereste lelkének erős vigasztalását; és Reá, mint a Vértanuk Királynéjára bizta a hitük megvallásáért vagy hazájuk védelméért elesett drága szeretteit. — Micsoda kézzelfogható valóságként ragadta tehát meg és tette magáévá ez a sokat szenvedett magyar a Szentirás tanitását, hogy Krisztus a **szenvedő** Istenanyát tette az emberiség lelki édesanyjává ott, a keresztfa tövében, s ezáltal mindörökre támaszt biztositott a sokat szenvedők számára . . .

2. A magyar anya fájdalmai.

De nekünk nemcsak történelmünk volt sokszor fájdalmas, a jelenünk is az. Mert nem hisszük, hogy lenne ma magyar család, amelynek ege ne borult volna gyászba a szükség szülte szétszakadás vagy a pokoli gonoszságokozta mesterséges és erőszakos szétválasztás következtében. S nem hisszük, hogy lenne ma magyar édesanya, akinek anyai lelkét ne járná át a Szüzanya szivét mártir szivvé avató szenvedés hét gyilkos tőre . . . Gondoljunk csak az Istenanyára és Simeon jövendölésére az isteni Gyermeknek a templomban való bemutatásakor! . . . És sejtsük meg azt a mélységes aggódást, amellyel Jézusa növekedését kisérte . . . S ugyanakkor gondoljunk a fiatal magyar édesanyákra, akik szivük aggódásában szülik az uj magyar életeket, mert nem tudják, kikké formálja majd őket a kegyetlen és istentelen jelen . . . Ha a Szent Családnak egyiptomi menekűléséről elmélkedünk, ne felejtsünk el gondolni az édesanyai szeretetet nélkülöző menekült magyarokra se! . . . Ha együttérzünk a 12 éves Jézust kereső Máriával, érezzünk együtt azokkal a magyar édesanyákkal is, akiknek gyermekei önként vagy kényszerből a gonoszság szolgálatába szegődtek, s megtagadtak édesanyát, keresztény magyarságot, templomot és Istent! . . . Ha Jézus és Mária keresztuti találkozását és magát a kereszthalált siratjuk, sirassuk meg azokat a magyar édesanyákat is, akiket a viszontlátás reményétől végérvényesen megfosztott egy esetleg már idegenben domboruló sirhalom! . . .

S végül, ha néma fájdalommal szemléljük a hősiesen szenvedő Fájdalmas Anyát, amint tanuja szent Fia keresztről való levételének, s amint gyengéd szeretettel tartja ölében az Ő szentséges testét, testvéreim, ti, otthoni magyarok, szeressétek helyettünk is édesanyáinkat és majd esetleg kihülő homlokukra leheljetek helyettünk is szerető, forró csókokat! . . .

3. Mária — a szeretet példája.

A Hétfájdalmu Szüzanya ünnepe a szenvedéssel megpecsételt mélységes anyai szeretet felejthetetlen emléke. Csalogató, biztató tárogatószó a Krisztus halálát kisérő mennydörgésben és a jeruzsálemi égbolt elsötétülésében . . . A salamoni templom orma megrepedt az élettelen természetből felsajgó gyászoló sóhajtástól az Üdvözitő halálának pillanatában, de Mária sokat szenvedett Szive továbbra is dobogott . . . Hogyan is repedhetett volna meg! Hiszen haldokló Fiától azt a parancsot kapta végrendeletül, hogy Anyjává legyen az embereknek, és szenvedni tudó szeretetével egyesitse őket Krisztusa szeretésében. Az uj parancs küldetést jelentett Máriának, s annak beteljesitéseképen a Vértanuk Királynéja nyomában megindult a szeretve szenvedni tudó keresztény anyák végeláthatatlan menetelése a Golgota felé . . . A keresztény magyar anyáké is, a mi anyáinké is . . . S látásukra egyszerre világosság támad a lelkünkben. Nem kell többé kutatnunk a mai szent evangélium értelme és magyarázata után! Krisztussal együtt az ő példájuk hirdeti ma felénk a főparancsolatot: "Szeresd a te Uradat, Istenedet teljes szivedből és teljes lelkedből és teljes elmédből. Ez a legnagyobb és első parancsolat. A második pedig hasonló ehhez: **Szeresd felebarátodat, mint tenmagadat. E két parancsolaton függ az egész törvény és a próféták**" (Máté, 22, 37—40). — Ezen a két parancsolaton, annak megértésén és megvalósitásán függ az Isten teljes kinyilatkoztatása, ó- és ujszövetség egyaránt, mert a Szentirás minden más parancsa és törvénye a szeretet parancsának folyománya és annak megvalósulását szolgálja. — De ezen a két parancson fog mulni a keresztény magyar jövő kérdése is. Mert az emberi rendszerek és megváltó elgondolások csődjében és a mesterségesen felkorbácsolt szenvedélyek pusztitó tüzében egyedül ez a szeretet parancsa rendelkezhetik majd próba-

álló kötőerővel nemcsak ember és Isten, de ember és ember, magyar és magyar között is! Hogy kellene tehát, hogy számüzött életünk minden pillanatában Szent János szavait alkalmazzuk cselekedeteink mérlegéül: "Ha valaki azt mondja: Szeretem az Istent és felebarátját gyülöli, az hazug. Mert aki nem szereti testvérét, akit lát, Istent, akit nem lát, hogyan szeretheti? És az a parancsunk van Istentől, hogy aki szereti az Istent, szeresse testvérét is". (I. 4, 20—21.)

A Hétfájdalmu Szüz és anyáink emléke hirdessék ma felénk a szeretet főparancsának összetartó, összefogó erejét! Kicsi nemzet fiai vagyunk, társtalanul és jóbarátok nélkül, elszigetelt magányosságban élünk. Szellemi és lelki értékeinkben kell tehát elsősorban keresnünk a nemzeti nagyság alapját! Épen ezért tudatában kell lennünk annak, hogy mindazok, akik honfitársaik becsületébe gázolnak, a keresztény magyar gondolat ellen is vétenek, mert a szeretet parancsának megvalósitása helyett a gyülölet bomlasztó erőinek felszabaditásán dolgoznak. Irtózzunk tehát a kétes jellemü emberektől, akik tudatos hazugságokkal és fondorlatos rágalmakkal kommunista csizmákkal taposnak mások becsületébe! Irtózzunk tőlük, és zárjuk be előttük lelkünket! Ügyesen festett álarcuk és hamisan csengő nyájasságuk mögött érezzük meg Judás csókjának dermesztő halál-hidegségét! Szájuk szeretetlen tisztátalanságában sátáni szivük tisztátalanságának bősége beszél! Szánalomraméltó embertorzói ők a magyar életnek, akik még sohasem sejtették meg a költő szavainak igazságát:

A kezet csak megfogni
szabad . . .
elereszteni vétek . . .
ellökni átok . . .
egymásba simuló kezek
tartják össze
az eget, s a világot . . .

Drága jó otthoni édesanyák, tudjuk, hogy gyilkos tőrök járják át ma keresztény sziveteket. De tudjuk azt is, hogy megpróbáltatástok nehéz óráiban egy pillanatra sem felejtitek el azt a Fájdalmas Anyát, akit szenvedései avattak minden kegyelem Közvetitőjévé. Ő, a Vértanuk Királynéja,

legyen ma segitőtök, hogy szenvedéseitek erejében összefogjátok és egymásba simitsátok a mi már-már széthulló kezeinket, s végérvényesen összefogjátok azokat a szeretet főparancsának bilincseivel . . . Ha igen, akkor ti lesztek a szétszórt családok és az egész magyar nép isteni könyörületet kiesdeklő, modern fájdalmas anyái . . . S akkor, a ti érdemeitekben bizakodva, reményteljes lélekkel énekelhetjük ma mindannyian:

Ó Mária szent Szive, csillagunk!
Vezérünk, gyámolónk, bizalmunk.
Nézz le reánk földi csatán!
Vigy fel a mennybe a harcok után.

(1953 szeptember 20.)

V.

PANNÓNIA VIRÁGOSKERTJE

"Legyetek mindannyian egy-egy fundamentumkő, egy-egy biztos oszlop a hazában: tiszták, hősök, szentek!"

MINDSZENTY JÓZSEF

A GONDVISELÉS ESZKÖZE: SZENT GELLÉRT

A két világháboru között sokszor fordultak meg külföldi vendégek Magyarországon. Különösen 1930-ban, a Szent Imre jubileumi évvel kapcsolatban, és 1938-ban, a budapesti eucharisztikus világkongresszus és Szent István király halálának 900 éves együttes megünneplése alkalmából. Visszatérve hazájukba, ezek az emberek legtöbbször szép emlékeket vittek magukkal a magyarságról: értékelték a magyar vendégszeretetet, megismerték a magyar népviselet festői szépségét, megcsodálták a magyar imádkozók áhitatos tömegét, és megsejtettek valamit a magyar misztériumból: abból a titokzatos valamiből, amely sajátságos terméke az ezeréves magyar történelemnek, a 900 éves keresztény magyar léleknek és a vérrel átitatott és megszentelt magyar földnek . . . S különösképen egy kép vésődött felejthetetlenül s kitörölhetetlenül valamennyi külföldi vendégünk emlékező lelkébe: **Szent Gellért szobra és magasba nyuló keresztje a Gellért-hegy oldalában,** festői szépségében és kifejező beszédességében . . .

1. Szent Gellért az isteni Gondviselés eszköze.

Ezek a külföldi emberek s velük együtt vidékről Budapestre került magyarjaink kutató tünődéssel álltak meg a Gellért-hegy lábánál, szemben Szent Gellért szobrával . . . S talán öntudatlanul is arra gondoltak, amit Vaszary Kolos, esztergomi érsek öntött veretezett, patinás szavakba a magyar történelem első ezerévének ünneplésekor: **"Kard szerezte, de kereszt tartotta meg a hazát"** . . . Aztán lassan elindultak felfelé, a Gellért-hegy oldalán . . . Odaálltak a szent püspök szobra mellé, s az ő éber tekintetével próbálták végignézni a sok mindenről beszélő kék Dunát, a történelmi levegőt lehelő Budapestet . . . Az ő tekintetével kutatták a budai hegyek titkait s simogatták meg a messzeségben elnyuló magyar rétek és kalászos rónák egyszerü magyarjait . . . De végül is, kutató tekintetük ujra csak visszaesett a szent püspök szobrára: sudár alakjára, be-

szédes arcára, magas homlokára s a keresztre, Krisztus keresztjére! S valamennyi tekintetben ugyanaz az egy izgató kérdés vibrált: **Mi kovácsolta bele ezt a férfiut a magyar történelembe annyira, hogy a magyar nép teljesen sajátjának vallja őt és mint magyar szenthez imádkozik hozzá?** — Kétségtelen, hogy nem vére, hiszen idegen nemzet fiaként született a világra. Egész biztos, hogy nem nyelve, mert mindvégig tolmács forditotta magyarra latin beszédeit. Ellenben Szent Gellért volt az első idegen magyar földön, akinek életalakulása megerősitette a zsenge magyar kereszténységet abban a hitében, hogy nem a véletlen, hanem **a gondviselő Isten vezette őseink hosszu ideig tartó vándorlását,** s adta nekik a Kárpátok medencéjét végleges hazául. Ugyanennek a gondviselő Istennek titokzatos vezetését vették észre Szent Gellért életében is, és éppen ezért a Mindenható ajándékának tekintették őt, az Ő küldötteként hallgatták és követték. Rokonaivá, barátaivá, testvéreivé váltak annak a gondviselő Istennek tervében, Aki titokzatosan, de következetesen István király országába torkolta Szent Gellért változatos életutját . . . Szeretnők látni, hogyan? Ime, pereg a film . . .

2. Élete.

977—980 körül született Velencében. Öt éves korában már beleszólt életébe a Gondviselés. Veszedelmes lázba esett. A gyógyulás kegyelmének kiesdeklésére szülei Isten szolgálatára szentelték, és átszállitották a Szent Györgyszigeten lévő bencés kolostorba. A gyermek rövidesen felgyógyult, és nevelői, tanitói lelkiismeretes irányitása mellett gondosan készült későbbi szerezetesi életére . . . Elvégezete tanulmányait . . . Majd a pappászentelés kegyelmében részesült . . . Alig volt 30 éves, amikor rendtársainak bizalma az egész szerzetesi közösség apátjává választotta . . . A Gondviselés hangja azonban ujra jelentkezett életében . . . A fiatal bencés apát lelkében olthatatlan vágy támadt a Szentföld látása után. Ezt a vágyat szitotta még az a gondolat is, hogy Betlehemben bőséges alkalma lett volna az Egyház legnagyobb Szentirás-forditójának és tudósának, Szent Jeromosnak a tanulmányozására. 1015 február közepén szállt hajóra . . . A gondviselő Isten utjai azonban kifürkészhetetlenek . . . Hajójuk viharba került: meglepte őket az Adriai-tenger réme, a bóra (szél), és

hajótöréstől való félelmükben kikötöttek az isztriai part közelében fekvő Szent András-szigeten. Ezen a szigeten találkozott össze Razin-nal, az akkori pannonhalmi bencés apáttal, és rajta keresztül immár negyedszer szólt bele Gellért terveibe a Gondviselés és adott hatalmas fordulatot életutjának . . . A Szentföld látásának vágyától égő Gellért Razin szavára-könyörgésére elindult Magyarország felé, hogy szent földet teremtsen a pogány magyar rögből . . . S a Gondviselés eszközeként 7 éves munkával és imádsággal elsősorban szentté nevelte Imre herceget. Később, 1030-tól kezdve egy egész egyházmegyének megszentelésén dolgozott. Mint marosvári püspöknek az volt a feladata, hogy szent földdé tegye a Tisza-Maros szögeletet is, ahol Ajtony nemzetsége sokáig kacérkodott a pogányság szellemével. De még ez sem volt elég! Gellért püspöknek meg kellett szentelnie a magyar földet! S amikor 1046 szeptember 24.-én a Vata vezetése alatt fellázadt pogányok két kerekü kordén letaszitották a mai Gellért-hegy ormáról, a mártir püspök szétfröccsent ártatlan vére magyar rögökbe szivódott fel, és a küldetés beteljesitést nyert: **mert az a föld, amelyet vértanu vér öntözött, elnyerte megváltását és szentek termőföldjévé avattatott.**

3. Az istenfélelem hirdetője.

A Gondviselésnnek ezt a titokzatos vezetését szerette meg népünk elsősorban Szent Gellértben, s tisztelte benne az Isten választott edényét. Tisztelete rajongás lett, és ez a rajongás avatta Szent Gellértet a mindenkori magyar pap eszményképévé Harsányi Lajos költői szavaival:

Atyja, ura a nagyhatáru népnek.
Kezét fogja. Isten kezébe vonja.
Ő a part. Rév. Sok kis gond méla bölcse.
És szent. Áldott legyen, mert ő nevelte
Hős fiainkat. (A magyar pap.)

S vajjon mire nevelte őket? Arra, amit leginkább nélkülözött a lobbanékony, erős szenvedélyeket magában hordó pogány magyar, s ami egyedül bizonyult a keresztény emberség szilárd alapjának: **az istenfélelemre.** Erre épitette fel Szent Imre nevelését; ezt prédikálta hiveinek, s ezt kiáltotta a kegyetlenkedő Aba Sámuel király szemébe is 1044 husvétján; de ezt hirdeti ma felénk is, akiknek uj Ajtonyokkal és uj Vatákkalt kell megküzdenünk a ke-

resztény magyar jövőért. Mindszenty hercegprimás megrázó szavaival: "Valahányszor sorsfordulón állunk, ez a nagy próféta a mi utjelzőnk. Alábukott a gyalázat kétkerekü talyigáján a hegy lábához. Most fennáll a hegyen kőbe vésett alakja . . . és rendületlenül mutatja a feszületet: "Ebben a jelben győzesz!" Megbocsátó haldoklását ebből a könyvből tanulta és ezt a könyvet tárja a gyülölettől, szeretetlenségtől, magyarirtástól megittasult világnak" (1946 október 13).

A gondviselő Isten isteni bőkezüséggel és jósággal áldotta meg a magyar nemzetet akkor, amikor a kereszténység felé fordultak őseink. Szenteket küldött hozzájuk. Kapcsolatba hozta őket Szent Béla és Mór püspökökkel, Szent Anasztáz, esztergomi érsekkel, szent életü bencés szerzetesekkel és mindenekelőtt Szent Gellért püspökkel, hogy életük és tanitásuk nyomán az istenfélelem maradandó kovásza legyen a magyar életnek. Rajtuk keresztül csendültek fel először a mai evangélium vigasztaló szavai a Krisztust kereső magyarok felé: "Bizzál fiam! Megbocsáttatnak neked büneid!" S meg is bocsáttattak mindaddig, amig mulasztásában és gyöngeségében az istenfélelem alapján közeledett magyar népünk Istenhez. — A magyar élet mai tragikus korszakában sem feledkezett meg rólunk a gondviselő Isten. Ma is támasztott uj Mórokat, uj Bélákat és uj Gellérteket Mindszenty Józsefben, Grősz Józsefben, a már vértanu Apor Vilmos püspökben, a letartóztatott vagy már ki is végzett magyar papok és magyar civil emberek százaiban és ezreiben. Az ő kezükben ujra magasra lendült Krisztus keresztje és ajkukról felénk hangzik a vigasztaló evangélium: "Bizzál fiam! Megbocsáttatnak neked büneid", ha ujra az istenfélelmet teszed életed alapjává, s ha az én Gondviselésemben keresed a keresztény magyar jövőt.

Szent Gellért ünnepe szeptember 24-ére esik. Ugyanazon a napon ünnepli Egyházunk Fogolykiváltó Boldogasszony ünnepét is. Könyörögjünk ma Istenhez, hogy hallgassa meg a magyar sirást, és szentjeinkért, vértanuinkért irgalmas könyörülettel tekintsen le ránk! Ahogyan elfogadta Szent Gellért vérét és megszentelte érte a magyar földet, fogadja el ma is vértanuink szüntelenül folyó vérét, és szabaditson ki bennünket a gonoszság fogságából!

(1953 szeptember 27.)

"SZENT IMRE HERCEG, MAGYAR IFJAK PAJZSA!"

Hazánk történelmében talán sohasem nézett a magyar ifjuság olyan kutató tekintettel Szent Imre életére és egyéniségére, mint ezekben a második világháborut követő sulyos esztendőkben. A modern megpróbáltatás testi és szellemi poklába kényszeritett magyar hivő fiatalok saját erőfeszitésük és küszködésük fényénél a Gondvisels küldötte utmutatójukra ismernek Imre hercegben. Ó, nem a liberális világ elferditett, ványadttestünek s világgyülőnek rajzolt Imréjében, hanem az életet akaró, küzdeni tudó, harcot és küzdelmet vállaló Szent Imrében, akinek példája és pajzsa meg tudja védeni az ő életüket is az elkásásodástól és a félelem tompitó, bénitó hatásától. Felismerésüket könyörgő éneklésük fejezi ki a legszebben:

Szent Imre herceg, Magyarország éke,
Szüztiszta élet legszebb példaképe;
Serdülő ifjak pajzsa, menedéke,
Könyörögj értünk!

Jó magyar népünk alighogy megtére,
Már oly szép gyöngyöt termett Árpád vére,
Hogy még az ég is óhajtozott érte.
Könyörögj értünk!

Szent Imre herceg, magyar ifjak pajzsa,
A veszélyt tőlünk karod távoltartsa,
Ne engedj jutnunk kisértésbe, bajba.
Könyörögj értünk!

1. Az ifjuság keresése a második világháboru után.

Közvetlenül Magyarország eleste után, 1945-ben, könnyü volt észrevennünk azt a pokoli törekvést, amely meghuzó-

dott a külső ujjáépités folytonos hangoztatása mögött. Azt az előre átgondolt, rendszeresen felépitett tervet, amelynek egyetlen célja **a magyar ifjuság nemzeti érzésében, erkölcsében és hitében való teljes aláaknázása és megrontása volt.** Országunknak a magyar lélek számára minden szempontból idegen, hivatlan és ránkerőszakolt urai tudatában voltak annak, hogy a háboru megnyerése és egy ország politikai és gazdasági leigázása önmagában sohasem elég egy béklyóba vert nép történelmi szellemének a kicseréléséhez. Ahhoz a hivek és lelkek cseréje is szükséges. S az is főleg az ifjuságban. Mert minden nemzet csak ifjuságában születhetik ujjá s csak benne készitheti elő a következő nemzedékek szellemi képének és világnézetének fundamentumát. A nemzetietlen, erkölcstelen és istentelen uj rendszer szellemi kovácsmühelyének atyamesterei ennek a ténynek tudatában tették a fejszét a háboruban már ugyis megtépázott magyar ifjuság hazafias érzésének, erkölcsi felfogásának és hitének a gyökerére, hogy annak megsemmisitésével elerőtlenitsék, elelvetlenitsék és ideáljaiban teljesen megtörjék a magyar jövő és feltámadás reménységét.

Ez a rideg tény ösztönözte a magyar ifjuságot arra, hogy sorsdöntő erőfeszitésében épen Szent Imrére függessze tekintetét, és tőle kapjon utmutatást a lét és nem-lét halálmesgyéjén vivott küzdelmében. Az iskola padjaiból még fiataljaink fülükbe csengtek Berzsenyi Dániel kérlelhetetlenül reális szavai:

". . . Minden ország támasza, talpköve
A tiszta erkölcs, mely ha megvész:
Róma ledül s rabigába görbed."

Ők pedig nem akarták ezt a rabigát! Tehát akarniok kellett a tiszta erkölcsöt! De nemcsak mint eszményt, a messze távolból feléjük ragyogó ideált, hanem akarniok kellett azt a tiszta erkölcsöt, amely testetöltött valóságként szentjeinkben, elsősorban Szent Imrében, nyilatkozott meg számukra. Ime, ezért fordultak mohón Imre herceghez. Hitték, hogy 900 év távlatából is meghallják eligazitó szavát. Kérdezzük tehát most, **milyen feleletet adhat Szent Imre a magyar ifjuság és minden magyar várakozására ezekben a rendkivül komor és válságos történelmi időkben?** — Válaszunk azon mulik, hogy megértjük-e vagy sem az ő szüzességi fogadalmának történeti jelentőségét? . . .

2. Szent hősiesség!

Történelmünk folyamán gondolkodók, nemzetnevelők és történetirók sokszor vetették már fel azt a kérdést, hogy Imre herceg, aki Ottó herceg halála után egyetlen örököse volt apja trónjának, tulajdonképen miért ragaszkodott szent makacssággal fogadalmának megtartásához? Egy-két évtizeddel ezelőtt még olyan vélemények is elhangzottak, hogy Szent István családfája fenntartásának és a magyar kereszténységnek érdekében Imre hercegnek egyenesen kötelessége lett volna egyházi feletteseihez fordulnia és tőlük fogadalmának feloldását kérnie. Kétségtelenül megtehette volna ezt. S korának példái mutatják, hogy ilyen irányu kérése bizonyára meghallgatásra is talált volna. Imre herceg azonban távolabbra nézett, s a királyi ház örökösödési problémája helyett azt tartotta szem előtt, amivel mindörökre leginkább vélte szolgálni nemzetét. Mi lebegett hát az ő távolbalátó szeme előtt?

Szent Imre közvetlen közelről látta atyjának, Szent István királynak küzdelmét a kereszténység meggyökeresztetéséért és az egész magyar nép megtérítéséért. Tanuja volt azoknak a harcoknak is, amelyeket saját pogány véreivel kellett megvivnia a szent királynak. Látta népének tömeges megkeresztelését és figyelte magyar véreink lelki átalakulási folyamatát. De valószinüleg épen ez volt az a pont, amely jogos aggodalommal tölthette el ifju lelkét. Pogány szellemü őseink, lehet, hogy csak egy vallási keretet láttak a kereszténységben, amely hasznosnak bizonyulhatott nemzeti életük végleges rögzitésében, a nélkül, hogy felismerték volna annak természetfeletti erőforrásait is. A megváltás gondolata és Krisztus kegyelmeinek valósága a szentségekben mint igazságok szerepeltek számukra, amelyeket hinniök kellett, a helyett, hogy az uj keresztény élet lelki energiáiként pogány szellemük és szenvedélyeik leküzdésére tudatosan használták volna azokat. Imre herceg valami rendkivül nagy dolgot akart cselekedni népéért. Bizonyitani akarta véreinek, hogy mire képes az ember, ha szabadakaratával együttmüködik Isten kegyelmével; de bizonyitani akarta azt is, hogy a kereszténység elfogadása csak akkor lesz értékké egy nép számára, ha a nép egyedei megértik, hogy kereszténynek lenni állandó hősiességet, állandó küzdenitudást jelent a jobb és tökéletesebb felé.

Ezért tette szüzességi fogadalmát. Ezért mondott le vele olyan örömökről, amelyeket Isten teremtett az ember számára. Saját maga példáját állitotta oda népe és a mindenkori magyarság elé, hogy hirdesse vele a hősiesség, az egyéni áldozat szükségét a magyar kereszténység életében.

Ez a hősiesség, ez nyerte meg a magyar ifjuság figyelmét ezekben a kegyetlenül küzdelmes években. Az egyénnek néma, senki által sem ismert hősiessége, amelynek hivatása azonban a nemzet kereszténységének megmentése és energiáinak kiaknázása. Ez a hősiesség és kereszténységünkért való küzdeni tudás kell, hogy átjárja a mi lelkünket is, akik csak az emigrációban tudjuk megünnepelni Szent Imre ünnepét. Amikor ez a hősiesség kihal a magyar lelkekből, a magyar kereszténység nem tud többé nemzetmentő Imréket kitermelni soraiból, s ezzel csak a pogány szellemhez és a pogány erkölcsökhöz való visszatérését bizonyitaná . . .

3. A hősiesség lelki hatalom.

Szent Imre életrajzában gyönyörü legenda mutat rá hősies fogadalmának értékére. Egy Konrád nevü lovagról beszél a legendairó, aki nagy büneinek megbánására Rómába zarándokol s a Szentatyától kéri a feloldozást. A Szentatya azonban megtagadja azt, és kezét bilincsekbe verve, zarándokutra küldi a szentek sirjaihoz. Akkor nyeri majd el büneinek bocsánatát, ha valamely szentnek a sirjánál a bilincsek lepattannak kezéről. Konrád járja a világot . . . Végül is eljut Szent István sirjához . . . Hiába! A szent király intelmére végül is Szent Imre sirjánál mormolja el bünbánó könyörgését . . . S hosszu évek fájdalmas zarándoklása után az ő sirjánál pattannak le kezéről rettenetes büneinek bilincsei . . .

Amig a külföldi és otthoni magyarság áldozatokkal tud küzdeni kereszténységünkért a nemzeti érzés, erkölcsi élet és mélységes hit ápolásában, addig mi is hihetjük, hogy mulasztásaink és büneink, valamint mostani fájdalmas életünk bilincsei lehullanak majd a magyar kezekről nemzetünk áldozatának, Szent Imre hercegnek közbenjárására. Könyörögjünk azért hozzá:

Ó, szállj közénk s tanitsd meg hitből élni
Hazám reményét, zsenge fijait!
Tudjon szeretni, türni és remélni

S tisztelni Isten szent parancsait.
Remegve féltse s védje mindhalálig
A tisztaságot, lelke kellemét.
Ereje vész s koldusszegényre válik,
Ha ezt a kincset tőle elvevék.

Legyen keresztény, telve lángolással!
Legyen, maradjon a kereszt hive;
Ne szégyelje gyáva szemhunyással,
De vallja bátran ajka és szive!
Nagy őseinknek ez volt szent erénye,
Ez tette naggyá ezt a nemzetet,
Ez gyujta mindig kétségek ködébe
Reményfakasztó szép szövétneket.

Szent Imre herceg, vedd hát szent kegyedbe
Hazám reményét, zsenge ifjait!
S amit ma szivből küld hozzád esengve,
Hallgasd meg áldón hő fohászait!
Ó szállj közénk, erősitsd gyöngeségünk,
Szivünk ha csügged, légy jó gyámola!
Hogy hit-honért halálig hiven éljünk,
Segits meg erre s el ne hagyj soha!

(Szemlér Ferenc: Szent Imre ünnepén.)

(1953 november 8.)

SZENT LÁSZLÓ KIRÁLY

Tegnap, junius 27.-én, odahaza, Magyarországon paptestvéreink Szent László magyar királyról olvasták a papi zsolozsmát és róla mondották a szentmisét. Béke időben, amikor még szabad volt keresztény naptárokat nyomatni, László-napot ült ilyenkor az aratásra készülő magyarság. Bizonyára családi szentmisével és közös áldozással ott, ahol a szent király nevét viselte a családfő, az édesapa. Egy pillanatra sem kételkedünk abban, hogy kegyes László király emléke ma talán jobban ott él népünk tudatában, mint valaha, még akkor is, ha nem is csendülhet fel magyarjaink ajkán a közismert László-napi ének. Hitükben megtépázva, eszményeikben meggyalázva, bizonyára sirva könyörögték az Ég felé:

Sziklahitü László, ki nem ismersz félelmet,
Légy ereje, pajzsa gyenge szivü népednek:
Ingadozó lelkek, sok csapással vertek
Tőled kérnek védelmet.

Emberölő harcban a Gonosznak ártottál,
Isten erejével sikra hitért szállottál,
Fergeteges vészben, rendületlen, épen
Égi jelül állottál.

1. László, az eszménykép . . .

Ennek a bizakodó László-napi éneknek a magyarázata tulajdonképen az a tény, amelyet Prohászka Ottokár olyan találóan állapitott meg Szent Lászlóról: a szent király "szivén ragadta meg a nemzetet" (Elmélkedések az Evangéliumról, V. kiadás 718.) A szivén? S vajjon miért? Ő megadja a feleletet is: azért, mert "a magyar eszmény Lászlóban lett kereszténnyé és szentté" (U. o. 717). Ime, nekünk, keresztény magyaroknak ezt sohasem volna sza-

bad elfelejtenünk! Lászlóban lett kereszténnyé és szentté a magyar eszmény.

Minden népnek vannak eszményei, ideáljai; s egy nép szívéhez csak az tud hozzáférkőzni, aki magáévá teszi a népnek eszményeit. A tizenegyedik század derekán — Szent István halálától, 1038-tól, Szent László uralkodásának kezdetéig, 1077-ig — pártviszályok és belső küzdelmek uralták a magyar helyzetet. Válság elé nézett nemcsak Szent István királysága, de válság elé nézett a még csak rövid életü magyar kereszténység is. A pogány magyarság nagy tömegei ugyanis sokszor csak felső nyomásra, királyuk vagy uraik parancsára keresztelkedtek meg Szent István korában. De nem tették kereszténnyé vagy nem engedték kereszténnyé lenni lelküket. S amikor a belső harc folytán negyven év alatt nyolcszor cserélt gazdát a királyi trón, a pogány szokások után vágyó pogány magyar lélek megpróbálta felszámolni a kereszténységet . . . Megpróbálta, de csak addig, amig nem László lett a királya . . .

Lászlóban, a daliás hősben s a vitéz harcosban végül is megtalálta pogány eszményeinek keresztény megtestesitőjét, s megértette, hogy a kereszténység nemcsak lemondás és önmegtagadás; nemcsak megbocsájtás és önzetlenség hirdetése; nem is csak uj igazságok tanitása és tanulása; hanem mindenek előtt természetfeletti erőforrás, magasabb eszményekért való állandó harc és küzdelem, nemesitése az egyes embernek, s azon keresztül a család és a nemzeti közösség erősitése és fejlesztése. "Szent László nem tanit; ő nem apostol; de ő küzd, harcol s győz a kereszténységért" (U. o.) Ezt látja a még pogány szellemü, szilaj magyar, s vajjon kell-e ennél vonzóbb eszmény neki? Ezt a kereszténységet keresi! Ezt akarja! S ime, a magyar eszmények megkeresztelésén át az egyház végérvnyesen bevonul a magyar nép életébe . . .

2. Eszmény ma is!

Csodálkozhatunk-e akkor azon, ha a tizenegyedik század megpróbáltatásainál sokkal sulyosabb belső válságát átélő mai magyar népünk is a félelmet nem ismerő, "sziklahitü" Lászlóhoz könyörög, hogy ő legyen ereje és pajzsa azoknak a "sok csapással vert" otthoniaknak, akiknek megtépázott lelke talán néha-néha hajlanék az ingadozás felé? Ők is "emberölő harc"-ban kell, hogy sikra

szálljanak hitükért, érthető tehát, ha ebben a mai "fergeteges vészben" a keresztény magyar eszmény megtestesitőjére, Szent Lászlóra tekintenek, aki "rendületlen, épen", Isten biztos segitségének égi jeléül áll előttük.

S ugyanakkor, mi, a nagy világban szétszórt gyökértelen magyarok ne feledjük, hogy ma is a hit és a kereszténység mérkőzik a pogánysággal és a magyartalan hazafiatlansággal. Ebben a mérkőzésben nekünk is megvan elvégzendő feladatunk. Prohászka szavaival: "Gyomláljuk, szántsuk, müveljük Szent László példájára a keresztény életet" (U. o. 719). Gyomláljuk ki önmagunkból mindazt, ami nem keresztény és nem magyar, ami elválaszt magyart és magyart, s ami megnemértést vagy gyülöletet szül! Emlékszünk a mai szentmise leckéjére, Péter apostol I. levelének 3. fejezetére? Halljuk csak ujra! ". . . legyetek mindnyájan egyetértők, együttérzők, a testvériség szeretői . . . nem viszonozván rosszat a rosszal, sem szidalmat szidalommal, hanem inkább áldást mondván; mert arra vagytok hivatva, hogy az áldást örökségül birjátok. Mert aki az életet akarja szeretni és jó napokat látni, fékezze nyelvét a rossztól és ajkai ne szóljanak álnokságot. Forduljon el a gonosztól és cselekedjék jót; keresse a békét és kövesse azt. Mert az Ur szemei az igazakon és fülei az ő könyörgéseikre hallgatnak . . ." (3, 8—12).

S végül, neveljük és ápoljuk magunkban az egyházias gondolkodást és érzést! Ma, junius 28.-án, a két apostolfejedelem, Péter és Pál ünnepének hajnalán, emlékezzünk meg arról, hogy ennek az érzésnek megteremtésére hogyan adta Szent László az első magyar szenteket népének akkor, amikor 1083 augusztus 15.-én kieszközölte István király, Imre herceg és Gellért püspök szenttéavatását. Az ő, valamennyi szentünk és vértanunk érdemét felidézve és felajánlva, ma különösen imádkozzunk azért, hogy a gondviselő Isten támasszon uj Szent Lászlót nekünk, aki majd ujra egybekovácsolja mindazt, ami keresztény és magyar; aki rendet teremt a mostani felfordulásban és pusztulásban, s megtanitja népét a társadalmi együttélés alaptörvényének, az "enyém-tied"-nek tiszteletben tartására!

E világi élet a remények sirhalma,
Te elébed száll fel nemzetednek siralma.
Utmutató fényünk, téged adott nékünk
Az Uristen irgalma.

Most világok dőlnek, nemzedékek romolnak
Ezeréves bástyák repedezve omolnak.
Csüggedésre válasz: Szentkirály, te állasz
Égrenéző oromnak . . .

(1953 junius 28.)

SZENT ERZSÉBET A SZENTSÉG HIRDETŐJE

November 19.-én, pontosan délután ½4-kor lesz hat éve annak, hogy öt napos hosszu és fárasztó ut után — Jugoszlávián és Olaszországon keresztül —, zuhogó esőben megérkeztem Svájcnak Fribourg nevü városába. Csöngettem az ottani ferences kolostor ajtaján. Az ajtó megnyilt: Isten hozta, Atya! A kapus testvér felvezetett a kolostor előljárójához, s egy-két percen belül maga a házfőnök mutatott be az Atyáknak és Testvéreknek. Svájciak, franciák, németek és olaszok . . . Különböző nevek és különböző karakterek . . . Azonban mind meg akarta örvendeztetni a hazátlanul maradt vándort, s szinte egyszerre mondották: "Isten hozta, Atya! Épen Szent Erzsébet ünnepe van ma! Éljen Magyarország! Szent István és Szent Erzsébet országa! . . ."

Mondanom sem kell, hogy azon az esős, komor svájci délutánon megtelt a szemem könnyel . . . Idegen emberek között a jóérzés, vigasztalás és nemes büszkeség könnye csillogott szememben. Rájuk néztem, nekik adtam meleg kézszoritást, lelkem azonban otthon járt, és enyéimhez beszélt: Szegény kis ország, te árva és szenvedő magyar! De boldog és büszke is lehetsz, hogy szenteket adott neked az Isten, s hogy szenteidről ismer téged a külföld! . . . — Igen, az első örömteljes fénysugár idegenben! A hazátlanság és egyedüllét nehéz pillanatában . . . Szent Erzsébet nevének csengése idegen ajkakon . . .

Magyarországi Szent Erzsébet . . . Ez a csodálatos név elég ahhoz, hogy felidézzen egy szenvedésben és munkában megérett, megszentelődött életet . . . Mert ha hüen akarjuk jellemezni **Szent Erzsébetünket,** azt kell mondanunk, hogy **ő a folytonos szenvedés és állandó kötelességteljesités hőse és szentje.**

1. A szenvedés hőse.

A XIII-ik század gyermeke. Azé a századé, amely nagy

szenteket adott az Egyháznak . . . Alig négy éves, amikor, a kor szokásainak megfelelően, szülei már eljegyzik Erzsébetet . . . Jövendőbeli apósa udvarába kerül, Wartburg várába, Thüringiába . . . A szinjátszás, hangversenyek és mulatság kinálta öröm és szórakozás közepette szeme korán megakad a jobbágyokon, akiknek alig van betevő falatjuk . . . S ahogyan nő és fejlődik, ugy bontakozik szépséges lelke és jóságos szive is . . . Korán megérlelődik benne a gondolat, hogy **neki önkéntes áldozattá kell válnia mások büneiért! . . .** S ezt a hivatást öntudatosan vállalja.

Önkéntelenül is a mai szent evangélium szavaira kell gondolnunk: "Hasonló a mennyek országa a mustármaghoz, melyet vevén az ember, elvete földjébe; mely kisebb ugyan minden magnál, mikor pedig felnő, nagyobb minden veteménynél és fává lészen . . ." (Máté 13, 31—32). Erzsébet lelkének az önkéntes szenvedés lett a mustármagja. A szenvedés, amely az átlag ember szemében kicsinek és értéktelennek látszik. Amely azonban a lelki tökéletesség és életszentség hatalmas fájává fejlődött őbenne.

Ebbe a fejlődésbe belejátszott a jövendőbeli anyós kegyetlensége épenugy, mint édesapjának, II. Endrének saját népével vivott belháboruja. De még inkább belejátszott férjének, Lajosnak, boldog házasságuk hatodik évében bekövetkezett korai halála, s azt követőleg az Erzsébetre várt sok-sok megaláztatás és üldöztetés . . . De ő nem törődött azzal, hogy várát el kellett hagynia. Három kicsi gyermekével disznóólban huzta meg magát éjtszakára, de a keresztet nem utasitotta vissza. A mustármagnak fejlődnie kellett . . . S micsoda csodálatos fává fejlődött! Erzsébetünk lett a középkor keresztény női eszményének a megtestesitője! — 24 éves korában, 1231 november 17.-én szólitotta magához az Ur, s négy évre rá, 1235 május 26.-án már szentjeink sorába iktatta Egyházunk. Tisztelete azóta sem szünt meg. Otthon és külföldön kórházak és szociális intézmények viselik nevét és sokak áhitata hirdeti életszentségének nagyságát.

2. Szent Erzsébet még a szeretetnek és a kötelességteljesitésnek is a szentje.

A szenvedni-tudás mellett ez a lelki készsége adta meg neki a kiegyensulyozott benső élet biztonságát. — Rajongó szeretetének és kötelességteljesitésének szentélyévé avatta

családi otthonát: megszentelte azt férje és gyermekei iránt táplált hitvesi és anyai szeretetével. — Rajongó szeretetében kiváló helyet biztositott mindkét hazájának: Magyarországnak és Thüringiának, s személyes áldozataival óhajtotta szolgálni jobb jövőjüket. De ennek a csodálatos szeretetnek köréből nem kapcsolta ki azokat sem, akik a világ elhagyatottjai és megvetettjei voltak: a szegényeket és betegeket . . . Hogyan is tehette volna! Hiszen nemcsak kortársa, de követője is volt a szeretet apostolának, Assziszi Szent Ferencnek. Életének utolsó éveit ferences harmadik rendi nővérként élte le és buzgóságával csodálatos hüséggel mintázta bele lelkébe Szent Ferenc erényeit. Oly annyira, hogy Ferenc, tiszteletének jeléül, saját szerzetes köpönyegét küldte el Erzsébetünknek ajándékba. S a magyar királyleány, Thüringia őrgrófjának a felesége, Assziszi Ferenc megkopott köpönyegét viselve járt nyomdokában és életével, tetteivel hirdette szeretetét.

3. A szenvedés Isten tervében.

Ne kérdezzük ma, hogy miért küldött Isten annyi megpróbáltatást Erzsébetre? Isten nem emberi gondolatokban gondolkozik. Hanem isteni eszmékben és méretekben mindent az örökkévalóság értékében lát. Tudja, hogy az eredeti bün következményeként, minden emberben **egy szent és egy bünös** rejtőzik . . . S Gondviselésével oda akar hatni, hogy kemény és következetes munkával az ember megbénitsa önmagában a bünöst és felszabaditsa, megerősitse, kifejlessze a szentet . . . Ehhez állandó feszültség kell a lélekben: a szenvedés és öröm, a külső sötétség és a belső diadal, az emberi gyöngeségnek és a kegyelem erejének a feszültsége! Ezeken a feszültségeken keresztül Isten dolgozik a lélekben . . . Az állandó napsütés el- és kiszáritaná a rózsát. Az állandó esőzés viszont elrohasztaná gyökerét . . . Napsugárra s esőre, a rózsának mindkettőre szüksége van, de mindkettőt csak életfejlődésének törvényszerüsége szerint igényli . . . Erzsébet életében is Isten tartotta egyensulyban a derü és boru összetevőit. De mindig Erzsébet lelkifejlődésének törvényszerüsége szerint . . . Nem engedte vele elfeledni, hogy Ő nemcsak vele van, hanem benne is van: életének a Krisztus élete másának kell lennie! S Erzsébet azzá is lett! Mennyire ráillenek Szent Pál szavai, a mai szent leckében: ". . . szüntelenül gondolunk

Istenünk és Atyánk előtt a mi Urunkban, Jézus Krisztusban való hitetek munkájára, szeretetetek művére és türő reménységtekre, és tudjuk, testvérek, kiket az Isten szeret, hogy ti választottak vagytok . . . És ti követőink lettetek és az Urei, elfogadtátok az igét sok szorongatás közt a Szentlélek örömével. **Ekként példakép lettetek minden hivő előtt . . .** Az Istenben való hitetek eljutott mindenhová, hogy szükségtelen is arról beszélnünk". (I. Tesszalonikaiakhoz irt levél 1, 3—8.)

Igen, Erzsébet példakép lett minden hivő előtt . . . Megszentelte a magyar fajtát, a magyar vért, a magyar sorsot, a magyar fájdalmat és szenvedést . . . S mindezzel azt akarta szolgálni, hogy a szent és ne a bünös bontakozzék ki a magyar lelkekből . . . Vagy egyszerübben talán ugy fejezhetnénk ezt ki, hogy példájával arra akarta megtanitani népének fiait, hogy **szenteket lássanak egymásban, ne pedig bünösöket!** Szenteket, Szent Pál leveleinek értelmében, akik ugyanannak a Krisztusnak követésére vállalkoznak! . . . Szenteket, akiket ugyanannak a Krisztusnak egyetlen és azonos szeretete kapcsol egybe! . . . S szenteket, akik ennek a szeretetnek ápolásával akarják szebbé és boldogabbá tenni a magyar földet! . . .

Szenteket látni egymásban, a szomszédban, a másik magyarban, az ellenfélben vagy ellenségben! Ez Erzsébet legfontosabb tanitása, melyet ma felénk, az emigráció magyarsága felé hirdet . . . Önként vagy kényszerből elmenekültünk hazánkból azért, mert szabadulni akartunk a terrortól, a külső megfélemlitéstől. Kijöttünk Amerikába, a szabadság földjére, hol saját magunk tapasztalhatjuk a gondolat-, sajtó- és szólásszabadság valóságát. Megborzadva vesszük azonban észre, hogy az otthoni rendőr terror helyett itt a szellemi terror uralja a magyar berkeket. Magyar nem mer a magyar előtt őszintén nyilatkozni. Állandóan formuláznia kell gondolatait, nehogy megértsék vagy félreértsék azokat! . . . Kik? Azok, akik az élők és holtak biráiként kezelik önmagukat minden magyar ügyben és megmozdulásban! A szellemi bénitók és megnemértés vagy civódás rendezők . . . A suttogók és megszólók, esetleg rágalmazók tábora . . . Akiknek "éber őrködése" miatt meddőségre van kárhoztatva az emigráció magyarsága . . .

Szent Erzsébetünk, te, ki egész életedet arra szentelted, hogy testvért, barátot, szentet láss még idegen és ellen-

séges embertársaidban is, tanits meg bennünket, magyar véreidet, arra, hogy mi is szentet lássunk minden magyarban, aki az igazság és szeretet jegyében küzd a keresztény Magyarország jobb jövőjéért.

(1953 november 15.)

MAGYAR PÜSPÖK — MAGYAR ÉLET

New York-i, Passaic-i, Bridgeport-i és Trenton-i katolikus magyar testvéreink ma tartják meg szokásos évi templombucsujukat és ünneplik Szent István királyt, mint templomuk védőszentjét. — Ezek a magyar egyházközségek, valamennyi magyar plébániával együtt itt Amerikában, amerikai püspökök kormányzása alatt állnak, mert itt ők a katolikus Egyház hivatalos képviselői és az egyházi joghatóság birtokosai. Az amerikai magyar egyházközségek megalapitói azonban otthoni magyar egyházmegyékből szakadtak ki. Talán éppen azokból, amelyeket még maga Szent István alapitott és szervezett meg: Esztergom, Kalocsa, Marosvár-Csanád, Veszprém, Győr, Pécs, Nyitra, Eger és Vác és az erdélyi püspökség füződnek a szent király nevéhez. — Ha figyelembe vesszük azt a rendkivüli szorgoskodást, amellyel Szent István a püspökségek megalapitására és az egyházmegyék megszervezésére törekedett, ma bizonyára felvetődik bennünk a kérdés: **Hogyan kapcsolódnak a püspökségek a keresztény katolikus magyar élethez Szent István elgondolásában és a magyar történelemben? Mi az ő hivatásuk a keresztény magyar gondolat fenntartásában?**

1. A püspök lelki hatalma.

Szent István mindenekelőtt tisztában volt a püspökségek jelentőségével és fontosságával a keresztény hit fenntartása és ápolása szempontjából. Tudta azt, hogy a katolikus egyházban azokat a férfiakat nevezzük püspököknek, akik az egyházirend legmagasabb fokán állnak és hivatalukkal járó joghatósággal, mint az apostolok utódai, kormányoznak egy-egy egyházmegyét. Kormányzásuk a hármas püspöki lelki hatalomnak: **a megszentelőnek, a tanitónak és a kormányzónak** területeit öleli fel. Ezt a hármas lelki hatalmat isteni jogon, azaz Krisztus megbizásából, és mindig a pápával való közösségben, egyetértésben gyakorolják.

A püspökök kötelességei ebből a hármas hatalomból folynak. **Megszentelő hatalmuknál fogva,** a püspökök szentelik fel a papokat, szolgáltatják ki a bérmálás szentségét, és szentelik meg azokat az olajokat, amelyeket a keresztségnél, bérmálásnál és a szent kenet szentségénél használ Egyházunk. Hasonlóképen, ők adják meg a papoknak a joghatóságot az igehirdetésre, gyóntatásra és a házasságok megáldására. — **Tanító és kormányzó hatalmuk révén** pedig a jó pásztor kötelességét teljesitik: a katolikus tanitás és fegyelem szempontjából gondosan vigyáznak a nyájra, azokra a hivekre, akik egyházmegyéjüket alkotják. Ők a fej, akiktől valamennyien függünk és akiknek engedelmességgel tartozunk. Ezt fejezi ki a magyar "püspök" elnevezés is, mely görög eredetijének megfelelően, őrt, vigyázót, pásztort jelent. — A püspökök főségi helyzetét az egyes egyházmegyékben a székesegyházak, a katedrálisok jellemzik. Ezek az ugynevezett "anya-templomok", mig az egyes egyházmegyék többi templomai és kápolnái a székesegyházak "leányaiként" szerepelnek.

2. A püspökök nemzeti hivatása.

Szent István király tisztában volt a katolikus püspökök feladataival és hármas lelki hatalmuk jelentőségével a hit megőrzésének szempontjából. De ugyanakkor tisztában volt azzal is, hogy tőlük rendkivüli nemzeti szolgálatokat is várhat. Ilyen irányu várakozását a leghatározottabban talán fiához, Imre herceghez intézett Intelmei-ben juttatta kifejezésre. "A királyi palotában — irja — bizonyára a második helyen áll a vallás után az egyház, melynek elsőben a mi fejünk, Krisztus hinté magvát" s "a királyi méltóság a harmadik helyet a főpapoknak adja, **akik nélkül nem állhatnak fenn a királyok és országok, mert őket rendelte Isten az emberi nemnek őrizőkül".** (Hóman—Szekfü: Magyar Történet, I., 197.)

Nem szeretném, ha valaki is félreértene, azt gondolván, hogy politikai izzel idéztem Szent István szavait. Nem! De igenis meg akartam mutatni azt, hogy a keresztény Magyarország megalapitója hogyan gondolkozott a püspöki méltóságról nemzeti vonatkozásabn is. **Egy keresztény ország csak addig állhat fenn, amig hamisitatlan keresztény elvek érvényesülnek az ország vezetőinek és népének karakterében és életében, s ameddig ezek az elvek a nemzeti**

élet legféltettebb kincsét képezik. Ezeknek az elveknek átadásában s megőrzésében pedig — a nemzedékek folytonos hullámzásában és kicserélődésében — az Egyház állandóságát képviselő és az egyházmegyéket kormányzó püspökök játszák a főszerepet.

S ha felütjük ezeréves történelmünk lapjait, csodálattal látjuk, hogy nemzeti létünk sorsdöntő fázisaiban a gondviselő Isten mindig küldött egy-egy magyar püspököt a szentistváni kereszténység és magyarság összetartozásának bizonyitására.

a.) Szent Gellért.

A szent király halálát követő zavargásokban, 1046 szeptember 24.-én halt vértanuhalált a velencei származásu Szent Gellért, csanádi (marosvári) püspök, hogy mártirvéréből továbbvirágozhassék a zsenge magyar kereszténység. Keresztény történelmünk közvetlen kezdetén ő volt az, akiben a hármas püspöki hatalom nagyságát életszentségének szépségében szemlélhette magyar népünk. 1015-ben érkezett Pécsre, 1023-ig Szent Imre nevelését irányitotta szorgos gondoskodással és rendkivüli képzettséggel. 1030-tól pedig Csanád püspökeként müködött egészen haláláig. Szobrát a Gellért-hegyen, Budán, állitotta fel a hálás magyar nemzet, hogy őrködő tekintete és magasba emelt keresztje mindig hirdesse a kereszténység gyökérszerü szükségességét a Kárpátok medencéjében.

b.) Tomori Pál.

Amikor a XV-ik században a mohamedán törökök pusztitó erővel döngették már a keresztény Magyarország déli kapuit, 1475 táján megszületett egy gyermek, akit Tomori Pál néven ismer a magyar történelem. Nagyszerü karaktere, magyar hüsége és megbizhatósága biztositéka volt hazája önzetlen szolgálatának. Fogarasi várnagy lett, s ebben a minőségében a déli határok védelméről kellett gondoskodnia a törökökkel szemben. Két jegyesének váratlan halála után követte Isten hivó szavát s belépett Assziszi Szent Ferenc rendjébe. Később, a pápa kifejezett parancsára, el kellett fogadnia a kalocsai érsekséget, a király pedig a déli főkapitányságot bizta rá. — Tomori Pál, kalocsai érsekben a hármas püspöki hatalom gyakorlásához

kapcsolódott a haza védelme, kettős irányban: **anyagi áldozatain keresztül,** amennyiben érseksége jövedelmét teljesen hazája védelmére forditotta; és **hadvezéri nagyságán keresztül,** amellyel az ország határait védelmezte. Élete 1526-ban zárult le, a mohácsi csatában. Mint életében, halálában is a keresztény Magyarország ügyét szolgálta és hirdette. — Történelmünk "a mohácsi nemzedék legnemesebb alakja"-ként emlékezik meg róla.

c.) Pázmány Péter.

De a haza védelme mellett a magyar kultura szolgálata is megtalálta rendkivüli képviselőjét püspökeink sorában. A Gondviselés ajándékaként 1570-ben, Nagyváradon, született meg Pázmány Péter. 1587-ben belépett a jezsuita rendbe, ahol később mint egyetemi tanár, tankönyviró, papnevelő, hitvitázó és izes-beszédü szónok müködött. 1616-ban lett Esztergom érseke, 1629-ben pedig biboros.

Pázmány Péter, irodalmi munkásságán kivül is, végérvényesen beleirta nevét a magyar kultura történetébe, amikor — 1635-ben — megalapitotta a nagyszombati tudományegyetemet. Benne, a hármas püspöki hatalom s a biborosi méltóság mellett, a magyar kultura egyik legnagyobb megteremtőjét és ápolóját csodálja a magyar nemzet.

d.) Prohászka Ottokár.

Amikor a legujabb időkben vajudtak már a szociális kérdések, s a magyar munkás is eligazitó hangokat keresett az első világháborut megelőző és az azt követő zavaros időkben, uj apostolt kapott a magyar föld Prohászka Ottokár személyében. 1858 október 10.-én született Nyitrán. Tanulmányainak elvégzése után 22 évig tanitotta és nevelte Esztergom papnövendékeit. De nevelte ugyanakkor a magyar népet is irásaival, lelkigyakorlataival és szárnyaló szentbeszédeivel. Az ő nevéhez füződik népe gondolkodóinak kiszabaditása a mult század racionalista-liberális hitközömbösségéből. Szellemi ivelésének határköveit könyvei alkotják: Isten és a világ ((1893), A diadalmas világnézet (1903), Elmélkedések az evangéliumról (1908), A háboru lelke, Kultura és terror, stb. . . . 1905-ben Székesfehérvárnak lett püspöke. S ő, aki a püspöki székben is mindig szegény, igénytelen, közvetlen és adakozó maradt, XIII.

Leó pápa szociális körlevelének (Rerum Novarum) szellemében a szociális gondolkozás és a magyar munkásság evangéliumi apostola lett. Bár egész lényével Istenén csüggött, szeme meglátta a társadalmi eltolódásokat is, és rájuk irányitotta a keresztény magyarság figyelmét. Ő maga püspöki és már előbb tanári jövedelmét szinte kizárólag szeretet-tevékenységre forditotta. — Prohászka püspökben tehát — a hármas hatalom gyakorlása mellett — ismét uj szint kapott a szentistváni magyar kereszténység: **a korának hangját és igényeit meghalló szociális apostol bizonyitotta a krisztusi tanitás életrevalóságát a modern magyar ember számára.**

e.) Mindszenty József.

Amikor a budapesti egyetemi templom kedvelt szószékéről elszólitotta őt az Ur 1927 április 2.-án, talán senki sem gondolt arra, hogy már közöttünk élt egy akkor alig 35 éves, egyszerü, parasztcsaládból származott magyar pap, akire még Prohászkáénál is nagyobb küldetés beteljesitése várt. Közöttünk élt Mindszenty József, a Szent István-i keresztény magyar gondolat legmodernebb megtestesitője. — Zalaegerszeg és a veszprémi püspökség jelentenek fontos megállókat életében. De csak megállókat. Történelmi küldetésének csucsára akkor érkezett el, amikor mint az ország első főpapja, esztergomi érsek, elmondotta primási beköszöntőjét 1945 október 7.-én. "Ha Isten-Atyánk és Mária-Anyánk segit — hirdette —, **akarok lenni népem lelkiismerete,** hivatott ébresztőként kopogtatok lelketek ajtaján, a föltetsző tévelyek ellenében az örök igazságokat közvetitem népemmel és nemzetemmel. Ébresztgetem nemzetünk megszentelt hagyományait, amelyek nélkül egyesek talán igen, de a nemzet nem élhet." És lett valóban népe lelkiismerete, lett hivatott ébresztő, akiben kifejezést nyert a Szent István-i gondolat. "Legerősebb oszlopa a magyarságnak a katolikus hit — mondotta 1946 november 28.-án, Budapesten —, legyetek büszkék és rendületlenül katolikusok. Ez a két szárnya legyen a ti lelketeknek és valahányszor imádság száll el ajkatokról, mindig foglaljatok bele minden magyar embert, határon innen, határon tul és a ti szivetekben legyen ott minden magyarnak a fájdalma és kinszenvedése. Ebből a nagy, magyar fájdalomegységből ne engedjetek soha senkinek a kedvéért!" —

Amikor Mindszenty József, biboros-érsek, 1948 karácsony másnapján börtönbe került nemzete és Egyháza ügyéért egyformán, egyszer és mindenkorra bebizonyitotta, hogy a magyar főpapnak — hármas hatalma gyakorlása mellett — mindig sajátságos nemzeti küldetése is van.

Szent Gellért, Tomori Pál, Pázmány Péter, Prohászka Ottokár és Mindszenty József egy-egy szikra a keresztény magyar szellemből. Függesszük ma rájuk tekintetünket, és tanuljuk meg hármas püspöki hatalmuk és nemzeti érzésük tiszteletét. Nemcsak püspökök, de példás hazafiak is ők, akik mindig a kereszténység és magyarság felbonthatatlan szövetségéről és erejéről beszélnek.

Milyen boldog lehetsz, te, árva magyar nép, hogy ilyen püspökeid vannak, s különösen, hogy ilyen Mindszenty Józseffel dicsekedhetel! Függeszd rá tekintetedet, acélos vonásain csiszold jellemedet! Csókold meg, lélekben, megbilincselt felszentelt kezét, és az ő lelkének lángoló ihletével tedd magadévá te is Szent István örökségét! Ha az ő hitével hiszel a kereszténység és magyarság elválaszthatatlan egységében, meglátod, az ő áldása kisér még a messze Amerikában is.

(1953 augusztus 23.)

VI.

A KERESZTÉNY HÁZASSÁGI ESZMÉNY

"Ragaszkodunk a szentségi házasság által megszentelt apai és anyai eszményhez. Ragaszkodunk a családi közös imádsághoz és mindenhez, ami a családi életet meleggé és erőssé teszi."

MINDSZENTY JÓZSEF

A HÁZASSÁGI SZENTSÉGBŐL FAKADÓ ÉLETKÖZÖSSÉG

Vízkereszt ünnepén a papi zsolozsmának egyik antifónája így mutatta be az Ur Krisztust: "Három csodával felékesített szentséges napot ülünk máma: ma vezette a csillag a bölcseket a jászolhoz; ma változott borrá a víz a (kánai) menyegzőn; ma keresztelte meg János a Krisztust a Jordánban, hogy megmentsen bennünket. Alleluja." — Ezzel a hármas eseménnyel mutatkozik be az Ur Krisztus az emberiségnek az Egyház szertartásaiban. Ezzel nyilvánítja ki önmagát az Istent kereső királyoknak, az örvendező uj házasoknak, az üdvösséget keresőknek és bennük az egész emberiségnek, hogy felsorakoztasson maga mögé mindenkit; mert Ő mindenkinek a megváltását akarja. Vízkereszt ünnepével tehát a karácsonyi Kisded mint követendő Krisztus lép elénk, aki igényt tart arra, hogy életünk mestere és alakitó, megszentelő művésze legyen.

Nekünk is ennek az isteni Mesternek és Művésznek tanitását és példáját kell kifejezésre juttatnunk életünkben, ezért a mai elmélkedéssel megkezdjük a keresztény élet átfogó szemléletét az alapvető hitigazságok fényében. S mivel ma a Szentcsalád ünnepét üli Egyházunk, méltó és igazságos, hogy mi is az Isten elgondolta, keresztény családra irányitsuk figyelmünket.

1. A házasság alapjelentése.

A család a legalapvetőbb és legtermészetesebb **emberi közösség,** amely sejtszerü jellegével gyökerét képezi minden egyéb **társadalmi** fejlődésnek és alakulatnak. Ennek a sejtszerü közösségnek alkotó elemei a szülők és a gyermekek; törvényes kerete pedig a házasság intézménye. Ha a házasságot tisztán csak emberi szempontból szemléljük is, könnyen felismerhetjük annak létalapját: a férfinek és nőnek testi-lelki egymáshoz való rendeltségét, valamint azt az egészen egyedülálló szeretetet, amely a házasság

motorjaként összefüzi, egységbe vonja őket. Ezért mondotta már a római jog a házasságról, hogy az **"a lehetséges legteljesebb életközösség"**, amely fennállhat egy férfi és egy nő között. Hozzá hasonlót nem találunk és nem is találhatunk. Mert minden más közösségben **valami**, tehát a társuló, szövetkező feleken kivül álló valóságos vagy látszólagos érték elérése vagy megvalósitása hozza össze és tartja együtt az embereket. A házasság pedig azokat az embereket kapcsolja össze, akik **egymásnak, egymásért és egymással** akarják leélni az életüket olyan formában, hogy egy kizárólagos, csak kettejük között fennálló, én-te tipusu házassági közösséget létesitenek. Épen ezért kölcsönös szeretetük nem rajtuk kivül eső valamire, hanem az egymásban felismert legszemélyesebb értékekre irányul. A házasságnak ez az egyedülálló és különleges közösségi jellege kifejezésre jut és elismerést nyer a mindennapi életben, a férj és feleség kizárólagos kapcsolatában; gazdasági szempontból, a közös háztartásban; vallási, erkölcsi és kulturális téren, egymás kölcsönös segitésében; társadalmi vonalon pedig ugyanannak a névnek viselésében, valamint a házastársakat megillető különleges jogok elismerésében és védelmében.

2. A házasság szentség.

Mindezt a gondolkodó, józan ész állapitja meg a házasságról. Mi azonban nemcsak józan emberek, hanem keresztények is vagyunk, s mint ilyenek, a házasságot keresztény síkon is szemléljük. Már pedig, keresztény szempontból, a házasság szentség, szentségileg megpecsételt életközösség, amely Jézus Krisztus rendelkezése értelmében kegyelmet jelent s közöl. A keresztény házasság is szerződés marad tehát, olyan szerződés, amely természetfeletti erőt biztosit a házassági állapot és a benne jelentkező terhek viseléséhez.

A.) Szent az ószövetségben.

A Szentirás semmi kétséget sem hagy arra vonatkozólag, hogy a teremtő Isten szentnek gondolta el s mint ilyet akarta a házasság intézményét; sem pedig arra vonatkozólag, hogy az Ur Krisztus valóban szentséggé tette azt az ujszövetségben. — Az ember teremtéstörténetének leirásából — Mózes első könyvének 1. és 2. fejezete — világos

mindenekelőtt az, hogy a **házasság Isten alapitása.** "Meg is teremté az Isten az embert; — olvassuk az 1, 27-ben — a maga képére, az Isten képére teremtette, **férfiunak és asszonynak teremtette.** És **megáldá őket** az Isten, és mondá: Szaporodjatok, sokasodjatok, s töltsétek be a földet . . . És látá az Isten, hogy mindaz, amit alkotott, **felette jó volt"** (1, 27—31). Ez a szent szöveg három fontos dologra mutat rá világosan: a. — Isten kezdettől fogva egymást kiegészitő férfinek és nőnek gondolta el az embert a maga képére és hasonlatosságára. b. — Mint egymásra utalt férfit és nőt áldotta meg őket és adta nekik a szaporodás parancsát. És végül c. — ebben a rendeltetésükben is felette jónak, tehát szentnek találta elgondolását és alkotását. — Ez a szentirási szöveg egyben bizonyitja nekünk azt is, hogy a teremtő Isten elgondolása mindjárt a kezdetkezdetén vallási cél szolgálatába állitotta a házasságot; azt akarta vele, hogy az Ő képmására teremtett ember Vele együtt közremüködjék teremtői munkájában, az embernek, az Isten képének sokszorositásában.

A házasságnak ez az isteni elgondolása nem változott meg az eredeti bün elkövetésével sem. Sőt, épen a vigasztalanság sötét pillanataiban nyert az megerősitést Isten részéről azáltal, hogy az eljövendő Megváltó is egy asszonytól volt születendő. Ez a vigasztaló tény szolgáltatta az okot Ádámnak arra, hogy feleségét épen Évának, azaz, életnek nevezze el. Ezzel juttatta legszebben kifejezésre azt, hogy igenis a házasság volt hivatva keretül szolgálni Isten emberteremtő tervei megvalósulásához, egyrészt; a Megváltó megtestesüléséhez, másrészt.

B.) Szentség az ujszövetségben.

A házasság szent volta maradandó nyomokat hagyott az egész ószövetségi kinyilatkoztatásban. Teljes szépségében azonban csak akkor ragyogott fel igazán, amikor az Ur Krisztus tanitásában visszanyerte eredeti eszményi magasságát. "Nem olvastátok, — kérdi Máténál 19, 4—6-ban, — hogy aki az embert teremtette, kezdettől fogva férfinek és asszonynak teremtette őket? És mondá: Ennek okáért elhagyja az ember atyját és anyját és feleségéhez ragaszkodik és ketten lesznek egy testben. Tehát már nem két test lesz, hanem egyet képeznek. Ennélfogva amit Isten összekötött, ember el ne válassza." — Hogy a férfinek

és nőnek hogyan kell kiformálniok ezt az Isten akarta egységet, Szent Pál efezusi levelének 5.-ik fejezete magyarázza meg: "Férjek, — irja — szeressétek feleségteket, miként Krisztus is szerette az Egyházat és önmagát adta érette avégett, hogy megszentelje és megtisztitsa a viz fürdőjében az élet igéjével s dicsővé tegye magának az Egyházat, hogy sem szeplő, sem ránc, sem más efféle ne legyen rajta, hanem legyen szent és szeplőtelen. Szintugy a férfiak is ugy szeressék feleségüket, mint önnön testüket. Aki szereti feleségét, önmagát szereti. Hiszen soha senki sem gyülöli a testét, sőt ellenkezőleg, táplálja és ápolja, akárcsak Krisztus az Egyházat; mert mi az ő testének tagja vagyunk, az ő husából és csontjaiból valók. Ezért az ember elhagyja atyját és anyját, és a feleségéhez ragaszkodik, és ketten lesznek egy test. Nagy titok ez; én pedig Krisztusra és az Egyházra nézve mondom" (5, 25—32.). — Ez a csodálatos hasonlat nyit rá legjobbon a keresztény házasság tartalmára és mélységes jelentésére. Mert ha a férj s feleség kapcsolatához hasonlitja Szent Pál Krisztusnak és az ő Egyházának egységét és egymásért, egymásban való életét, akkor nyilvánvaló, hogy a keresztény házasságnak is teljesen természetfeletti tájékozódásunak kell lennie születésében, fennmaradásában és a teremtő Istennel való tudatos, felelősségteljes közremüködésben. Szent Pál szavai értelmében, a keresztény nő és férfi, mint Krisztus titokzatos testének tagjai pecsételik meg életszövetségüket a szentség erejével, hogy házasságukban s gyermekeikben birtokosai és munkálói lehessenek azoknak a természetfeletti kegyelmeknek, amelyek Krisztus testében, az Egyházban áramlanak feléjük, hogy Isten akarata szerint vállalják és teljesitsék uj kötelességeiket.

Az Ur Isten és az emberiséget oktató Ur Krisztus azért rajzolt meg ilyen határozott keretet a házasság számára, hogy az ne az emberi szenvedélyt, hanem a teremtés és üdvözités terveit szolgálja. A gyermeknek csak ilyen keretben van helye, mert csak ilyen keretben őrizheti meg lelkének isteni képmását és Krisztus testében való tagságát. Következésképen, a házasság csak igy válik a családi szentély gyökerévé és az egyházi, valamint az emberi társadalom épitő sejtjévé. — Kell, hogy ezt az igazságot mélyen lelkébe vésse ma minden keresztény ember, aki hisz abban, hogy a sátán és földi csatlósai nem tudják végleg

megbénitani a kereszténységet. Kb. száz évvel ezelőtt egy szent életü apáca, Emmerich Katalin, azt mondotta, hogy a XX.-ik század a gyökerében istentelen, a gyökerében állati és a gyökerében sátáni embernek lesz a százada. Nem kétséges, hogy sok helyen és sok vonatkozásban valóra vált már ez a szomoru jóslat. De az sem kétséges, hogy a mai szülők gyermekei csak akkor válnak majd maguk is istentelenné, állativá és sátánivá, ha a romlottság levegőjét szivják magukba már otthon, a családban, ahol pedig Isten gondolatának valósulását kellene felismerniök a szülőkben, a családi közösségben, és annak alapjában, a házasságban. Az irgalmas Isten őrizzen meg bennünket attól, hogy a társadalom sejtjét képező család a gonoszság szellemének váljék intézményes terjesztőjévé.

(1954 január 10.

A FELBONTHATATLAN HÁZASSÁG

Ha tehetném, szeretnék most megjelenni otthonaitokban, s megfigyelni arcotokat, annak minden rezdülését és árnyalatát, amint ezt az elmlkedést hallgatjátok. Megfognám és összefüzném kezeteket, épen ugy, mint ahogyan egy, két, tiz, huszonöt vagy ötven évvel ezelőtt összekötötte azokat a benneteket esketö pap stólája . . . S megkérnélek benneteket, hogy mondjátok utánam az Oltáriszentség előtt tett és az Egyház tekintélyével megerősitett ünnepélyes eskütöket. Emlékeztek még rá?

Isten engem ugy segéljen!
Nagyasszonyunk, a Szeplőtelen Szüz Mária,
És Istennek minden szentjei,
Hogy ezt a leányt (ezt a férfit) szeretem,
Szeretvén magamhoz veszem feleségül,
(szeretvén hozzá megyek feleségül),
Istennek rendelése szerint,
A keresztény Anyaszentegyháznak szokása szerint,
És hogy őt el nem hagyom
Holtomiglan-holtáiglan,
Semminemü viszontagságában!
Isten engem ugy segéljen!

1. Az eskü jelentése.

Igen, abban az ünnepélyes pillanatban, ha szabad igy mondanom, ti magatok szabtatok határt Isten segitségének. Ti magatok jelentettétek ki, hogy csak annyiban fogjátok megérdemelni áldását, amennyiben hüségesek maradtok ünnepélyes eskütökhöz. S ennek bizonyitására a földi tanukon kivül még égiekre is hivatkoztatok: Nagyasszonyunkra, a Szeplőtelen Szüz Máriára és Isten minden szentjére . . . Tanukat akartatok, hogy hivatkozhassatok majd rájuk! Tanukat ebben a világban, az Egyházat képviselő papban és az esküvőtökön veletek örvendező embe-

rekben; és tanukat akartatok a másvilágban Isten szentjeiben . . . Miért? Azért, mert rendkivüli dolgokra tettetek ünnepélyes esküvel igéretet. Bizonyitani akartátok elsősorban azt, hogy házasságtokat **Istennek rendelése és a keresztény Anyaszentegyház szokása szerint kötöttétek meg.** Azután pedig bizonyitani akartátok azt is, hogy **Isten és az Egyház rendelkezéseit kötelezőknek ismertétek el nemcsak házasságkötéstek szertartására, de házaséletetek egész mivoltára és egész életetekre vonatkozólag is.** Ezért jelentettétek ki határozottan és feltétel nélkül, hogy **az élet semminemü viszontagságában el nem hagyjátok egymást, hanem hüségesek maradtok egymáshoz halálotok pillanatáig.** — Emlékeztek még eskütökre? Ha igen, hogy lehet az, hogy az élet alakulása közben esetleg már megtagadtátok vagy megtagadjátok annak kötelező voltát, és elviselhetetlenül keménynek és embertelennek bélyegzitek a házasság felbonthatatlanságának törvényét? Pedig ha őszintén lelketekbe néztek, magatok is tudjátok, hogy a házasságnak felbonthatatlannak **kell** lennie, egyrészt, annak természetéből, másrészt pedig a Szentirásnak rá vonatkozó tanitásából kifolyólag.

2. A felbonthatatlanságot megköveteli a házasság természete

Mit mutat a házasság természete? — Két ember között fennálló egészen különleges és egyedülálló egységet, amelynek célja a születendő gyermekek javának, valamint a házastársak hüséges és kölcsönös támogatásának a jelen és a jövő életre való biztositása. Kérdem most már, megtörténhetne-e ez akkor, ha nem **épen** a házasság felbonthatatlanságára alapitódna és épitődne fel a családi közösség? Határozottan nem! Hol részesülnének a gyermekek az apai és anyai nevelés együttes hatásában; hol tanulnák meg a szülők tiszteletét és szeretetét? Hol tennék magukévá annak szükségességét, hogy az isteni, egyházi és állami törvényeknek engedelmeskedniök kell, amikor magának a családnak törvényei is az uj férj, az uj feleség és az előálló uj helyzetek következtében állandóan hullámzásban lennének? Sehol! Igen, sehol! Ellenben nagyon korán megtanulnának más valamit. Azt a szomoru igazságot, hogy ők és az ő érdekeik a legkevésbbé fontosak az uj apukák vagy uj anyukák elképzeléseiben . . .

De a házasság felbonthatósága esetén mindjárt a kezdetkezdetén zátonyra jutna a házastársak hüségének és kölcsönös támogatásának biztos tudata is. Minden emberben van egy bizonyos foku kisértő gyöngeség, szeszélyesség. A házastársakban is. Ha tehát azzal a tudattal kellene állandóan küszködniök, hogy nem tudják, mikor borul majd fel házasságuk akár az egyik, akár a másik fél állhatatlansága vagy gyöngesége következtében, a feltétlen bizalom helyét könnyen átvenné a szeretetet megfojtó féltékenység, gyanusitás és állandó aggodalmaskodás érzése. Következésképen gyökerében gyöngülne meg az a lelki egység, amely minden házastársi együttmüködésnek nélkülözhetetlen kelléke és feltétele. — De ezenkivül és ezen tul, ha a házasság felbontása bármilyen okból is lehetséges volna, hányszor kellene szomoruan megállapitanunk, hogy a házassági eskü megcsufolásaként, az egyik fél épen akkor hagyná el a másikat, amikor az leginkább rászorulna a testi-lelki támogatásra. Gondoljunk csak pl. váratlan és sulyos megbetegedésekre, az elszegényedés, a rokkantság szörnyü körülményeire vagy a szerencsétlenségek okozta szellemi vagy testi bénultságokra. Szabadulni-akarás helyett pont ilyenkor kellene a házastársaknak megemlékezniök esküjükről: Holtomiglan-holtáiglan, semminemü viszontagságában őt el nem hagyom! Isten engem ugy segéljen!

3. Megköveteli a Szentirás is.

De, a házasság mivolta és természete mellett még a szentirás is a felbonthatatlanságot tanitja. Még pedig határozottan és félreérthetetlenül!

Üssük csak fel Márk evangéliumának 10.-ik fejezetét! A farizeusok ismét kisértik az Urat. Szeretnék Őt megfogni tanitásában, s épen ezért felvetik neki a nehéz kérdést: "Szabad-e a férfinek elbocsátani feleségét? Ő pedig felelvén, mondá nekik: Mit parancsolt nektek Mózes? Kik mondák: Mózes megengedte váláslevél irása mellett az elbocsátást. Felelvén Jézus, mondá nekik: A ti szivetek keménysége miatt irta nektek e parancsot; de a teremtés kezdetén férfivá és nővé alkotta őket az Isten. Annak okáért az ember elhagyja atyját és anyját, és feleségéhez ragaszkodik, és a kettő egy testté leszen. Ennélfogva már nem ketten vannak, hanem egy test. Amit tehát Isten egybekötött, ember el ne válassza. És odahaza tanitványai ismét

megkérdezték őt, ugyanezen dolog felől. És mondá nekik: Aki elbocsájtja feleségét és mást veszen, házasságtöréssel vét ellene. És ha az asszony elhagyja férjét és máshoz megyen, házasságot tör" (10, 2—12.). — Ezek a krisztusi igék iratták Szent Pállal is az első korintusi levél 7.-ik fejezetének 10.-ik versében a következő parancsszerü tanitást: "Azoknak pedig, kik házasságban élnek, nem én parancsolom, hanem az Ur, hogy a feleség a férjétől el ne váljék; ha pedig elválik, maradjon házasság nélkül, vagy béküljön meg férjével. A férfi se bocsássa el feleségét."

Sem az Ur Krisztus, sem Szent Pál nem emlit semmiféle körülményt. Nem beszélnek sem az együttlakás kellemetlenségeiről, sem elhidegülésről, sem házasságtörésről. Hanem egyszerüen, félreérthetetlen világossággal kimondják, hogy minden érvényes házasság belsőleg felbonthatatlan, azaz, a házasfelek maguk sohasem bonthatják fel azt. Még akkor sem, ha az imént emlitett szomoru és tragikus körülmények előfordulnának. Ezekkel a szentirási helyekkel teljesen egybehangzik Máté evangéliuma is (5, 32 és 19, 9), azzal az engedménnyel kibővitve, hogy házasságtörés esetén az ártatlan félnek jogában áll külön élnie a bünt elkövető élettársától.

Ha most ott volnék lakástokban, szemetek rezdülése és homlokotok redői mögött olvasni tudnám ki nem mondott gondolataitokat. Igazatok van, nem gyerekjáték a házasság fölbonthatatlanságának kérlelhetetlenül kemény tanitása. Igazatok van abban is, hogy ez egyéni kálváriákat és tragédiákat is jelenthet emberek számára. Csak ott tévedtek sokszor, hogy részekre szabdaljátok az életet, és tetszéstek szerint szeretnétek válogatni benne. Örömet akartok szomoruság nélkül, segitőt szeretnétek áldozatok nélkül, Krisztust kivántok törvények nélkül és feltámadást Kálvária nélkül. Pedig az életet nem lehet felosztani! Ellenben lehet megszentelni Annak nevében és erejében, aki igy biztatott bennünket a teljes élet szolgálatára: "Aki utánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye fel keresztjét és kövessen engem.' '

Amikor boldogtalan házastársakkal beszélgetek és panaszaikat hallgatom, mindig eszembejut Pázmány Péter sulyos megjegyzése: "A házasság a legszigorubb szerzetesrend." S kérdem magamban, vajjon ki feledkezett el az üdvös önfegyelmezésnek időben való alkalmazásáról? A

férj? Vagy a feleség? Vagy talán mindkettő? De akármelyikük tette is, vádlókká állitotta maga köré mindazokat, akik tanui voltak egykor szentségi esküjének. A földi és az égi tanukat! Hogy élete minden pillanatában érezze, hogy "amit Isten összekötött, ember el nem választhat"! Ő sem! S ő különösen nem, mert ezt az igát önként vállalta magára akkor, amikor annak még minden terhe édesnek és könnyünek látszott. — Fogjátok hát meg egymás kezét! Az élet viszontagságában is! S akkor elmondhatjátok, hogy "Isten engem ugy segéljen!"

(1954 január 17.)

A HÁZAS EGYÜTTÉLÉS PROBLÉMÁJA

Lehetséges, hogy a házasság felbonthatatlanságáról elmélkedve, többek lelkéből kikivánkozott az apostolok keserü sóhaja: "Ha igy van az ember dolga a feleséggel, nem érdemes megházasodni" (Máté 19, 10). Első pillanatra még a tanitványok is nagyon nehéznek találták Urunk törvényét. Nem értették meg mindjárt, hogy miért kellene az embernek magára vállalnia a házasság rabságát, ha soha többé nem tud szabadulni tőle. Nem volna tehát okosabb dolog teljesen nőtlennek maradni és igy mentesülni a házasság esetleges terheitől, kockázataitól és viszálykodásaitól? Az Ur Krisztus felelete azonban valószinüleg nagyon lehütötte őket elhamarkodott következtetésük levonásáért. "Nem mindenki fogja fel ezt az igét — mondotta —, hanem akiknek megadatott. Mert vannak férfiatlanok, akik anyjuk méhéből ugy születtek; és vannak férfiatlanok, kiket az emberek tettek azzá; és vannak férfiatlanok, kik magukat teszik férfiatlanná a mennyek országáért. Aki fel tudja fogni, fogja fel" (19, 11—12). — Mintha csak azt mondotta volna neki: Nem azért hirdettem meg a felbonthatatlanságot, hogy elriasszam az embereket a házasságtól, hanem, hogy megértessem velük annak komolyságát és szentségét. A nőtlen állapot azoknak való, akik Istenért és a mennyek országáért vállalkoznak arra; akik fel tudják fogni jelentőségét, mert megadatott nekik a kegyelem annak megértésére és beteljesitésére. Rajtuk kivül csak az tartózkodjék a házasságtól, aki születésénél fogva alkalmatlan arra vagy akit alkalmatlanná tettek külső beavatkozások!

1. Kell-e nősülni?

Urunk szavai alapján tisztázást nyert itt két alapvető kérdés. Az egyik: Bármennyire is emelkedjék az ugynevezett agglegények száma, Isten csak három állapotot törvényesitett az általa teremtett ember számára: **a házas-**

ságot, az Isten országáért vállalt házasságnélküliséget és az önkénytelen, tehát kényszer házasságnélküliséget. De soha sehol sem szentesitette azt a házasságnélküliséget, amelynek egyetlen és kizárólagos oka az áldozatoktól menekülő, önző embernek önmaga keresése és önmagába fordult önszeretete.

2. Felbonthatatlanság és nehézség.

Másodszor: Az Ur Krisztus rámutatott arra, hogy bármilyen törvénynek, tehát a házasság törvényének megértése is, csak akkor adatik meg nekünk, ha Isten szemével nézzük azt. Ha szándékának megfelelően az isteni törvényt tesszük az általunk önkéntesen választott életforma szilárd alapjává. S épen ez az a szempont, amelyet minden embernek kitörölhetetlenül lelkébe kell vésnie, ha el akarja kerülni a mindennapi élet zátonyait és zsákutcáit. Rosszra hajló természetünknél fogva mi nagyon hajlamosak vagyunk arra, hogy hibák, bünök, mulasztások és visszaélések gyógyitását ugy keressük, hogy statisztikára, szokásra hivatkozva, törvényesiteni próbáljuk magukat a hibákat. Igy pl. ha arról olvasunk, hogy itt Amerikában kb. minden harmadik házasság felbomlik, és hogy más országokban is igen emelkedett a válások száma az utóbbi évtizedekben, könnyen hajlunk arra a fonák következtetésre, hogy a házassági bajok megoldása érdekében nem a felek felé kell szigoruságot hirdetnünk, hanem intézményesen a kötelék lazitására és az arra vonatkozó törvények enyhitésére kell törekednünk. Micsoda fából vaskarika gondolkozás ez! Elemezzük csak kissé! Tegyük föl, hogy a statisztika megállapitja, hogy ezekben a modern időkben igen sok gyermek nem tartja be a szülői tisztelet parancsát. Mi legyen a baj orvossága? Töröljük el a negyedik parancsot! Lopnak az emberek? Töröljük el a hetedik parancsot! Rágalmaznak? Nem kell a nyolcadik parancsolat! Igen sokan nem imádkoznak, nem tisztelik Istent, nem mennek templomba? Hogy még a kötelezettséget se érezzék erre vonatkozólag, vegyük tudatlanra — de intézményesen! — az első három parancsolatot! Ugy-e, fejünket csóváljuk erre, s ugy gondoljuk, hogy kissé továbbmentünk a kelleténél a következtetésben? Igazunk van! De hogyha mindezt nem hagyjuk helyben az imént emlitett parancsokkal kapcsolatban, hogy lehet az, hogy mindenestül elfogadjuk ezt

a fonák gondolkodást akkor, amikor a házasság kerül szóba? Talán elfelejtjük, hogy Isten nem is egy, hanem három parancsot iktatott tizparancsolatába a házas- és a családi élet védelmére, a negyediket, hatodikat és a kilencedik parancsot? Ha pedig nem felejtjük el, gondoljunk Krisztus Urunk imént idézett szavaira, és próbáljuk meg mi is Isten szemével nézni a házasságot és annak törvényeit!

3. Biztositékok.

Hogy ez megtörténjék, a katolikus embernek tudnia kell, hogy a házastársi boldogság titka a feltétel nélkül való, kölcsönös önátadásban rejlik. Amig a felvilágosultságra, fejlődésre, modernségre hivatkozó emberek állandóan jogokról beszélnek a házasságban, és szüntelenül csak azt a szempontot kutatják, hogy mit ad nekik a házasság, a katolikus embernek azt kell kérdeznie önmagától, hogy mit ad ő a házasságban? Mit tud felajánlani? Milyen személyes értéket, mekkora hüséget, és milyen foku szeretet? Ha ez az alapszemlélet megvan, akkor a házastársak megtalálták azt az evangéliumi sziklát, amelyre felhuzhatják a minden fajta viharral dacoló házasság-épület megdönthetetlen falait. Ezek pedig a következők:

a) — A szerelemből kifejlődő és teljes egyenlőséget hirdető **barátság.** Két embernek olyan irányu és mértékü egymáshoz való átalakulása, hogy a legteljesebb és a leghüségesebb segitőt találják meg egymásban. Ezt az egymáshoz és egymásba növést nagyszerüen kifejezi már a Szentirás az ember teremtésének leirásával. Az Isten Ádámból, az ő oldalbordájából, s nem független agyagból teremtette meg Éva testét. És Szent Ágoston az egyenlőségből kifejlődő barátságra célozva, remekül füzte hozzá magyarázatul: Nem az első ember fejéből alkotta Isten Évát, nehogy feje legyen; nem is lábából, nehogy szolgája legyen; hanem oldalából, hogy vele egyenrangu fél legyen! — Ezt a barátságot, mivel az a léleknek lélekhez való bensőséges kapcsolatát jelenti, a házasság szentségi jellege biztositja a leghatásosabban.

b) — **A szolgálat.** Az Isten gondolatát valósitó keresztény házasok szüntelenül megemlékeznek Szent Pál szaváról, hogy a férjeknek ugy kell szeretniök feleségüket,

mint ahogyan Krisztus szereti az Ő Egyházát. Tőle tanulják meg a nagylelkü szolgálni-akarást, az önzetlenségből fakadó tiszteletet és a minden helyzetben diadalmaskodó türni-tudást. Ugy is mondhatjuk, hogy a szolgálat szelleme neveli rá őket az egymással szemben tanusitott alázat akarására és értékelésére. Annak a jegyében alkalmazzák életükre Szent Pál tanitását, a rómaiakhoz irt levél 12, 21.-ből: "Ne hagyd magad legyőzni a rossztól, te győzd le a rosszat jóval". — Továbbá, ez a szolgálati szellem tartja állandóan ébren bennük Isten kegyelmének szükségességét. Mert amikor egymás készséges szolgálatának szentelik egyéni életüket, szolgálni akarják Istent és az Ő örök terveit is. Épen ezért Isten képezi házaséletük sulypontját.

c) — **Kölcsönös szeretetük zálogát és kötelékük erősségét találják meg gyermekeikben.** A Szentháromság élete tanitja meg őket arra, hogy ahogyan az Atyának és Fiunak kölcsönös szeretete maga a Szentlélek Isten, ugy az ő életükben is a maradandó szeretetnek kifejezése a gyermek, hogy benne ők maguk szülessenek ujjá a szeretet hömpölygésében.

Nagyon meglepő és mélyértelmü megnyilatkozást olvastam nem régiben. Egy kiváló, angol születésü, de ma már amerikai állampolgárról, George Shearing-ről van szó, aki, mint bizonyára sokan tudják, születése után alig pár héttel megvakult. Azok közül, akik szeretik muzsikáját, sokan felajánlották már neki egészséges szemüket, hogy láthasson. Ő hálásan megköszönte, de mindig visszautasitotta a nagylelküséget. Boldognak érzi magát az életben, hozzászokott a vaksághoz, és nem tudja, miért kellene azon változtatnia. Sokan megkérdezték már tőle, hogy vajjon nem szeretné látni feleségét sem? Nem kiváncsi arra, hogy barna-e vagy szőke? Ime, a felelete, szószerinti idézetben: "Feleségem nagyon boldoggá tett engem attól a pillanattól kezdve, amikor egy szörnyü londoni bombázás alatt az óvóhelyen találkoztunk. Gyermekemnek bölcs édesanyja ő és nagyon jó háziasszony. Okosan használja fel pénzünket. Jókedvü akkor is, ha kedvetlen vagyok, és gondosan ápol, amikor megbetegszem. A szivemben csodálatos képet őrzök róla. S épen ezért nem gondolom, hogy valami többletet is jelenthetne számomra az, hogy szőke-e ő vagy barna." — Őrizzetek csodálatosan szép képet, eszményi, természet-

feletti szépségü képet a házasságról! Olyan képet, amilyent Isten teremtő jókedvében álmodott meg róla! Onnan sugározzon a fény kölcsönös önátadástokra! Onnan jöjjön a soha el nem haló biztatás épitő barátságotokra, szolgálatotokra és teremtő szeretetetekre! S meglátjátok, akkor mindvégig csodálatosan szép képet fogtok őrizni szivetekben egymásról is.

(1954 január 24.)

AZ ÉDESANYA LELKE

Anyák napján különös szeretettel kondul meg a szív harangja minden keresztény emberben . . . "Bim-bam"-ot csilingel a romlatlan gyermek szivben, amely köszöntő versikében, illatos virágcsokorban, kedves ajándékban vagy forró csókban dobban össze a számára mindent jelentő édesanya szerető szivével . . . "Bim-bam"-ot, a hála énekét zugja a felnőttek köszöntésében, akik anyák napján nem röstellik bevallani, hogy sohasem képesek a szeretet adójának lerovására édesanyjukkal szemben . . . S "bim-bam"-ot, a fájdalom harangját konditja meg mindazokban, akiknek jelenlét helyett csak emlékezést jelent már az anyák napja . . . Emlékezést a temetőben pihenő vagy az otthon maradt, de ott is gyermekeiért aggódó édesanyai szivre . . .

S milyen csodálatos, hogy a mai napon mégis egybekondul valamennyi szivharang, és messze csengőn, a kedves ének büvös hangján hirdeti, hogy "ünnepnap van!"

1. Lényével Istent hirdeti.

Ünnepnap van! De, miért? — Ha az Ég megáldott azzal a kegyelemmel, hogy jó anyáddal együtthallgathatod ezt az elmélkedést, függeszd rá tekintetedet! Az ő jóságos szeméből kiolvashatod a feleletet. Mert mindenegyes keresztény anya, aki hivatása magaslatán teljesiti be életét, az anyaság szentségének is fönséges kinyilatkoztatása a ma s a holnap számára! Azt hirdeti, hogy **az édesanya mindenekelőtt Isten képviselete a családban.** Magán viseli a természetfeletti nemesség jegyét. Arra lett teremtve, hogy rendkivüli erényeivel, az áldozathozatal szeretetével, önmagának övéiben és övéiért történő elhervadásában állandóan kiutaljon ebből a világból. Hogy lényével örök felkiáltó jel legyen azok számára, akiket neki kell felnevelnie s megtartania Isten számára. S ebből a szempontból nyugodtan mondhatjuk, hogy az anyai lélek a **legszebb istenbizonyiték** az ember számára.

Sokszor még a pogányok is megsejtették ezt, s regékben, mondákban keresték a titok nyitját. Pl. "amikor Vismu — a hindu rege szerint — meg akarta teremteni a nőt, sokat törte a fejét. Aztán igy oldotta meg (a kérdést). Vette a nád karcsuságát és hajlékonyságát, a virág szépségét, a fü remegését, a levél finomságát a napsugár vidámságát, a tüz melegét, a felhők könnyét, a szarka csörgsét, a gerlice turbékolását és mindebből (együtt) alkotta az asszonyt". (Mindszenty: Az édesanya, III. k., 11.)

A pogány képzelet azonban nem nőhette tul önmagát. Kezdetleges, anyagi fogalmakat alkotott Istenről. Nem ismerte fel az anyag és a szellem különbségét. És épen ezért az anyai lélek magyarázatának sem találhatta meg igazi nyitját. A kinyilatkoztatásnak kellett jönnie, hogy a költői elgondoláson tul az önmagát közlő Isten szeretetének jegyét ismerje fel az ember anyai méltóságában.

Éva megteremtésével mindenkorra munkatársává avatta Isten az asszonyt. Részesévé tette teremtői hatalmának. Értelmet adományozott neki gondolatainak és utjainak fürkészésére. S főleg isteni jóságának bőségéből szeretetet öntött a lelkébe, hogy női mivoltának kiteljesitését az önmagát kiárasztó anyaságban találja meg . . . Ezt az anyaságot illeti meg az igazi dicséret! S valóban, a Példabeszédek könyve a kinyilatkoztató Isten tekintélyével hirdeti az első fejezetben: "Erő és ékesség a ruhája . . . Bölcseségre nyitja száját, és nyelvén jóságos tanitás vagyon. Szemmel tartja házanépe utjait, és nem eszi a tunyaság kenyerét. Kiállnak fiai és boldogan hirdetik, a férje is magasztalja: "Sok nő gyüjtött már vagyont, de te tultettél valamenynyin!" A kedvesség csal, a szépség mulandó, de az istenfélő asszony dicséretet érdemel! Adjatok neki keze gyümölcséből, és tettei dicsérjék őt a kapuknál!" (25—31.)

Az anyaság legszebb dicsérete azonban mégis a Szent Szüz kiválasztottságában érte el legnagyobb magaslatát. Mióta ő ott állt egyszülött Fiának keresztje alatt, az önmagát kiárasztó anyai szeretet ábrázolása végérvényesen a kereszthez kapcsolódott. Fönséges egyszerüséggel mutatott erre rá Mindszenty biboros Az édesanya cimü, immár világhires könyvében. "Amikor virágokkal átfont keresztet látok — irja —, azt gondolom: Ime, a nő életének kifejezője, a rózsákkal fedett kereszt. A nő élete, hivatása: nem rózsa egészen, de nem is kereszt csupán. Együtt mind a

kettő. Ennyit jelent: élni másokért, a mások boldogságában keresni a magáét a lemondások utján." (U. o. 25.)

Mi hát az édesanya? Valóban az önmagát kiárasztó Isten képviselete, szeretetének állandó folytatója és hirdetője a családban! Lassan vagy gyorsan fogyó, de folyton égő szeretet-gyertya, hogy lángjáról fények gyulladhassanak gyermekeiben . . . Szent tüz, mely Isten szikráját hordozza, hogy soha ki ne hüljön a föld és soha be ne fagyjon az emberi sziv . . .

2. A történelem őrzője.

De társadalmi, nemzeti vonatkozásban is óriási feladat hárul az édesanyára. **Ő a történelem őrzője!** Belőle születik és az ő képére formálódik az a nemzedék, amely kapcsolatot teremt a mult és a jövő között, és biztositja egy nemzet megszentelt eszményeinek érvényben maradását. Ismét Mindszenty biborost kell itt idéznem. "A férfi kiadja erejét a saját munkájában — irja —, a nő nem; ő tovább adja erejét. A férfi elhasználódik saját munkájában, a nő átmegy a jövő nemzedékbe. Az egyes nő azért tovább él, mint az egyes férfi. A férfi képviseli a pillanatnyi jelent, a nő a nemzedéket. A férfi a szikla, amelyen az idő áll, a nő a hullám, amely a sziklát viszi tovább. A nő jelenti az általánosat, a férfi a személyt. A nő nem tulajdonképeni müködő, hanem az együttmüködő és együttalkotó. A nő adja a rendithetetlen bizonyosságot, hogy nemcsak látható oszlop, de láthatatlan oszlop is tartja és hordozza a világot." (U. o. 12.; Gertrud von le Fort: Die ewige Frau.)

Keresztény magyar édesanyák! Ti mindannyian ilyen láthatatlan, rendithetetlen oszlopai vagytok a keresztény magyar életnek. Munkátokról csak kevesen tudnak talán. Esetleg senki sem. De lelketek mélyén ti érzitek, hogy mit és mennyit tettetek azért, hogy gyermekeitek lelkébe átültethessétek mindazt, amit szentnek és magyarnak tartottatok. Ma, anyák napján, ebben a megnyugtató tudatban találjátok édes vigasztalástokat!

Én csak ebben a kettős ragyogásban tudom szemlélni a keresztény magyar anyát. Számomra ő mindig Isten képviseletét és a magyar történelem őrzőjét jelenti a családban. Mert ha nem, nem hiszem, hogy méltóan viseli az anyai méltóságot. Lehet szép, lehet okos asszony; remekel-

het a háztartás vezetésében vagy az anyagi gondok elsimitásában. De a szivéből hiányzik az önmagát kiárasztó Isten szeretete, és épen ezért nem tud, mert nem akar rózsákkal befuttatott keresztfa sorsra vállalkozni. Nem tud, mert nem akar gyermekeiért való égésben elfogyni. Nem tud, mert nem akar áldozatokból élő, termő gyümölcsfája lenni a magyar életnek. Ellenben szeretni és szerettetni akarja önmagát, mert "a boldogsághoz neki is joga van . . ." Igaz, de csak egy feltétellel! Ha mások, elsősorban gyermekei, családja boldoggátevésében keresi azt!

Ez a kép véső dött lelkembe az édesanyáról annak az egyszerü, de mélyen hivő asszonynak élete és munkája nyomán, akit az én anyámul rendelt a Teremtő. Ő otthon van, de szeme talán most is énutánam kutat . . . Biztosan tudom, hogy olvasót szorongat kezében, és mint mindig, most is azért imádkozik, hogy fia beteljesitse hivatását . . . Az ő emlékével szivemben, a legszentebb Édesanya, Mária szeretetét és a leghálásabb Gyermek, az Ur Krisztus kegyelmi áldását kivánom a magyar édesanyákra anyák napján.

(1954 május 9.)

A KERESZTÉNY NEVELÉS TELJESSÉGE

Ime, ismét elmult egy rendkivül forró nyár, s Labor Day-vel általában lezáródott a vakációzás ideje. A vidéki nyaralók elhagyottakká, üresekké váltak; a tengerpartról és a hegyekből ujra a városokba költöztek az emberek. Az iskolák is megnyitották már vagy rövidesen megnyitják kapuikat az ifjuság számára és hangosak lesznek az uszásban, sportban, játékban és pihenésben testileg megujult, megerősödött, napbarnitotta gyermekek hancurozásától.

Ezeknek az egészséges fiatal arcoknak a látása azonban bizonyára aggodalommal is tölti el sok szülő lelkét. Főleg azokét, akik nemcsak a jelenre, hanem a jövőre is gondolnak, s akik gyermekeik boldogságát harmónikus, keresztény neveléssel szeretnék biztositani. Épen ezért sürgető kötelességünk, hogy ma elsősorban a nevelés problémájára irányitsuk figyelmünket s **rámutassunk a nevelés keresztény katolikus fogalmára és elodázhatatlan szükségességére.** Világosság kedvéért fogalmazzuk meg a kérdést igy: **Melyek azok a szempontok, amelyeket keresztény szülőknek elsősorban kell szem előtt tartaniok gyermekeik otthoni vagy iskolai nevelésében?**

1. Nevelés a XX.-ik században.

A nevelés problémája ma talán sulyosabb, mint valaha. A XX.-ik század sok szempontból megfertőzött és anyagias gondolkozása, valamint a világháboruk romboló erkölcsi hatása sokszor ferde utakra terelték a nevelés hivatását és irányát is. Boldog emlékü XI. Pius pápa már 1929 december 31.-én felhivta erre a katolikus világ figyelmét **Az ifjuság keresztény nevelése** cimü apostoli körlevelében. "A nevelést illetőleg még soha annyi eszmecsere nem látott napvilágot, mint épen napjainkban — irta —; uj nevelési elméletek kerülnek bemutatásra a multhoz viszonyitva páratlan bőségben; uj módszerek és tanitási eszközök képezik viták tárgyát; s mindez nemcsak a nevelés megkön-

nyitésére, hanem egy olyan uj rendszer teremtésére, amely képes volna arra, hogy a mostani nemzedékeket hiánytalan biztonsággal előkészitse az általuk oly forrón óhajtott földi boldogságra". — Ez a földi boldogságra való előkészités, ez jellemezte és jellemzi sokszor századunk nevelési törekvéseit. Az utána való hajszában sokszor a szülők és a hivatásos nevelők is elfeledkeztek arról, hogy a gyermek nemcsak test, hanem **szellem és lélek** is; nemcsak ember, hanem **keresztény** ember is; nemcsak egyéniség, hanem **teremtményi voltánál** fogva az emberi társadalomnak és a természetfelettti célokat szolgáló Egyháznak is a tagja. Ezeknek a szempontoknak elhanyagolásával pedig a nevelés épen azokat a formáló erőket nélkülözte, amelyek a fejlődő gyermekre a keresztény bélyeget nyomhatták volna.

2. Test és lélek együttes nevelése.

A keresztény nevelés a gyermek teljes emberi mivoltának a kifejlesztésében áll. Tehát testének, szellemi képességeinek s lelkének formálásában, még pedig mindig szem előtt tartva a közösségi szempontot is, hogy t. i. majd a társadalomnak és az Egyháznak is értékes tagjává váljék.

A szellemi képességek szempontjából a nevelés feltételezi az értelem, a képzelőtehetség, az emlékezet és az akarat együttes fejlesztését s formálását a birtokunkban lévő emberi kultura átadásán keresztül.

A test szempontjából pedig feltételezi annak fokozatos fejlesztését és erősitését, még pedig mindig abban a tudatban, hogy lélek és test legszorosabb együttmüködése és kölcsönös, egymásra gyakorolt hatása letagadhatatlan tény az ember életében.

De, keresztény katolikus ember nem állhat meg itt. A mi számunkra az élet nemcsak értelmi tudásban és nemcsak testi gyakorlatban áll. Következésképen a nevelés sem állhat meg csak ezeknek a követelményeknek a teljesitésénél. Épen ezért, mi keresztény katolikus mivoltunknak és lelkünk természetfeletti hivatásának megfelelően valljuk, hogy **a szellemi képességek és a test nevelésének mindig együtt kell haladnia a lélek kimüvelésével, s mindkettőnek magán kell viselnie Krisztus kegyelmének a jegyét.** Gondoljunk csak egy pillanatra Szent Pálra, aki a korintusi hivekhez küldött első levelében olyan kézzelfogható világ-

gossággal és egyszerüséggel határozta meg a mi kapcsolatunkat az Ur Krisztushoz. "Amint a test egy — irja —, bár sok tagja van, a testnek pedig minden tagja, bár sok, mégis egy test, ugy van Krisztus is. Ugyanis mi mindnyáján egy Lélekkel egy testté kereszteltettünk, akár zsidók, akár pogányok, akár szolgák, akár szabadok; és **mindnyájan egy Lélekkel itattattunk**" (I. Kor. 12, 12—13). Ha megértettük ezeket a szavakat, megértettük azt a többletet is, amelyet a keresztény nevelésnek kell megvalósitania.

A keresztség szentségének megszentelő kegyelme kapcsolja be az embert Krisztus testébe, mint a test tagjainak egyikét, hogy attól a pillanattól kezdve a test valamennyi tagját éltető Szentlélek itassa át az ő lelkét is. De az egy és ugyanazon Lélekkel való itattatás a keresztség pillanatától kezdve az ujjászületett életnek megfelelő uj kötelességet is ró Krisztus testének tagjaira, ugyancsak Szent Pál szavainak értelmében: "Járjunk az igazság utján szeretetben s **mindenképen növekedjünk őhozzá, Krisztushoz, aki a fej,** és akitől van az egész testnek az egybeerősitése és egybekötése minden összekötő iz közremüködésével **mindenegyes tagra kimért tevékenységben;** igy történik azután a test növekedése a maga épülésére a szeretetben" (Efez. 4, 15—16). — A lélek müvelésének kötelessége tehát világos: **minden tagnak,** azaz mindenegyes **kereszténynek, gyermeknek és felnőttnek egyaránt, állandóan növekednie kell a Szentlélek kegyelmében,** hogy kifejlődhessék benne a Fejhez, a Krisztushoz való hasonlatosság.

3. Szülők és nevelők felelőssége.

Ennek a kötelességnek megfelelően elsősorban a szülőkre és a nevelőkre hárul az a feladat, hogy a kereszténység ne maradjon csak puszta szó gyermekeik életében, hanem cselekedeteiknek alapelvévé és aktiv erejévé váljék. Nekik kell gondoskodniok arról, hogy az evangéliumok s az Apostolok cselekedetei, valamint az Egyház történelme, hittana és erkölcsi tanitása részt kapjanak értelmük formálásában; az Egyház szertartásai és a keresztény müvészet lekössék képzelő tehetségüket; a szentségeken keresztül valósuló kegyelmi élet pedig erősitse akaratukat. S itt különösen hangsulyoznom kell ezt az utolsó pontot, az akarat nevelésének fontosságát. Mert ma ott tartunk, hogy a még egészen fiatal nemzedék nem sok értelmét látja a hajlamok,

szenvedélyek és kisértések ellen való komoly küzdelemnek. Talán megszokásból még bünnek tartja a bünt, de annyi akaraterővel már nem rendelkezik, hogy küzdeni is akarjon ellene. Lehet, hogy sok mindent tanult iskolai évei alatt. Az is lehet, hogy testében erős és kisportolt. Lelke azonban mégis szárnyaszegett maradt és akaratereje kicsorbult, mert nevelői nem telitették eszmények után vágyó lelkét a kereszténység szellemével.

A történelem és a tapasztalat arra mutat, hogy az akaratnevelésnek és a küzdeni tudásnak legszentebb és legeredményesebb iskolája Krisztus megszerettetése az ifjusággal. Nem a vallásgyakorlatok kikényszeritése, hanem az Iránta való lelkesedés felkeltése által. A fiatal sziv mindig hajlamos a nagylelküségre és az önzetlenségre, és szivesen elkötelezi magát a kereszténység szolgálatára, ha látja, hogy az kimerithetetlen erőforrást jelent az egyéni és a társadalmi élet számára.

4. Az egyházi iskola fontossága.

De, ez a feladat sokkal sulyosabb, mintsem hogy megoldását egyedül a családi nevelésre bizhatnók. Igen, a szülőknek kell azt megalapozniok és elinditaniok, de a keresztény katolikus nevelés teljes kivirágoztatásához egyházi, vallásos iskolákra van szükség, ahol maga a tanitás, az iskolarendszer, a tankönyvek, a nővérek, tanitók és tanárok, mind ezt a szellemet lehelik, és a gyermeket, az elemi iskolától kezdve a felsőbb oktatáson át egészen az egyetemig, ebben a szellemben müvelik és nevelik. XIII. Leó pápa szavai szolgáljanak figyelmeztetésül minden keresztény szülő számára: "Az ifjuságnak meghatározott órákban nyujtott vallásoktatása mellett szükséges az is, hogy valamennyi tantárgy át legyen itatva a keresztény jámborság szellemével. Ha ez hiányzik, ha ez a megszentelt légkör nem járja át és nem füti a nevelők szivét épen ugy, mint az iskolás gyermekekét, bármilyen tanulásról legyen is szó, az kevés jót fog eredményezni; sőt gyakran sulyos lelki kár lesz majd az eredménye" (Militantis Ecclesiae, 1 Aug. 1897).

5. Az amerikai példa

Hogy ennek a keresztény nevelésnek emberi létünket érintő szükségességéről még jobban meggyőződjünk, még

valamit meg kell emlitenünk. — A Catholic Digest szeptemberi száma egy igen érdekes és tanulságos tanulmányt közölt a vallásoktatással kapcsolatban. Amerika 160 millió lakosa közül 104 millió felnőtt, tehát 18 éves és idősebb amerikai polgár adott feleletet a következő három kérdésre: Részesült-e ön vallásoktatásban? — Ha igen, hogyan vélekedik arról? Meg volt-e elégedve vele? — Akarná-e, hogy gyermekei is kapjanak vallásos nevelést?

Bennünket most csak az első és a harmadik kérdésre adott feleletek érdekelnek különösebben. — 104 millió felnőtt ember közül kb. csak 6 millió, azaz 6%, nem kapott egyáltalán semmiféle vallásos nevelést sem. A többi 98 millió, azaz 94%, ellenben igenis kapott, még pedig vagy a vasárnapi hittanóra keretében, vagy a plébániai iskolában, vagy a családi otthonban, vagy valami más formában. — Továbbá: a 104 millió ember közül 98% határozottan akarná, hogy gyermekei vallásos nevelésben részesüljenek. Csak 1% adott határozott "nem" feleletet, és ugyancsak 1% ingadozott az "igen" és a "nem" között. De ami leginkább meglep bennünket, az az a tény, hogy még azok a szülők is, akik sajátmaguk bár nem részesültek semmiféle vallásos nevelésben sem, óriási többségben — minden 6 emberből 5 — biztositani szeretnék azt gyermekeik számára. — Ez a tény arra mutat, hogy az amerikai szülők óriási jelentőséget tulajdonitanak ma gyermekeik vallásos nevelésének. A közelmult eseményei és a kommunizmus romboló ereje megtanitotta őket annak értékelésére és felbecsülhetetlen történelmi szerepére, s épen ezért biztos támaszt, küzdenitudást, megbizhatóságot és jellemszilárdságot elsősorban a vallásos neveléstől remélnek gyermekeik számára.

Ezzel a vigasztaló jelenséggel kapcsolatban emlékeznünk kell XII. Pius pápa legutóbbi kijelentésére is. A szentatya szeptember 8.-án kihallgatáson fogadott 200 katolikus papot, akik vallásoktatási előadásokat tartanak a Katolikus Akció keretében. "Ez az óra az evangélium órája" — mondotta nekik a Szentatya. Az emberek sokféle rendszert és sokféle tanitást próbáltak érvényre juttatni mindenféle vonatkozásban, de ezek a rendszerek vagy megbuktak már, vagy rövidesen meg fognak bukni. Egyedül az evangélium tanitása hirdeti a maradandóságot és a biztos eligazitást.

"Ez az óra az evangélium órája"! Ennek az igazságnak

kell ma gyökeret vernie minden magyar és minden keresztény szülő lelkében! Nincs többé helye ingadozásnak, sem Krisztust, Egyházat eláruló alkudozásnak! Önmagunk és hazánk ujjászületésének igaz akarása az evangélium akarása és elfogadása után kiált! Merjük hát vállalni Krisztus evangéliumának teljes szellemét és avassuk azt keresztény magyarságunk törhetetlen fegyverzetévé! Ha ezzel a szellemmel vértezzük fel ifjuságunkat, s ha komoly vallásos neveléssel lelki kincsükké tesszük a kereszténység egyént és társadalmat formáló erejét, nem kell félnünk attól, hogy Krisztus-tagadókat nevelünk a sátán hatalmának szilárditására. Ellenkezőleg! A magyar költőnek, Sik Sándornak gyönyörü szavait teheti majd jeligéjévé a vallásos nevelésben felnőtt mai fiatal nemzedék mindenegyes tagja:

Járok magányos hegytetőkön,
A magasságos szirthazában.
S egy férfi jár előttem egyre,
Fehér fényben, fehér ruhában.
Magunk vagyunk. A kezem fogja,
Lelke lobog a lelkemen.
Kézen fogva vezet a Mester,
S én követem. — (Ketten a Mesterrel.)

(1953 szeptember 13.)

VII.

SZERETET — IGAZSÁG

"A gyülölet kavargása lehet félelmetes, mint a kráterek világa, de hiszek a szeretet végső győzelmében!"

MINDSZENTY JÓZSEF

A KERESZTÉNY SZERETET TÖRVÉNYE

"Ne tartozzatok senkinek semmivel, csak azzal, hogy egymást szeressétek, mert aki embertársát szereti, betöltötte a törvényt." (Róm. 13, 8.)

Hacsak nyelvtanilag vagy átlagos felületességgel nézzük Szent Pál kijelentő állitását, könnyen rámondjuk, hogy értjük. A kifejezések ismertek, a mondat világos, tehát valószinü, hogy minden ember képes is értelmének felfogására. Azonban csak addig állitjuk ezt, amig gondolkodó, elmélkedő lélekkel elemezni nem kezdjük Szent Pál mondatát és rá nem bukkanunk azokra a mélységekre, amelyeket számunkra föltár. Mert mélységek, lelki, természetfeletti mélységek huzódnak meg az Apostol szavai möbött . . .

1. Szeretetünk mértéke maga az Isten.

"Ne tartozzatok senkinek semmivel" . . . Azaz, adjátok meg mindenkinek a magáét olyan formán, hogy tartozástok ne keletkezzék vagy ha már van, kiegyenlitessék. Igy pl. az adós lelkiismeretesen fizesse vissza a kölcsönkért pénzt; a munkás lelkiismeretesen végezze munkáját; a munkaadó ne lopja meg a munkást; a tolvaj adja vissza a lopott holmit vagy összeget; a kártevő téritse meg az okozott kárt, stb. Észrevehetjük mindjárt, hogy az itt felsorolt dolgok voltaképen egybeesnek a tizparancsolatnak azokkal a parancsaival, amelyeket Szent Pál is megemlit a következő versekben: "Ne paráználkodjál, ne ölj, ne lopj, hamis tanuságot ne szólj, ne kivánd meg a másét . . ." S azonnal láthatjuk azt is, hogy ezeknek a parancsolatoknak megsértésével — sulyosan vagy kevésbbé sulyosan — mindig az igazságosság erénye ellen vétünk. Mivel pedig az igazságtalanság, legalább is elvileg, mindig jóvátehető és kiegyenlithető, az igazság ellen vétő ember is mindig rendezheti tartozásait ugy, hogy kiegyenlités esetén elmondhatja, hogy **több tartozása már nincsen.** Nem igy áll azon-

a dolog a szeretettel! Szent Pál szavai értelmében a szeretettel mindig adósok maradunk. Itt sohasem mondhatjuk, hogy már eleget tettünk tartozásunknak, többé már nem kell törlesztenünk. Vajjon miért? Egyrészt, mert sohasem tudunk ugy szeretni, hogy jobban már nem szerethetnénk. Másrészt pedig, mert Krisztus főparancsolata nem emberi, hanem isteni mértéket szabott szeretetünknek, amikor igy határozta azt meg: "Ugy szeressétek egymást, amint én is szerettelek titeket." Vagy "legyetek egyek — tehát a szeretetben találkozók, egyesülők — amint én és az Atya egy vagyunk."

2. Az Isten-képmás.

Ezzel az egyetlen mondatával Szent Pál voltaképen azt a képet rajzolta meg előttünk — mélységeiben és távlataiban —, amelyet a keresztény tanitás az emberről, mint Isten teremtményéről tartalmaz és hirdet. Ez a tanitás pedig azon a szentirási tényen alapul, hogy az ember az őt teremtő Isten "leheletét" hordja magában; az Ő képére és hasonlatosságára lett teremtve, és épen ezért egész élethivatása **annak** megvalósitásában kell, hogy kifejeződjék, **ami** ezt az isteni hasonlatosságot jelenti benne. Képmásnak azt a valamit nevezzük, ami minta után készült, tehát más valaminek az utánzata. A képmás és a minta között hasonlóság áll fönn. De csak hasonlóság és sohasem azonosság! Mivel Isten maga a test nélkül való tiszta és legtökéletesebb szellemi Létező, s mivel az ember lelke is a szellem világába tartozik, nyilvánvaló, hogy az isteni hasonlatosságot mi is lelkünk két képességében, értelmünkben és akaratunkban hordjuk magunkban. — De bizonyos egyben az is, hogy az utánzatnak, a másolatnak kidolgozása, a hasonlatosság alapján való megrajzolása vagy szines megfestése **bennünk,** elsőrendü és elodázhatatlan feladatokat ró akarati életünkre. Vagyis közvetlen közelről cselekvéseinkkel és szándék-világunkkal kapcsolatos. Vajjon felötlött-e már valaha bennünk a kérdés, hogy a kinyilatkoztatás miért nem nevezi Isten képmásainak a test nélkül való, tiszta szellemi lényeket, az angyalokat, akik pedig szintén Isten teremtményei? Hiszen épen testnélküliségüknél fogva ők sokkal tökéletesebb teremtmények, mint az ember; mi lehet hát a magyarázata és alapja annak, hogy a kinyilatkoztatás mégis csak az embert ne-

vezi Isten képére és hasonlatosságára alkotott teremtménynek? Ennek a kérdésnek helyes megválaszolása kétségtelenül az embernek teremtményi hivatásában rejlik. Csak az ember kapta meg azt a soha meg nem változó, örök küldetést, hogy testén és az anyagot alakitó, formáló erején keresztül magára az anyagra rányomja a szellemiség bélyegét, a testben és a testen keresztül uralmat gyakoroljon az anyag világon, és igy szüntelenül bizonyitsa, hogy ő mindenestül Isten kezének alkotása, egyrészt; s hogy egészen más világban, itt a földön, az anyagban, ő van hivatva megőrizni és fenntartani, terjeszteni és hirdetni — mindig önmagán keresztül — **Isten képét,** az embernek Isten-szolgáló hivatását, s az egész világnak Istentől való teljes függését, keletkezésében és fennmaradásában, másrészt. Mindez pedig különleges módon kapcsolódik a mi akarati tevékenységünkhöz; mert épen az akarat az a képességünk, amelyet a megismert jó és a jónak szeretete indit cselekvésre. Ahogyan tehát az ember az Isten teremtő, szabadakarati elhatározásának és végtelen szeretetének az eredménye, kell, hogy az Isten és az Ő teremtő jóságából fakadt embertársaink szeretésében nyilatkozzék meg elsősorban a magunkban hordott isteni képmás valósága. Ha tehát jogosan mondhatjuk azt, hogy Isten szeretete tulcsordult akkor, amikor végtelen jóságában elhatározta és végre is hajtotta az ember teremtését, állitanunk kell azt is — a bennünk rejlő isteni képmás következtében, — hogy bennünk is tul kell csordulnia a szeretetnek! Tehát nemcsak negative kell állástfoglalnunk Istennel és embertársainkkal kapcsolatban, olyan értelemben, hogy nem bántjuk meg őket. Aki nem paráználkodik, nem öl, nem lop, nem szól hamis tanuságot, nem kivánja meg a másét, még csak negative teljesiti a törvényt, azaz, nem sérti meg az igazságosság erényét, nem szerez törleszteni való adósságot, de **még nem biztos, hogy szeret is!** Az ilyen ember még ma is megmarad az ószövetség emberének hiedelmében, hogy a törvény puszta meg nem sértése folytán már eleget is tesz a Teremtő akaratának. Az isteni képmás valóságát nem ugy értelmezi, hogy önmagát és önmaga cselekedeteit formálja a tulcsorduló isteni szeretet mintájára, hanem Istent képzeli el emberi formában, s nemcsak magára, de még Istenre is emberi mértéket alkalmaz. Milyen messzire esik az ilyen kereszténynek hitt felfogás Krisztus

Urunk főparancsolatától! S mennyire idegen az az ujszövetség szellemétől! Hiszen az Isten-képmásból fakadó szeretetnek épen az a legjellemzőbb vonása, **hogy nincs határa, sem pedig ember által megszabott vagy megszabható mértéke!** Csak inditéka van! Az pedig maga a végtelen Isten. Mert Őt is és bárkit is ebben a világban Őérette, tehát természetfeletti szempontból kell szeretnünk, s épen ezért a remélt, elvárt vagy meg is kapott viszontszeretet helyett egyedül és kizárólagosan a mindig nagylelkü és mindig irgalmas isteni szeretetet kell a mi emberi szeretetünk mértékeként kezelnünk. S mivel ez a szeretet a maga végtelenségében tárul meg előttünk, ezért mondotta Szent Pál, hogy a szeretet talaján sohasem tudjuk leróni adósságunkat. Sohasem mondhatjuk, hogy elég! Mindig magunkon hordjuk az örökös tartozás terhét. — A szeretetnek bármely területét szemléljük is, az istenviszonyt, barátságot, szerelmet, házastársi kapcsolatot, szülők és gyermekek egységét vagy magát az általános felebaráti szeretetet, sohasem mondhatjuk, hogy tegnap vagy a multban mi már eléggé szerettünk és elég jót tettünk. Az Istenképmás kitörölhetetlen a lelkünkből, és épen ezért ma, holnap és életünk minden pillanatában a bennünket a multban, jelenben és jövőben mindig szerető Istentől kell megtanulnunk a soha nem lankadó lelkületet.

Ime, ez az Isten-képmást hordó ember szeretet-költeménye! Költemény, mely az örök távlatokba nyiló élethivatásról beszél! Ha megriasztanának néha bennünket ezek a távlatok; ha nehéznek és hálátlannak találnók a soha-meg-nem-állást a szeretet ösvényén; vagy ha kételkedőkké és kiábrándultakká tennének bennünket a körülöttünk támadt viharok, akadjon meg tekintetünk lelkünk Istenképmásán! Uj erőre kapunk az onnan jövő biztató hang nyomában: Mit féltek, kicsinyhitüek? . . . Csak egyre legyen gondotok: Szeressétek egymást, mert aki embertársát szereti, betöltötte a törvényt!

(1954 január 31.)

SZERESD FELEBARÁTODAT!

Az elmult napokban igen megrezzent bennem katolikus és magyar mivoltom. Julius 1.-én a Grand Central állomáson különös magyarokra várakoztam: egy ferences Atyára és három szatmári irgalmas nővérre, akik több, mint husz éves hüséges missziós szolgálat után megérkeztek Amerikába a vörös Kinából . . . Pár nappal később aztán, julius 1.-én, a Pioneer Wave amerikai hajó meghozta társaikat is: egy papot és három testvért. Mind ferencesek . . .

Elnéztem ezeket a magyar misszionáriusokat . . . Kérdezgettem és hallgattam őket . . . Arcukon mély barázdákat szántott a munka, a gond és a leirhatatlan szenvedés . . . De a lelkükben semmi törés! . . . Semmi panasz . . . Letartóztatták, megkinozták, s végül is kidobták őket . . . Ott kellett hagyniok hiveiket, kemény munkájuk alkotásait, kórházukat, árvaházukat; mindent, amit ők, a magyar misszionáriusok tettek a keresztény Kináért . . . Aztán több, mint egy évig kellett várakozniok Hong-Kongban, hogy végül otthont találhassanak itt, a szabad Amerikában. — Hogyne lenne hát büszke rájuk minden katolikus magyar!

1. A hamis próféták.

De büszkeségünkön tul egy sokkal fontosabb szempont miatt emlitem meg őket ma. Ők, a Krisztus tanitását szóval és példával hirdető misszionáriusok szemünk elé állitják ma a Vörös Kinát és Kelet- és Közép-Európa azon országait, ahol a mai vasárnapi evangélium hamis prófétái ragadozó farkasokként pusztitják Krisztus hiveinek nyáját. Ezekről mondotta az Üdvözitő: "Gyümölcseikről ismeritek meg őket." Óvakodjatok tőlük, mert a szelid bárányok tetszetős ruhájába öltözve közelitenek meg benneteket, belül azonban ragadozó farkasok . . ." Nézzétek: szabadságot hirdetnek, s börtönökbe zárnak benneteket . . . Nemzeti érzésre hivatkoznak, s megtagadtatják veletek nemzeti

multatokat . . . Evangéliumról beszélnek, de sem Krisztus, sem Isten nem létezik számukra . . . Ne szavaikra, hanem cselekedeteikre vigyázzatok tehát!

De, a mi keresztény hitünk szempontjából talán nem is ezek a legveszedelmesebb hamis próféták. Tetteiknek gyümölcse annyira szembeszökő, hogy tevékenységük aligha vezetheti félre az igazán hivő kereszténye ket. A veszedelmes álpróféták közöttünk élnek, és talán épen keresztényeknek nevezik magukat, cselekvésük azonban a Krisztus által annyira megbélyegzett farizeusok és irástudók mérgezett szellemének a terméke.

2. A gyülölet módszere.

János evangéliumának 9. fejezete mutatja be az ilyen embereknek a jellemét. A történetre bizonyára emlékszünk mindannyian . . . Jézus meggyógyitja a vakon született embert szombati napon. A farizeusok felhorkannak, s maguk elé idézik a szemevilágának örvendő férfit. Figyeljük csak meg eljárásmódjukat:

Először messziről kezdik a támadást. "Nem Istentől való ez az ember, aki a szombatot meg nem tartja" — mondják neki. Amikor ez nem elég, a megfélemlités eszközéhez nyulnak. Előhivják szüleit . . . De azok kitérnek a vallatás elől, mondván: "Kérdezzétek őt, megvan a kora" hozzá. A farizeusok tovább mennek s most már elhintik a rágalmazás magvait: "Mi tudjuk, hogy ez az ember bünös." S amikor látják, hogy a gyógyult ember továbbra is csodálattal néz fel Krisztusra, "Megátkozák őt . . . és kiveték" a zsinagógából, — olvassuk az evangéliumban.

A közöttünk járó hamis próféták is a farizeusok és irástudók lábnyomait tapossák igen sokszor. Ajkukkal talán ők is Isten törvényének kardos hirdetői, cselekedeteikkel azonban az egyenetlenség, szeretetlenség és gyülölet keltői. "Gyümölcseikről ismeritek meg őket . . ." Épen ezért közelről vizsgáljátok jellemüket, és lássátok magatartásuk rugóit! . . . — Csak ti tudjátok, hogy hányszor kellett már nektek is szembenéznetek a hamis próféták vallatási és érvelési módszerével. Ragaszkodtatok pl. papjaitokhoz? Szerettétek őket, mert gyógyulást hoztak beteg, szellemi vakságban szenvedő lelketeknek? Ime, a farizeusok és irástudók tömege vetette magát rátok, a gyanukeltés módszerével duruzsolta fületekbe: "Nem Istentől való ez az em-

ber . . ." Ha nem tántorodtatok meg, talán családotok tagjait, barátaitokat vagy ismerőseiteket mozgósitották ellenetek, esetleg állásotok elvesztésével fenyegettek meg benneteket; s most már kórusban kiáltották felétek: "Nem Istentől való ez az ember . . ." Tudták ők nagyon jól, hogy hamis hangjegyeket énekeltek, de hát gyenge jellemü farizeusoknak és irástudóknak még sohasem volt fontos az igazság . . . Aztán továbbmentek, ujabb fegyverük a nyilt rágalmazás volt: "Mi tudjuk, hogy ez az ember bünös . . ." S hallottátok a koholt történetek sorozatát a krisztusi evangélium elárulásáról s a magyar érdekek megtagadásáról . . . Ha hittetek nekik, mámoros győzelmet ült az alattomosan suttogók hada . . . Ha pedig ellenálltatok, "megátkoztak és kivetettek" benneteket maguk közül . . . De mit is keresnétek közöttük? Tiszta buza nem való a konkoly közé; a hivő magyar pedig nem való a modern álpróféta farizeusok és irástudók közé . . .

"Én vagyok az ut, az igazság és az élet" — mondotta az Üdvözitő. S ugyancsak Ő hirdette világgá: "Aki nem gyüjt velem, szétszór." Ha nem akarunk keresztény értékeinket szétszóró s magyart a magyartól elidegenitő álpróféták lenni, nekünk csak az igazságot és életet szabad hirdetnünk. Krisztus igazságát és a Belőle fakadó életet, amelynek főparancsolata az evangéliumokból csendül felénk: Szeresd Uradat, Istenedet teljes szivedből, teljes lelkedből és minden erődből; de ugyanakkor szeresd felebarátodat, mint önmagadat . . .

(1953 julius 12.)

MUNKA — MUNKÁS — KERESZTÉNYSÉG

Holnap a munka ünnepét, Labor Day-t üli egész Amerika. A gyárak már leálltak, a munkában és az utóbbi napok rendkivüli forróságában kifáradt emberek pedig pihenéssel frissitik erejüket és készülnek ujabb kötelességteljesitésre . . . Ezt az amerikai munkaünnepet azonban nem hasonlithatjuk össze az európai szocialisták és kommunisták május 1.-i zajos felvonulásaival és hangzatos szólamaival. Itt nincsenek külső demonstrációk . . . Akik tudják, hogy ennek az ünnepnek elinditása egy pennsylvaniai katolikus bányászember, Mr. Mitchell nevéhez fűződik, tudják azt is, hogy ezt a kezdeményezést kizárólag a munka és a munkásember iránt való tisztelet szülte és tartotta fenn egészen mostanáig. — Illő tehát, hogy mai elmélkedésünkben mi is a munkára központositsuk gondolatainkat. S tesszük ezt kettős szempontból. Egyrészt, tiszteletünket akarjuk leróni azoknak a becsületes, derék magyar munkásoknak, akik kemény munkával szereztek becsületet a magyar névnek itt, Amerikában; másrészt pedig adózni akarunk nagy pápáinknak, akik éber és őrködő tekintettel kisérték és kisérik a munkásember helyzetét, és szociális körleveleikkel elsősorban járultak hozzá helyzetének javitásához.

1. Régi és ujamerikás magyarok kemény munkásélete.

Lelkemben megjelennek magyarjaink, akik elsőknek tették lábukat Amerika földjére. A mai fiatal nemzedékek nagyapái és velük együtt a mult század második felében és jelen századunk elején kivándorolt véreink . . . Látom őket a bányákban és gyárakban, hat napokat dolgozva hetenként és 10—12 órát naponként . . . Vándorolva egyik bányavidékről a másikra, egyik gyárvárosból a másikba, mert emberi méltóságukra és családjukra való tekintet nélkül, kényük-kedvük szerint bocsájthatták el őket munkaadóik . . . Munkájuk bizonytalansága és alacsony bére mellett, bizonytalanság fenyegette életüket is: baleseti és társadalmi biztositás hiányában csak saját éberségükre

és egészségükre számithattak a gondviselő Istenen kivül . . . Talán még sokan élnek ezt a kemény munkás sorsot megpróbált derék magyarjaink közül. S azt hiszem, elsősorban épen ők azok, akik leginkább le tudják mérni azoknak a munkásoknak, papoknak és államférfiaknak nagyságát, akiknek szivós munkája és küzdelme révén valósultak meg bizonyos szociális követelések. Az elmult évtizedekben Amerika talán akkor alkotta a legnagyobbat, amikor intézményesen biztositotta a munkások jogait és emberi méltóságuknak elismerését, s ugyanakkor megnyitotta számukra is az utat a nyugodt megélhetés, a civilizáció és kultúra élvezete felé a munkabérek emelésével és szabályozásával. S ha a szociális kérdés hagy is még maga után kívánni valókat, remélhető, hogy a pápai levelek jótékony hatása továbbra is érződni fog az amerikai munkásság még függő kérdéseinek megoldásában. — De régi amerikás magyarjaink mellett a munka ünnepe elvonultatja lelki szemem előtt uj amerikás véreinket is. Azokat, akik talán hosszu éveken át tanultak azért, hoy esetleg mint orvosok, tanárok, mérnökök vagy iró emberek szolgálják a magyar népet és a magyar kulturát. S akiknek menekülniök kellett hazájukból . . . Sokan közülük ma két kezük munkájával kénytelenek keresni kenyerüket és eltartani családjukat. És tudom, hogy jó szivvel teszik azt. Nem a fizikai munka végzése fáj nekik, hanem csak az a tény, hogy felkészültségükkel nem szolgálhatják nemzetünket . . . Ez is nagy áldozat és ez is elismerést kiván. — Ha tehát ma vigasztalására akarok lenni régi és uj amerikás testvéreimnek egyaránt, ennek az elmélkedésnek meg kell szerettetnie velünk a munkának keresztény fogalmát és hivatását.

2. A kommunista, szocialista munka-fogalom.

A mult század szocialista és a jelen század kommunista mozgalmai kétségtelenül központi gondolatukká tették a munkát. Annak magasztalásával sok szempontból lázba hozták a világot és uj utakra terelték sok ember gondolkodását. Ugyanakkor azonban tökéletesen ki is üresitették a munka fogalmát, megfosztották azt igazi tartalmától és jelentését elszegényitették. Materialista, anyagias, földszagu felfogásuknak megfelelően elvetették Isten létét, tagadták a lélek valóságát, ostoba babonának minősitették a tulvilági életet, s ezzel együtt az ember magasabb, ter-

mészetfeletti hivatását. Ilyen alapokra helyezkedve, nem csodálkozhatunk azon, hogy **a munkát azonositották a testi fáradsággal** s az attól való megváltást kizárólag csak a többtermelésben látták. Tanitásuk és módszerük embertelen és szellemtelen voltának kiabáló bizonyitéka hazánknak és azoknak az országoknak helyzete, amelyekben ez a munka-fogalom rabszolgákká, gépekké, kizsákmányolt proletárokká alázta a szellemi embereket épen ugy, mint a földmiveseket és gyári munkásokat egyaránt. A történelem majd elkönyvelheti alkotásukat: zsákutcába vezették az emberiséget.

3. A munka hivatása keresztény-katolikus értelemben.

Ezzel a silány, alacsonyrendü és materialista felfogással szemben áll a keresztény katolikus munka-fogalom, amelyet Egyházunk gondolkodói és különösen két nagy pápánk, XIII. Leó és XI. Pius szociális körleveleikben világosan gosan lefektettek.

Ennek a keresztény munka-fogalomnak alapja és kiindulása a teremtés ténye. Isten "saját képére és hasonlatosságára' 'alkotta meg az embert nemcsak abból a szempontból, hogy értelemmel és akarattal ruházta őt fel, de abból a szempontból is, hogy alkotó, cselekvő, folyton munkálkodó egyéniséggé formálta az embert. S ahogyan a teremtő Isten nem vonult tétlenségbe a teremtés befejeztével, hanem azóta is mindvégig tevékenykedik — épen a Szentirás szavainak értelmében —, azt akarta, hogy az ember is tevékenykedjék, bontakoztassa ki saját tehetségeit és alkotó erejét, s ezáltal szolgálja a Teremtő dicséretét és nagyságának hirdetését. Ennek a tevékenységnek s kibontakozásnak egyik legfontosabb s természetes eszköze pedig a munka. Ebből már láthatjuk azt is, hogy **maga a munka nem az eredeti bünnek a következménye, hanem az emberi természetnek a tartozéka.** Az ősszüleinket büntető Isten szavainak értelmében: "Arcod verejtékével edd a kenyeredet", csak a munka végzésének keserü, fáradságos volta kapcsolódik az eredeti bünhöz, de nem magának a munkának mindenkit kötelező általános törvénye. Épen ezért a munkában épen ugy meg kell találnunk az anyagnak és a szellemnek a kapcsolatát, mint ahogyan az azt végző ember természetében is felleljük a test és lélek egységét. Ezt a szellemet pedig a munka hivatása adja meg. Még pedig az a hivatás, amelyet a teremtő Isten

jelölt meg, és nem az, amelyet a marxisták hazudtak bele.

Az isteni eszmében a munka kapta azt a hivatást, hogy kibontakoztassa a teljes embert, testi és szellemi erejével együtt, és lehetővé tegye a fizikai erők meghóditását és emberi szolgálatba való állitását. S ugyanakkor, az ember társas természetének és a munka szociális jellegének megfelelően, Isten kötőanyag szerepet is szánt annak, hogy folytonosan egybefonja és egybetartsa természetes sikon a civil társadalmat, természetfeletti sikon pedig Krisztus Misztikus Testét, az Egyházat, és mindkettőnek hasznos szolgálatot nyujtson.

A munkának ehhez a fönséges hivatásához most már csak az azt kisérő szenvedésnek értelmét kell még megadnunk. Mivel ez az utóbbi az eredeti bünnek a következményeként lépett bele az ember életébe, az épen olyan általános jelenség, mint magának az eredeti bünnek a ténye. Épen ezért ostobaság lenne annak letagadása vagy számüzni akarása. De még nagyobb ostobaság lenne annak keserü szájizzel való viselése. Keresztény katolikus embernek hivő lélekkel kell néznie a munka és annak fáradságos végzése között fennálló titokzatos kapcsolatra, és arra kell törekednie, hogy a kegyelem felhasználásával megtalálja a munka eredeti alkotó szépségét és örömre változtassa annak szenvedéses jellegét. Amikor ezt megértettük, megtaláltuk munkánk anyagához a szellemet, a lelket és a **munkában felfedeztük a teremtő isteni tevékenységgel való együttmüködést.** Keresztény fogalmazásban tehát **a munka mindig közösségi, emberi cselekedet, kegyelemmel átitatva és épen ezért megvaltói erővel, amely a Misztikus Test megvalósulását kell, hogy szolgálja egy boldog emberiség közepette.**

4. Fizikai és szellemi munka.

Mindezideig nem tettünk különbsége értelmiségi és kézi, fizikai erővel végzett munka között. S nem is akarunk. Nem azért, hogy letagadjuk a köztük fennálló különbséget, hanem azért, hogy munkánk jellegére való tekintet nélkül lelkünkbe véső djék annak általános keresztény fogalma. Amikor megértjük, hogy munkánkkal a teremtő isteni tevékenységgel müködünk közre, ha kegyelemmel átitatott lélekkel végezzük azt, meg fogjuk érteni azt is, hogy minden fajta munka egyformán szent és hasznos lehet számunkra és közössegünk számára. Vessünk csak

egy pillantást Krisztus Urunkra. Törvényismerete folytán könnyen nyithatott volna törvény-iskolát, és az előkelő osztálynak válhatott volna elismert és tisztelt tagjává. S mégis tudatosan kézmüves ember maradt . . . Vagy idézzük csak a sátorcsináló Szent Pált. Gazdag család sarjaként született ebbe a világba és rendkivüli szellemi felkészültséggel rendelkezett. Ezek helyett azonban keze munkájával dicsekedett hivei felé, az erkölcsileg romlott római-görög világban, ahol csak rabszolgák végeztek fizikai munkát . . . Vagy vonuljanak el lelki szemünk előtt a testi és szellemi munkát összekapcsoló és egyformán megbecsülő nagy szentjeink, Szent Pachomius-tól kezdve, Vazulon, Ágostonon, Benedeken, Assziszi Ferencen keresztül egészen a legmodernebb mai időkig. S akkor megértjük Szent Benedek csodálatos szavait, hogy "a szerszámokat ugy kell kezelni, mint az oltár szent edényeit", mert életszentségünknek lehetnek eszközei.

5. Csak a munka keresztény értelmezése jelent igazi megoldást!

Egyedül ez a keresztény munkafogalom tanithat meg munkásokat és munkaadókat lelkiismeretességre és egymás kölcsönös megbecsülésére. Egyedül ez láttathatja be a társadalmi igazságosság szükségességét, amely folytán a tisztességes megélhetés, a szabad munkavállalás minden munkásnak kijár. Ez akadályozza meg a nyerészkedő, tulzó önzést, és ez zárja ki a gyülöletre épitett osztályharcot. Ez hirdeti a munkás kötelességeit, hogy a munkát, amelyet szabadon és méltányos szerződéssel vállalt, végezze tökéletesen és hüen; hogy semmiféle kárt se okozzon munkaadójának és ne sértse az ő személyét; s hogy saját érdekében tartózkodjék az erőszaktól s hamis vérmes remények érdekében ne szövetkezzék rosszindulatu emberekkel. — De ez a keresztény munka-fogalom hangsulyozza a kötelességeket a munkaadók felé is: hogy sohase tekintsék munkásaikat a nyerészkedés merő eszközeinek, hanem az evangélium tanitása értelmében tartsák tiszteletben emberi méltóságukat; hogy a munkabérek megszabásánál legyenek tekintettel a munkásember családjára; hogy gondoskodjanak testi biztonságukról, de ugyanakkor törődjenek azzal is, hogy a munkahely ne szolgálja lelküknek se kárát; hogy ne rakjanak rájuk több terhet, mint amelynek elviselésére képesek; s hogy az igazságosságon tul a nagy-

lelkü szeretetnek is helyet engedjenek életükben munkásaik felé. Amikor munkások és munkaadók megértik, hogy Isten teremtményeiként egy társadalmi közösségnek és ugyanazon Misztikus Testnek együttmüködő tagjai ők, az ellenségeskedés és gyülölet helyett a szeretet fogja irányitani kölcsönös viszonyukat. XIII. Leó pápa szavainak kellene kitörölhetetlenül bevésődniök munkások és munkaadók szivébe egyaránt: "A kivánt megoldást ugyanis leginkább a szeretet bőséges kiáradásától várhatjuk, — annak a keresztény szeretetnek áramlásától, amely az evangélium egész foglalata, amely mindig a mások javát keresi s a legbiztosabb orvosság a világ kevélysége és féktelen önzése ellen". (Rerum Novarum.)

A magyar pap-költőnek, Sik Sándornak van egy csodálatosan mély költeménye. Cime: Egyszerü titok. A munka titka, s a keresztény tanitás költői megragadása ez a költemény.

Ó, én akarom az Akaratot!
Én szabad szivvel és gyermek-repesve
Az Áramkörbe kapcsolom magam,
Kis szürke szivem hadd izzitsa fényét!
Én akarom: akarjon általam,
És hasson, és épitsen, és teremtsen.
Akarok lenni szerszám a kezében,
Toll és eke és mécs és rádió:
Kis életem, hadd nőjjön által igy
A szabad légen át a végtelenbe.
Ó, akarat, szabad szolgád vagyok,
Hübéres ur e rabszolga világon:
Szolgám minden, mert én szolgád vagyok,
Enyém minden, mert én Tied vagyok!

Lehet, hogy mai életünk nem ad tollat kezünkbe: talán nem lehetünk mécs vagy rádió sem, hogy szellemi ekeként beleszánthassunk mások lelkébe. De egy lehetőség mindannyiunk számára adva van! Fel kell ismernünk az isteni Akaratot életünkben és az Ő áramkörébe kell belekapcsolnunk magunkat, hogy munkánkon keresztül Ő hasson és épitsen és teremtsen! S mi hassunk és épitsünk és teremtsünk Benne és Általa, az örök Munkásban, az Istenben.

(1953 szeptember 6.)

MAMMON-SZOLGÁLAT — SZOCIÁLIS IGAZSÁG

A mai szent evangéliumban a következő sulyos szavakat intézte hozzánk a mi Urunk: "Senki két urnak nem szolgálhat; mert vagy az egyiket gyülölni fogja és a másikat szeretni, vagy az egyiket türni fogja és a másikat megvetni. Nem szolgálhattok Istennek és a mammonnak". (Máté, 6, 24). — Sokszor hallottuk már ezeket a szentirási igéket, és ma mégis különleges erővel hatottak ránk. A megrázó tapasztalatnak az erejével. Mert ma valóban két világ áll egymással szemben, és ennek a két világnak elsősorban szellemisége és lelkisége ütközik egymással. Az egyik oldalon ott van a népek és országok — közöttük drága hazánk és szeretteink — tudatos elszegényitése és koldusokká tétele; vallási üldözése és erkölcsi magatartásának céltudatos elkorcsositása; a leányanyák kultusza, az ifjuság korai megfertőzése; a lopás törvényesitése; a rágalmazás és hazugság szentesitése; a politikai gyilkosságok magasztalása; Isten létének hivatalos taadása és a nemzeti érzés tervszerü kiirtása . . . Ezen az **oldalon tehát törvénynyé avattatott a törvénytelenség és vétekké kiáltatott ki minden természeti vagy kinyilatkoztatott isteni törvény megtartása.** — Ezzel a lelket megfojtó és az emberi méltóságot lábbal tipró sátáni terrorral szemben áll az Istenben hivők és az erkölcsi törvény alapján álló emberek társadalma. **Az ő számukra ma is erény az erény és bün a bün. Nekik ma is Teremtőjük az Isten, és Megváltójuk a Krisztus. Az ő számukra ma is szent a kinyilatkoztatás és kötelesség a nemzeti érzés ápolása . . .** A gondviselő Isten őrködő tekintete alatt tehát ez a két világ vivja ma élet-halál harcát, és nem kétséges, hogy a két szellemiség közül melyiké lesz majd a végső győzelem . . .

Hogy a sátáni erők olyan mértékben szabadulhattak fel a mi századunkban, mint amilyennek épen tanui vagyunk, oka és magyarázata az a tény, hogy **a mammon szolgálata egyformán fakadhat az anyagi gazdagság mértéktelen hab-**

zsolásából vagy pedig a mérték nélkül való anyagi szegénységből, a nyomoruságból. De ez az utóbbi mindig az elsőnek kisérője és következménye.

1. Nincstelenség — istentelenség.

Amikor a mult század befolyásos gondolkodói és közéleti férfiai elvetették a kinyilatkoztatás természetfeletti voltát, megindult az önző ember önző szándékainak kielégitése és a mammoni, harácsoló szenvedélynek a szolgálata. A munkás ember csak játéklabda és nyereségi eszköz lett. A hamis szabadság és szabad verseny jegyében az ő kihasználását törvényesitették, anélkül, hogy emberi mivoltát és teremtményi egyenranguságát valaha is elismerték volna a gyakorlatban. Az önzés urai igy megteremtették a mammon-szolgálóknak egyik, de számban kisebb csoportját, akik az evilág bajainak megoldására **kizárólag csak** az evilág hatalmi erőit alkalmazták.

De ugyanakkor elinditották a visszahatás folyamatát is. Az anyagilag nincstelenekben felébresztették a szenvedélyek, elsősorban a gyülölet tüzét. Ez a tüz nemcsak az istenhitet égette ki a munkások millióinak szivéből, de kiégette ott a törvény, a jog és hatalom tiszteletét is, és megteremtette a nincstelen mammon után vágyók óriási hadseregét. Marx Károly nyomában ezek a mammon-szolgálók is elvetették az Isten létének alapigazságát, és az ember legfőbb boldogságát az anyagi javak olyan átrendezésébe helyezték, amely folytán minden emberi igényük és szükségletük kielégitésre találna. Osztályharcuk érdekében tagadásba vették a magántulajdon jogosságát; az államot szembehelyezték a családdal, s ezzel elvetették a család alapvető, sejtszerü jellegét a társadalom formálásában; a családi kötelék és szentély meglazitására, majd tönkretételére törvénnyé tették a házasság felbonthatóságát; és végül, a család helyett a társadalomra, helyebben, az államra bizták a gyermek nevelését, hogy a hagyományos keresztény tanitás helyett a szocialista eszmék legyenek gondolatvilágának formálói. Teljesitményük csucspontjára azonban csak a mi huszadik századunkban érkeztek el, amikor a kommunizmus paradicsomában sátáni módszerekkel a legsátánibb eredményt érték el: **a nincstelen mammon után vágyókat ugy váltották meg, hogy az egész társadalmat nincstelenné, koldussá és proletárrá tették.**

2. Kommunista "gazdagitás".

Jelenjék csak meg egy pillanatra lelki szemünk előtt az otthonnak a képe! Talán tiz, tizenöt vagy husz évig dolgoztál keményen itt Amerikában, mig egy kis földet vagy házat vehettél magadnak otthon, abban a reményben, hogy nyugodalmas lehet majd öregkorod . . . Talán harminc vagy negyven évig voltál állami vagy katonai szolgálatban, mindig azzal biztatva magad, hogy a jogos nyugdij gondtalanná teszi majd utolsó éveidet . . . Talán gyümölcsöst létesitettél magadnak szabad időben . . . vagy jövedelmet remélve, vállalatba fektetted pénzedet . . . S hol van most a házad? Ki élvezi nyugdijadat? Ki eszi gyümölcsét alkotásodnak és teszi zsebre jövedelmét vállalatodnak? A mindig változó nincstelen mammon-szolgálók, akik számára csak egy törvény létezik: **a mindenkori pártérdek és az osztályharc** diadala. De mindig a te vagyonodnak, a te magántulajdonodnak megszüntetésén és elvételén keresztül . . .

Ez tehát az igazság! A gazdag mammon-szolgálók szülték a nincstelen mammon-szolgálókat, és mégis mindkettő vállvetve és kéz a kézben harcolnak Isten, vallás, erkölcs és Egyház ellen. Tudják ők nagyon jól, hogy a gazdagság csak kezdet, az étvágy felgerjesztése, de tartós küzdelemre csak akkor számithatnak, ha állandóan ösztönöket és szenvedélyeket ébresztgetnek. Szent Pál szavai, a mai szentleckében, bizonyára rájuk vonatkoznak elsősorban: "Nyilvánvalók pedig a test cselekedetei, melyek: paráznaság, tisztátalanság, szemérmetlenség, bujaság, bálványozás, bübájosság, ellenségeskedések, viszálykodások, versengések, harag, veszekedések, visszavonások, szakadások, irigykedések, gyilkosságok, részegeskedések, tobzódások és ilyesmik; ezekről előre mondom nektek, mint előbb is mondottam, hogy akik ily dolgokat cselekszenek, nem nyerik el Isten országát". (Gal. 5, 19—21.)

3. A nincstelenség nem evangéliumi eszme!

De, torzó lenne ez a mai elmélkedésünk, ha beérnők az elmondottakkal és megállnánk itt. Keresztény katolikus emberek számára nem elég a történeti tények megállapitása, azok elveivel és következményeivel is számolniok

kell! A mult század kereszténysége ott hibázott, hogy talán nem ismerte fel idejében a gazdag mammon-szolgálók kereszténytelen magatartását, és nem tudta saját magát sem idejében kiszabaditani a liberális világ béklyóiból. Épen ezért kissé megkésve — a század vége felé — vette észre az ugynevezett szociális kérdés jelentőségét, és inditotta meg a nincstelen mammon- után vágyók megmentése érdekben a küzdelmet. De akkorra már a sátán urainak kezében volt a kezdeményezés, a kereszténység pedig igen sok szempontból kénytelen volt védekező álláspontra helyezkedni. Vissza kellett utasitania a mások munkáján s mások kárára gazdagodók csoportját, s meg kellett mutatnia, hogy a nincstelenség az ő igazságtalan és embertelen eszközeiknek és nem a kereszténység tanitásának volt a következménye. **Mert a szegénység, az anyagi nincstelenség nem evangéliumi eszme!** Üssük csak fel a Szentirás legelső lapjait, s mindjárt a világ teremtésének leirásánál azt olvassuk, hogy Isten az ember számára teremtette a földet. "Meg is teremté az Isten az embert: a maga képére, az Isten képére teremtette, férfiunak és asszonynak teremtette. És megáldá őket az Isten, és mondá: Szaporodjatok, sokasodjatok, s töltsétek be a földet **s hajtsátok uralmatok alá és uralkodjatok a tenger halain, az ég madarain s minden állaton, mely mozog a földön . . . Ime, nektek adtam minden füvet, mely magot hoz, a földön, s minden fát, melynek benn a gyümölcsben van fajának megfelelő magva, hogy eledeletekre legyen"** (Genezis 1, 27—29). Sőt, a Szentirás, két verssel tovább, még hozzáteszi: "És látá az Isten, hogy mindaz, amit alkotott, **felette jó** volt" (U. o. 1, 31.). Nemcsak fizikai szépségében és tökéletességében, hanem célszerü rendeltetésében is, amennyiben minden az embernek, a teremtés koronájának szolgálatára rendeltetett. — Vagy gondoljunk csak arra, hogy miért helyezte a teremtő Isten épen a gazdagság paradicsomába ősszüleinket? — Vagy miért igért épen gazdagságot Ábrahámnak, mondván: "Emeld fel szemedet s tekints arról a helyről, ahol most vagy, északra meg délre, keletre meg nyugatra: ezt az egész földet, amelyet látsz, néked és ivadékodnak fogom adni örökre". (Genezis 13, 14.) — Vagy a negyven éves vándorlásban miért biztatta az Isten Izrael népét épen a tejjel és mézzel folyó Kánaánnal? — Azért, mert a föld és annak minden java

az ember számára teremtetett, s mert a teremtő Isten látta, hogy "felette jó" volt a teremtésnek ilyen megvalósitása. **A kereszténység tehát ezzel a teremtői Bölcseséggel és Akarattal helyezkedne szembe, ha az anyagi nincstelenséget valaha is szentirási eszménynek tartaná.** Ellenkezőleg, **épen a kereszténység hivatása, hogy valamennyi ember egyenlőségét, a megélhetéshez, a munkához való jogát hirdesse s prédikálja.** S tegye ezt mindig az igazságos Isten szemével: nem kötve szekerét sem jobbra, sem balra!

Ennek a megállapitásnak egyáltalán nem mond ellen az a tény, hogy Krisztus Urunk boldogoknak hirdette a **lelki** szegényeket és nekik igérte a mennyek országát (Máté 5, 3). Továbbá mindörökre érvényben maradnak más helyen mondott szavai is, hogy "nehezebb a gazdagnak bemenni a mennyek országába, mint a tevének átmenni a tü fokán". De Krisztus Urunk soha sehol sem mondotta, hogy az anyagi nincstelenség volna az üdvösség záloga vagy hogy az általa teremtett földi javak csak kiváltságos egyeseknek vagy sátáni elemeknek lehetnek osztályrészük. Ő az anyagi javak eszköz jellegét hangsulyozta, s a hozzájuk való helyes viszonyt jelölte meg a lelki szegénységben. Mert a teremtés eszméjének mondanánk ellen, ha életcélunkat a gazdagodásban s a földi birtoklásban keresnők. De ugyanakkor Isten-káromlás számba menne eljárásunk, ha a szociális igazságtalanságot s az anyagi nincstelenség dicséretét keresztény eszmének nyilvánitanók s szentirási tanitásnak tartanók.

4. Kettős veszély.

A mai evangélium kemény szavai szólnak nekünk is, akik itt, ebben a gazdag és boldog Amerikában keressük mindennapi kenyerünket. A mammon birodalma nincs földrajzilag elhatárolva. Csalogató lidércfényével és az emberi szenvedélyekre épitett hatalmával elnyulik hozzánk is, sokszor egészen a szivünkbe . . . Ha nem élünk következetes keresztény katolikus életet, és ha nem törekszünk vallásunk hit- s erkölcsi törvényeinek megtartására a mindennapi életben, a mammon-szolgálat kettős veszélye bennünket is elemészthet. Rabjaivá lehetünk a mammonnak, a hirtelen gazdagodás anyagias szenvedélye által, azt gondolva, hogy csak azért élünk itt, hogy átélvezzük az otthoni szenvedések idejét . . . Ez a balga, anyagias felfogás elfelej-

tetheti velünk mindazokat, akik esetleg segitséget várnak tőlünk otthon vagy idegenben . . . Elfelejtetheti velünk a vasárnap megszentelését vagy a katolikus iskola és a katolikus ügyek támogatását, nehogy centjeink leadásával Isten ügyéért is tegyünk valamit . . . — De ugyanakkor rabjaivá lehetünk a mammon után való vágynak az anyagi nincstelenségben is, főleg, ha eddig talán sohasem izleltük meg a nyomoruság keserü kenyerét . . . Ha Isten törvénye nem világitja meg életünket, keserüen fogjuk megtapasztalni saját magunkban a kommunista nincstelenek szenvedélyeinek jelentkezését . . .

Nem tudjuk, Isten milyen jövőt tartogat számunkra, hisszük azonban, hogy még egyszer alkalmat fog adni népünknek és vezetőinknek a keresztény Magyarország felépitésére. A kommunista, istentagadó s erkölcsöt tipró rendszer letünésével népünkben bizonyára — jobban, mint valaha — élni fog a vágy, hogy az a föld, amelyet annyiszor itatott már véres veritékével, az övé legyen és neki teremje gyümölcsét. Ha akkor keresztény szellemü és szociális gondolkozásu vezetőink lesznek, magyar véreink közül bizonyára soha senkit sem fog még egyszer a sátán szolgálatába hajtani a nyomoruság.

(1953 augusztus 30.)

VIII.

MAGYAR SORS – SZÉTSZÓRT MAGYARSÁG

"Lehetünk szánalmas nyomorultak, szét-tépettek, a gyülölet szétmarcangoltjai, a nagy és kis hazugságok kin- s kárvallottjai; de nem akarunk más lenni, mint eleink egy évezreden át, a Nagyasszony szent családja."

MINDSZENTY JÓZSEF

"JERUZSÁLEM, JERUZSÁLEM . . ."

Nemrégiben egy szomoru képet láttam az ujságokban. Dél-Korea fővárosának, Seoul-nak egy részét, romokban, a modern háboru borzalmas pusztitásának nyomaival és következményeivel . . .

1. Budapest ostroma

A kép személyes, fájdalmas emlékeket idézett fel bennem . . . Szemem lezárult, és lelkem előtt peregni kezdett a közülünk sokak által átélt szomoru valóság filmje: Budapest ostroma, 1944 karácsony vigiliájától 1945 február 13.-ig; s mindaz, ami utána következett . . . Magyar testvéreimet látom összezsufolva a pincék mélyén . . . Hallom a repülőgépek kisérteties zugását, s a mindennap ismétlődő bombázások s belövések siketitő zaját . . . Látom a tönkretett házakat és otthonokat; valamint azokat a romhalmazokat, amelyek a Keleti Károly utca 1-ben és a Fő-utcában, Budán, egy-egy hatalmas bérház felrobbanása után maradtak. Hat vagy nyolc emeletes épületek, s lakóik közül egyetlen egy sem menekedett meg . . . Az óvóhely nem életük mentésének, hanem temetésüknek lett a szinhelye . . . Amikor 1947 november 15.-én elhagytam hazámat, állitólag, még mindig a romok alatt voltak a holttestek . . . Aztán látom a modern temetőket, kicsiket és nagyokat, a kertekben, — több mint 100 sirhelyet csak a mi kertünkben —; a kiéhezett, lesoványodott, minden nélkül maradt magyarokat, akik a tehetetlenség és kilátástalanság érzésével néztek a csak még nagyobb rosszat igérő jövőbe . . . Aztán látom az emberoszlopokat, az önérzetes magyar férfiak megalázott tömegét, — katonákat és civileket egyaránt — akik végeláthatatlan sorokban meneteltek Kelet felé, a fogságba, a géppisztolyok őrködése mellett . . . S akik közül egyszer, Budapest utcáin, valaki üzenetet kiáltott számomra is: Mondják meg Csaba Atyának, hogy imádkozzék Kiss századosért . . . Szegény Kiss

százados, ma sem tudom, ismertem-e? De ő biztosan ismert engem, s Isten szolgájának imájáért könyörgött . . . Látom a meggyalázott magyar lányokat és magyar édesanyákat, akiknek arcukról könnyü volt leolvasni az elfojtott szégyen s a ki nem fejezhető megalázottság érzését . . . De emlékező lelkem kiemel még valamit az ott elsüllyesztett megrázó eseményekből, s látom a romhalmazzá lőtt Budát, fővárosunk büszkeségét; a tönkretett és kirabolt királyi várat; a megsérült Nagyboldogasszony templomot, s többek között, a mi templomunkat is, a Margit-körúton, amely szomoruan viselte magán a megszentségtelenités jelét: padjait, áldoztatórácsát lerágták az odaterelt, kiéheztetett lovak . . . S itt, ebben a templomban voltam tanuja egy megrázó jelenetnek, amely tökéletesen fejezte ki magyarságunk lelkiállapotát a felszabadulásnak nevezett modern rabszolgaság megizlelésekor. Február 15.-ike vagy 16.-ika lehetett. Alig egy-két nappal a felszabadulás után. Valamiért bementem a templomba. A megrongált, meggyalázott, használhatatlanná vált templom főoltára előtt ott állt egyik fiatal páterünk; a kezében zsolozsmáskönyv, s nem törődve azzal, hallja-e valaki, teljes torokkal énekelte Jeremiás siralmait . . . Épen ugy, mint ahogyan nagypénteken énekli az Egyház: Jeruzsálem, Jeruzsálem, térj meg a te Uradhoz, Istenedhez! . . .

Ime, igy fest a valóság szomoru filmje a szemtanu emlékezetében. Néma film, csak a képek peregnek benne, de ezek a képek beszédesek. Arról beszélnek, amiről magyarjaink beszéltek az óvóhelyeken, amikor az ostrom alatt meglátogattam őket. Azt a kérdést kérdezték, amely a mi ajkunkat is elhagyja sokszor, s amelyre feleletet szeretnénk: **Miért történt mindez a keresztény Magyarország életében? Miért?**

Ha gondolkozó s hivő lélekkel közeledünk a nagy történelmi eseményekhez, általában a következő irányban sejthetjük meg a magyarázatot:

2. Isten a történelemben.

Pusztán emberi szemmel vizsgálva a nemzetek és népek életét, történelmünk különböző külső és belső erők bonyodalmas szövedékének az eredménye. Ezeknek az erőknek rendeződése vagy ütközése szüli egy-egy nép életében az örvendetes vagy szomoru események sorozatát. Természetes

azonban, hogy ez a szemlélet nem elégithet ki bennünket, keresztényeket, akiknek hite nemcsak az egyes embert, de a nemzeti közösségek életét is Istenhez kapcsolja, és Benne látja népek és nemzetek hivatásának Kigondolóját. Épen ezért nekünk tovább kell kutatnunk.

S ha most már keresztény szemlélettel vetjük fel a kérdést: **Miért történt mindez?**, szent hitünk tanitása vigasztaló feleletet ad számunkra. — Egyházunk nem tagadja a belső s külső erők szerepét egy-egy nép történelmének alakulásában. Sőt, ellenkezőleg! Azt, mint reális adottságot elfogadja, s állitja, hogy ezek az erők gyökérszerüen alapvetők és sorsdöntők az emberi történelemben. A teremtő Isten elsősorban nem csodákkal, nem rendkivüli közbelépésekkel irányitja a világot, hanem engedi hatni a másodlagos okokat, mindenekelőtt magát az embert, akit gondolkodási törvényszerüséggel és akarati szabadsággal Ő áldott meg. Ahhoz tehát, hogy megrázó történelmi események idején csodát várjunk Istentől, rendithetetlen hittel és rendkivüli természetfeletti érdemekkel kellene rendelkeznünk, amelyekért méltóknak találhatna bennünket Ő arra, hogy felfügessze a természetes hatóerők müködését. Innen van aztán az, hogy mi emberek, akik olyan könnyen vesszük tudatlanra Isten parancsait, és olyan nemtörődök tudunk lenni keresztény hitünk fenntartásában és ápolásában, nem tudjuk megérteni, hogy az általunk elhanyagolt Isten miért nem módositja a történelmi erők müködését csodálatos közbelépésekkel? Miért nem? Azért, mert az ilyen történéseknek kettős szerepük lehet a keresztény egyének és közösségek életében: **ideiglenes büntetés vagy próbáratétel.**

A.) A büntető Isten.

Ha az Isten közösségeket büntet, azt azért teszi, mert azoknak a közösségeknek tagjai legfeljebb csak ószövetségi életet éltek. Ószövetségi életen értjük itt a félelem életét: **Isten csak annyiban létezik számukra, amennyiben büntetheti őket;** mint zord hatalomra tekinthetnek fel Rá, ahelyett, hogy az ujszövetség szellemében szeretetük egyetlen tárgyát találnák meg Benne. Ilyen értelemben kellene gondolnunk a mai szentlecke szavaira, Szent Pálnak a korintusiakhoz irt első levelében, ahol az apostol összehasonlitást tesz az ószövetségi zsidóság és az ujszövetségi ke-

reszténytek között: ". . . ne kivánjunk meg mi is rossz dolgokat, mint ahogy azok megkivántak. Se bálványimádók ne legyünk, mint némelyek azok közül . . . se ne paráználkodjunk, mint némelyek azok közül paráználkodtak, és elhullottak egy nap huszonháromezren. Se ne kisértsük Krisztust, mint némelyek azok közül kisértették és elvesztek a kigyók által. Se ne zugolódjatok, mint némelyek azok közül zugolódtak, és elvesztek a pusztitó által. Mindezek pedig előképben történtek velük, és azért irattak meg, hogy okuljunk belőlük mi . . ." (I. Kor., 10, 6—12). Okulásunk utját pedig ugyancsak Szent Pál jelöli meg: "Nem vettétek ugyanis a szolgaság lelkét, hogy ismét **csak féljetek,** hanem vettétek a gyermekkéfogadás lelkét, amelyben azt kiáltjuk: Abba. (Atyánk!) (Róm., 8, 15). — Ha csak a büntetéstől való félelem őrzi meg ajkunkon Isten nevét, a szolgaság lelke lakik bennünk. s hiányzik belőlünk az ujszövetség alapvető szelleme, Krisztus főparancsának, a szeretetnek beteljesitése, s azért büntet bennünket Isten, hogy tisztuljunk a szenvedésben, és felismerjük "az egy szükséges"-nek, a szeretetnek fontosságát.

B.)A próbáratevő Isten.

De aztán van még egy másik hivatásuk is az Isten által megengedett történelmi csapásoknak. Még ha a szeretet irányitja is életünket, sokszor megtörténik, hogy nagyon keveset teszünk Isten országáért. Megelégszünk pl. önmagunk üdvösségének biztositásával, és nem érzünk felelősséget nemzeti közösségünk megszentelődéséért, felebarátaink lelki emeléséért . . . Ha ilyenkor Isten megengedi a közösségi csapásokat, lelkünk és gondolatvilágunk nemesitését akarja elérni velük. Ebben az értelemben minden csapás voltaképen különös kegyelem Isten részéről, amelynek hivatása a közösségek megszentelése tagjainak megszentelésén keresztül. Isten látogatásának ez az általános célja a történelmi eseményekben. A büntetés csak akkor jön, amikor sorozatosan visszautasitjuk Őt itt. Emlékezzünk a mai evangéliumra Jeruzsálem pusztulásának m[illegible]-jövendöléséről? "Vajha, te is megismerted volna legalább ezen a te napodon, amik békességedre szolgálnak . . . Mert rád jönnek a napok, és körülvesznek ellenségeid sáncokkal, bekeritenek és megszorongatnak téged mindenfelől; és földre tipornak téged és gyermekeidet, kik benned van-

nak; s nem hagynak benned követ kövön, mivel hogy nem ismerted meg látogatásod idejét" (Luk., 19, 42—44).

Szent István országa, a keresztény Magyarország történelmének egyik legnagyobb válságát és megpróbáltatását éli át. Miért? Lehet, hogy büntet bennünket Isten, s ezért engedte és engedi érvényesülni ellenünk a történelmi erőket. Lehet, hogy nem talált közöttünk elég igazat, hogy megkönyörüljön nemzeti közösségünkön. Egész biztos, hogy nem talált elég érdemet ahhoz, hogy csodálatos módon biztositson védelmet számunkra. De lehet az is, és mi ezt hisszük, hogy csak próbára tesz bennünket az Isten. Hitünk erejét és ragaszkodásunk fokát akarja látni! Mutassuk meg azt Neki hitélettel és megerősödött keresztény magyar öntudattal! — Ne tagadjuk meg azt a népet, amely ma szörnyü elesettségben szenved, és ne tagadjuk meg ezeréves történelmét! Ne szégyeljük magyar voltunkat, de ne is hencegjünk vele! Kereszténynek és magyarnak lenni hivatást jelent! S számunkra, ide Amerikába sodródott magyarok számára ezt a hivatást ma Szent Pál szavai fejezik ki: ". . . vessétek el magatoktól . . . a haragot, az indulatosságot, a rosszakaratot, a káromlást és szátok rut beszédjeit. Ne hazudjatok egymásnak, vetkőzzetek ki a régi emberből és a cselekedeteiből, s öltözzetek fel abba az ujba, aki megujult a teremtője képmásának megfelelő ismeretre . . . Szenvedjétek el egymást és bocsássatok meg egymásnak . . . mikép az Ur is megbocsátott nektek . . . Mindezek fölött pedig szeretetetek legyen, mert ez a tökéletességnek köteléke" (Kol., 3, 8—14).

(1953 julius 26.)

A MAGYAR SZABADSÁG IGAZI ÉRTELME

A március 15.-iki szabadságünnep sok emléket és érzést szokott felidézni bennem. Leperegnek előttem gyermekéveim az elemi iskola ünnepélyeivel, szavalataival és szindarabjaival; meg azokkal a háborus élményekkel és eseményekkel, amelyek édesapám emlékezései és elbeszélései alapján telitették képzeletvilágomat az első világháborúval, az olasz fronttal, a fogsággal s mindazzal kapcsolatban, ami utána következett . . . Később aztán, a középiskola éveiben, nagyobb és szinesebb ünnepélyek rakták le bennem az emlékezés és keresés utjelzőit a magyar szabadság ünnepének megértéséhez. Történelmi tanulmányaim és olvasmányaim mélyebbre vittek az átlagos "honszeretet"-nél és az érzelmi lelkesültségnél. Kerestem valamit . . . Választ, feleletet arra a borongó érzésvilágra, amely még a leglelkesebb és legfényesebb március 15.-iki szónoklat, szavalat vagy muzsika nyomában sem foszlott gyorsan tovatünő, könnyed fellegekké, hogy végérvényesen helyet adjon a diadalmasan mosolygó kék égnek bensőmben . . . Feleletet, magyarázatot kerestem arra a titokzatos valamire, amely felém csendült, agyamba, szivembe kiabált minden szabadságünnepi költeményünkből, még Petőfi "Talpra magyar"-jából is, s amely talán igy volt kérdésbe önthető: **Mi a magyar szabadság igazi értelme, amikor legnagyobbjaink, nemzeti hőseink próbálkozásai is torzók maradtak eredményeikben?**

A feleletet három dologban találtam meg: a magyar érzésvilágot tolmácsoló és az átélés eredetiségével, valamint a kifejező erő szépségével ható költőkben; a magyar történelem tényszerü utmutatásában; és a hit fényénél biztosan tájékozódó keresztény bölcselkedésben.

1. A költő átélése.

A magyar költők mindenekelőtt megtanitottak arra, hogy egy nép nem akkor bukik el, amikor ellenségei le-

igázzák és megfosztják politikai szabadságától, hanem akkor, amikor a népet és nemzetet alkotó egyének feladják nemzeti hivatásukba és küldetésükbe vetett hitüket. Ezáltal önmaguk oltják ki a közösségi megujulás utolsó mécsesét. A kilátástalanság és a tájékozódási hiány átvághatatlan sötétsége borul rájuk. A sötétségből pedig nem gyulladhat ki fénycsóva, hogy átpásztázza a mult történelmét, és belevigye a remény lehetőségét a lehetetlent igérő erőfeszitésbe. — Ezzel szemben viszont viharok és pusztitó orkánok létalapjaiban rázhatnak meg egy nemzetet; hatalom-óriások vasököllel zuzhatják porrá mindazt, amit naggyá és szentté tett benne a történelem; egyedeit megdermedt, fagyos némaságra itélheti a "vaeh victis!", "jaj a legyőzötteknek!" rabszolgákat szülő kegyetlensége. De nem tépheti ki a mélységben meghuzódó gyökeret és nem zabolázhatja meg a kényszer-csendben pezsdülni induló életet. S amikor a rügyfakasztó tavasz angyala a szabadság arany csengőjével végigcsilingeli majd a régen halottnak hitt tájakat, szétpattan a törhetetlennek tünő jégburkolat, elfelejtődik a hideg, tovaszáll a fagyos tél, s uj szinre, uj illatra éhesen bomlik fejlődésbe az ősi, évezredes népi-nemzeti gyökér.

Sok olyan költeményt idézhetnék itt, amelyek — megpróbáltatásaink idején — ezzel a szemlélettel ápolták a szabadság eszméjét még lélegezni is alig-alig tudó népünkben. A sok közül álljon itt Végvári-nak "Élet a mélyben" cimü, talán kevésbbé ismert, de feltétlenül kifejező erőtől duzzadó költeménye.

A rét virágai,
Mezők pompája hol?
Csitt, csak alább sülyedt,
Ott szunnyad valahol
A néma, ős gyökérben:
Örök nyárban és örök erősségben.

Azért, mivel a csend
Oly dermedt, hangtalan,
Csitt, Isten tudja csak,
Mennyi örvénye van!
S aki tanult viharokkal bánni,
A csendet nem tudja megzabolázni.

Azért, mert idefenn
Dermesztő tél havaz,
S rajtunk szeszélyeit,
Zsarnok szeszélyeit
Tölti — csitt, semmi az,
A mélyben szent és örök a tavasz.

A fák lombja hová lett?
Elhalt? Elfeketült?
Csitt, szunnyad uj rügyekben,
Csupán beljebb került,
Beljebb az anyafába.
Erősb várba és nagyobb biztonságba.

Szin, illat, álom,
Rajongás: hová lettek?
Csitt, élnek mind,
A mélybe menekedtek!
A mélyben ás, aki aranyat ás,
S a mélyből jön minden megujulás.

"A mélyben ás, aki aranyat ás s a mélyből jön minden megujulás"! Ez az a mondat, amely megkapóan érzékelteti a magyar szabadság-eszme folytatólagos tragikus szinezetét. Elsősorban költőink voltak azok, akik felfedték előttem ezt az igazságot, és megértették velem, hogy mig más népeknél a nemzeti függetlenség tartós kivivásával vagy a mindenkit egyformán megillető szabadságjogok megszerzésével kapcsolatos a szabadság ünnepének mámoros ünneplése, addig ezek a tények csak a keretét adják a magyar szabadság ünnepnek. Tartalommal azonban a folyton ismétlődő magyar sors tölti azt ki. Az a sors pedig nem ünnepi mámort követel, hanem **élniakarást**; nem a valamikor elért jogok puszta megállapitását, hanem a nemzet egyedeinek olyan foku lelki erősödését, hogy a történelmi összetörtség idején képesek legyenek önmaguk lelkének gazdag termő talajába menekedni s az elhivatottság gyökerén nemzetük számára is uj életet fakasztani.

A nemzeti elhivatottság tudata azonban csak Istenben hivő népek életében válhat élő valósággá! Mert ha az embernek semmi köze sincs Istenhez; ha léte nem az Ő te-

remtő jóságának, hanem tisztán csak a természet vak és szükségszerü erőviszonyainak, valamint az erősebb és gyengébb állat-, később pedig emberfajták egymás ellen való küzdelmének az eredménye, akkor nemzeti viszonylatban is jogosnak kell elismernünk az "aki birja, marja" elvet. Ha azonban Isten áll a világtörténelem hátterében, s ha az Ő örök törvényei érvényesülnek magának a nemzetnek közösségi életében is, akkor az elhivatottság szent gondolattá válik, és egybeesik az Ő isteni Akaratának feltétlenül érvényesülő célkitüzéseivel. — A magyar történelem épen ezen a ponton nyujtott számomra támaszpontokat a mi szabadság eszménk megközelitésében.

2. Történelmünk utmutatása.

Gondoljuk csak végig, hogy a magyar nép előtt és után hányan próbálták meg a Duna-Tisza tájának birtokbavételét az évszázadok és évezredek folyamán? Nem sikerült sem avarnak, sem hunnak, sem a római zsoldos katonának, sem bolgárnak, sem szlávnak, sem görögnek, sem németnek. De még a tatárnak és töröknek sem. S hisszük, hogy az orosznak sem fog sikerülni! Azt a földet a mi fajtánknak szánta Isten, és minket tartott meg ott több, mint ezer éven keresztül, noha sokszor szinte már a szemfedőt is ránk teritették ellenségeink . . . De épen olyankor, amikor halálos csapást kellett átvészelnie a nemzet életfájának, ez az élethivatást adó Isten mindig gondoskodott arról, hogy olyan fiakat támasszon fajtánkból, akiknek személyes áldozatából és a szabadság szeretetébe való belepusztulásából évtizedekre vagy évszázadokra lángot kapott a magyar lélek. Hogy csak a legfontosabbakat emlitsem: Istennel a hazáért és szabadságért küzdő II. Rákóczi Ferenc elvesztette a szabadságharcot, és kénytelen volt letenni a fegyvert 1711 május 1.-én, a nagymajtényi sikon. Földönfutóvá lett a magyar fejedelem . . . De földönfutása magához téritette aléltságából a magyar lelket és megalázottságában is figyelmeztetőleg kiáltotta az ellenség felé, hoy a szüntelen harcokban megtépázott és számban nagyon **megfogyatkozott maroknyi magyarság élni akar! Még pedig a Duna-Tisza táján!** A győző csak a harctéren győzte le, de lelkében nem tudta megtörni, mert keresztény vezérének áldozata lelkesitette . . .

Alig mult el száz esztendő, ujra lángra kapott a szabad-

ság parazsa magyar földön. De akkorra már uj üstökös ragyogott a magyar égen . . . Széchenyi Istvánt küldte a Gondviselés, hogy az ujabb összeroppanás idején majd belőle induljon el az ujjászületés . . . Mert belőle is az Istent és hazát szolgáló magyar beszélt . . . Mélyre akarta vinni népét, a lélek mélységébe . . . Ezért hirdette, hogy pusztán csak a születs vagy a föld nem tesz bennünket magyarokká. Magyarnak lenni többet jelent! Jelenti a lélek következetes, épitő munkáját! Jelenti a sorsközösség vállalását! És jelenti az állandó áldozathozatalt népünk szolgálatában! Ő ilyen volt! S ezért lett a legnagyobb magyar! Ma sem olvashatjuk megrendülés nélkül Naplójának bizonyságait. "Lenyesik szárnyamat — irja többek között —, lábamon járok; levágják lábamat, kezemen fogok járni; kiszakitják kezemet, hasamon fogok mászni. Csak használhassak." — 1848 március 15.-én nagyon magasra csapott fel a magyar szabadság lángja. Biborba öltöztette az egész magyar eget. A bibort azonban ismét a vergődés riasztó sötétsége követte. Széchenyi elméje elborult . . . De örök figyelmeztetésül immár szállóigévé lett szavait hagyományozta népének: **"A magyar csak sajátmagát fogja meggyilkolhatni, más által meg nem gyilkolható"!**

Ismét száz évet fordult az idő kereke, s a második világháboru után Petőfi szavai tólultak a magyar ajkakra:

Lement a nap. De csillagok
nem jöttenek. Sötét az ég,
Közel s távolban semmi fény nincs,
Csak mécsvilágom s honszerelmem ég.
(A hazáról.)

A gondviselő Isten azonban nem sokáig hagyta népét a bénitó vaksötétben! Rákóczi zászlóját és Széchenyi felelősségtudatát átruházta a szabadság eszméjének legmodernebb és legerélyesebb védőjére, Mindszenty Józsefre. A tragikus magyar sorsban az ő ajkán csendültek fel a feltámadás igéi. "Ha pro Deo et libertate, Istenért és a szabadságért küzdötök munkával és imádsággal, akkor rajtatok keresztül a Nagyasszony ujból megkezdi nemzetünk életében gyógyitó munkáját és megint felemelkedik a Máriás lobogó . . . (Az ifjusághoz intézett szózat a bazilika előtt). Mert "ha Magyarország teljesen elbukik a marxizmus áradatában, egész Európa számára sirbaszáll a sza-

badság". (Felhivás a világ püspökeihez, 1948 julius 1.-én.) S hogy ne szálljon sirba, hogy állandóan szitódjék annak parazsa, Mindszenty József börtönlakó lesz. Szenvedést és halált akar magának, hogy általa megujuló életet biztositson fajtájának.

3. A keresztény bölcselet tanitása.

Ezek az emberek nem a véletlen játéka folytán kerültek bele a magyar történelembe. Istentől kapott küldetésük mellett ők szabadon határozták el magukat a rendkivüli áldozatok vállalására. Fönséges életpéldáik szent hitünk és keresztény bölcseletünk tételének gyakorlati igazolása, hogy **a szabadság csak értelmes lények tulajdonsága,** mert az állati, szükségszerü ösztönnel szemben a választás lehetőségét és a cselekedetekért való felelősségvállalást hirdeti. Épen ezért feltételezi s követeli az egyszerü, szellemi természetü, értelmes lélek létét a szabadság alanyában. Forrásának pedig megköveteli a teremtő Isten létét, aki jóságában ugy akarta, hogy az Ő isteni szabadságának halvány visszfényeiként szabadon, tehát külső és belső kényszertől mentesen müködjünk közre kegyelmeivel, és tegyük érdemszerzőkké cselekedeteinket! — A mi szabadsághőseink tehát a bünöktől és tévedésektől való önmegszabaditást hirdetik az ember számára, hogy szellemi lelkének elismerésével Istent tehesse egyéni és nemzeti szabadságának is alapjává és biztositékává. Mint csillagokra nézzünk hát fel rájuk! Bennük találkoznia kell minden magyarnak! Őérettük szabadságról, feltámadásról, elhivatottságról és uj életről kell álmodnia itteni és otthoni összedobbanó sziveknek!

"Magyarok, kiknek nincsen vértetek,
A csillagokra gyakran nézzetek!

Egy csillagra nézzünk mi mind, merőn,
Keleten, délen, völgyben, bérctetőn.

És érezze, ki rokonához vágyik:
Ezer mérföldről azt nézi a másik.

Ha elvész, összeomlik itt a hon:
Találkozunk azon a csillagon."

(Végvári: Magyarok, mindenütt . . .)

(1954 március 14.)

MAGYAR HŐSÖK

"Eljön az óra — figyelmeztette apostolait az Ur Krisztus —, hogy mindaz, aki megöl titeket, szolgálatot vél tenni az Istennek. És ezeket fogják cselekedni veletek, mert nem ismerték az Atyát, sem engemet." (János, 16. 2.) — A szöveg nem kiván magyarázatot. Világos, hogy Krisztus legbensőbb munkatársaihoz, az apostolokhoz intézte szavait. Még pedig akkor, amikor Ő maga is nyilvános müködésének utolsó szakaszával, szenvedésével és halálával volt hivatva beigazolni szavainak valóságát. Őt, az Isten Fiát az Isten nevében itéltették halálra és feszitették keresztre szolgái, a papok és kinyilatkoztatás ismerői és tanitói, az irástudók és farizeusok . . . Szolgálatot véltek tenni Istennek és az Ő választott népének . . . Legalább is ezt hangoztatták ajkukkal! — Attól kezdve, különböző helyeken és különböző időben, számtalanszor beigazolódtak Krisztus Urunk szavai a kereszténység történelmében. Az apostolok és utódaik, az Egyház és egyházi intézmények, vallási közületek, valamint a hit- s erkölcsi élet elmélyitését szorgalmazó mozgalmak — Mesterük példájára — támadásoknak voltak kitéve, sőt üldöztetést, esetleg vértanuságot is szenvedtek. De a világ mindezt nem szégyelte. Farizeusi alakoskodással jogcimet érzett nemtelen cselekedetének végrehajtásához: Isten embereinek legyilkolásával és intézményeinek megbénitásával akart vagy akar szolgálatot tenni az Istennek . . .

Egyházunk **céltudatosan** ezt az evangéliumi részletet olvastatja velünk minden évben az áldozócsütörtök és pünkösd közé eső vasárnapon. Vajjon miért? Azért, hogy a Szentlélek várás idején hivei lelkükbe vessék Mesterük szavait, s igy tökéletesebben értsék meg keresztény hivatásukat. Ami annyit jelent, hogy az ő lelkükben is változásnak kell végbemennie ezekben a napokban. Elmélyülésnek. Lelki átalakulásnak. Az apostolokéhoz hasonló megtárulásnak. Hogy felajzott lelkükben az Atyától származó igazság Lelke nekik is bizonyságot tegyen a Krisztus felől.

S hogy a pünkösdi kegyelem vétele által ők is képesek legyenek a bizonyságtevés vállalására akkor, "amikor majd eljövend az óra" . . .

1. Magyar tanuságtevés.

De, Szent János idézett szavai ma még más valamiről is beszélnek nekünk. **A keresztény Magyarország vérével megirt tanuságtevéséről Krisztusért, a kereszténységért, a keresztény kulturáért és a keresztény Európáért.**

A magyar nép hivatást látott a kereszténység védelmében. Ezt a hivatást vállalta és be is teljesitette. Még akkor is, ha fiainak vérébe és életébe vagy földjének elvesztésébe került is a helytállás. Nem volt fontos, hogy a keresztény népek és országok értékelték-e a magyarság szolgálatait. Nem volt fontos mindaddig, amig a mi népünk életében is valóra nem váltak az Ur Krisztus szavai, hogy "mindaz, aki megöl titeket, szolgálatot vél tenni az Istennek." Mert az első világháboru után, az igazságosság zajos hangoztatása mellett, erre vállakoztak azoknak a népeknek hamis prófétái, akiket — évszázadokon keresztül — saját élete árán védelmezett a magyarság. Feldarabolták Szent István országát. Dobra verték az ősi terület kétharmad részét, idegen államok állampolgáraivá tették az ősi lakósoknak több, mint a felét. S alapjaiban annyira megingatták a keresztény magyar államot, hogy az képtelen volt továbbra is beteljesiteni kereszténységet védő hivatását . . . Akik szolgálatot véltek tenni az Istennek, lerombolták a kereszténység ezeréves magyar pillérét, de nem épitettek helyette másikat. S ma nincs gát a keresztény Európában, amely biztosan fel tudná tartóztatni az életére, intézményeire, szellemére és történelmére törő kommunista, bolsevista erőket . . .

A világ csak akkor döbbent rá erre, amikor már közvetlen közelről érezte a második világháboru szelét. S a keleti veszedelemtől való kétségbeesett rettegésben, akkor, 1938-ban, a budapesti Eucharisztikus Kongresszus és a Szent István év megnyitása alkalmával, védtelennek és kiszolgáltatottnak érezte magát. XII. Pius, akkor mint a Kongresszus pápai követe a keresztény Magyarország történelmét idézte példaként a romboló, sátáni erők ellen való küzdelemben. "A Hősök tere, a magyar bátorság jelképes arénája, még sohasem látta a keresztény népek jámbor

hitének ezernyi és ezernyi lángját ugy fellobogni és a nap sugaraival ugy egybeolvadni, mint ebben az egyedülálló pillanatban, amikor dicső emlékü kövei az egész világ misztikus oltárává avatódtak. Sokan vannak, majdnem minden nemzetből, akiknek szivét égő hazaszeretettel hatja át a krisztusi ország alapvető törvényeibe vetett hit szent és büszke tudata. Ti jól tudjátok ezt és jól tudja e történelmi föld is, melyet Magyarország első királyának apostoli egyénisége szentelt meg, akinek elméjét s karját Krisztus keresztje és a Szüzanyának, a ti Pátrónátoknak tisztelete irányitotta. Szent Istvánban olyan pártfogótok van, aki hősiességében nem marad el az első vértanuk mögött."

A Hősök terének kövei az egész világ misztikus oltárává avatódtak 1938-ban. Azok a kövek azonban ma, hősök vasárnapján, azoknak a magyaroknak, katonáknak és civileknek emlékét idézik, akikben ujra és ujra testet öltött Szent István hősiessége és kifejeződött a keresztény magyar élniakarás. Jobbára névtelen magyarok ők mind. Tömegsirokban alusszák örök álmukat. Korhadt fakereszt vagy talán még az sem figyelmeztet porhadásuk helyére . . De szellemük él és beszél hozzánk! Itt maradt, hogy tápot adjon az utókor lelkének is!

Sik Sándor költői lelke igy énekelte ezt meg 1915-ben:

Egész világ nekünk zudul,
Barát, szomszéd elad rutul.
Ne félj, hazám! Világ dőlhet,
Magyar vérből tenger nőlhet:
Tisza vize, Duna rögje
Magyar marad mindörökre.
Él az Isten! Áll a honvéd!

(Kárpáti ének.)

Él az Isten! S az élő Isten erejében és igazságában áll a honvéd! Ez a magyar hősök napjának misztériuma! Ez tanitása és utmutatása!

Hősök napja tehát a csodálat és a tanitás, illetőleg a tanulás napja számunkra. Csodálattal tekintünk fel azokra a névtelen ezrekre, akikkel a kötelesség és a becsület elfelejtette a szerető feleséget, az aggódó édesanyát, a várakozó gyermeket akkor, amikor szolgálatra szólitotta őket a kereszténység és a haza védelme. — De ugyanakkor

tanit is bennünket ez a nap. Arra oktat, ami a magyar hősiesség legszentebb titka és nyitja: hogy erény és szent kötelesség a haza szeretete! Feltételezi tehát a bátorság lelkének vételét és birtoklását a pünkösdi Szentlélek ajándékai közül. Ezért imádkozzunk! S ezzel a legszentebb imával idézzük a hősök multját és készitsük elő a hősök jövőjét!

Ameddig piros lesz a vér,
Ameddig fehér lesz a hó,
Ameddig zöldel a rét füve,
Lesz jel, eszünkbe juttató:

Hogy hitünk hol van, hol hazánk,
Hogy hova, kihez tartozunk,
S kié a föld, — hol elsülyed
A koporsónk, ha meghalunk.

(Végvári: Három szin.)

(1954 május 30.)

ÉPITŐ MUNKÁRA HIV AZ ARADI TIZENHÁROM

Október 6.-ika a mélységes gyász ünnepe nemzetünk életében. Olyan Jeremiás siralmaihoz hasonló jajjongás és zokogás, amely különösképen a fiatal nemzedékekben talált hamisitatlan visszhangra az utóbbi évtizedekben. A kitüzött fekete lobogókon, a hősök emlékének megkoszoruzásán és a gyászindulókon keresztül elsősorban ők voltak azok, akik a nemzeti eszmények után kutatva Világosra, Aradra és október 6.-ikára nyitottak. A halottakban találták meg a magyar élet hirdetőit . . . Emlékszem, diákkoromban diszgyüléseket tartottunk minden évben ezen a napon . . . Hallgattuk az ifjusági szónokokat, a magyar költők verseit . . . és kutattunk valami után, amit nagy történelmi halottaink hirdetnek felénk és jövőnk felé . . . De sokszor hangzottak fel ezeknek a fiatal magyaroknak ajkán Ady-nak but és örömet együtt hirdető szavai:

Megtaláltuk az őseinket:
Mennyi bus homloku magyar,
Kinek azért kellett pusztulnia,
Mert ujat, emberit akart.

(Csaba uj népe.)

De ugyanakkor:

Föl, gyermekek, tanulásra,
Háborura, egészségre.
Ti lesztek majd e rab ország
Megváltott és boldog népe.

(Történelmi lecke fiuknak.)

1. A "miért?"

Ezek a lelkes fiatalok valószinüleg nem értették meg, hogy tulajdonképen mi is Aradnak maradandó tanitása. De vonzólag hatott rájuk minden, ami arra inditotta őket,

hogy ne álljanak meg történelmünk szomoru tényeinek megállapitásánál a nélkül, hogy ösztönzést, inditást ne nyernének belőlük a jövő alakitására vonatkozólag. Amikor ma mi is hódolunk az aradi 13 vértanu nagyságának, az aggódó magyar lélek jövőbe tekintő kutatásával tesszük ezt. Ehhez pedig mindenekelőtt meg kell értenünk azt az eszmét, amelyért ők meghaltak. Mert egy nemzet életében mindenfajta ünneplésnek — örömnek és gyásznak — csak annyiban van értelme, amennyiben az emlékezés tudatositja az ünneplő nemzedékben azokat az ideálokat, amelyek szükségessé tették egy-egy történeti ténynek nemzeti ünneppé való avatását. Igy, október 6.-ának a jelentősége sem abban a puszta tényben rejlik, hogy 1849 október 6.-án 13 magyar embernek élete kioltódott Aradon, hanem a **"miért"-ben, haláluk "miért"-jében! . . .** Abban az **eszmében, amelyért** meghaltak, **amelynek** bizonyos fokig megtestesitői voltak, s **amelynek** életerejét legjobban épen halálukban hirdették. Vértanuhalálukkal hosszu időre befejeződött a magyar nemzet fegyveres küzdelme az élniakarásért. A nemzeti önállóságra való törekvés nemzeti gyászünneppé hervadt. A magyar lélek titkos mélyén azonban eleven valósággá lett a nemzeti elhivatottság tudata. A 13 vértanu vére uj vérszövetséget létesitett, és a némaságra kárhoztatott magyarok felé azt hirdette, hogy **egy vértanukat a haza oltárára küldő nemzetnek még megalázottságában is történelmi küldetése van!**

2. A hivatástudat kialakulása.

Minden nemzeti közösség fejlődésen és az öntudatosulás bontakozó fázisain megy keresztül épen ugy, mint az egyes ember. Ahogyan férfivá fejlődik a gyermek, ugy tudatosul benne a tény, hogy nem egyedül él a világban, hanem emberek veszik körül: beletartozik egy családba, tagja egy helyi közösségnek, polgára egy államnak és egyik képviselője magának az emberiségnek. Társas természeténél fogva kapcsolva, kötve érzi magát ezekhez a közösségekhez, és értelmi életének, valamint öntudatának kibontakozásakor szükségképen felmerül benne a kérdés, hogy **mi az ő hivatása ezekben a közösségekben és magában a világban? Mi az a feladat, amelyet neki kell betöltenie, és amelynek elvégzése ad tulajdonképen értelmet az ő egyéni létének?** Ezekből a kérdésekből azonnal észrevehetjük, hogy az em-

ber sohasem éri be annak a puszta ténynek a megállapitásával, hogy ő van, hogy ő létezik. Létéhez szükségképen kapcsolódnia kell a küldetés felismerésének, amelyen keresztül a szüntelenül teremtő Isten képmására alkotott ember belekapcsolódik a világ teremtői elgondolásába és tevékenységével közremüködik annak gazdagitásában. Ebből a szempontból tehát joggal állithatjuk, hogy minden ember értékhordozó és öntudatosulásának foka szerint értékteremtő alany.

De amit igy tapasztalat alapján megállapitanunk emberi létünkre és hivatástudatunkra vonatkozólag, az — ugyancsak a tapasztalat alapján — áll az emberek alkotta nemzeti közösségek létével és hivatástudatával kapcsolatban is.

Minden szervezett nemzeti élet egy nép vagy népcsoportok fokozatos fejlődésének és öntudatrajutásának a sajátos eredménye. Amig egyszerüen csak népi közösségekkel állunk szemben, önálló, független nemzeti élet nélkül, az egy nyelvvel, ugyanolyan szokásokkal, sajátos gondolkodásmóddal és érzelmekkel egy népi közösségbe kapcsolt emberek már birtokosai ugyan valaminek, amit **népi kulturának és népi léleknek** hivunk, de még távolról sem tudatositották magukban azokat a sajátos életfeladatokat, amelyeknek megvalósitásával nemzeti nagykoruságukat bizonyithatnák. **Még csak arra döbbentek rá, hogy vannak, de arra még nem, hogy tulajdonképen miért is léteznek?** Amikor a népi tömegek már tudatosan törekszenek népi erőiknek és kulturájuknak célos kifejlesztésére és érvényesitésére, csak akkor érnek tulajdonképen meg a nemzeti mivoltra. Felnőtté fejlődnek, és szükségképen megszületik bennük a szabadság vágya, amelynek elérésével önálló létikeretet és tudatos alkotási-területet biztositanak népi kincseik és értékeik számára.

3. Nemzeti öntudat.

Magyarország történetében nem hiányoznak a nagyság korszakai. Korán lettünk jelentős országgá. Az időközönként ránk zudult csapások csak megpróbálták népünket, de nem tudták véglegesen megállitani fejlődésünket; mindaddig mig a nemzet java és szolgálata vezette azokat, akik az ország sorsát voltak hivatva irányitani. A középkor nagysága azonban lezáródott népünk számára a mohácsi vésszel, azt követő török hóditással és a belső, testvéri

viszállyal. A mult század első felében indultak meg aztán azok a törekvések, amelyek népünket ujra nemzeti öntudatára ébresztették és arra serkentették, hogy saját nemzeti jellegének megfelelően keresse önmaga kibontakozását; saját nyelvén fejezze ki szellemének termékeit; a maga számára kamatoztassa nagyjainak, tudósainak és müvészeinek tehetségét; és nagykoruságának megfelelően önmaga intézze saját sorsát . . . Ez a törekvés Világosba és Aradba torkollott . . . A törekvés azonban megmaradt és ma is él! És a 13 vértanun keresztül ma is hirdeti és mindenkor hirdetni fogja, hogy nemzetünk már felismerte hivatását és értékeit, és tudja, hogy a Gondviselés akarata szerint neki, mint önálló nemzeti közösségnek van mondanivalója a keresztény világ számára. De egyben hirdeti azt is, hogy nemzeti hivatástudatunk magaslatára csak akkor jutunk el ujra, ha **megbecsüljük és összefogjuk, ha elismerjük és értékeljük mindazt és mindazokat, ami vagy akik magyar értékeket, nemzeti és népi kincseket képviselnek . . .** Gyülöletre, testvérharcra, irigységre, féltékenységre, sötét rosszakaratra és kivételező vagy megbélyegző kasztrendszerre nem lehetett nemzeti nagyságot épiteni sem a mohácsi vész, sem Arad után! De nem lehet ma sem! És nem lesz lehetséges a jövőben sem! . . . Ilyen alapokra csak **a kommunisták épitenek! . . .**

Ma különösen nem volna szabad elfelejtenünk, hogy az aradi 13 vére első gyümölcsét épen ebből a szempontból teremte meg mindjárt a szabadságharc után. Talán Gyulai Pál sorai mutatnak erre rá a legvilágosabban:

Hazáját most jobban szerette,
Az eltiport, szegény hazát!
Magyar természet, öröklötte,
Már igy van több száz éven át.
Ha jobb dolgunk van, meg nem férünk,
Hiuság- és viszálynak élünk,
S akkor csüggünk igazán,
Ha tönkretettük, a hazán.

A 48-as, hevesvérü, lángoló ifjuság megmaradt képviselői mélyen a lelkükbe néztek Arad után és összegyüjteni igyekeztek a szétszórt magyar erőket . . . De megtesszük-e ezt mi is? Mi mindnyájan, akik magyaroknak mondjuk magunkat, s akik az aradi 13-at ünnepeljük ma? Vajjon

megragadta-e lelkünket a mi szent evangéliumnak menyegzős lakomája és királyi asztala? S vajjon megértettük-e belőle azt, hogy az égi lakomán kivül a magyar nemzet mennyegzős asztalához is hivatalos minden tisztességes és becsületes magyar? Mindenki csak önmagát rekesztheti ki onnan, ha nem törődik az ezeréves meghivással, és ha visszautasitja a keresztény magyar gondolat szolgálatát . . . De óvakodjunk attól, hogy önmagunk vizsgálata helyett mások hivatlan biráivá avassuk magunkat, és beálljunk azok sorába, akik még megmaradt értékeinket is a keresztény magyar lelket gyilkoló szeretetlenség és gyülölet zsibvásárára vinnék! . . . Itéletük kemény isteni szigorusággal hangzott fel a mai evangéliumban: "Megkötözvén kezeit és lábait, vessétek őt a külső sötétségre: ott lészen sirás és fogak csikorgatása" (Máté, 22, 13).

Az aradi bitófákhoz sok uj akasztófa sorakozik ma Magyarországon . . . A 13 mártir vérszövetségét sok száz és sokezer uj magyar vértanu kiomló vére frissiti és dagasztja történelmi, hömpölygő vérfolyammá . . . Füröd-jünk meg lélekben ebben a vérfolyamban! . . . Aztán megtisztult magyar öntudattal és szolgálni akarással szánjuk el magunkat a legszebb nemzeti hivatásra: **pozitiv munkára az összetartozás és szellemi értékeink megmentésében és ápolásában!** Az emigrációban ilyen értelemben "Hazádnak rendületlenül légy hive, ó magyar!"

(1953 október 4.)

HALOTTAK, AKIK ÉLNEK . . .

Mindenszentek ünnepe és halottak napja, ha együttesen szemléljük azokat, gyönyörüen juttatják kifejezésre hitünknek a szentek egyességéről szóló mélységes tanitását. A kinyilatkoztatásnak azt a vigasztaló tételét hirdetik felénk, hogy itt, a földön élő valamennyi hivő, valamint a tisztitóhely lelkei és a mennyország megdicsőült szentjei, mind egy szent közösségbe tartoznak Krisztus fősége alatt, és ugyanannak a természetfeletti életnek a valóságos részesei. Egybetartozásuk következményeként felelősséget is éreznek egymás iránt és kölcsönösen segitik is egymást. Igy, a dicsőséges Egyház tagjai a mennyben szüntelenül közbenjárnak a földön küzdő Egyház, valamint a tisztitóhelyen szenvedő Egyház tagjaiért. A purgatórium lelkei felmérhetetlen szolgálatot nyujthatnak és valóban nyujtanak is nekünk, a küzdő Egyháznak, szenvedéseik felajánlásával. Mi viszont imádságainkkal, jócselekedeteinkkel és főleg a szentmise áldozattal tisztelettel adózunk a dicsőséges Egyház tagjainak, és példájuk nyomán jobban és eredményesebben valósitjuk a Krisztus követését; de ugyanakkor hathatós segitséget nyujthatunk a tisztitóhelyen szenvedőknek is kinjaik megröviditésével és üdvözülésük siettetésével. — Ime, tehát a Krisztus fősége alatt s az Ő szeretetében élő egész Titokzatos Testnek legteljesebb együttmüködése és egymásra gyakorolt kölcsönös hatása ennek a két ünnepnek a fényében! Méltán nevezhetjük azt az **Egyház tagjai ünnepének.**

1. Magyar Mindenszentek.

Emlékező lelkünk vigyen vissza bennünket egy pillanatra abba a kicsi faluba vagy városba, amelyhez gyermekkorunk emlékei és élményei füződnek! . . . A templomba, ahonnét Mindenszentek napján kigyózó, imádkozó-éneklő körmenetben zarándokolt a hivek apraja-nagyja a temetőbe! . . . A temetőbe, amelyet a németek **Isten szántóföldjének** neveznek . . . Ahová csak azért kerül a kihült emberi test,

hogy a dicsőséges feltámadásban, ujra egyesülve a lélekkel, Isten keze által learattassék az örök boldogságra . . . Istentől jön az ember! Vele és Érte küzdi végig ezt a földi életet! Az Ő szentséges Nevében leheli ki lelkét, miután erősitést nyer szentségeiből! Az Ő utána való vágy égeti a tisztitóhely lángjaiban; hogy végül is a dicsőséges Egyház polgárává válva, Benne, az örök Istenben találja meg nyugalmát és véget nem érő boldogságát! . . . Ennek a vigasztaló tanitásnak a hite csendül ki a magyar falvakban a mindenszentek-esti egy órás harangozásban; a gyertyafénynél, a sirok körül elmorzsolt rózsafüzérekben s abban a gyászos, mégis bizakodó éneklésben, amely a temető nagykeresztje köré gyült emberek ajkáról száll az élők és holtak szent Istene felé . . . Mennyi fájdalom és a halálnak milyen valóságos tudata ragadja meg ott a lelket, amikor az éjtszaka csöndjében század és század ajkán felsir a "Ments meg, engem, Uram! . . ." De csak azért, hogy nyomában felcsendüljön a remény hangja is a "Jézus az én reményem, mély sir födjön be bár . . ." cimü bizodalmas énekben! . . .

Nekem annyira mélyen véső dtek lelkembe a mélyen hivő áhitatnak ezek az emlékei, hogy Mindenszentek estéje még ma is legszebb élményeim közé tartozik. Élmény, amely a fogható valóság erejével érzékelteti velem azt, amit Egyházunk hite és tanitása mindannyiunkban szeretne ma kiváltani: **a hálás szeretet érzését, valamint az élet és halál összefüggésének a tudatát.**

2. A szeretet tuléli a halált.

Igen, Mindenszentek ünnepének és halottak napjának elsősorban a ragaszkodó és hálás szeretetet kell kiváltaniok bennünk! Szeretetet a meghalt szülőkhöz, gyermekekhez, testvérekhez, jóbarátokhoz, ismerősökhöz és azokhoz a papokhoz, akiknek valamiképen részük volt lelkünk alakitásában és megszentelésében. S ennek a szeretetnek nyomán kell bennünket elvezetniök annak a ténynek átéléséhez, hogy velük még haláluk után is egybetartozunk és hogy a szentek egyességének tudatában egymáson kölcsönösen segitenünk kell! . . . Ime, ezért a sok szentmise, imádság, lemondás és önmegtagadás novemberben, a halottak hónapjában! . . . Ennek a szeretetnek sürgetése viszi a hálátlan gyermeket meghalt szüleinek sirjához,

hogy legalább ott bevallja nekik hálátlanságát . . . Ez a szeretet égeti szégyenpirral a hütlen hitves arcát . . . S, különösen halottak napján, ez a szeretet gondolkoztatja el az egykor még buzgó gyermeket, ha volt plébánosának vagy hittanárjának a sirjára gondol . . .

Népünk hagyományában sokszor érdekes formában nyilatkozott meg ez a bennünket halottainkhoz füző szeretet. Igy pl. Szegeden és környékén Mindenszentekkor kalácsot süt a magyar nép. Temetőbe menet a temető kapujában kéregető koldusoknak adja azt, azzal a kéréssel, hogy annak fejében ők is imádkozzanak az adakozók halottaiért. Szőreg és Jászladány környékén hasonlóképen alamizsnálkodással szokás megülni Mindenszentek ünnepét. — Imádságaikhoz kapcsolják a jócselekedet értékét, hogy a kettővel együtt bizonyitsák ragaszkodó és segitő szeretetüket. — Számunkra sem mulhat el Mindenszentek ünnepe anélkül, hogy ne tudatositsa bennünk a szentek egyességének valóságát, és ne ösztönözzön bennünket nagylelkü, imádságos segitésre . . .

3. Élet és halál kapcsolata.

De, Mindenszentek ünnepe és halottak napja megérteti még velünk az élet és halál összefüggésének nehéz kérdését is. A sirok mellett állva ugy jelenik meg lelkünk előtt az élet problémája, mint Nabukodonozor király álmának szobra Dániel könyvének 2.-ik fejezetében: a feje szinarany, melle és karja ezüst, hasa és ágyéka réz, lábszára vas, lábfeje pedig részben vas és részben agyag. Hatalmas hegy tövében áll ez a különös összetételü szobor . . . Egyszer csak megindul egy kődarab a hegyről lefelé . . . Mind-mind sebesebben gurul a lejtőn . . . Mikor leér, nekivágódik a szobor agyag-lábának, s ime, az egész szobor darabokban hever a földön . . . — A mi életünk szobra is lehet aranyból: a szellem csillogásából, tudásból, müveltségből; lehet finom ezüstből: ifjuságból, szépségből, napsugárból; lehet rézből: vagyonból, jólétből, boldogságból; vagy lehet erős acélból: erőből, egészségből, alkotásból; de legyen bár arany vagy ezüst, réz vagy acél, a valóságban mégis csak gyenge agyagtalpakon áll, amelyeket a betegség vagy szerencsétlenség egyetlen kicsi kavicsa pillanatok alatt összezuzhat . . . S ha ez megtörténik, bekövetkezik a halál . . . Földi életünk utolsó, de legfonto-

sabb pillanata, amelynek vissza kell majd tükröznie egész földi pályafutásunkat . . . S mégis milyen ritkán gondolunk mi a halálra! Már mint a saját halálunkra . . . Ó, gondolunk mi a halálra, de mindig másokéra . . . Mindig mások koporsóját látjuk, és számolgatjuk, találgatjuk, kin is lesz majd a sor legközelebb . . . Pedig épen saját halálunkra kellene gondolnunk legtöbbször, mert hiszen nekünk is számolnunk kell a biztos ténnyel, hogy a mi szempilláink is végérvényesen lecsukódnak majd egyszer . . . Hogy mikor? Talán csak évek vagy évtizedek mulva . . . De esetleg már holnap . . . Vagy épen most, amikor ezt az elmélkedést hallgatjuk . . . S minderre különösképen gondolnunk kell akkor, ha a tudás aranya vagy a fiatalság ezüstje, esetleg a gazdagság reze vagy a vaserő acélja ámitaná és kápráztatná el életünket . . . A pápák koronázási szertartásának van egy nagyon megkapó része. A diadalmenetben háromszor gyujtanak meg egy kis kanócot az uj pápa előtt ezeknek a szavaknak kiséretében: "Szentséges Atyám, igy mulik el a világ dicsősége." Mindenszentek ünnepén előttünk is minden évben fellobban a temetők kicsi gyertyáinak fénye, hogy a halál gondolatának jegyében megtanitson bennünket élni . . . Krisztus nyomában s követésének szellemében . . . S még valamit. Sem az otthoni, sem pedig mi, emigrációs magyarok nem ülhetjük meg Mindenszentek ünnepét és halottak napját anélkül, hogy ne gondoljunk a korhadt fakeresztekre . . . Az ismeretlen, szerte a világon megásott magyar sirokra . . . Kaukázus bányáinak és Szibéria hómezőinek elhullott magyarjaira, akiket épen ugy hiába várnak otthon hitveseik és gyermekeik, mint ahogyan a három árva is hiába sirdogált a meghalt édesanya után Gyulai Pál "Éji látogatás"-ában . . . A börtönökben, gyüjtőtáborokban s a határok aknáinál és drótsövényeinél ismeretlenül elhullott véreinkre . . . Nekik még fakereszt sem jutott, hogy legalább korhadásával hirdesse emléküket . . . Ők elvesztek a nagy ismeretlenségben . . . De, ha nem is tudjuk neveiket, gyujtsunk ma gyertyát az ő emlékükre is! Nekik, az ismeretlen nagy magyar halottaknak, akiknek halálából élünk még mi! . . . S minden magyarok egybezengő könyörgésével kérjük, hogy az élők és holtak szent Istene adjon örök nyugovást poraiknak!

(1954 november 1.)

MINDSZENTY JÓZSEF — A KARÁCSONYI KISDED ELNÉMITOTT VÉRTANUJA

Amikor az éjféli misén felcsendültek ajkunkon a szebbnél-szebb karácsonyi énekek, bennünk is valóság lett a 95.-ik zsoltár ellenállhatatlan bátoritása és felszólitása: "Vigadjanak az egek és örvendjen a föld az Ur szine előtt; mert eljött Ő." (11, 13.) Eljött az Ur, eljött a Megváltó! S eljövetelén való örvendezésünk nyert kifejezést az éneklés és hálaadó imádság szentséges áhitatában.

1. Isteni tapintat.

Elnéztük a betlehemi jászol isteni Kisdedét. S bizonyára eszünkbe jutottak Szent Pál szavai a Tituszhoz irt levél 3.-ik fejezetéből: "Szeretteim: Üdvözitő Istenünk jósága s emberszeretete megjelent; megmentett minket . . . az ő irgalmassága folytán, és pedig a Szentlélek eszközölte ujjászületés és a megujitás fürdője által, mit bőségesen kiárasztott ránk Jézus Krisztus, a mi Üdvözitőnk által, hogy kegyelme révén megigazulva, reménybeli örököseivé legyünk az örök életnek, a mi Urunk Jézus Krisztusban." (3, 4—7.) — Ebbe a pár sorba Pál apostol voltaképen belesüritette a megtestesülés egész szentirási tanitását: Isten jóságos szeretetét és könyörületes irgalmasságát, amelynek köszönhetjük a második isteni Személy földi születését; a megváltás kegyelmeiből való ujjászületést, amelyet a megtestesült Istenfia számunkra, emberek számára kieszközölt; s azt a célt, amelyet elérhetővé tett mindannyiunk számára az általa adott természetfeletti eszközök használata révén: az örökéletet. S mindezt tehetetlen, pólyás gyermek alakjában ajándékozta nekünk az Ur Krisztus. Vajjon miért? Hogy el ne riassza vagy távol ne tartsa magától azt az embert, akinek lelkébe belevésődött az ószövetség kemény törvényeket hozó, mennydörgés közepette szóló és büntető Istenének a képe, olyannyira, hogy még Isten angyalának a látásától is félve rettegett, nehogy azonnal szembe kelljen néznie a halállal.

Hát hogyan tudott volna akkor ez a rettegő ember szembenézni magával az Istennel? — Ha azonban gyermek alakjában jelentkezik az Üdvözitő, ha emberi mosoly ragyog fel arcán, ha tehetetlenségében és inségében emberi segitség után kiált, akkor meg kell indulnia még a legkonokabb szivnek is. És valóban mennyi és mennyi ember indul meg lélekben karácsony éjtszakáján ennek a páratlan isteni tapintatnak és gyöngédségnek a felfedezésekor!

2. A Kisded isteni hatalma.

De a betlehemi Gyermek csalogató mosolygása csak elindulás a megváltás utja felé. Amikor már ott térdelünk előtte, arcvonásaiban fel kell ismernünk Istenségét is, és meg kell sejtenünk Benne a megváltói küldetés, az isteni hatalom és erő valóságát is. Ime, a karácsonyi szentmisékben ezért szólaltatja meg az Egyház annyiszor Izaiás prófétát: Tőle veszi a pásztorok miséjének bevezető imádságát. A 9.-ik fejezet 2—6-t, a 92.-ik zsoltár első versének hozzáadásával imádkoztatja velünk: "Világosság támad ma nekünk: mert Urunk született; és hivatik **Csodálatosnak, Istennek, a békesség Fejedelmének, a jövendőség Atyjának, s birodalmának vége nem leszen.** Az Ur országol, **ékességbe öltözött, erősségbe öltözött az Ur** és felövezte magát." Ugyancsak Izaiás próféta adja meg a karácsonyi harmadik misének alaphangulatát is, a Megváltó Istenségének megjövendölésével: "Gyermek született nekünk — irta a 9, 6-ban — és Fiu adatott nekünk, kinek vállán vagyon **a fejedelemség és hivatik neve: nagy tanács** Angyalának." — Izaiás már a Krisztusban **hivő** emberekhez intézi a Megváltó Istenségéről és hatalmáról szóló sorait. S ugyanezt teszi az Egyház is minden karácsony alkalmával. A Gyermekben felismerteti velünk az isteni hatalmat, hogy ezáltal előkészitsen bennünket minden áldozatra és megpróbáltatásra, amelyet esetleg vállalnunk kell majd Őérette.

3. A karácsonyi ünnepek is hatalmát hirdetik.

Ugyancsak a betlehemi Kisded isteni mivoltának és hatalmának fel- és elismerése késztette a szertartásaiban élő Egyházat is arra, hogy közvetlen karácsony után azoknak ünnepeit iktassa be a liturgiába, akik Krisztus Istenségéről rendkivüli módon tettek tanuságot. Igy mindjárt karácsony másnapján Szent István szerpapot ünnepli, aki Krisztus

halála után elsőnek ontotta vérét a Megváltó Istenségének és tanitásának igazságáért. December 27.-én Szent János apostollal vonul be a betlehemi jászol elé, hogy az ő sas-szemével és szerető lelkével tegyen bizonyságot az Istenemberről. December 28.-án pedig az Egyház karácsonyi öröménekébe belevegyül az aprószenteknek, azoknak a betlehemi kisdedeknek sirása, akiket Heródes végeztetett ki, remélve, hogy közöttük életét veheti az ujonnan született Krisztusnak is . . . Az ő nyomukban indultak el mindazok, akik a csaknem 2000 éves Egyház életében hasonló tanuságtevésre vállalkoztak: a vértanuk, hitvallók, egyháztanitók, szüzek és jámbor keresztények végeláthatatlan sokasága, mint mindmegannyi öntudatos beteljesitői a karácsony misztériumának . . .

4. Mindszenty József tanusága.

A keresztény Magyarország életében sohasem hiányoztak a Krisztus Istensége mellett tanuskodó magyarok. Ma sem hiányoznak. Szenvedésében kitermelt véres veritékét viszi ma népünk a betlehemi jászolhoz, hogy azzal rajzolja bele Jézus nevét a kereszténység történetébe. Hősies lelkük rajzmüvésze Mindszenty József, Esztergom biboros-érseke, akit épen Szent István első vértanu ünnepén, karácsony másnapján tartóztattak le ellenségei, öt évvel ezelőtt.

A katolikus Egyházban az a gyakorlat, hogy minden egyes biborosnak, bárhol éljen is a világon, van egy temploma az Örök Városban, amelynek ő a tiszteletbeli feje. Mindszenty József a Monte Celio-n levő, 5.-ik századból származó, Szent István első vértanuról elnevezett templomot kapta. Ennek a templomnak falain nem kevesebb, mint 34 freskó hirdeti a Krisztus vértanuinak hősiességét. De nem minden kép beszél vértanuhalálról. Van ott egy freskó, amely a 4.-ik században Észak-Afrikában duló egyházüldözésekkel kapcsolatos. A kereszténveket üldöző Unericus király nem öli meg, csak megcsonkittatja a keresztényeket. Magyarázatul, a képen e felirás áll: "Kitépték nyelvüket és levágták kezüket azoknak, akik mertek beszélni és akiknek volt bátorságuk felemelni kezüket a király ellen." — Amikor 1946-ban Mindszenty József, Magyarország primás-érseke az Egyház biborosainak sorába lépett, két jelentős mozzanat játszott bele életébe. Az egyik ennek a templomnak szemlélése s a benne eltöltött órák

elmélkedése volt. Főpásztori lelkébe mélyen belevésődtek a freskók vértanuinak bátorságra és hősiességre serkentő mozzanatai. De különösen kitörölhetetlenül mély nyomot hagyott ott Unericus király ördögi kegyetlensége. Mindszenty József tudta, hogy nem a véletlen, hanem a gondviselő Isten juttatta neki épen ezt a templomot a Szentatya intézkedése folytán. S bizonyossá érlelődött benne az is, hogy saját sorsára és jövőjére kellett ismernie a nyelvüket elvesztő, megcsonkitott keresztényekben . . . A másik mozzanat a biborosi kalap átvételével kapcsolatos. A kinevezett uj biborosoknak a következő szavak kiséretében nyujtotta azt át XII. Pius pápa: "Fogadd . . . ezt a piros kalapot, mint a rendkivüli biborosi méltóság kifejező jelét; jelentse az számodra, hogy a szent hit felmagasztalásáért renditheteltennek kell lenned — még saját véred ontásával is — egészen a halálig." Ezt a szöveget minden egyes uj biborosnak külön-külön ismételte meg a Szentatya. Mindszenty Józsefnek is. De, egy amerikai pap beszámolója szerint, a magyar biborosnak még valami mást is mondott a pápa. Egy rövid, de jelentős mondatot, amely teljes egészében rávilágitott Esztergom érsekének és Magyarország főpapjának pásztori hivatására. "Lehet, — mondotta a Szentatya —, hogy te fogod majd elsőnek meglátni, hogy ez a vörös szin hogyan változik át vörös vérré." Kétségtelen, hogy a vértanuság lehetőségére célzott az Egyház feje. S Mindszenty József elfogadta a lehetőséget és őszintén akarta a vértanuságot. Ez a rendkivüli kegyelem azonban mindezideig nem adatott meg neki. S lehet, hogy nem is fog megadatni soha. Legalább is nem abban az értelemben, hogy vértanuhalált haljon hitéért és Krisztusáért. Megadatott azonban neki a nyelv vértanusága! A negyedik századi Unericusnál is gonoszabb és barbárabb, modern Unericusok megfosztották őt nyelvének használatától — ó, nem fizikailag, hanem a szellemi megsemmisités által —, hogy ne tudjon többé bizonyságot tenni Arról, Akinek szentelte egész életét.

Mindszenty József, biboros-érsek letartóztatásának öt éves évfordulóján akkor hódolunk legszebben és legméltóbban az ő rendkivüli nagyságának, ha példájára mi is Krisztus Istenségének megvallásával keressük a betlehemi csillag fényének eligazitó utmutatását.

(1953 december 27.)

A NEMZET ÁLDOZATAI A KELETI VESZEDELMEK IDEJÉN

700 évvel ezelőtt, amikor a tatárok tarolták le Magyarországot, egy külföldre menekült szerzetes igy küldte siralmát az egek Urához:

Isten halld meg szent imánkat,
Üzd a vészt el, szép hazánkat
Hagyd örülni, eleget sirt,
Sok sebére hints te gyógyirt,
Népnek, mely még megmaradt.

1. Keleti veszedelmek.

Nagyon igazak voltak ezek a sorok 700 évvel ezelőtt, de ma is legalább ugyanolyan mértékben igazak és helytállók. Igazak azok az országos vészt, az azt követő magyar siralmakat és könyörgő imahadjáratokat illetőleg; de igazak a gyógyirra vonatkozólag is, amely beheggeszti a megmaradt nép fájdalmas sebeit. A tatárjárás halálraitélte a magyar népet, amikor elpusztitotta a magyar falut, felégette az országot, tönkretette a hadsereget, kiirtotta a lakosságot! Az ellenállás megszervezésének lehetetlensége folytán, vészesen megingatta népünk önbizalmát és küzdőképességét . . . 700 évvel később, a második világháboru folyamán, egy ujabb keleti vész, a bolsevizmus száskajárása tarolta le a magyar rónát, üresitette ki a magyar otthonokat, s tette földönfutókká, szibériai foglyokká vagy koncentrációs tábor-lakókká a magyar föld jogos és ősi birtokosait . . . S hogy betetézze a rombolást és pusztitást, ez a modern keleti veszedelem meg akarja ölni a magyar lelket is — keresztény mivoltának és történelmi szellemének kiirtásával! —, hogy igy végérvényesen megtörje a Kárpátok medencéje ezeréves lakójának önbizalmát, küzdőképességét, jövőjébe és történelmi hivatásába vetett hitét. A keleti veszedelmek azonban nem számoltak egy valamivel. Nem

számoltak a magvető Uristennel, aki tudja, hogy mikor, milyen földbe, milyen magokat vessen el, hogy bőséges aratásra számithasson. Erre vonatkozólag Máté evangéliumának 13.-ik fejezetében a vigasztalás igéinek egyik legszebbikét hirdette meg a világmindenség nagy szántóföldjének mindenható Ura: "Hasonlit a mennyek országa olyan emberhez, ki jó magot vetett földjébe." A konkolyhintő az Ur Krisztus hasonlatában is eljött, s mig a fáradt munkások egészséges álmukat aludták, konkolyait a jó magok fölé hintette . . . Látszatra diadalmaskodott is! A rosszakaró ember kaján örömével nézte, hogy hogyan keltek ki a káros magvak, és hogyan fojtották szinte el a zsendülő buzavetést! . . . A konkoly azonban mégis csak konkoly sorsra jutott végeredményben: aratáskor különválogatták, kévékbe kötötték és elégették azt a magvető munkásai . . .

2. Szent Margit.

Ez a magvető Uristen gazdag aratást készitett elő a magyar lelkekben a tatárjárást követő időkben. Aranyos tiszta buzát vetett a pusztulás által felszántott s vérrel, könnyel, veritékkel öntözött magyar talajba: Belévetette Árpád vezér szent házának egyik legszebb sarjadékát, a megpróbált IV. Béla legfiatalabb leányát: Margitot. Nővérei: Boldog Kinga, Jolánta és Konstancia mellett, és talán elsősorban, Margit kapta az örök Magvetőtől azt a magasztos megbizatást, hogy személyes példájával, rendkivüli életével és megcsodált életszentségével a kétségbevonhatatlan bizonyosság erejével emlékeztesse népét János evangéliumának szavaira: "Ti is bizonyságot tesztek énfelőlem, mert kezdettől fogva velem vagytok . . . **Mikor eljövend az óra, ráemlékezzetek.**" **(15, 27.)** Az óra eljött . . . A válság tágasra tárta kapuját . . . A magyar lélek megremegett és tétovázott . . . Fejvesztettségében csak egy kapaszkodó segithette még vissza régi nagyságába: kereszténysége s abban felnőtt erényhősök: a szentek! . . . S Margit vállalta a bizonyságtevést. Hogy Isten megemlékezzék népéről, ő népét emlékeztette Istenre. Mint tiszta buza, mely Isten kezéről pergett le, kikelt és aranykalásszá érett a Nyulak szigetének kolostorában . . . Aranykalásszá érlelte őt a Magvetőnek állandó kegyelme és gondos őrködése. Mert a magvak most már Margit fejlődő lelkébe hul-

lottak . . . De ott könnyü volt a fejlődés! Konkoly nem üthette fel fejét! A sarkalatos erények egyikével, a **mértékletességgel,** az egyéni akarat ösztönös vágyairól való lemondással s önuralommal, Margit csak az erények számára szántogatta lelkének termő talaját . . . Ki csodálkozhatna hát azon, hogy az "áldozat a hazáért" igy a szentség és az uj bizakodás forrása lett a haza és a nép számára?

3. Mindszenty József.

De a mostani keleti veszedelem által okozott pusztitás talán még mélyebben szántott bele a magyar lélek talajába, mint a tatárjárás. Mélyebben és gyökeresebben! Hiszen jellegzetes sajátját, magyar és keresztény "én"-jét szeretné beletemetni a barázdákba. Mikor azonban ujra elég veriték, könny és vér folyt már ahhoz, hogy visszanyerje termékenységét a magyar talaj, uj magot vetett abba az örök Magvető, és rábizta, hogy Margit példájára most ő emlékeztesse népét a Szentirás tanitására: "Ti is bizonyságot tesztek énfelőlem . . . **Mikor eljövend az óra, ráemlékezzetek.**" A modern időknek ez a legtermékenyebb buzaszeme Mindszenty József személyében perdült Isten kezéről a magyar barázdába . . . Ki is kelt! Ki is virágzott! Kalászba is érett! Igaz, fejlődésének menete nem esett egybe Margit kolostori csendességével. De nem is kellett. Az ő lelkének talajául **a bátorság sarkalatos erényét** szemelte ki a Magvető, s hosszu éveken keresztül ugy formálta, acélozta lelkét, hogy méltó legyen a Magvető Isten üzenetének közvetitésére. Margit a mértékletesség erényének tökéletes gyakorlásával közvetitette ezt az üzenetet. A szenvedélyek leküzdésében találta meg az eszközt ahhoz, hogy az emberi akarat erőinek az Isten kegyelmében való megnemesitése és felmagasztalása által rámutasson a bizalom és a küzdenitudás elemi szükségességére. Mindszenty Józsefet pedig a bátorság erényével vértezte fel a Teremtő, hogy az állandó testi s lelki megfélemlités idején, bajokkal és akadályokkal szemben, megtalálja a kellő magatartást, szószólójává váljék béklyókba vert népének, s figyelmeztessen mindannyiunkat arra, hogy erős és küzdenitudó egyén vagy nemzet csak az erősség sarkalatos erényének gyökerén fakadhat! Épen ezért sohasem azt kell néznünk, hogy mit mondanak az emberek Mindszenty Józsefről! Ő nem az emberek által, hanem hitében és lelke magvait

hintő Istenében lett naggyá és hatalmassá! Mindig ugy kell néznünk őt, mint Isten emberét, aki történelmi küldetését erényes életéért kapta s az erősség erényében be is teljesitette!

4. A lelki erősség erénye.

A keresztény ember életében az erősség sarkalatos erénye biztositja az egyensulyt a félelem, a harag és a vakmerőség között. Amikor emberek, történések, események hatnak ránk, könnyen kiválthatják belőlünk a félelem, harag vagy vakmerőség érzését, s a szerint, hogy melyikük hatása alapján megy végbe vagy marad el cselekedetünk, gyáváknak, szenvedélyeseknek vagy meggondolatlanoknak minősülünk. Ha azonban az erősség erénye legyüri bennünk a tulzottan aggodalmaskodó félelmet, s ugyanakkor nem engedi, hogy akár a harag, akár a vakmerőség gondatlanokká tegyen bennünket, megmarad lelki egyensulyunk. S birtokában a jóért még veszélyekkel is szembe tudunk nézni! S minél nagyobb a jó, annál nagyobb kockázatra vállalkozunk érte. Hitért, Istenért még a halál kockázatától sem riadhatunk vissza. Ez az a pont, az erősség erényének birtoklása, amelyet leginkább meg kell csodálnunk az élő-halott vértanu-primásban. Példája nyomán ezt a magot vetegeti a mi lelkünkbe is az örök Magvető Isten, hogy kiküszöbölje belőlünk a gyávaság félelmét, a parázs-szenvedély vagy gyülölet haragját és a meggondolatlan vakmerőséget, mint cselekedeteink inditékait; s az erősség erényének egyensulyozó erejében képesitsen minket is áldozatokra, veszélyek elviselésére mindazért, ami keresztény és magyar! S hogy mit jelent erősnek, megingathatatlanul erősnek lenni mindabban, ami keresztény és magyar, megmondja maga a vértanu primás. "Sok minden eltört az ujabb időben — hirdette 1946-ban —, de sértetlenül ép a két kőtábla . . . Ma is áll: Uradat Istenedet imádjad és csak neki szolgálj. Idegen istenek, — vér, és arany, faj és osztály — ne legyenek előtted, hogy azokat, mint faragott képeket imádjad!" Aztán felsorolja a teljes tizparancsolatot, mint az ujjáépités szegletköveit. — De Debrecenben rámutatott arra is, hogy milyen szellemnek kell fütenie a közös cél érdekében egymásba simuló magyar sziveket. "Szeretetet hoztam azoknak is — mondotta —, akik az Egyházon kivül állanak, de keresik a Krisztust. És ha

volnának itt, akik jöttömnek nem örülnének, szeretetet hoztam azoknak is. Az én tüzes szilánkom az Apostol szerint senkivel szemben sem lehet más, mint a szeretet . . . Gyülöletet ne ismerjetek, az igazsághoz az utolsó leheletig ragaszkodjatok."

A tatárjárás által nagyon megpróbált IV. Béla király idejében alapitotta meg Szent Özséb a magyar pálos rendet. Ezzel kapcsolatosan Szent Özséb legendájában egy nagyon szép látomásról olvasunk. Lemegy a nap. A betolakodott éjtszakában csillag jelenik meg az égen. Majd egy második, harmadik s végül is seregestül tünnek fel a csillagok. Egyszerre csak elhagyják pályájukat, egymás felé tartanak. Amikor összeérnek, egybeolvad a sok elszórt csillag fénye, s mint óriási tüztenger fénybe öltöztetik az egész égboltot. — Mindszenty József vakitóan fényes csillag a magyar éjtszakában! Amikor holnap, bebörtönzésének ötödik évfordulóján érte s az ő szándékára küldjük könyörgő imánkat az örök Magvetőhöz, imádkozzunk azért is, hogy bennünket se fojtson el a felburjánzó sok-sok konkoly, hanem ragyogjon fel bennünk, mindannyiunkban, ugyanaz a fény: a nagy és szent magyarok erősségének fénye!

(1954 február 7.)

EMIGRÁCIÓS MISSZIÓ: EGYÜTTMŰKÖDNI AZ EGYHÁZKÖZSÉGGEL

Bizonyára mindannyian ismerjük Nyirő József, magyar iró **"A Megfeszitett"** cimü filmdrámáját. Az Ur Jézus életének utolsó hetét dolgozta fel benne megrázó drámaisággal. Virágvasárnaptól husvétvasárnap reggeléig . . .

Idézzük ma emlékezetünkbe a nagy tanács ülését! Jézus diadalmasan bevonult Jeruzsálembe . . . A nép ujjongott és hozsannázott . . . A hatalmukat féltő, megrettent farizeusok és szadduceusok pedig sietve tanácskozásra ültek össze, hogy elveszitsék a Megváltót. — Vádak hangzanak el ellene . . . Az utolsó vádló egy Józa nevü pap:

Józa: (Vállat von, mintha nem tartaná olyan fontosnak, amit még mondani akar.) . . . Törvénnyé tette a szeretetet . . .

A Tanács tagjait nem érdekli, hogy mit szólott Jézus a szeretetről, de meglepetést kelt, hogy a főpap egyszerre felélénkül.

Kaifás: (Mohón.) És mit mondott a szeretetről?

Józa: (Kissé csodálkozva.) Mondottam, hogy törvénnyé tette követői és a világ számára: "Szeresd felebarátodat, mint önmagadat!"

Kaifás: (Előre hajlik székéből.) Bizonyos vagy? Igy mondotta?

Józa: (Meglepetten.) Igy mondotta.

Kaifás mélyen elgondolkodik. Minden szem rátekint, olyan furcsán viselkedik. Néhányan szót is adnak ennek: "Mi lelte a főpapot?" — Kaifás, mintha álomból ébredne, mereven maga elé néz és különös hangon mondja maga elé:

Kaifás: Akkor . . . akkor ez embernek meg kell halnia! . . . Igen. Mielőtt megértené a világ, hogy mit akar ez ember.

. . . Papi fejedelmek, irástudók, farizeusok egymásra néznek, hogy mi van a főpappal.

Kaifás: (Még mindig, mintha csak önmagának mondaná.) Ez az ember a szeretetével felboritja a világ rendjét, minden törvényt. Hatalmakat dönt meg. Elveszi a fegyverek élét. A rabszolgát urához emeli. Felforgatja a békét, örök szomjuságot olt az emberek lelkébe, teljesülhetetlen vágyakat, és vérükkel, életükkel fognak fizetni érte, mig a világ világ . . . Ez az ember lehetetlent akar! Vége Izraelnek, Mózesnek! Uj Jehova, akit hirdet. És végünk van nekünk is. A Názáreti megtalálta a legfélelmetesebb titkot. Meg kell halnia! Jobb, hogy egy ember vesszen el a népért. Most már végzek veled, Galileai!

Ez a megrázó kép álljon hát lelkünk előtt ma, amikor, a missziós vasárnap jellegének megfelelően, a hitterjesztésről és a rózsafüzér-imádságról, mint a szeretet legfélelmetesebb titkának tényeiről akarunk elmélkedni.

1. A missziós szellem.

A multban a pogány világ 100 milliói felé fordult a kereszténység tekintete minden missziós vasárnapon. Imával és anyagi áldozatokkal igyekeztünk segitségükre sietni azoknak a misszionáriusoknak, akik idegenben, pogányok között lettek Krisztus evangéliumának fáklyahordozóivá. Elsősorban ők voltak azok, akik az emberek lelkének az igazság után való örök szomjuságát jelképezték, és akik vérükkel és életükkel fizettek a Krisztus és az evangélium mellett való tanuskodásukért . . . Szentatyánk, XII. Pius pápa, atyai melegséggel emlékezett meg róluk október 15.-iki missziós üzenetében, és külön is együttérzését küldötte azoknak a hittéritőknek, akiket a dühöngő üldözések elkényszeritettek távolkeleti missziós állomásaikról. Ezek az emberek lassan, sok-sok türelemmel szervezték meg hitterjesztő müveiket. Fárasztó munkával és áldozatokkal fejlesztették azokat a kereszténység életerős, virágzó központjaivá. S amikor a kényszer hatása alatt meg kellett azoktól válniok, lelkükben szenvedtek vértanuságot. De a megválásnak ez a lelki kinja bizonyára felért a testi vértanuságnak kinjaival . . . — Szentatyánk azonban még egy másik értelmet is adott a mai missziós vasárnapnak. A Távolkelet hittéritői után megemlékezett az Európában folyó egyházüldözésekről is. "Nem tehetjük — mondotta XII. Pius pápa — hogy gondolataink ne szálljanak fájdalommal, büszkeséggel és hálával azokhoz a püspökökhöz, papokhoz, szer-

zetesekhez és világi hivekhez, akik — a kereszténység ősi földjén, Európa különböző országaiban — hasonló üldöztetést szenvednek a gonoszság felszabadult erői részéről. Ebben ők egyek veletek (a misszionáriusokkal) és társaitokká válnak a hitnek azonos megvallásában és a hozzá való hüségben".

Ime, a mai missziós vasárnapnak kettős értelme: **a hittérítőknek és az egész világnak hittérítőket adó Európának összetalálkozása a hitért vállalt üldöztetésben, egyrészt; imával, lelki és anyagi áldozatokkal való segitésük, valamint missziós, evangéliumi lelkü papok nevelése a mi részünkről, másrészt.** Erre a kettőre ma együtt kell gondolnunk, mert nem tudjuk, hogy a gonoszság pörölycsapásai alatt nem válik-e majd Európa is hittérítők után kiáltó missziós területté . . . S különösen erre kell gondolnunk nekünk, magyaroknak, akik aggódó lélekkel nézzük a magyar kereszténység megsemmisitésére irányuló törekvéseket.

2. Bekapcsolódás az Egyházba az egyházközségen keresztül.

Az aggodalomnál azonban nem állhatunk meg! **Egy kereszténységében megmaradni akaró népnek szükségképen missziós gondolkodásunak és missziós szellemünek kell lennie minden egyes fiában s leányában!** Tehát nemcsak Egyházában, de Egyházával és Egyházáért kell élnie! Hordoznia kell az Egyház terhét, Szent Pál példájára, mert mindenben Krisztus szeretete hajtja és sürgeti . . . Ebben a gondolkodásban, mellékes, hogy pap vagy-e vagy világi? Idegenben dolgozol-e vagy saját hazádban? Krisztus Testének, Krisztus Egyházának vagy egyik tagja, és müködésed szükséges kelléke az egész Test hiánytalan müködésének és eredményességének. — Üssük csak fel János evangéliumának 17.-ik fejezetét. A bucsuzó Krisztus főpapi imádságában igy könyörög tanitványaiért és minden hivéért: "Atyám! tartsd meg őket a te nevedben, kiket nekem adtál, hogy egyek legyenek, mint mi. Mig velük voltam, én tartottam meg őket a te nevedben . . . Szenteld meg őket az igazságban. A te igéd igazság . . . De nem csupán őérettük könyörgök, hanem azokért is, kik az ő szavaik által hinni fognak énbennem, hogy mindnyájan egyek legyenek, amint te Atyám énbennem és én tebenned, ugy ők is egyek legyenek bennünk, és igy elhigyje a világ, hogy

te küldöttél engem" (11—21). Krisztus Urunk isteni bölcseséggel mutatott rá ezekben a szavakban mindenegyes követőjének missziós hivatására: az Egyház egységének, a tagok egybe- és összetartozásának tudatos ápolására. Megadta a példát is: az Ő és az Atya egységét. Ahogyan Őket egységbe fonja az egy és ugyanaz az isteni természet, ugy kell, hogy a tagok is egységbe fonódjanak Benne és az Atyában az egy és ugyanazon Szentlélek által. De ez az egység elsősorban az egyházközségben kell, hogy valósuljon. Számunkra azon keresztül mutatkozik meg az Egyház s mi azon keresztül kapcsolódunk bele Krisztus testének élő és éltető szervezetébe. Ha tehát nem tartozunk semilyen egyházközséghez sem; ha nem érezzük szükségét annak, hogy működő tagjai legyünk egy egyházközségnek, hogyan akarunk eleget tenni Krisztus parancsának? Ha nem tudunk sem fáradságot, sem időt, sem pénzt áldozni arra, hogy magyar templomba menjünk vasárnaponként és saját véreinkkel együtt, anyanyelvünkön dicsérjük Istent, mivel járulunk mi hozzá a keresztény katolikus magyar egyházközség egységének ápolásához és fenntartásához? — A missziós vasárnap ezt a missziós kötelességet hirdeti ma felénk elsősorban: **együttgondolkodást, együttélést, együttműködést a magyar egyházközséggel, keresztény magyar mivoltunknak megfelelően, s ezáltal Krisztus Egyháza egységének ápolását!**

Visszatérünk a kiinduláshoz, Nyirőnek "A Megfeszitett"-jéhez . . . Két drámai pillanatot idézünk belőle. A Judás árulását megelőző és az azt követő két pillanatot. Kaifás tulajdonképen nem Krisztust akarja megölni, hanem azt, amit Krisztus hirdet. A tant. Az evangéliumot. Krisztusnak csak azért kell meghalnia, mert Ő és az Ő tanitása egy és ugyanaz. Ellenség sohasem tudja megölni az igét. "Az igét azok semmisitik meg, akik megtagadják — mondja Kaifás. — Az árulói, a tanitványai". — A másik pillanat közvetlenül követi Judás távoztát, miután megkapta a 30 ezüst vérdijat. Kaifás, Cedar és Obed között igy zajlik le a beszélgetés:

Kaifás: (Fáradtan.) Lehet, hogy történelmi pillanat volt. Nem tehettem másként.

Cedar: És ha tévedtél? Ha mégse hal meg az "Ige"?

Obed: (Nyugtalanul.) A Galileai mondta, hogy ujra feltámad halottaiból. Hiszed te azt?

Kaifás: (Mintha a jövőbe látna.) Akkor ujra megölik . . . Mert mindig megölik őt, valamig ember lesz a földön.

Bár Krisztust nem lehet többé megölni, Kaifásnak mégis igaza volt. A modern Kaifások megölik azokat, akik Krisztus igéjének, az evangéliumnak hirdetésére és terjesztésére vállalkoznak . . . S ma, a missziók vasárnapján, ennek az igazságnak tudatában kell gondolnunk misszionáriusainkra és otthoni vértanuinkra! . . . Nyomukban sürgetőbben és világosabban látjuk a mi kötelességünket is: Ha nem akarunk sem igéjének, sem a magyar kereszténységnek árulóivá lenni, szellemének apostolaivá kell válnunk az Általa óhajtott legszorosabb egységben Egyházunkkal és egyházközségünkkel!

(1953 október 18.)

TARTALOM:

ELŐSZÓ 7

I. HISZEK! 13

Hitvallás 15
Megujhodás a hitben 19
"Uram, lássak!" 23
Dicsérjétek az Urat és áldjátok! 28
Az örökélet vágya 32
Krisztus: Ur s Király a föld felett 37
"Mert támadnak hamis Krisztusok . . ." 42
Isten szava a Szentirás! 46
"Szólj, Uram, hallgat a te szolgád!" 51

II. EGYHÁZI SZENT IDŐK . . 55

Ádventi szent idő: Krisztus-várás 57
Szállást keres a Szentcsalád 61
Közel van az Ur 66
"Szép kelet, szép nap" az ujév hajnalán . . . 71
Kegyelem és cselekedet 75
A kisértés szelleme 80
Mire való a misszió? 84
Krisztus és a mi szenvedéseink "miért"-je? . . . 89
A nagyhét lovagjai 94
A husvéti nagy nap 99
Tanuságtevés Krisztus mellett 103
Pünkösdi lélek 107
Titokzatos Szentháromság 111

III. NAPBAÖLTÖZÖTT ASSZONY . 115

Isten remekmüve Mária lelke . 117
Szomoruak Vigasztalója . . 121
Mária hüséges lovagja . . . 125
Mária-év 1954-ben . . . 130

IV. MAGYARORSZÁG PÁTRÓNÁJA . 135

Boldogasszony Anyánk 137
Magyarok Nagyasszonya 141
Hétfájdalmu Szüzanya — a magyar anya hét fájdalma 147

V. PANNÓNIA VIRÁGOSKERTJE . 153

A Gondviselés eszköze: Szent Gellért . . . 155
"Szent Imre herceg, magyar ifjak pajzsa!" . . 159
Szent László király 164
Szent Erzsébet a szentség hirdetője . . . 168
Magyar püspök — magyar élet 173

VI. A KERESZTÉNY HÁZASSÁGI ESZMÉNY 179

A házasság szentségből fakadó életközösség 181
A felbonthatatlan házasság 185
A házas együttélés problémája . . . 191
Az édesanya lelke 196
A keresztény nevelés teljessége . . . 200

VII. SZERETET — IGAZSÁG . 207

A keresztény szeretet törvénye . . 209
Szeresd felebarátodat! 213
Munka — munkás — kereszténység . 216
Mammon-szolgálat — szociális igazság . 222

VIII. MAGYAR SORS — SZÉTSZÓRT MAGYARSÁG . 229

"Jeruzsálem, Jeruzsálem . . ." 231
A magyar szabadság igazi értelme 236
Magyar hősök 242
Építő munkára hiv az aradi tizenhárom . . . 246
Halottak, akik élnek 251
Mindszenty József — a karácsonyi Kisded elnémitott vértanuja 255
A nemzet áldozatai a keleti veszedelmek idején . . 259
Emigrációs misszió: együttmüködni az egyházközséggel! . 264

